Митар Митровић

РАТНИМ СТАЗАМА ПРОЛЕТЕРА

Митар Митровић

РАТНИМ СТАЗАМА ПРОЛЕТЕРА

ЧЕТВРТИ НРАЉЕВАЧКИ БАТАЉОН
ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСНЕ БРИГАДЕ

ИЛУСТРОВАНА МОНОГРАФИЈА

САВЕТ ЕДИЦИЈЕ:

Бошкац Блшоје, Божобић Бранислак, Ваћић Милорад, Дозет Душан, Ду1алић Момчило, Јелисакчић Душан, Јончић др Коча, Карић Душан, Лекић Момир, Мијатодић Милутин, Милићојекић Милићоје, Николчић Милан, Тојша Кобиљка, Трифунодић Сћетислаћ, Ћамилокић Јоћан и Шукрија Али

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

БоЈакац Бла\оје

Дозет Душан

Лекић Момир

Мораћчић Дра1ољуб

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Божодић Бранислак

Јончић др Коча

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:

Перић Видак, директор

ЈЕЗИЧКА РЕДАКЦИЈА:

Професор Бачић Росанда

ЛИКОВНА ОПРЕМА И ТЕХНИЧКО УРЕЂЕЊЕ:

Чобанобић Зоран

ТИРАЖ: 1.800 иримерака

ШТАМПА: „КОСМОС", БеоЈрад, СћетоЈ Саће 16-18

ПЈ /Ж\' 86-391-0125-6

ИЗДАВАЧ: НИРО „Књижедне Нодине", Бео\рад, Француска бр. **7** *и суиздадачи: Фонд за историју радничко1 покрета и НОБ-а Краљека при Историјском архиду Краљеда, Одбор за издадање моно!рафија Титока Митродица и СУБНОРВрњачке Бање, Краљеда, Рашке, Титоде Митрокице и Трстеника.*

(с) 1988. Мишар Мишроћић

ПРЕДГОВОР

0 ратном путу 4. КраљекчакоЈ батаљона Прће пролетерске бришде 1одори ћише објадљених књша: днекници, хронике, зборници сећања, истините приче, романсиране био1рафије. Придружујемо им сада и оду књшу, састаљену прећасходно од илусшрашићних прило1а, текста, скица и друших материјала. Она одсликаћа борбене стазе и укупни жидош батаљона, пре сде1а, дизуелно, али и речју, у најнеопходнијој мери.

Ретко је који борац имао фото1рафски апарат, па је најћи део борби, маршећа и актићности остао незабележен. И од забележено! (снимљеноЈ) - мно1о је тош пропало у суроћим услоћима рата. Ипак, ћишеЈодишњим радом прикупљено је доста ратних фотоЈрафпја које су употпуњене накнаднпм снимцима места најзначајнијих дошћаја и попришта најзначајнијих борби, као и сликама најистакнутијих оршнизатора НОП-а. Те фото1рафије илуструју борбе, рад и жићот бораца оће пролетерске јединице, заћисно од то1а у којем тренутку, у какћом сасшаћу и у којој сишуацији их је затекло сликање партизанско\ фото\рафа.

Одабрани илустроћани прилози разћрстани су у 12 поЈлаћља посћећених одшћарајућим периодима разћојноЈ и борбено1 пута батаљона. Поред аутентичних ратних и друших фото1рафија и факсимила докумената, сћако поЈлаћље садржи и кратак текстуелни део са најбитнијим објашњењима и карактеристикама одшћарајућеЈ периода, а исто тако и скицу која ћизуелно дочараћа прећени ратни пут, односно ток најћажнијих борби и друших збићањау том ћременском раздобљу. Такћом систематиком и композицијом кћте желела се постићи што пошиуниј а преиедност и целина презентпрано! материјала.

Мозаик илустроћане моно1рафије састоји се од 490 ратних фотоЈрафија, 39 факсимша, 21. скице, као и друших сћедочанстаћа о ратном путу батаљона ду1ом преко 20.000 километара, који је ћпјушо преко 87 општинских територија од РудоЈ до Трста.

Сами борци су дошли на идеју да орЈанизују прикупљање материјала за илустроћану моноЈрафију батаљона. Митру Митроћићу, једном од ратних фотоЈрафа, поћерен језадатакда напраћи план о прикупљању и обради илустроћаних прилоЈа. Године 1984. Митроћићећ план је одобрио Саћет истражићачкоЈ пројекта „Краљећачки батаљон", односно Фонд за историју радничко! покрета и НОБ-а Краљећа, па се пришло њешћој реализацији.

ВишеЈодишњп рад на прикупљању ратних фотоЈрафија уродио је плодом. Неке од њих пронаћене су у музејима и архићама, друче су добијене залашњем општпнскпх оршнизација СУБНОР-а, али најћи број фотоЈрафија сакупили су борци КраљећачкоЈ батаљона .и породице пошнулих ратника. Борци су учестћоћали у утћрћићању места и ћремена настанка сћакоЈ снимка, као и у идентификацији личности на фотоЈрафијама, што је посебно било значајно. Без њихоће помоћп не би било оће илустроћане моноЈрафије.

Ратне фошоЈрафије предстаљају драшцена сћедочења за ћизуелно дочараћање изћанредно тешкоЈ пробијања једне пролетерске јединице кроз ћртлоЈ четћороЈодишњеЈ ослободилачкоЈ рата. Иако често нејасне, снпмљене аматерски, или оштећени и избледелп уникати, оне су речити и упечатљићи документи сћоЈ ћремена. Покушај да се помоћу њих одслика Краљећачки батаљон је наша жеља да одужимо део дуЈа према историји оћоЈ батаљона и према људима који су стћарали ту историју, а посебно према саборцима који су пали на бојишту. Сћесни смо да услед недостатака фотоЈрафија доста тоЈа није забележено, али смо сћи заједно учинили што смо моЈли.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

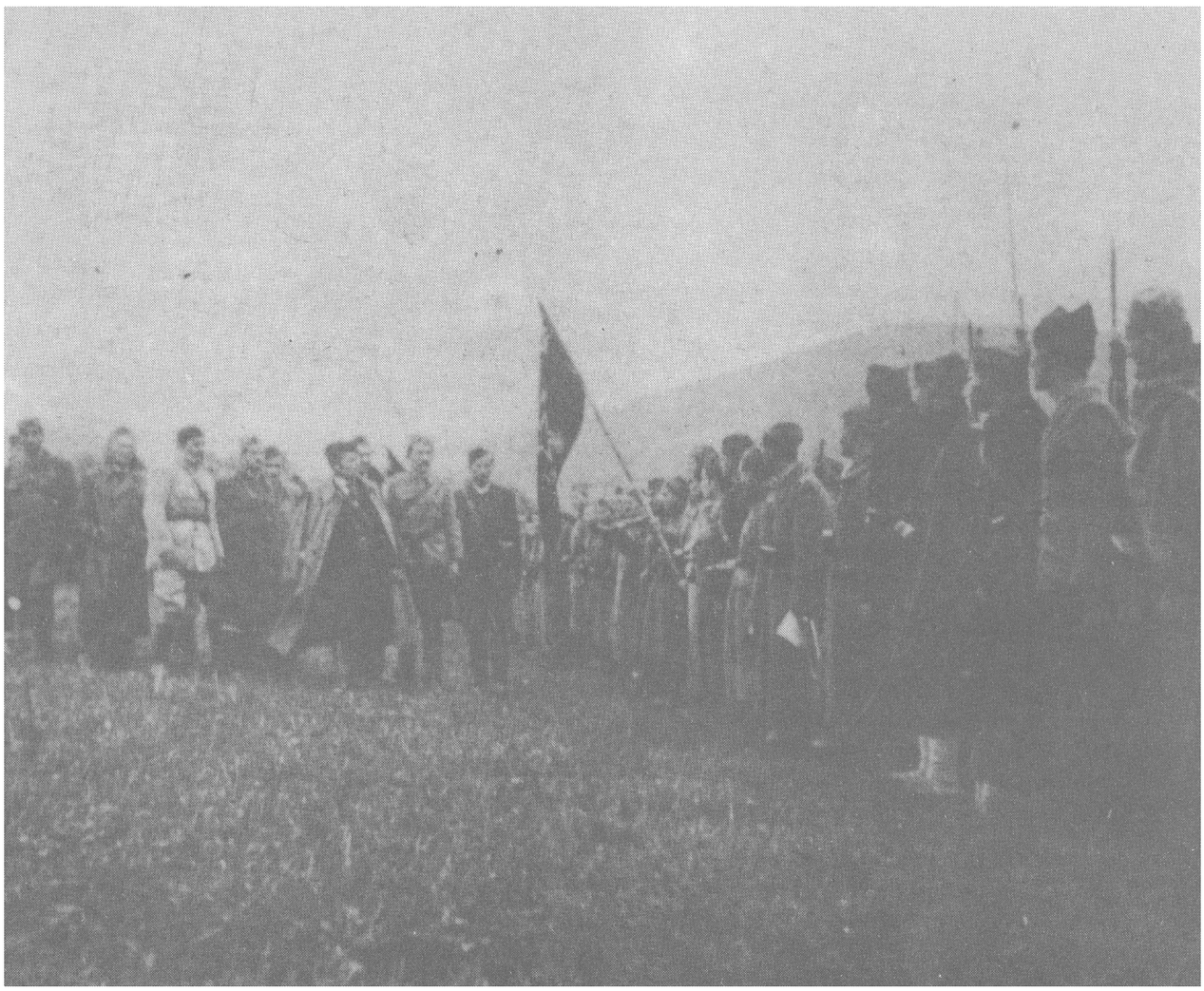

ТИТО пред сШројем и шсша.ом Краље^шбашаљона (пришом предаје застаће ПрИој про.еШерск бршади у Босанском Пешроћцу 7. нојембра 1942. шдине) ^лешерскоЈ*

Од Краљева до Рудог

Од Нраљева до Рудог

Четврти краљевачки батаљон Прве пролетерске бригаде образован је од бораца Краљевачког, Копаоничког и Врњачко-тротеничког народноослободилачног партизанског одреда.

Сваки од ова три одреда имао је свој развојни пут и изводио посебна дејства на свом терену, док се нису октобарских и новембарских дана 1941. окупили у рејону Краљева, где су заједно водили борбе против Немаца у опсади овог града.

Краљевачки народноослободилачки партизански одред Јован Курсула" образован је јула 1941. године. Услед масовне подршке народа и великог прилива нових бораца, од наружане групе са Гоча и оружаних група по селима, убрзо је израстао један од највећих партизанских одредау Србији 1941. године. Ослободио је велико подручје око Краљева и доњег дела слива Ибра. Водио је тешке борбе против Немаца и домаћих издајника, опседао Краљево и у садејству са чачанским НОП одредом и другим снагама устанка извршио више напада на јаке немачке и издајничке снаге сконцентрисане у опседнутом Краљеву.

Копаонички народноослободилачки партизански одред „Тодор Милићевић" настао је из прве оружане акције у руднику „Трепча" крај Косовске Митровице јула 1941. године. Одред је јачао у борбама против Немаца, четника и албанских и муслиманских оружаних формација у средњем делу Ибарског басена између Копаоника, Рогозне и Голије. Дејствовао је од Косовске Митровице до рејона Краљева и створио пространу слободну територију.

Врњачко-трстенички партизански одред образован је октобра 1941, када су ударне групе ослободиле Врњачку Бању. Дејствовао је под оперативним руководством штаба Краљевачког одреда, а у састав му је придодата Драгосињачка чета Краљевачког одреда. У његовим редовима бооили су се, поред људи из тог краја, и избеглице из Босне, Лике, Далмације, Словеније и са Косова. После тешке борбе са Немцима на реци Попини 13. октобра, одред се пребацио на терен Краљева, а 7. новембра је група бораца овог одреда прешла у састав Краљевачког одреда.

У жестоким 40-дневним борбама око опседнутог Краљева октобра и новембра 1941, учествовали су Краљевачки и Чачански НОП одред и Рударска чета Копаоничког НОП одреда, а у затварању правца према Трстенику (Крушевцу) и Косовској Митровици, Врњачко-трстенички и Копаонички одред. Борци ових одреда стицали су у тим борбама прва драгоцена ратна искуства и стварапи борбено братство преносећи их касније у Краљевачки батаљон.

За време велике немачке војне операције против партизанских одреда на слободној територији у западној Србији, познате као прва непријатељска офанзива, јаке немачке снаге 113. дивизије у садејству са јединицама 71 7. посадне дивизије, кренуле су из Краљ^ва 27. новембра и наредног дана одбациле Краљевачки и Копаонички одред, после чега је почело повлачење бораца ових одреда кроз западну Србију за Санџак.

Под налетом надмоћних немачких снага, иотовремено нападаки од четника, одступапи су делови Краљевачног и Нопаоничког партизанског одреда. Водећи сталне борбе са четницима по планинском пределу којим су се кретали, делови оба одреда образовапи су три групе које су се према свом одредишту посебно пробијале: једна јужним, а две северним правцем.

После одступања од Краљева и Рођевића ка Чачку, на падинама планине Јелице код села Јежевице прикупили су се делови одреда и образовапи групацију која је кренула на југ. У њеном саставу биле су 3 чете Краљевачког и 2 чете Нопаоничког одреда. На челу ове групе били су: Драгослав Богавац, политички секретар и Душан Милишић члан ОК КПЈ, Миро Драгишић, политички комесар Краљевачког одреда; Душан Томовић, политички комесар и Светислав Трифуновић, заменик команданта Копаоничког одреда; Раде Вилотијевић, политички комесар Врњачко-трстеничког одреда и Милан Симовић Зека, командант и Момчило Петровић Трша, политички номесар 1. батаљона Краљевачког одреда. Зека је био одређен за војно руковођење овом групацијом. Она је почев од 28. новембра, у исцрпљујућем маршу и стапним сударима са четницима, превалила дуг пут преко Јелице, Чемерна, Радочела, Голије и Јавора и 9. децембра стигла у Нову Варош. (У тону марша Томовић и Трифуновић су остали у Србији са групом бораца.)

После предаха и опремања ова група је упућена на положаје према Пријепољу. У селу Косатици, борце је 11. децембра посетио Врховни командант Тито и разговарао са њима о образовању Прве пролетерске бригаде.

Ка истом одредишту, северним правцем, пробијала се друга група бораца оба одреда. Она је образована од оних делова који су преко Јелице кренули северно од Гуче и Ариља и окупили су се у селу Крушчица. Повлачећи се од Ужица овамо је стигла, после борби код Чајетине и Шеста ибарсна чета (раније упућена на располагање Врховном штабу). Овом групом номандовао је од Крушчице Павле Јаншић, командант Краљевачког одреда, а са њима је био и Бранко Шотра, командант Копаоничког одреда. Из Крушчице се посебно кретапа Рударска чета Копаоничког одреда под командом Ниноле Кртинића, ноја се упутила на југ, прешла реку Увац код Кокина Брода и стигла у Нову Варош 7. децембра. Група под командом Павла Јакшића задржапа се нрање време у борбама против четнина на терену Ивањице и Арил^а, а затим је и она кренула у Нову Варош, где је стигла 15. децембра.

Пошто су се две групе спојиле у Костатици уследио је заједнички покрет преко Лима ка Рудом, где су стигли 19. децембра. Само се Рударска чета кретала посебно - у пратњи Врховног штаба и дошла у састав батаљона у Рудом. (Види сницу 1)

На малом тргу у Рудом, 21. децембра 1941. образована је Прва пролетерсна народноослободилачка ударна бригада. На почетку скромне свечаности, испред строја Четвртог Краљевачког батаљона, група бораца из батаљона отпевапа је „Интернационалу". Говор Врховног номанданта улио је борцима Прве пролеТерске бригаде нови полет, самопоуздање и перспентиву о даљем тону народноослободилачке борбе и револуције.

У образовању Четвртог батаљона дозвољена су, уз Титову сагласност, два изузетна. Док су остали батаљони у Бригади имали по три чете, Краљевачки је имао четири: Прву, Другу, Рударску и Крушевичку чету. Једино је Четврти батаљон имао начелника штаба (уместо заменика команданта).

Образована је прва ударна, пролетерска јединица Народноослободилачке војске Југославије. Почео је ратни пут Прве пролетерске и, у њеном саставу, Четвртог краљевачног батаљона.

ЧЛАНОВИ ОКРУЖНОГ КОМИТЕТА КПЈ И СКОЈ-а ЗА ОКРУГ КРАЉЕВО У УСТАНКУ 1941. ГОДИНЕ

1

2

3

4

5

1. ДРАГОСЛАВ БОГАВАЦ, студент а/рономије, политпчки секретар Окружно1 комитеша КПЈ. Рођен 1912, Велиће, Ићаширад. Пошнуо 23. јула 1942. 1одине као заменик полптичкоI комесара Комбинодано! (Челебићко-ДрашчаћскоЈ) батаљона 5. Црношрскеударне бршаде - прилико̀м пробоја ПЗ обруча код Требичине, Ратај, Фоча

2. ГВОЗДЕНПАУНОВИЋ, механичар, оршнизациони секретар Окружно\ комитета КПЈ. Рођен 1914, Доња Трепча, Чачак. Пошнуо 5. марта у Остри, Мрчаједци, Чачак, као члан СрескоI комитета КПЈЉубићко! среза

3. ЈАНКО МИЛОЊИЋ - СЕРДАР, металски радник, члан ОкружноI комитета и секретар ћелијеу фабрици адиона. Рођен 1914, Врањани, Цетиње. НоШнуоу борбама са Немцимау Ратини 14. октобра 1941. 1одине

4. ОЛГА МИЛУГИНОВИЋ МИЛЕНА ПЛАВА, студент медицине, секретар Окружно/ комитета СКОЈ-а. Рођена 1920, Гледић, Краљеђо. Стрељана септембра 1944. јодине у ло/ору на Бањици, Беоjрад

5. ВОЈА СТАМОРАН, кођач, члан Окружно/ комитета и секретар ћелије КПЈу фабрици ћа!она, Краљеђо. Рођен 1905, Чока, Банат. Стрељан крајем октобра 1941. Ходинеу Краљеђу

6

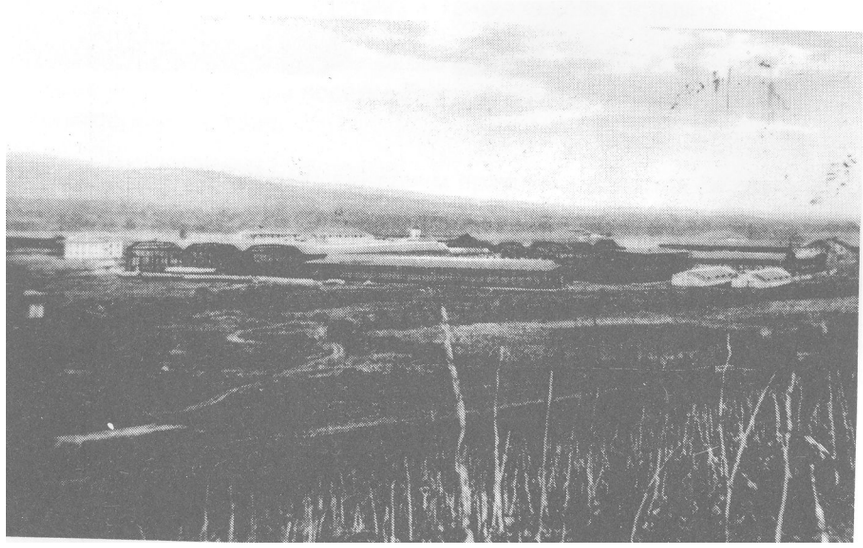

7

6. Ваздухоплоћно технички за-1>од, фабрика адиона, консшрукциони биро

7. Фабрика Шона снимак из 1936. 1одине

8. Борјаку Рибници Јде је Окружни комитет КПЈдонео одлуку за дизање устанка 1941 Године

ШТАБ КРАЉЕВАЧКОГ НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКОГ ПАРТИЗАНСКОГ ОДРЕДА „ЈОВАН КУРСУЛА" 1941. ГОДИНЕ

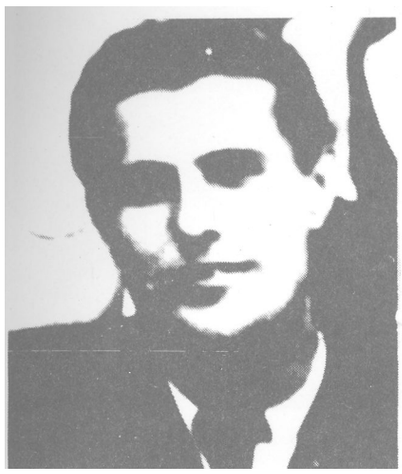

9

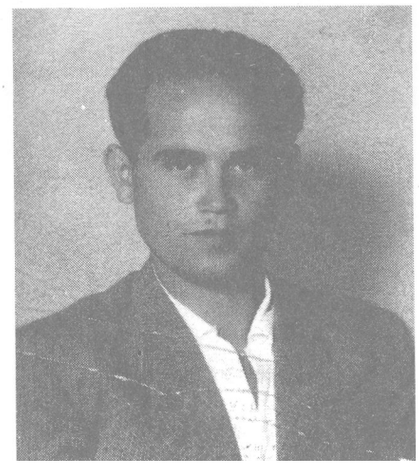

10

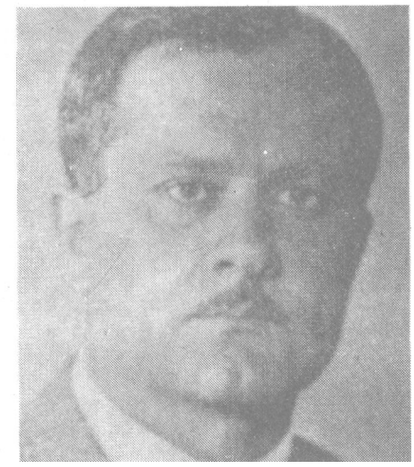

11

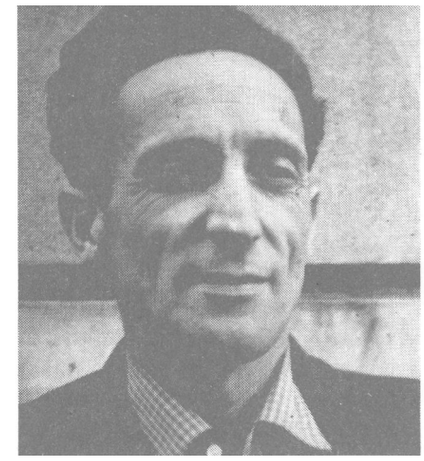

12

9 ПАВЈ1Е ЈАКШИЋ, професор у Краљеду, команданш Одреда. Рођен I.913, Блатуша, Вршн Мосш. Народни херој

10. МИРО ДРАГИШИЋ-ПИПЕР, мешалски раднику Фабрици адиона у Краље&у, политички комесар Одреда. Рођен 1912, Сеоци, ТитоХрад. Пошнуо априла 1944. 1одине код Мркоњић Града као члан полишодела 13. пролетерске бршаде „Раде Кончар"

П.\Г0ЈК0 НИК0Ј1ИШ-МЕДИК0, лекар, рукододилац санитета Одреда. Рођен 1911, Сјеничак, ВрШн Мост. Учесник шпанскоI 1рађанскоЈ рата. Народни херој

12. ЖИВАН ЧУКУЈ1ИЋ СВЕТА,брађар у Фабрици мотора у Рако&иди, интендант Одреда и секретар ћелије КПЈ. Рођен 1914, Краљедо

13. ПЕЧАТ Краљедачко! народноослободшачкоI партизанскоI одреда „ЈОВАН КУРСУЛА"
Одред је добио назид ио Јоћану Курсули јунаку из ПрШ српско1устанка 1804. Јодине. Рођен 1768, Доња Горијекница, Руднички округ1. Пошнуо - подлеШо ранама 16. аМуста 1813. 1одине. Проиашен за Рудничко! Воj&оду

13

14

15

14. Долина ГЂоздачкереке на планини Гоч, месшо 1де је образодан одред „ЈОВАН КУРСУЛА"

15. Лештимација КраљедачкоI одреда издата борцу МИШИ БРЕЗАКУ-ЛАЛИ, сапунцијском раднику фабрике „Шихт", Осијек. Рођен 1915. у Осијеку

РУКОВОДИОЦИ МЕСНОГ КОМИТЕТА КПЈ ЗА КОСОВСКУ МИТРОВИЦУ У УСТАНКУ 1941. ГОДИНЕ

16

17

16. АЛИШУКРИЈА, студентмедицине, политички секретар Месно1 комитета КПЈ у Кособској Митродици. Рођен 1919, Кособска Митродица

17. ДАНИЛО БРКЉА Ч-ДАНЕ, рудару„Грепчи", ор\анизациони секретар МесноI комитета КПЈ у Кособској Митроћпцијула 1941. јодине и заменик политичкоЈ комесара КопаоничкоI одреда. Рођен 1911, Велика Попина, Грачац, Лика. Пошнуо децембра 1941. 1одине

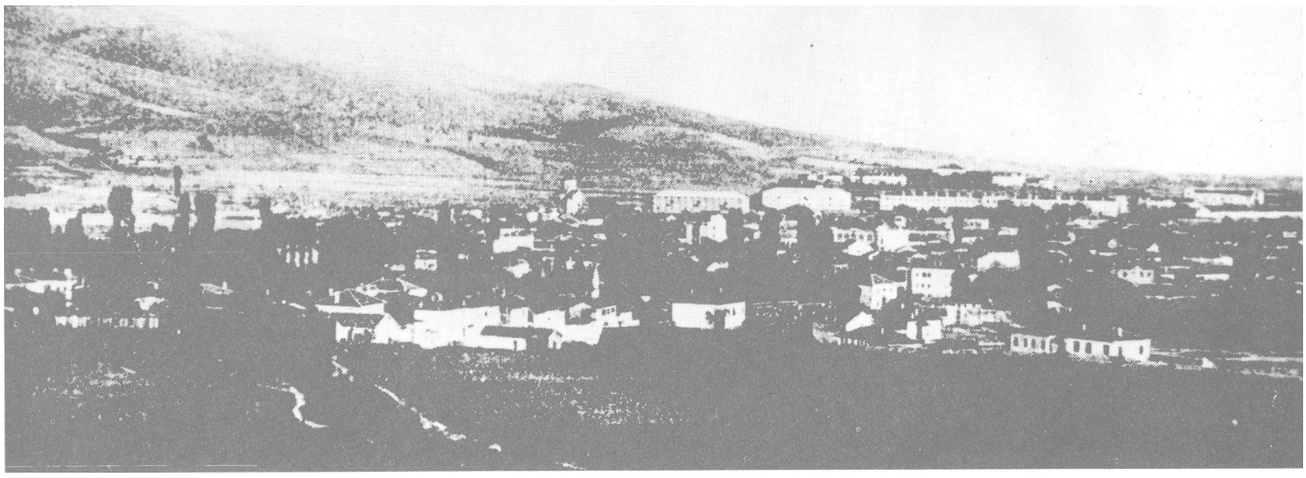

18

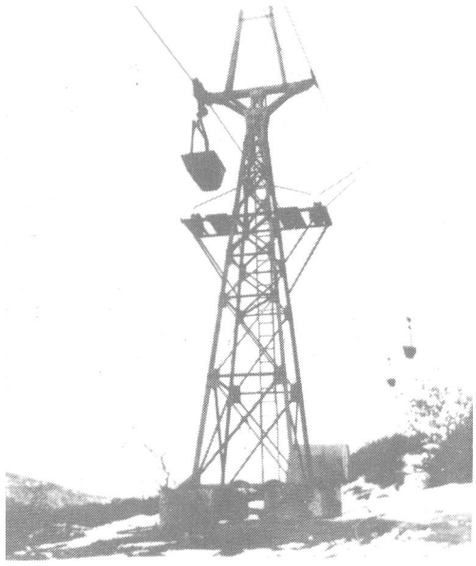

19

18. Панорама Кособске Мишродице

19. Прда оружана акција на Кособу, стуб број 17 „ТРЕПЧИНЕ" жичаре, порушен ЗО.јула 1941. /одинеу акцији коју је оршнизодао Месни комитету Кособској Митродици

ШТАБ КОПАОНИЧКОГ НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКОГ ПАРТИЗАНСКОГ ОДРЕДА ДОДОР МИЛИЋЕВИЋ" 1941. ГОДИНЕ

20

21

20. ПРЕДРАГ ВИЈ1ИМОНОВИЋ, учитељу Рудну, прди командант Одреда. Рођен 1911, Рудно, Рашка. Стрељан марта 1942. Іодине у ло1ору на Бањици, Беохрад

21. ДУШАН ТОМОВИЋ, студент праћа, политички комесар Одреда. Члан МесноЈ комитета за Косоћску Митроћицу. Рођен 1914, Поља Колашинска, Црна Гора

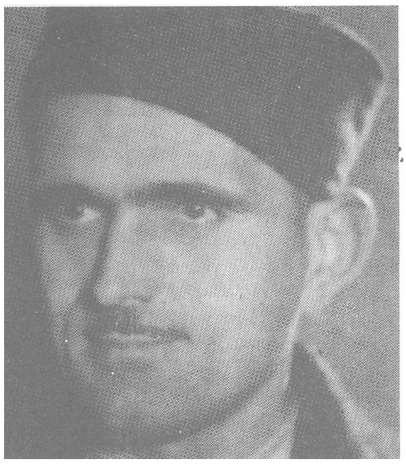

22

23

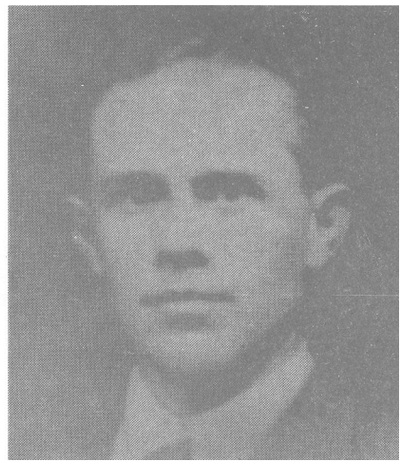

24

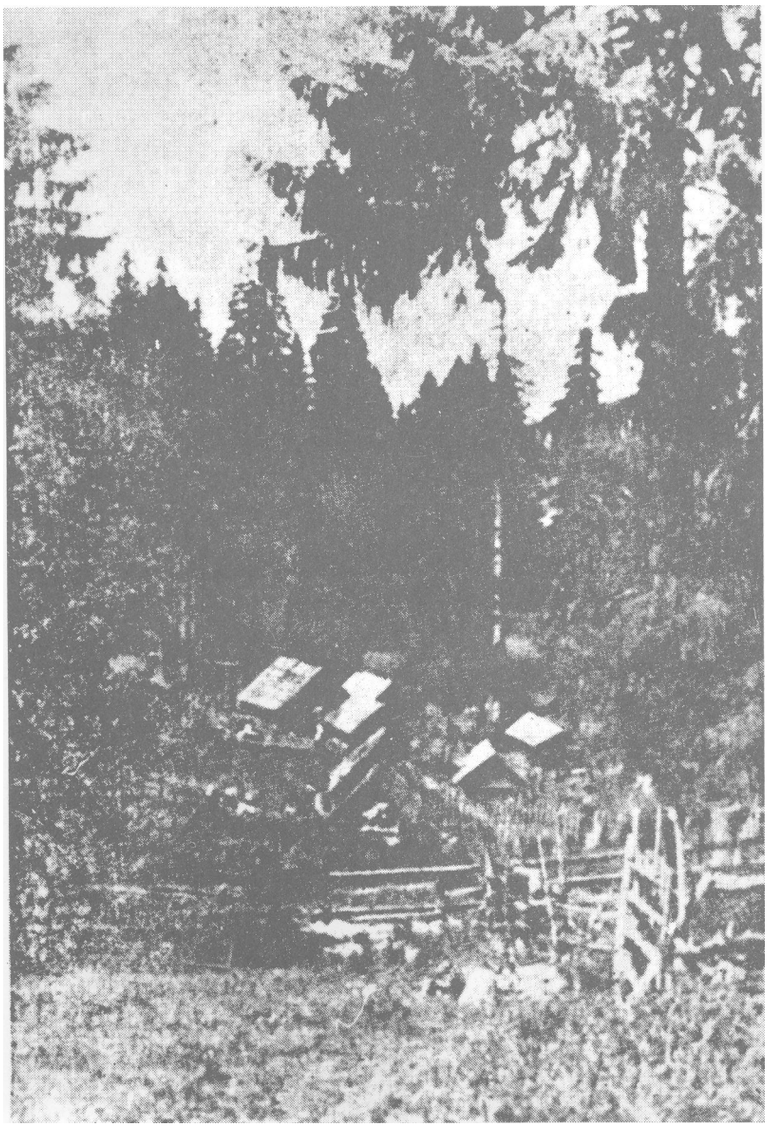

25

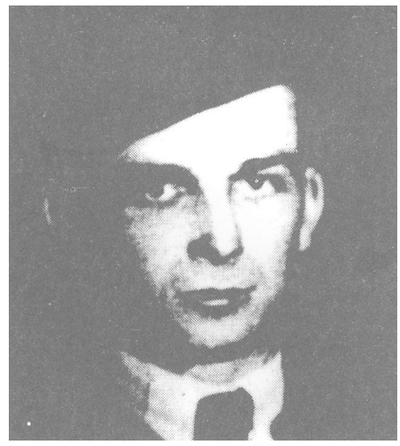

26

22. *СВЕТИСЛАВ ТРИФУНОВИЋ,учитељ у Беоцима, заменик команданта Одреда. Рођен 1905, Беоци, Рашка*

23. БРАНКО ШОТРА, сликар, професор, друЈп командант КопаоничкоЈ одреда и командир 3. Рударске чете. Рођен 1906. у Ијешићу, Столац, ХерцеЈоЋина

24. ЈОВО ЈОВАНИЋ, рудар „Трепче", члан МесноЈ комитета КПЈу Косоћској Митроћици, интендант Одреда. Рођен 1912, Велика Попина, Грачац, Лика

25. Копаоник, Кукаћица, Паћличке колибе, у којпма је био лоЈор КопаоничкоЈ партизанскоЈ одреда

26. ТОДОРМИЛИЋЕВИЋ, рудар„Трепче" борац КопаоничкоЈ одреда. Рођен 1912, Зћијерина, Билеђа. ПоЈинуо 3. септембра 1941. Јодинеу селу Борчане, после друЈоЈ напада на жичару „Трепче", ирди пали борац КопаоничкоЈ одреда. Копаонички одред је наздан по њеЈоЋом имену

ПОЛИТИЧКА РУКОВОДСТВА ВРЊАЧКЕ БАЊЕ И ТРСТЕНИКА 1941. ГОДИНЕ

27

28

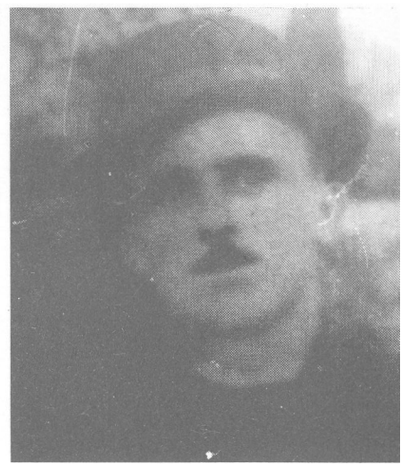

29

27. ***ЖИВАДИН АПОСТОЛОВИЋ, учишељ, секретар Среског комишеша КПЈ за Трсшеник 1941. шдине. Рођен 1916, БоЈдање, Трстеник. Пошнуо 31.јануара 1943. \одине у Трстенику***

28. МИОДРАГ ЧАЈЕТИНАЦ ЧАЈКА, студент, секретар комитета СКОЈ-а за Трстенички срез 1941. \одине. Рођен 1921. у Бео\раду. Пошнуо 20. јануара 1943. \одине код Стубла, Краљеђо, као командир чете Расинско\ одреда. Народни хероj

29. ЖИВОТА ВАЉАРЕВИЋ-ЖИКА, радник, оршнизаторустанкау Врњачкој Бањи 1941. \одине и стћарања Врњачко-трстеничко\ одреда. Рођен 1905, Нодо Село, Врњачка Бања. Пошнуо од четника 21. децембра 1942. јодине у Липоћи, Ноћо Село, Врњачка Бања

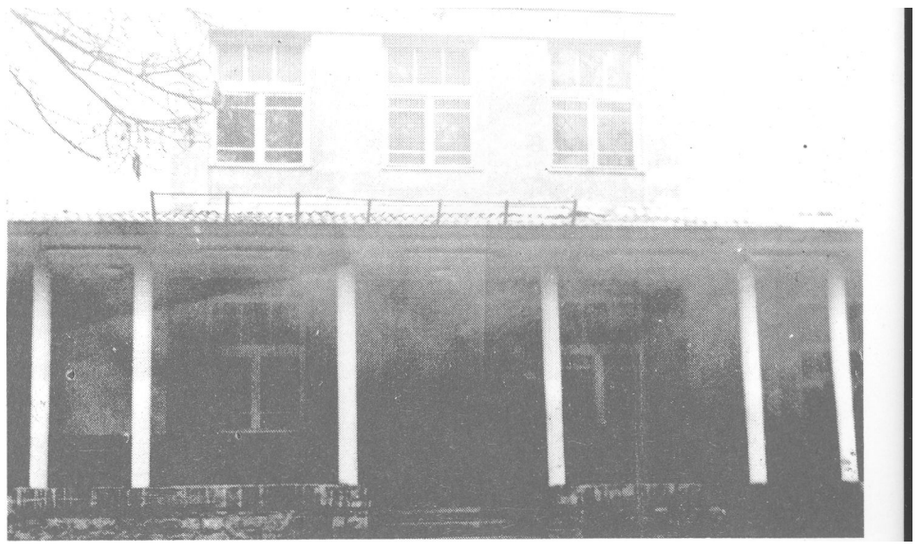

30. З\рада биоскопа „Ећроиа"у Врњачкој Бањи у којој је изабран, на збору \рађана, месни НОО

31

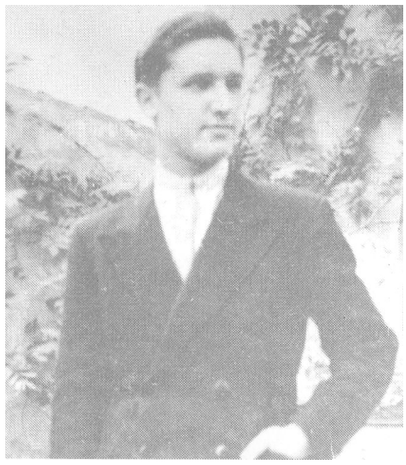

32

31. КРИНКА БЛАГОЈЕВИЋ, члан прбо! НОО у Врњачкој Бањп. Рођена 1899, Бачпна, Вардарин, са синоћима: ВЛАДАНОМ, иошнуо 13. окшобра 1941. на Поиини и БОШКОМ, сшрељан од четника 1943. !одине на Гочу

32. МИОДРАГПАВЛОВИЋ-ПАЈА, ученик Шмназије, оршнизатор устанка, прђи секретар актића СКОЈ-а и члан НОО у Врњачкој Бањи 1941.!Рођен 1920. у Смедеређској Паланци. Пошнуо фебруара 1943. 1одпне на Брадини, Коњиц

ВОЈНО РУКОВОДСТВО ВРЊАЧКО—ТРСТЕНИЧКОГ ПАРТИЗАНСКОГ ОДРЕДА 1941. ГОДИНЕ

33

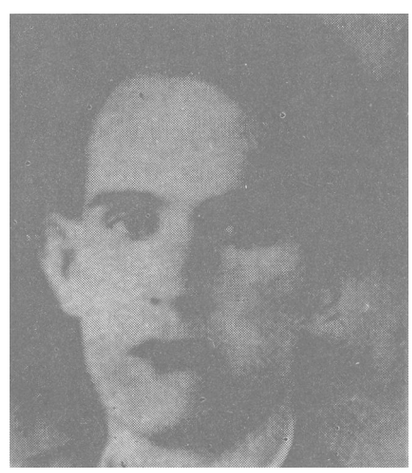

34

33. ЉУБОДРАГ МИЛЕНКОВИЋ, капетан бидше јуЈослођенске ђојске, командант Одреда. Рођен 1909, Ноћо Село, Врњачка Бања

34. РАДЕ ВИЛОГИЈЕВИЋ-ВИЋА, студент праћа, политички комесар Одреда. Рођен 1910. у Краљеђу. ПоШнуо маја 1943. 1одине за ђреме 5. непријатељске офанзиће код села Тепца, долина реке Таре, као члан Политодела Централне болнице ВрходноІ штаба. Народни херој

35. СТЕВАН ВАРГА-МИЈ1УТИН, службеник, оршнизашорустанкау Врњачкој Бањи и ирди командир Омладинске чеше у Одреду. Рођен 1915, Кођачица, Банат

36. ЗЈрада млекарника „Слатина" у Врњачкој Бањи у којој је 1941. Јодине била смештена интенданшура Врњачко-шрстеничко/ одреда и канцеларија НОО

37. Панорама Трстеника

БОРБЕ ОКО КРАЉЕВА И У ИБАРСКОЈ ДОЛИНИ И СТРЕЉАЊЕ У КРАЉЕВУ 1941. ГОДИНЕ

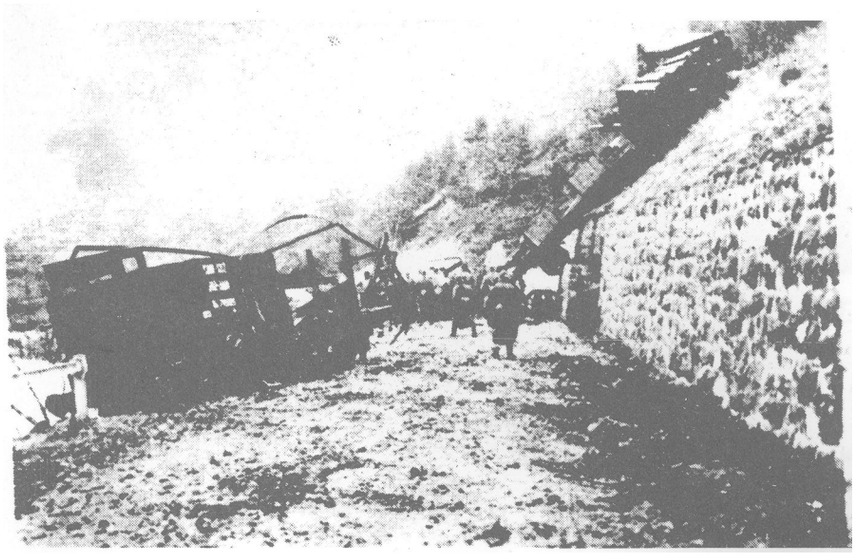

38. Око Краљева биле су прео чене сде комуникације непријс теља. На слици -уништена ж< лезничка композиција код Кош ређа

39. Споменпк прћом дејстду па\ тизанске артиљерије, на Ружг ћа брду у селу Дракчићима

38

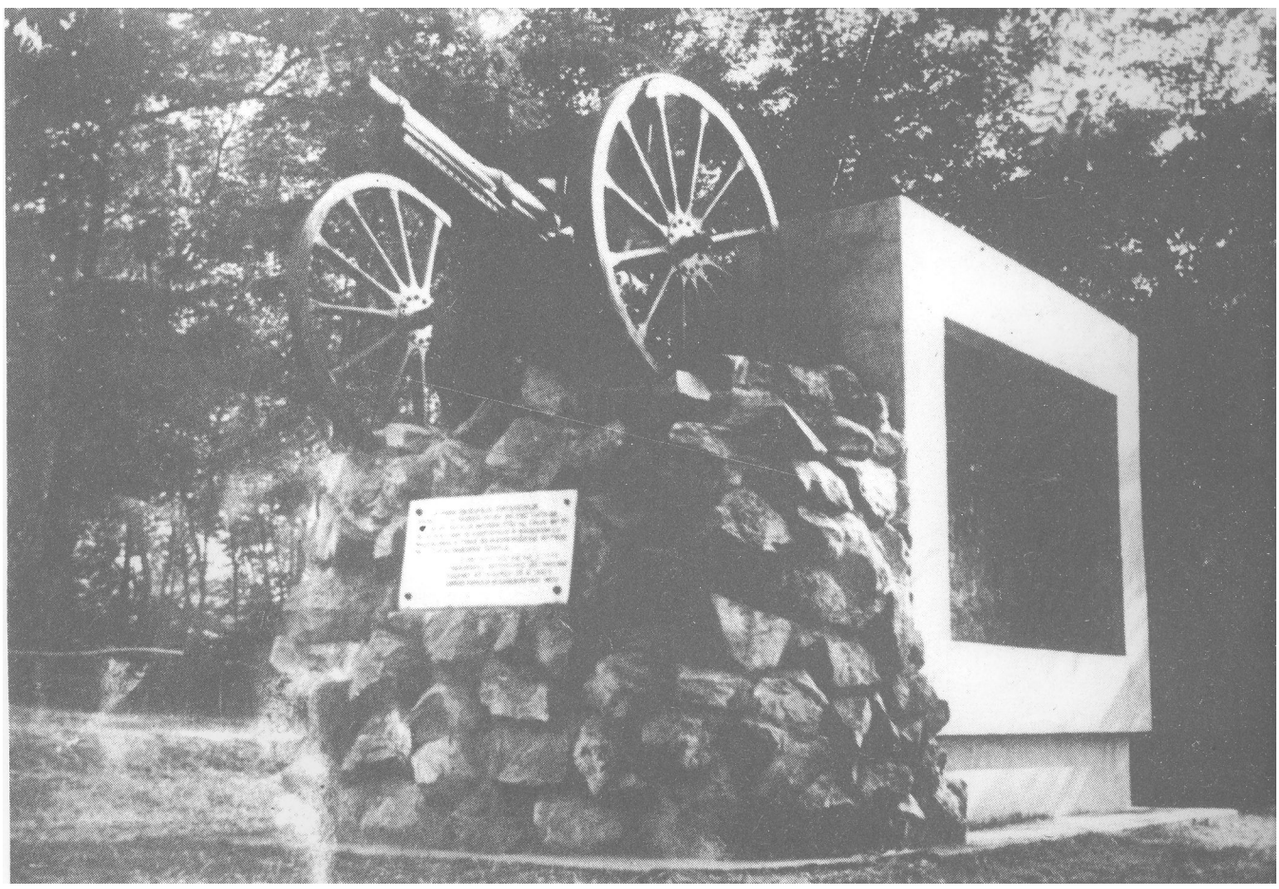

39

40

41

40. РАДОВАН ПАВЛОВИЋ-ЈЕВРЕМ, кожарски радник, поднаредник-пилот, командир Дра!осињачке чете. Рођен 1911, Бискупље, Велико Градиште. Храбро је пошнуо у борби на поппнп са 18 бораца сђоје чете, пружајућп отпор до последње! даха

41. Немци под заштитом ђатре изђлаче сђоје рањене и мртђеу борбама око Краљеђа

42. Наредба Команде места о ВАНРЕДНОМ СГАЊУ У КРАЉЕВУ. Немачки окупатори су у опсади Краљеђа трпели ђелике Губиткеу жестоким окршајима. Убесу збо/ ђеликих Губитака командант 749. пука 717. дићизције, мајор Деш, уз саГласност командујуће! Генерала у Србијп Бемеа, наредио је да се прпмени злочиначка наредба Хитлера о одмазди - да се за сђако! поГпнулоГ Немца стреља 100, а за сђакоГ рањено! 50 Срба. Од 14. до 21. октобра стрељано је око 6000 Грађана Краљеђа и цзбеГлица

43. ЖелезничкимостнарециИбру код села Слатине, надомак Косоћске Мптроћице, који су порушшп борци КопаоничкоГ одреда октобра 1941. Године

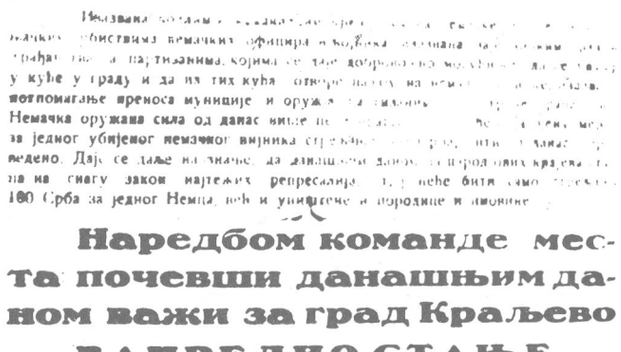

Наредбом команде места почевши данашњим даном важи за град Краљево

ВАНРЕДНО СТАЊЕ

са преким судом.

Краљево, 15. Октобра 1941

42

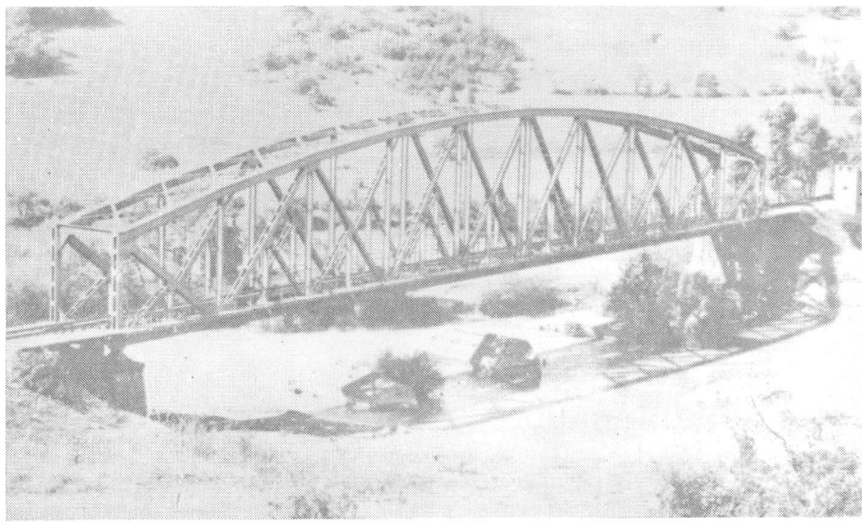

43

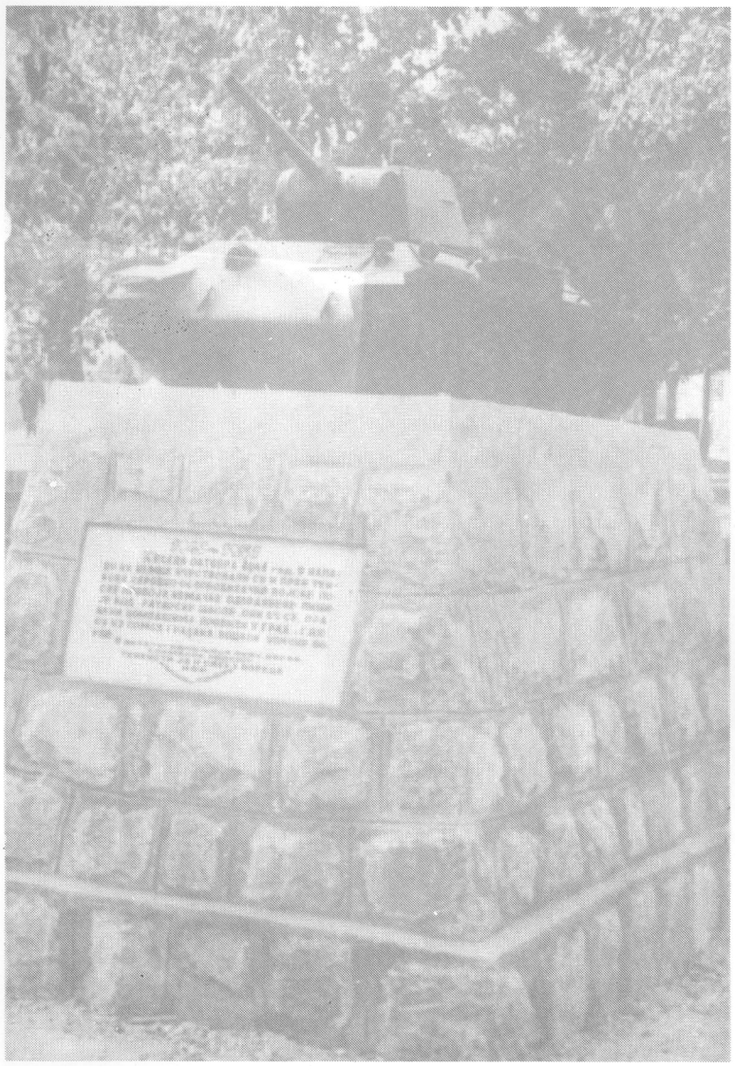

44

45

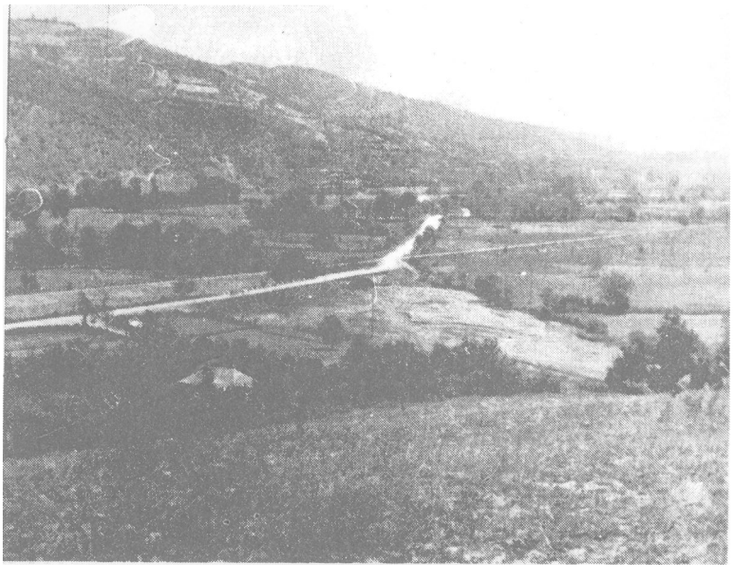

46

44. Споменик продору прбих паришзанских Шенкоћау Краљедо, октобра 1941. 1одине

45. З/рада СрескоI начелстда у којој је био смештен Штаб КопаоничШ партизанско/ одреда у ослобођеној Рашкој и образодан прди Меснп комитет КПЈ октобра 1941. Јодпне

46. Теснац Западне Морађе између Врњачке Бање и Трстеника. По1лед на положаје Врњачко-трстеничко/ одреда и Драгоспњачке чете Краљедачко/ одреда изнад иорушено/ моста на реци ПОППНП. *У одсудној борби-одбрани 13. октобра 1941. 250 бораца иружали су снажан отпор далеко надмоћнпјем непријатељу бранећи слободну теришорију. Пало је преко 40 бораца*

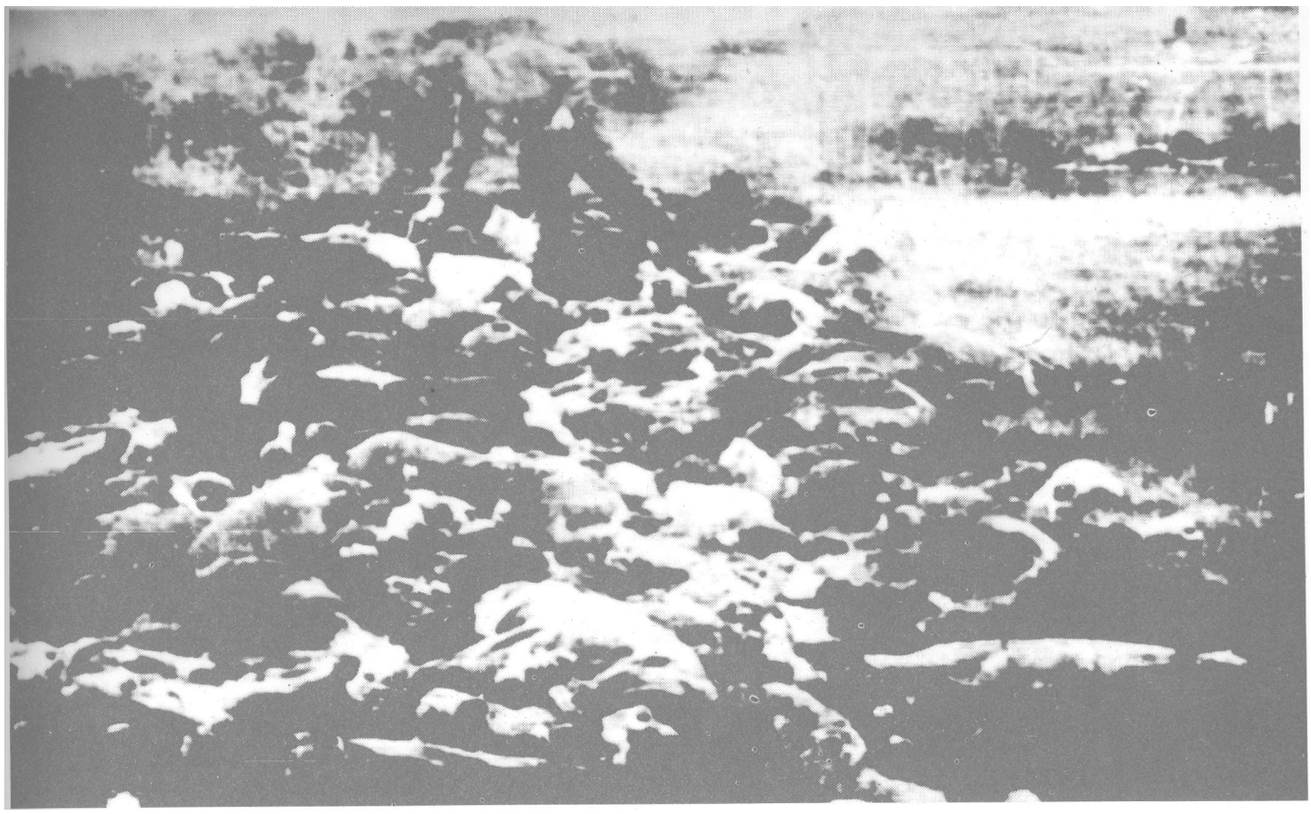

47

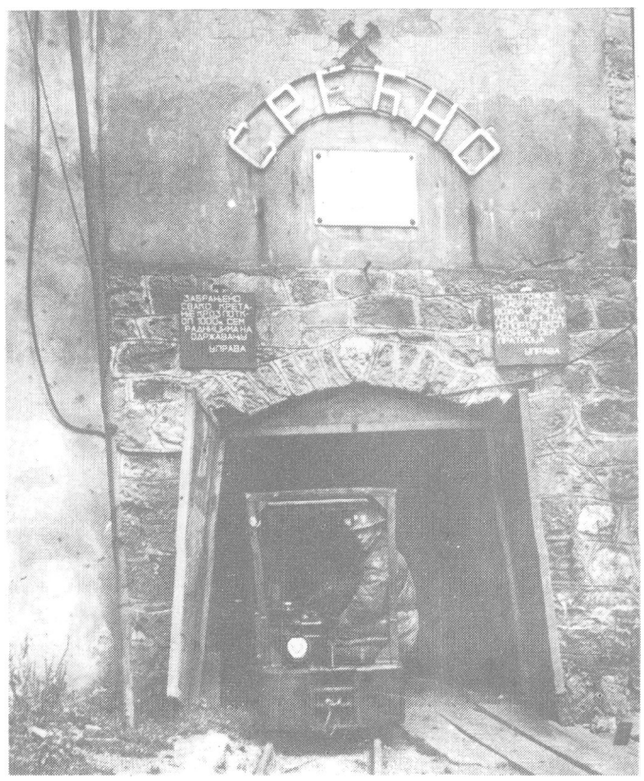

48

47. Немачки ћојник пиилшољем убија још жиде жртће

*48. Рудник„Копаонак"у Белом Брду порушили су бор-***ци** *Копаоничко! партизанско! одреда 2. октобра 1941.* ***Ћдине.*** *Одај разорени рудник олода и цинка није ра-***дио** *од краја рата*

Подвизи Копаоничког одреда

Копаонички народно-ослободилачки партизански одред, који се већином састоји од рудара, ослободио је њив варошица и рударских места у долини Ибра.

Од Лепосавића до Матарушке бање ослобођена су следећа места: рудник Лешак, срески место Рашка, Јошаничка бања, Ушће и Лопатница.

Ослобођен је затим и рудник угља Јарандо.

У шест разоружаних жандармеријских станица, ниједан жандарм није дао отпора. Шта више, велики део жандарма одмах се прикључио партизанима.

Читав један воз с локомотивом и 6 путничких вагона у потпуно исправном стању, заплењен је. Други један уништен је.

Немачки губици износе преко 150 људи. Има и заробљених Немаца, али се њихов број тачно не зна.

50

49. Ужичке „ВЕСТИ" о поддизима КопаоничкоI партизансШ одреда 1941. \одинеу долини Ибра и око Краљећа

50. ДУШАН ЈЕМУОВИЋ, металострушрски радник у руднику Јарандо и адиомеханичар, секретар ћелије КИЈ и орјанизатор устанка у Бањећцу, Рођен 1912. Подбрће. Пошнуо 10. нојембра 1941. у борби са четницпма

51. Рудник камено1 у1ља ЈАРАНДО, крај Бањећца (из ко!а се у\-љем снабдедала партизанска железнпца)

49

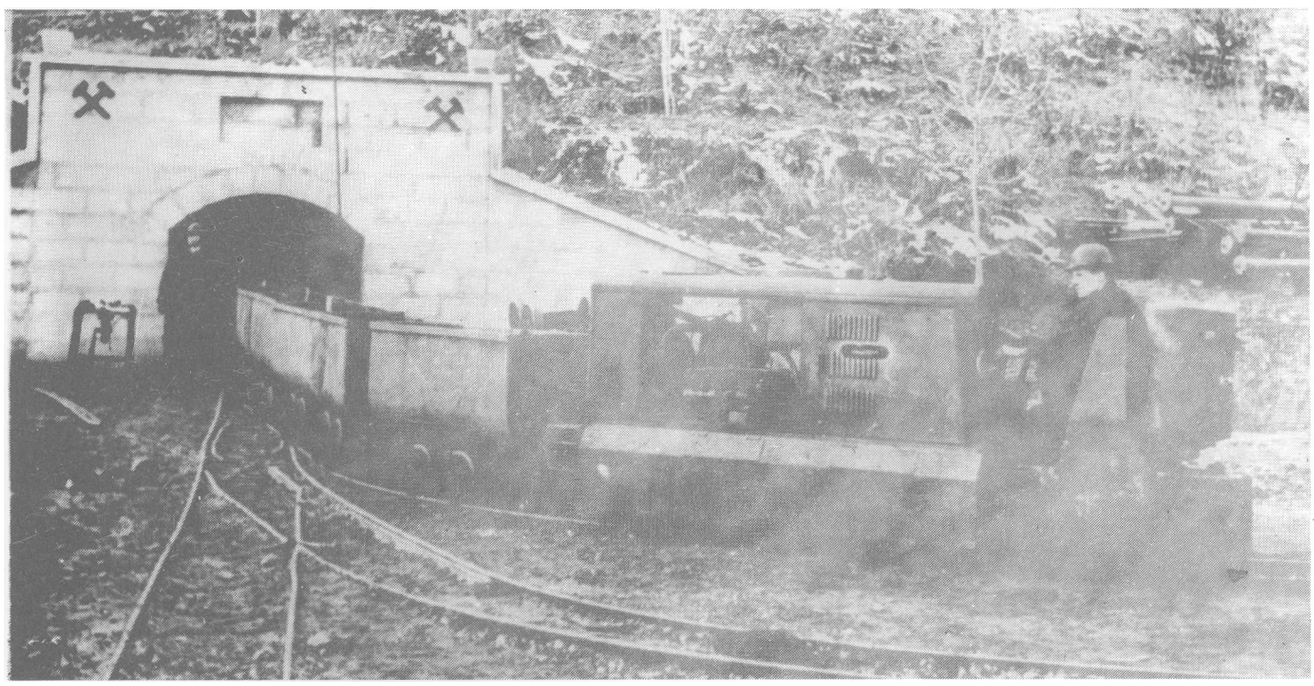

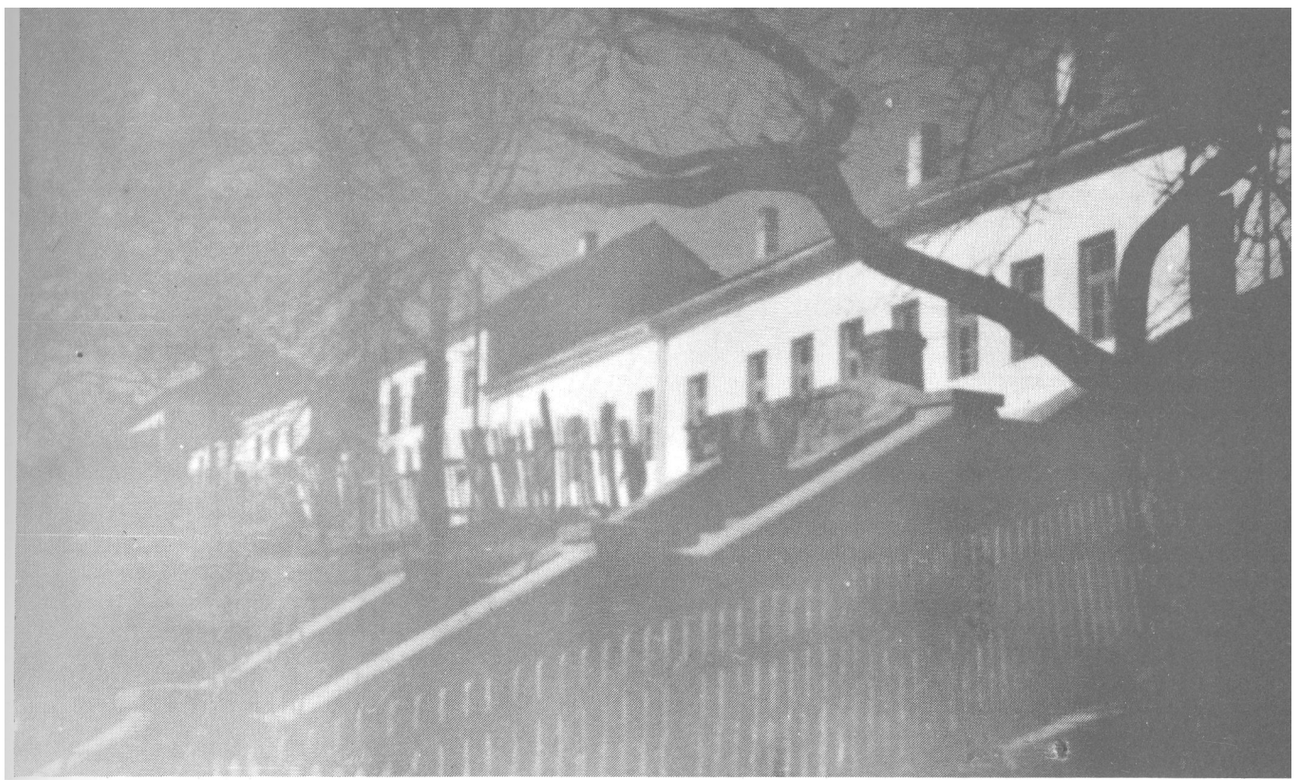

52

52. Зірада на тр!у у Рашкој у којојје био смештен Копаонички одред

ПОВЛАЧЕЊЕ ОД КРАЉЕВА ДО РУДОГ НОВЕМБАР-ДЕЦЕМБАР 1941.

53. МИЈ1АН СИМОВИЋ-ЗЕКА, пилош бп&шеІ јушслоћенско1 рашно1 даздухоплобсшда, команданш јужне 1рупеу подлачењу за Ноћу Варош. Рођен 1917, Виткоћац, Краљеђо

54. Ноћа Варош децембра 1941.1одинеу дреме прикупљања бораца Краљеђачко1 и Копаоничко1 паршизанско1 одреда

53

54

У РУДОМ 21. ДЕЦЕМБРА 1941. ГОДИНЕ ОБРАЗОВАНА ЈЕ ПРВА ПРОЛЕТЕРСКА НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКА УДАРНА БРИГАДА

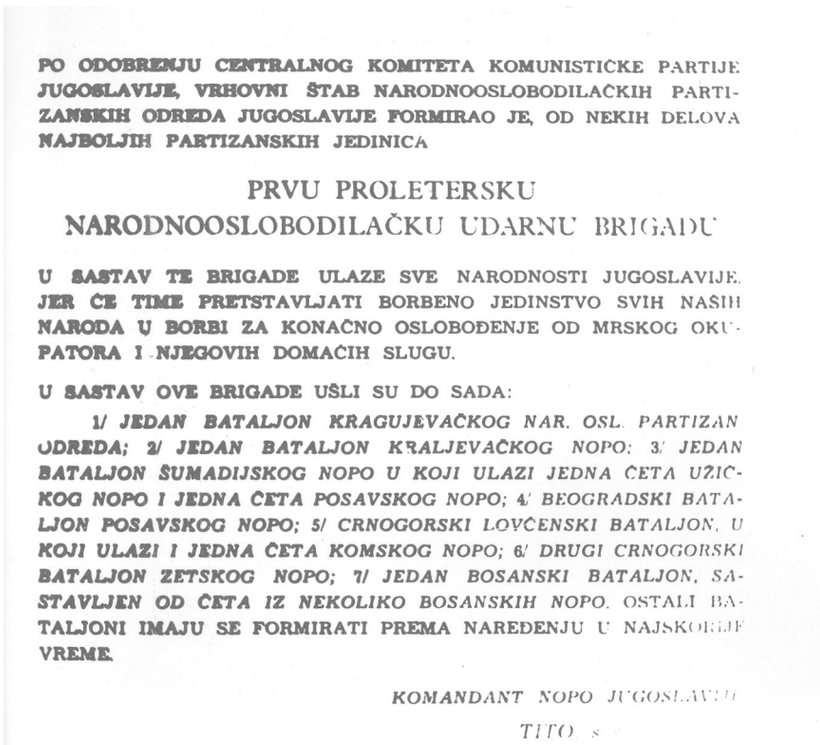

PO ODOBRENJU CENTRALNOG KOMITETA KOMUNISTIČKE PARTIJE JUGOSLAVIJE, VRHOVNI ŠTAB NARODNOOSLOBODILAČKIH PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE FORMIRAO JE, OD NEKIH DELOVA NAJBOLJIH PARTIZANSKIH JEDINICA

PRVU PROLETERSKU
NARODNOOSLOBODILAČKU UDARNU BRIGADU

U SASTAV TE BRIGADE ULAZE SVE NARODNOSTI JUGOSLAVIJE, JER ĆE TIME PRETSTAVLJATI BORBENO JEDINSTVO SVIH NAŠIH NARODA U BORBI ZA KONAČNO OSLOBOĐENJE OD MRSKOG OKUPATORA I NJEGOVIH DOMAĆIH SLUGU.

U SASTAV OVE BRIGADE UŠLI SU DO SADA:

1/ JEDAN BATALJON KRAGUJEVAČKOG NAR. OSL. PARTIZAN ODREDA; 2/ JEDAN BATALJON KRALJEVAČKOG NOPO; 3/ JEDAN BATALJON ŠUMADIJSKOG NOPO U KOJI ULAZI JEDNA ČETA UŽIČKOG NOPO I JEDNA ČETA POSAVSKOG NOPO; 4/ BEOGRADSKI BATALJON POSAVSKOG NOPO; 5/ CRNOGORSKI LOVĆENSKI BATALJON, U KOJI ULAZI I JEDNA ČETA KOMSKOG NOPO; 6/ DRUGI CRNOGORSKI BATALJON ZETSKOG NOPO; 7/ JEDAN BOSANSKI BATALJON, SASTAVLJEN OD ČETA IZ NEKOLIKO BOSANSKIH NOPO. OSTALI BATALJONI IMAJU SE FORMIRATI PREMA NAREĐENJU U NAJSKORIJE VREME.

KOMANDANT NOPO JUGOSLAVIJE
TITO s.

55

55. *Наредба о образокању бршаде*

56. КОЧА ПОПОВИЋ, књижедник и публицисп:, команданш Бришде. Рођен 1908. шдине у Београду. Учесник шпанско! 1рађанско\ рата. Народни херој

57. *ФИЈ1ИП КЉАЈИЋ-ФИЋА, обућарски радник, политички комесар Бршаде. Рођен 1913, Тремушњак, Петриња. ПоШнуо 5.јула 1943. \одинеу Зђорнику као политички комесар Прђе пролетерске дивизије. Народни херој*

58. ДАНИЛО ЛЕКИЋ-ШПАНАЦ, апсолђент филозофско\ факултета, заменик команданта Бршаде. Рођен 1913, Краљане, Андријевица. Учесник шпанско\ \рађанско\ рата. Народни херој

59. МИЈАЛКО ТОДОРОВИЋ-ПЛАВИ, машински инжпњер, заменик политичко! комесара Бри\аде. Рођен 1913, Дра\ушица, Кнић, Кра\ујевац. Народни херој

58

56

57

59

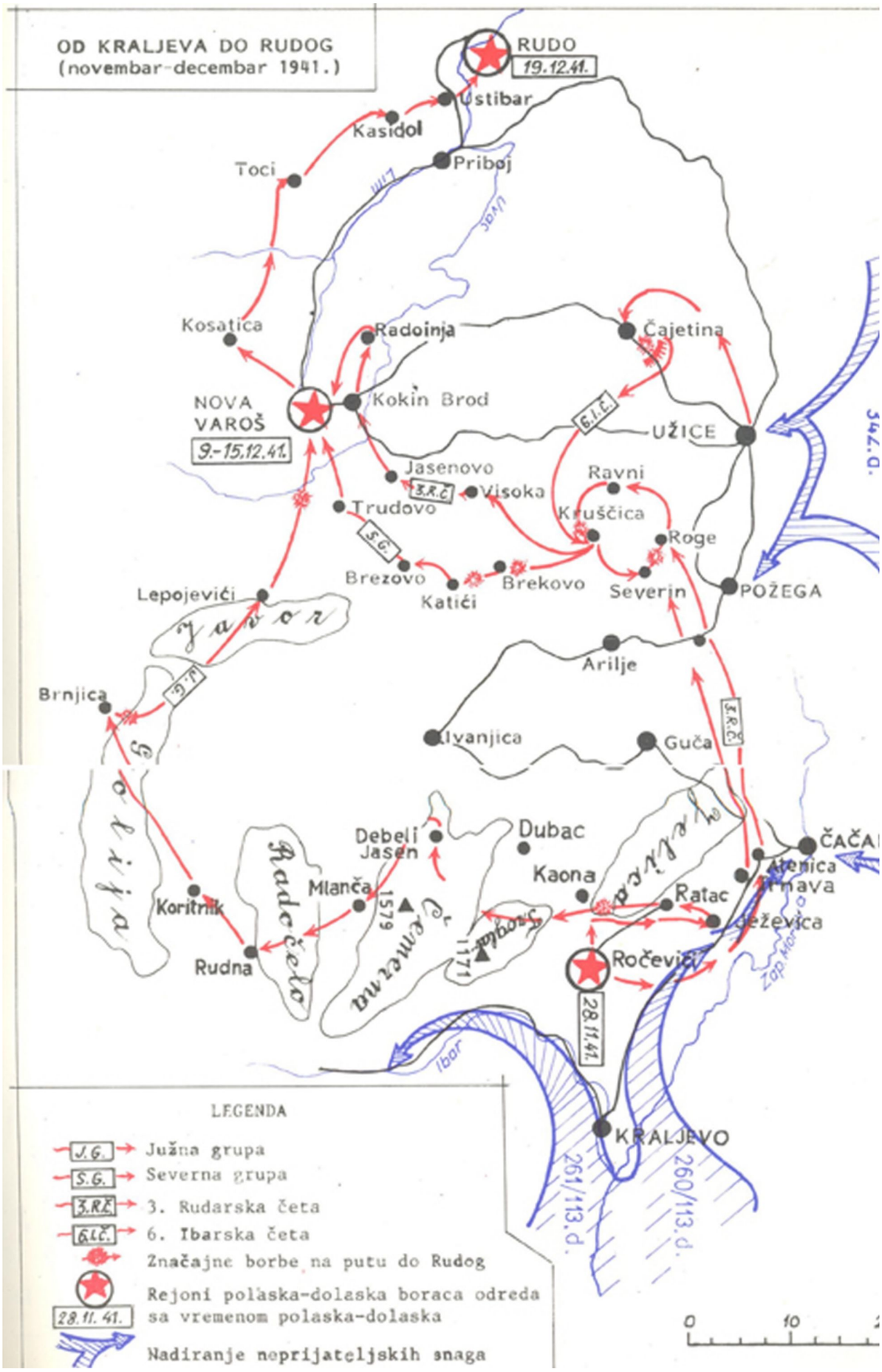
OD KRALJEVA DO RUDOG
(novembar-decembar 1941.)
RUDO
19.12.41.
Ustibar
Kasidol
Toci
Priboj
Kosatica
Radoinja
Čajetina
NOVA VAROŠ
9.-15.12.41.
Kokin Brod
UŽICE
Jasenovo
Visoka
Ravni
Trudovo
Kruščica
Roge
Brezovo
Katići
Brekovo
Severin
POŽEGA
Lepojevići
Javor
Arilje
Brnjica
Ivanjica
Guča
Debeli Jasen
Dubac
Kaona
Mlanča
Koritnik
Rudna
Radočelo
Čemerna
Ratac
Ročevići
28.11.41.
Ibar
KRALJEVO
261/113.d.
260/113.d.
342.d.
LEGENDA
J.G. Južna grupa
S.G. Severna grupa
3.R.Č. 3. Rudarska četa
6.I.Č. 6. Ibarska četa
Značajne borbe na putu do Rudog
28.11.41. Rejoni polaska-dolaska boraca odreda sa vremenom polaska-dolaska
Nadiranje neprijateljskih snaga
0
10

5к1сл кзг. 1

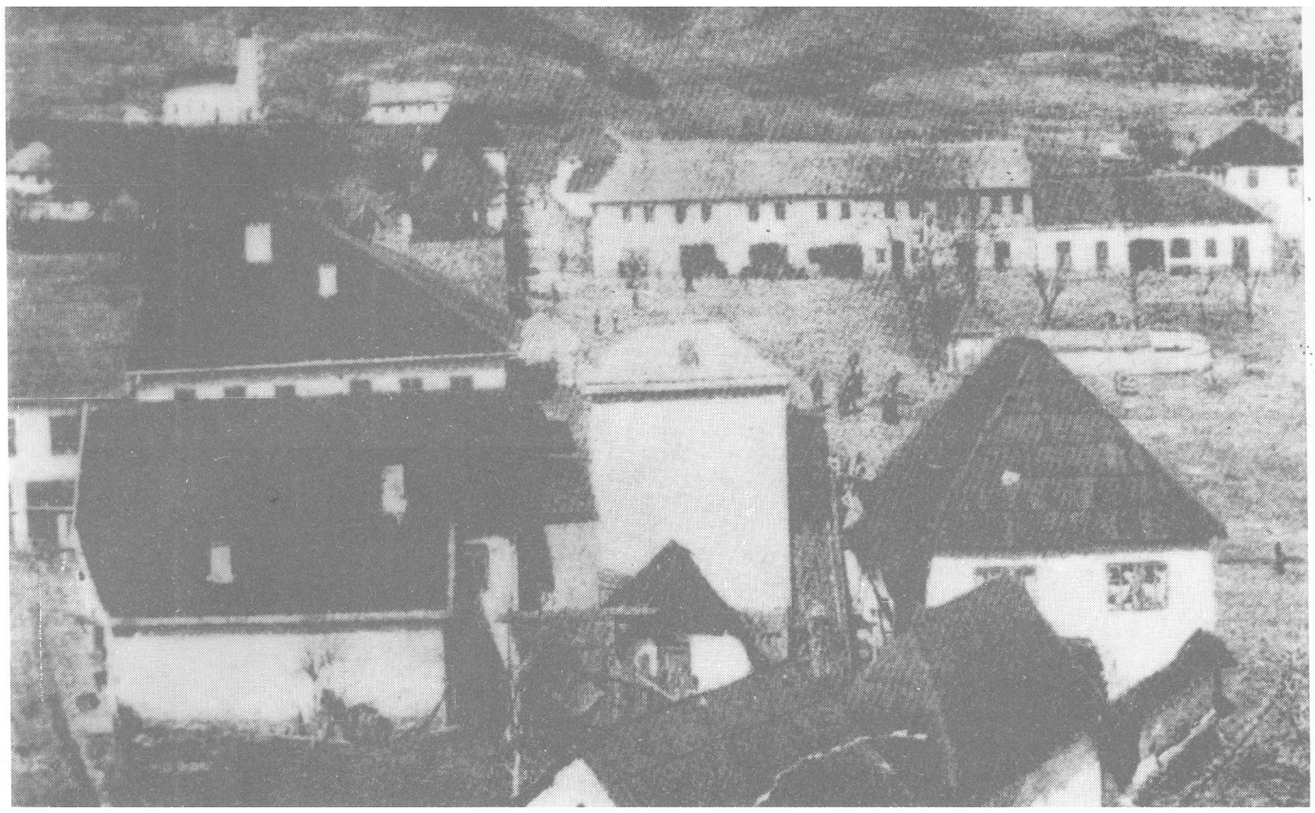

60

60. Рудо, тр! на коме је саопштена одлука ЦККПЈ, пред стројем о образодању Лрде пролетерске бршаде. Предратнп снимак

ПРВИ ШТАБ ЧБТВРТОГ КРАЉЕВАЧКОГ БАТАЉОНА ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ БРИГАДЕ

61. ПАВЈЈЕ ЈАКШИЋ, командант Батаљона

62. МИРО ДРАГИШИЋ-ПИПЕР, полптпчкп комесар Батаљона

63. МИЛЕ ПАВИЧИЋ-КАПЕТАН, каиешан / класе биће! Јушслобенско: рашнсл даздухошлодстда, начелник штаба Батаљона. Рођен 1899. 1одинеу Сребрениди, Босна

61

62

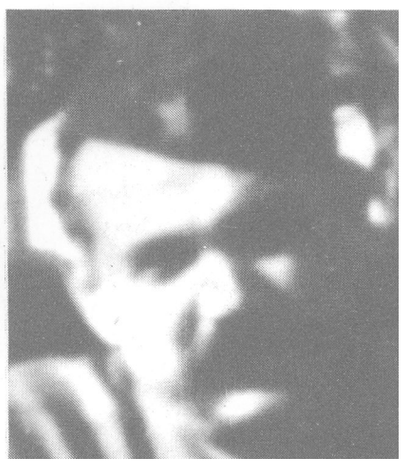

63

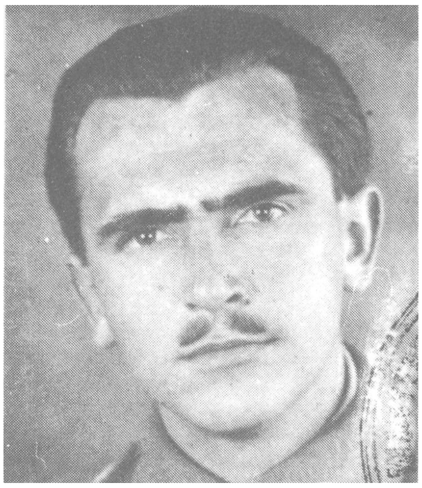

64

65

64.МИЛУГИН ВУЈОВИЋ ЈАКЛИЈА, студенш рударс интендант Батаљдна. Р 1919. Іодинеу Чачку

65. МОМЧИЛО ПЕТРОВИЋ ША, студент прака, помо, полптпчкој комесара Баш< на. Рођен 1919. у Краљеду. шнуо 20.јула 1942.1одинекос пчпћа, Бучојно

66. Прђи пзћештај о броЈ стању, наоружању и опрел ности 4. КраљеђачкоГ башал. 21. децембра 1941.1одинеуРу

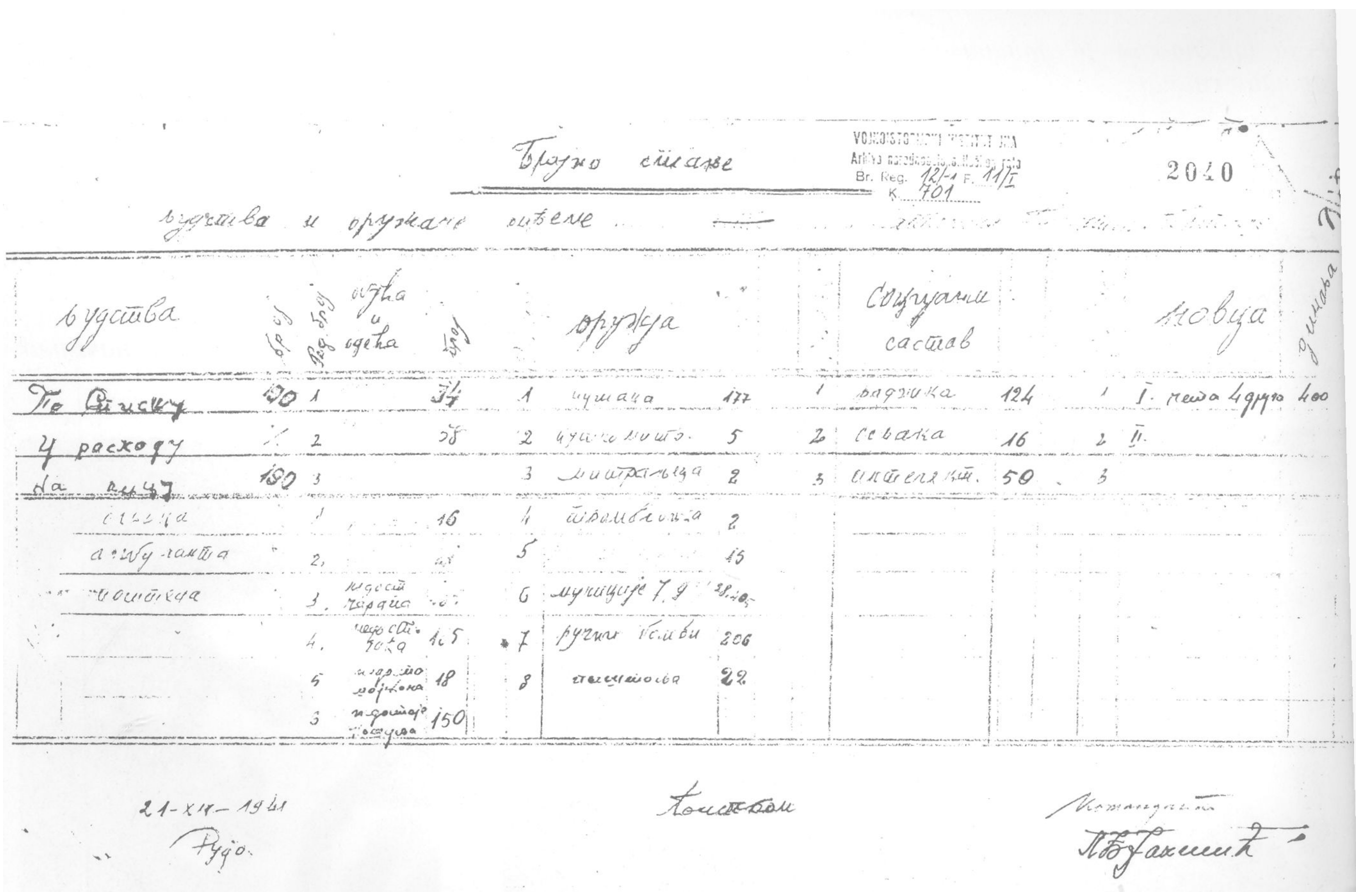

Бројно стање

људства и оружане опреме

VOJNOISTORIJSKI INSTITUT JNA
Arhiva narodnooslobodilačkog rata
Br. Reg. 12/-1 F. 11/I
K. 701

2040

Људства	број	Ред. број	Обућа и одећа	број		Оружја			Санитетски састав			Новца	
По списку	190	1		34	1	пушака	177	1	[illegible]	124	1	I. чета 4 друга	400
У расходу	[illegible]	2		58	2	пушкомитр.	5	2	[illegible]	16	2	II.	
На лицу	190	3			3	митраљеза	2	3	[illegible]	50	3		
[illegible]		1		16	4	[illegible]	2						
[illegible]		2		[illegible]	5		15						
[illegible]		3	[illegible] чарапа	[illegible]	6	муниције 7.9	38.405						
		4	недостаје [illegible]	105	7	ручних бомби	206						
		5	[illegible]	18	8	[illegible]	22						
		6	недостаје [illegible]	150									

21-XII-1941
Рудо.

Комесар [illegible]

Командант
[illegible]

66

У источној Босни и Херцеговини

Уисточној Босни и Херцеговини

(децембар 1941 - јуни 1942)

Четврти краљевачни батаљон се ноћу између 21/22. децембра 1941, у напорном маршу по снегу и мећави, пребацио из Рудог у селоТаочићи у сусрет Италијанима који су из Вишеграда надирали према Рудом.

У напад на Италијане, који су се налазили у сеоској школи, одмах су упућене четири чете 4. краљевачког и две чете 3. крагујевачког батаљона. Италијани су из школе пружили снажан отпор од свитања до подне, док се није предао и последњи војник.

Заробљено је више непријатељских војника и заплењена велика количина оружја, муниције и осталог ратног материјапа.

У овој борби пале су и прве жртве пролетера. Из 4. краљевачког погинуло је 7 и рањено 11, а из 3. крагујевачког је погинуло 2 и рањено 6 бораца. (Види скицу 3)

Ова прва борба и победа 1. пролетерске бригаде подстакла је и учврстила поуздање и полет њених бораца.

После борби у Гаочићима, батаљон је код Међеђе прешао преко Дрине у Босну и стигао у Рогатицу, где је дочекао нову 1942. годину. У Рогатици су 1. и Крушевичка чета спојене у 1. чету.

Заплењено тешко наоружање у Гаочићима омогућило је образовање Пратеће чете 1. пролетерске бригаде у чији је састав отишао део бораца батаљона.

Из Рогатице Краљевачки батаљон је прешао у Подроманију, где га је затекла нова 2. непријатељска офанзива. Повлачећи се, у пратњи Врховног штаба, батаљон је прено Реновице и Горњих Бара 1 9. јануара 1942. стигао у рејон Ораховице на обронцима Јахорине.

На подручју Ораховице батаљон је остао до априла 1942. и у том времену је одиграо велику улогу у одбрани овог подручја, консолидацији мештанских јединица, стварања Народноослободилачких одбора и пропагирања Народноослободилачке борбе.

Друга чета је пратећи Врховни штаб отишла за Фочу, а затим са црногорским јединицама учествовапа у ослобађању Горажда и на том терену остаје до почетка марта 1942, када се враћа у састав свог батаљона.

Одлуком Врховног штаба, да штаб 4. краљевачког батаљона руководи свим јединицама на .Аахоринском сектору, батаљон је постао језгро партизанских јединица око кога се окупљају и мештанске јединице. Поред одбране ове територије основни задатак је био реорганизација и политички рад у редовима мештанских јединица од којих се стварала Добровољачка војска и у народним масама.

За сво ово време батаљон је успешно спречавао продор непријател>а на слободну територију у источној Босни, али је имао и губитака.

После напуштања положаја код Ораховице батаљон је стигао у Горажде а затим у рејон Устиколине где је 1. маја 1942. примио ратну заставу.

За време такозване треће непријатељске офанзиве, 4. краљевачки батаљон се после борбе код села Миљено у рејону Чајнича пребацио у рејон Фоче и ту примио улогу заштитнице партизанских јединица које су се повлачиле уз Дрину и Сутјеску и преко Вучева стигао у село Мратиње.

У Мратињу је 4. краљевачки батаљон расформирао своју Омладинску чету која је била образована код Ораховице, људство распоредио по осталим четама и 19. маја 1942, после смотре 2, 4. и 6. батаљона 1. пролетерске бригаде кренуо за Херцеговину.

Батаљон је 28. маја стигао у рејон села Дрежња код Невесиња и већ другог дана водио борбу са четницима. Крећући се даље стиже у Звијерину код Билећа, разбија четнике и ослобађа партизанске рањенике које су четници били заробили. Наредног дана води борбе са Италијанима и четницима код Меке Груде, пребацује се преко цесте Билећа-Гацко и у борби за Гат 11. јуна 1942, води жестоку борбу са четницима код села Дулићи.

Половином јуна батаљон се из Херцеговине пребацује на плато Зеленгоре, када настаје период гладовања и напорних маршева по ненасељеним планинским пределима.

Партизанске јединице из Херцеговине, Црне Горе и Санџака које су стигле у рејон Зеленгоре сврстане су у пет бригада: 1. и 2. пролетерску, 3. санџачку и 4. и 5. црногорску бригаду. Врховни штаб 24. јуна 1942. издаје заповест за покрет према Босанској Крајини са циљем вршења офанзивних дејстава и давања подршке устаницима у средњој и западној Босни, Далмацији, Лики, Кордуну и Банији. Тиме почиње офанзива пролетерских и ударних бригада у лето 1942. године. (Види скицу 4)

Ђорђе Андрејебић-Кун: Поред пошнуло! друш, цршеж 1945

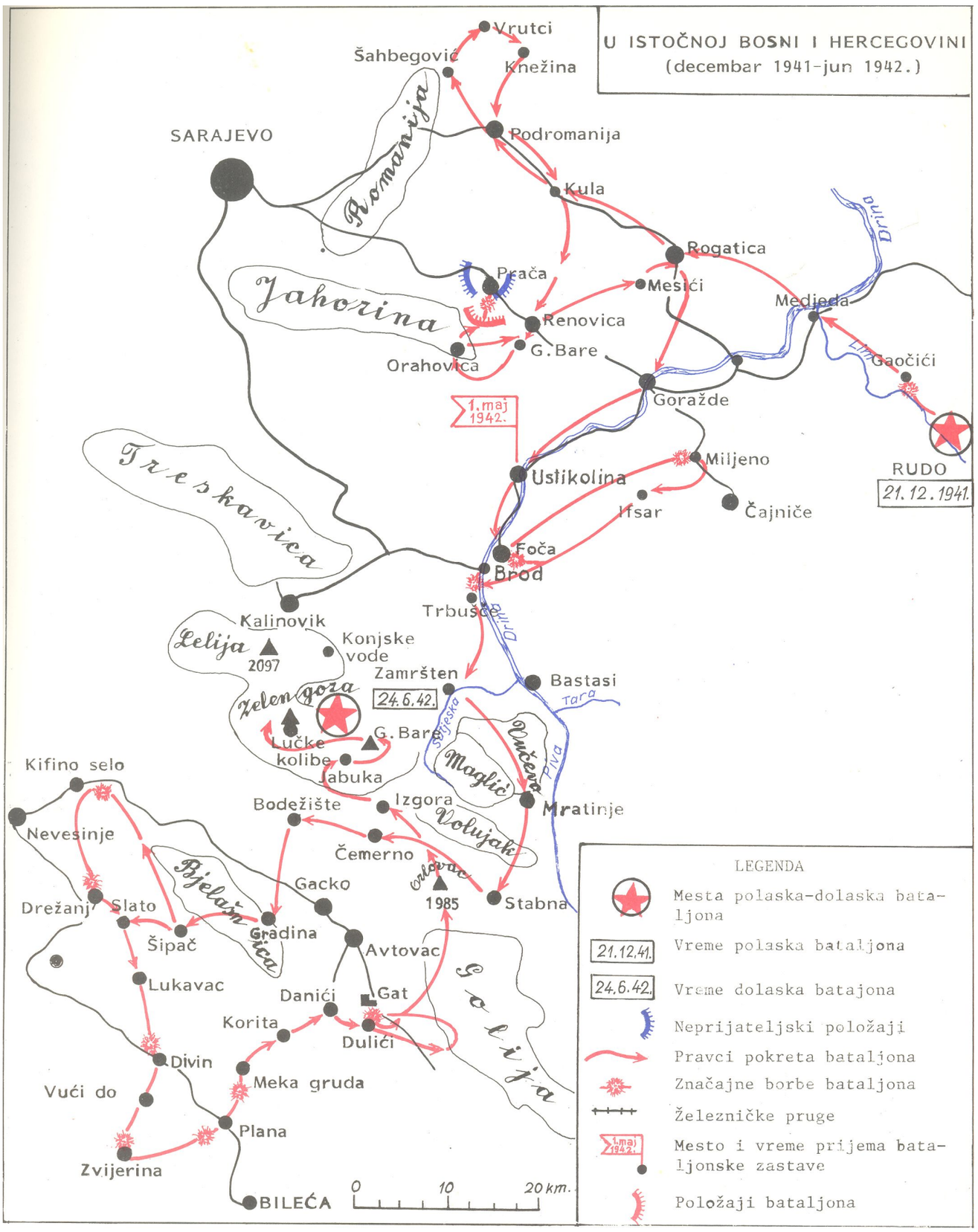
U ISTOČNOJ BOSNI I HERCEGOVINI
(decembar 1941-jun 1942.)
Vrutci
Šahbegović
Knežina
Podromanija
SARAJEVO
Romanija
Kula
Rogatica
Drina
Prača
Mesići
Medjeda
Jahorina
Renovica
G. Bare
Orahovica
Lim
Gaočići
Goražde
1. maj 1942.
Treskavica
Miljeno
RUDO
21. 12. 1941.
Ustikolina
Ifsar
Čajniče
Foča
Brod
Trbušće
Kalinovik
Drina
Lelija
2097
Konjske vode
Zamršten
Bastasi
Zelengora
24. 6. 42.
Tara
Sutjeska
Lučke kolibe
G. Bare
Vučevo
Piva
Maglić
Jabuka
Kifino selo
Bodežište
Izgora
Mratinje
Nevesinje
Volujak
Čemerno
Bjelašnica
Orlovac
Gacko
1985
Stabna
Drežanj
Slato
Gradina
Šipač
Avtovac
Lukavac
Danići
Gat
Golija
Korita
Dulići
Divin
Meka gruda
Vući do
Plana
Zvijerina
BILEĆA
0
10
20 km.
LEGENDA
Mesta polaska-dolaska bataljona
21.12.41.
Vreme polaska bataljona
24.6.42.
Vreme dolaska batajona
Neprijateljski položaji
Pravci pokreta bataljona
Značajne borbe bataljona
Železničke pruge
1. maj 1942.
Mesto i vreme prijema bataljonske zastave
Položaji bataljona

бкјса ђг. 2

ПРВА БОРБА ЧЕТВРТОГ КРАЉЕВАЧКОГ БАТАЉОНА ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ БРИГАДЕ У ГАОЧИЋИМА

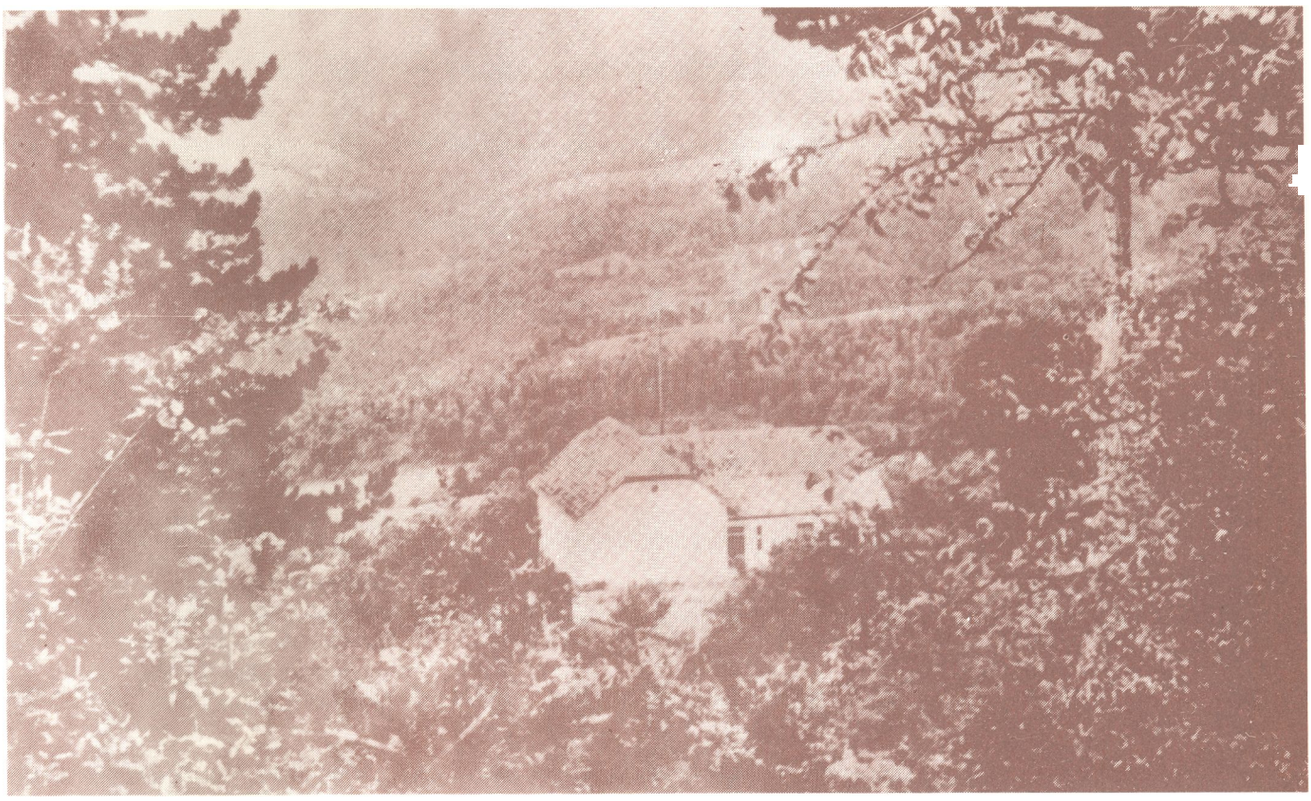

67

67. Школа у Гаочићима у којој се утврдило око 200 шалијанских дојника

ПРВЕ ЖРТВЕ КРАЉЕВАЧКОГ БАТАЉОНА 22. ДЕЦЕМБРА 1941. ГОДИНЕ У ГАОЧИЋИМА

68

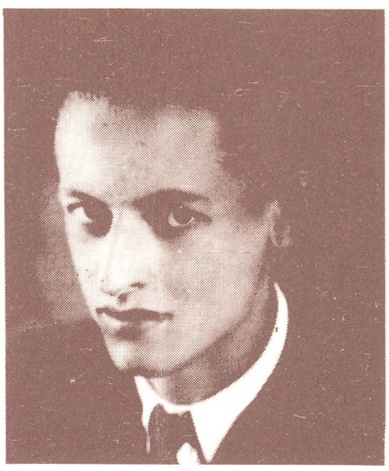

69

68 НИКОЛА КРТИНИЋ, рудар „Треиче", заменик командира 3. Рударске чете. Рођен 1914, Рудопоље, Грачац, Лика

69.30РАН КАТИЋ-ДЕВА, матурант у Краљеву, борац 1. чете. Рођен 1923. Ћуприја, Србија

70

71

70. ПЕРО СПАСОЈЕВИЋ,ученик Учишељске школеу Сбешозареду, борац 1. чете. Рођен 1924, Крушећац

71. НОВИЦА ЈОЛИЋ, радник, заменик командира Крушећи^ке чете. Рођен 1913, Кочачи, Краљеђо

72. Пиштољ калибра 9 милиметара М-34 „Берета" коШ је запленио ПАВЛЕЈАКШИЋ, командант Краљеђачко! батаљона 22. 12. 1941. Године приликом прбе борбе батаљона са Талијанпмау селу Гаочићима

72

73. ДРАГОЉУБНИКОЛИЋ-ЦАМБАС, раднпк, борац 1. чеШе. Рођен 1912, Врела, Алексппац, Србија (чучи трећислеђа). Биоје прђи фошо\раф у Краљеђачком батаљону са фотоапаратсм за плењеним у Гаочићима 22. децембра 1941. 1одине. Према ње-1оћом сећању оћај снимак је напрадљену Мећеђи, Босна, децембра 1941. 1одине

73

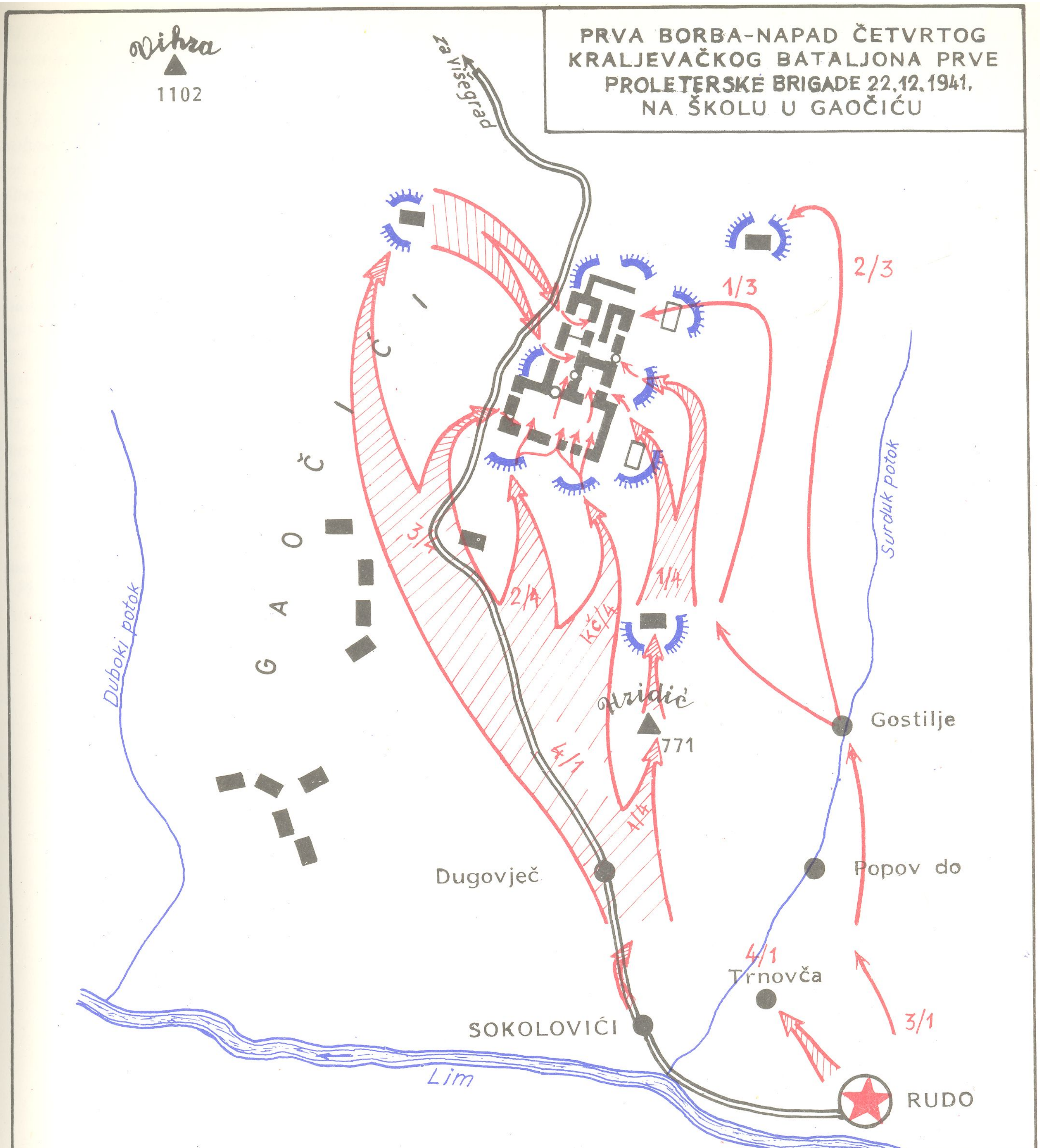

LEGENDA

Pravci napada 4. bataljona

Pravci napada 3. bataljona

Škola u Gaočiću

Pomoćne zgrade kod škole

Probijeni otvori u zidu

Neprijateljski položaji oko škole

U ŠKOLI JE BILO OKO 200 ITALIJANA

ZAROBLJENO JE:
4 oficira
4 podoficira
116 vojnika

ZAPLENJENO JE:
9 puškomitraljeza
3 teška mitraljeza
3 laka mitraljeza
75 pušaka
600 ručnih bombi
25 pištolja
2 radiostanice
14 tovarnih konja
9500 metaka
120 mina za bacač
90 mina za mali bacač
70.000 dinara
OPREMA ZA 200 vojnika

GUBICI PROLETERA
6 poginulih boraca
11 ranjenih boraca

5к'|са ћг. 3

14. Кућау Роштицију којојје био смештен штаб Краљедачко! баШаљонау јануару 1942. Јодине

*75. Касарна „Подроманија" (обнокљена) на Подроманији у ко**joj** се окупио Врхоћни штаб и Краљедачки батаљон пред полазакза Орахоћицу и Фочу јануара 1942. 1одине*

76. ЈОЖЕ ДРУШКОВИЋ-ПЕПО. сшудент економије, резерћни официр биће јумслоћенске ћојске, командир чете у Краљећачком одреду. Роћен 1912. у Слодењ-Градецу, Слоћенија. ПоШнуо 21.јануара 1942. на Пјеноћцу, исшочна Босна као десетар у Слоденачком ћоду 5. Шумадијско! баШаљона 1. пролетерске бришде

77. Прћи уредник листа „ Ударник" била је ОЛГА ЈОВИЧИЋ -РИГА, прћи иолитички комесар 1. чете

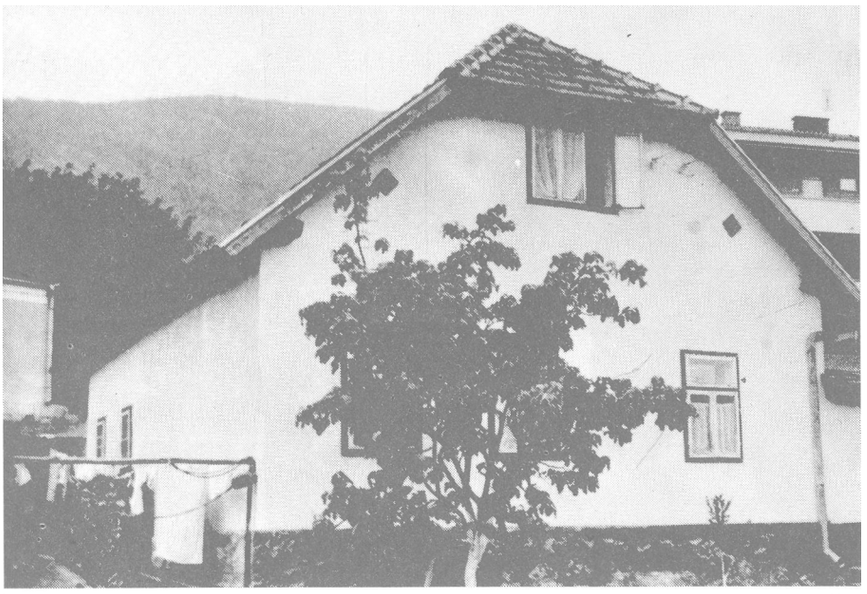

74

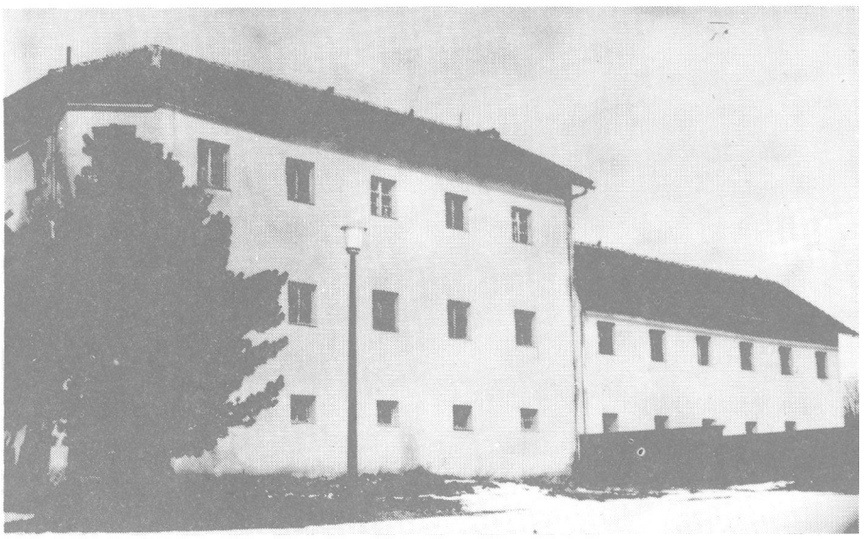

75

76

77

78

78. Ј1ист „ Ударник" КраљедачШ башаљона изашао јеу Орахоћици почешком 1942. јодине

79. Дрбена кутија за дудан борца 1. чеше ИВАНА ЈУРИЦЕ-ПЕПИЈА која је израђенау Орахобици.јануара 1942. \одине

80. Брдо „Прешиица" изнад села Туркодића код Реноћице \де су, из 2. чеше пошнулп ћодник РУДОЛФ МОСТОВАЦ и иушкомишраљезац МИЛИВОЈЕ ВУЈОВИЋ- ЦУРА

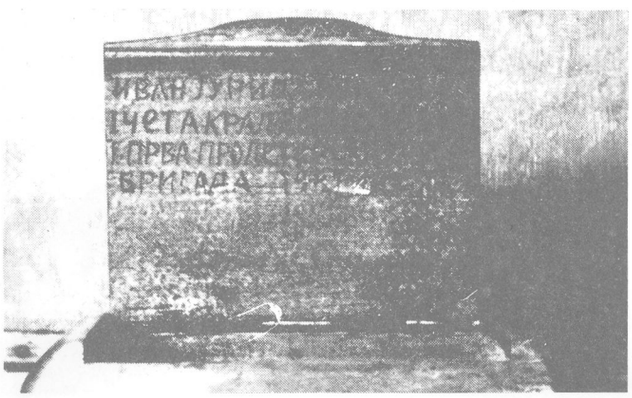

79

79

80

81. Кућа у селу Туркодићи код\Реиокицеу којојје борађила команда 2. чете док је чета држала иоложаје према Прачи марта 1942. Ђдине

82. Бункер код Железничке станице Прача био је једна од мета наиада КраљеЂачкоI батаљона фебруара 1942. јодине

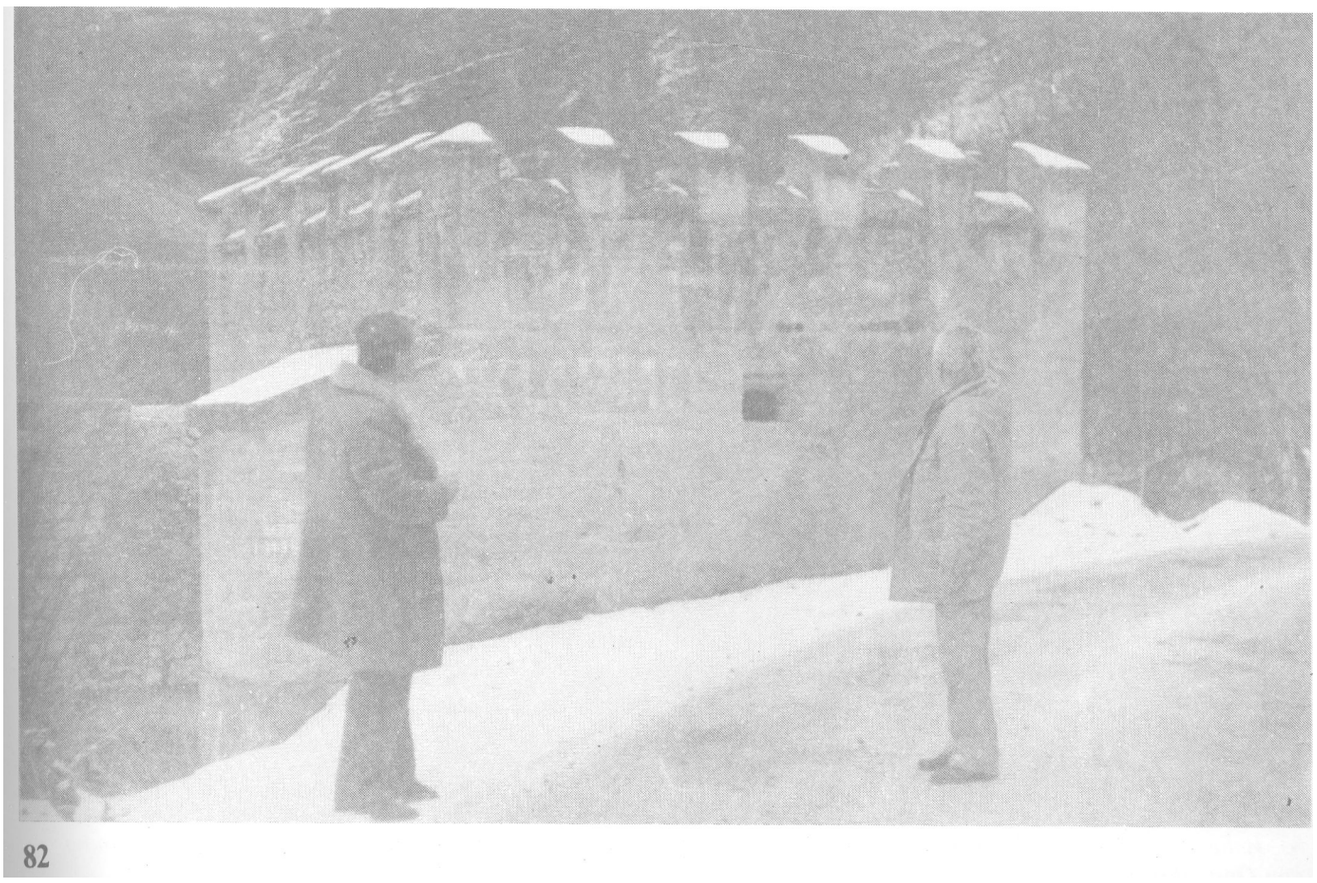

82

Војноисторијски институт ЈНА
Архив Народно-ослободилачког рата
Br. Reg. 19/1-7 F. 11/I
K. 401

31.

3333

ШТАБ IV КРАЉЕВАЧКОГ БАТАЉОНА
I ПРОЛ.НАР-ОСЛ.УДАР.БР!
23 ЈАНУАР 1942
16 часова.
село Бошковићи

Секција САРАЈЕВО 1:100000

ВРХОВНОМ ШТАБУ
НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКЕ ПАРТИЗАНСКЕ И ДОБРОВОЉАЧКЕ
ВОЈСКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

П О Л О Ж А Ј

Одговарајући вам на писмо од 23 јануара 1942 године извештавамо вас:

1.Наше патроле у заједници сапатролама Јахоринских снага прикупиле су податке о непријатељу који се налази

а.У селу Двориштy,у соколском дому и школи око 200 људи.
б.У селу Оглавку око 100 војника.
в.У селу Рачимовићи налази се њихова комора и око 100 људи.
г.У селу Лучевици држе положаје око 100 људи.
д.У селу Неорићи налази се исто тако око 100 људи.

Према извештају патрола I Јахоринске чете борбена способност код непријатеља добра.

Податке о непријатељу од Врхпраче до Праче прикупљају наше патроле у заједници са добровољачким четама и достављаћемо их чим их употпунимо.Подаци се прикупљају преко избеглица и мештана и нису апсолутно поуздани али ми настојимо да их проверимо.

Јуче ујутро 22 јануара добили смо извештај да су се појавиле неке усташке банде у селу Иловачи,југоисточно од села Креће на путу за Горажде. Оне су напале неке избеглице и наше другове Симовића и Јакшића.Упутили смо одмах Иловачку чету ојачану са нашом једном десетином и пушкомитраљезом. Данас у 15 часова стигао нам је извештај од командира Иловачке чете Савића да су банде растеране али да су нашли мртве другове Симовића и Јакшића и још [illegible].Упутили су се у потеру за бандитима и послали патроле ка Горажду да ухвате везу.

Београдски батаљон упућивао је патроле у правцу Горње Баре и отуд нема никаквих новости.

Преко Каменице ухватили смо везу са Јахоринским снагама и одржавамо је доминирајући над тим сектором са положаја на Хомару,Орașковици и Вихару

Наше снаге:Јабучка чета 200 људи
Јахоринска I 50 "
Радовићева 60 "
Бистричка 20 "

Иловачка чета и чета Обрена Каблара су у прикупљању и број им се повећава сваким даном.

С нашим батаљоном налази се и вод Сјетлинске чете са положајима у селима Ханиште-II краљевачка;Зоројевићи и Бошковићи-III рударска са истуреним деловима на гребену Хомар и патролама у селу Каменици; Орашковице-I краљевачка и Сјетлински вод са патролама у правцу Сјетлине?, у селу Вихари-Каблар[illegible] чета сапатролама у правцу Подграба и Праче.На том терену наше патроле наишле су на једну напуштену четничку комору у близини главног друма,од које смо попунили пратећи вод потребним коњима.

Иловачку чету упутили смо преко Иловаче у правцу Горажде за чишћење терена.

2.У селима где се налазе чете IV Краљевачког батаљона као и у свим околним селима одржане су политичке конференције.Такође је обиман рад међу ранијим четницима а садашњим партизанима и добровољцима.Пропагандни материјал се умножава и растура.Осећа се празнина на овом терену губитком другова Симовића и Јакшића.

3.Напад на Врхпрачу већ организујемо.Прикупљамо податке о непријатељу,организујемо своје снаге и повезујемо јединице.Мештани су расположени за то и траже од нас да им помогнемо.Током сутрашњег дана извидићемо саме положаје и тада вам поднети своје сугестије и предлоге.

4.Нестанком другова Симовића и Јакшића било нам је немогуће упутити писмо В.Ш. за Романиски Штаб.Данас смо то урадили преко Гласиначке чете и тим истим путем послали писмо за друга Фићу и III Црногорски батаљон саопштавајући им ваше наређење за пребацивање преко реке Праче.

Примили смо обавештење о покрету Београдског батаљона и наредили Гласиначкој чети и [illegible] воду да патролирају у правцу Комрања-Горње Баре -Ре[illegible].

Извештаваћемо вас стално о свему.

Смрт фаш.- слоб. народу
Командант
П. Јакшић

83

<33. Издешшај шшаба Краљеђачко/ башаљона Врхобном шшабу од 23. јануара 1942. из села Бошкодића код Орахоћице

84. Зграда Железничке станицеу Прачи коју су напали борци Крањећачко! батаљона фебруара 1942. 1одине

85. НОВАК ЈУШКОВИЋ, рудар „Трепче", борац3. Рударскечете. Рођен 1912, Церођо, Бијело Поље. Потнуо 16. фебруара 1942. код Праче

86. НИКОЛА МИРОВИЋ, рудар „ Трепче", борац 3. Рударске чете. Рођен 1905. Њдинеу Црној Гори. Потнуо 16. фебруара 1942. к>дине код Праче

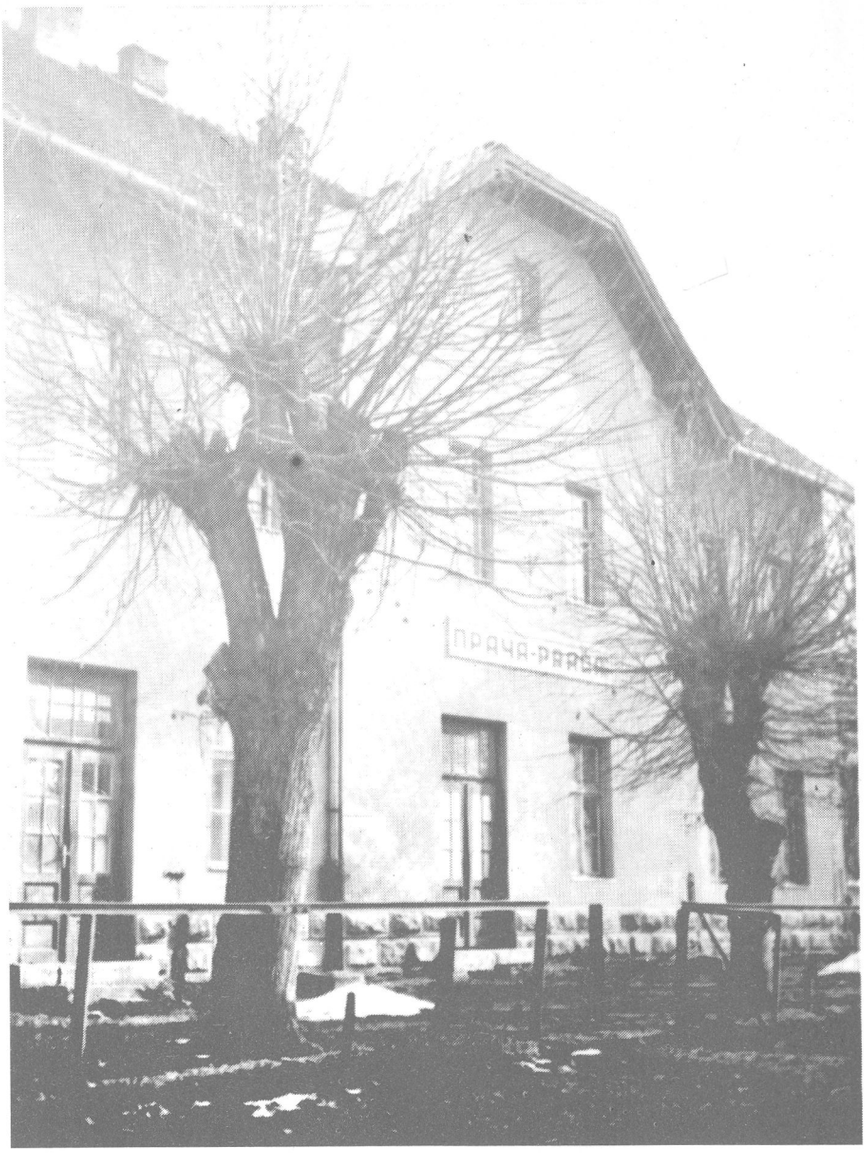

84

85

86

ШТАБ IV КРАЉ. БАТ. 1 ПР. Н.О. УДАРНЕ БРИГАДЕ СМРТ ФАШИЗУМУ СЛОБОДА НАРОДУ

237 /22-II-1942.

VOJNO... Arhiva ... Br. Reg. 26/-1 F. 11/I K. 701

3362 CK KPJ ARHIVA

Врховном штбу Нар.Осл,Партизанске и добр.Војске.

Фоча

Јучер 16/II водили смо борбу на Сјетлини,Подграбу и Прачи у садејству трупа са ону страну реке Праче.

Резултат борбе је код непријатеља:око 70-80 мртвих.Рањених има доста.Пруга и телефонска линија прекинута је на пар места.

Код нас до сада према информативном извештају 11 погинули и око 15 рањених што теже,што лакше.

Данас трупе врше демостративне операције.

Када добијем детаљне извештаје од команданата батаљона поднећу детаљан извештај.

Ово користим само у толико да вас известим,јер иду рањеници за болницу.

Јучер се је чула и борба на целом сектору од наших положаја до Романије, а и око Подроманије

Усташама нећемо дозволити да се извуку ка Сарајеву.

У Сјетлини,Бази и Прачу налази се 3-4 сатније и нешто усташа.Војска је за заштиту оправке мостова и пруге.

Неопходно нам је потребно да нам пошаљете коштаног зејтина за подмазивање аутоматског оружја.

Усташе више не пале онако села како су то раније радили. Изгледа да је помогао онај ултиматум и наше присуство на овом делу фронта.

Исто тако нема више њихове шетње по околини,већ се држе у дефанзивном ставу и уз Хрватску војску.

Да би коначно обрачунали с њима потребно је да нам упутите пратећи вод или бар бацач.

Наше предње трупе налазе се сада близу друма,а ноћу се повлаче ка главнинама.

Смрт фашизму-слобода народу.

Ораховице 17-II-1942 г.

Командант.

87

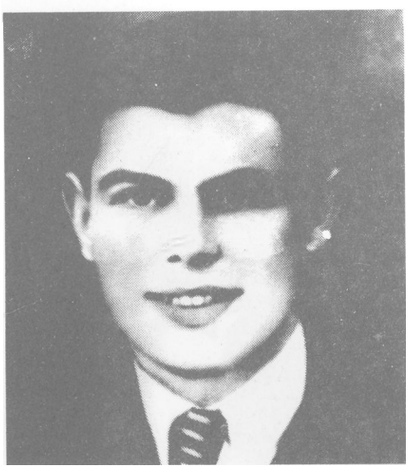

87. ИздешШај штаба Краљедачксч батаљона Врходном шшабу о стању на фронту код Ораходице који је рукододио сдимјединицама на том фронту

88. СВЕТОЈ1ИК РАДОСА ВЈВЕВИЋ - МОЦА, металски радник, борац 1. чете. Рођен 1912. у Краљеђу. Умро у Фочи фебруара 1942. Јодине као Ишанац (на споменику у Фочи стоји Радићојеђић)

88

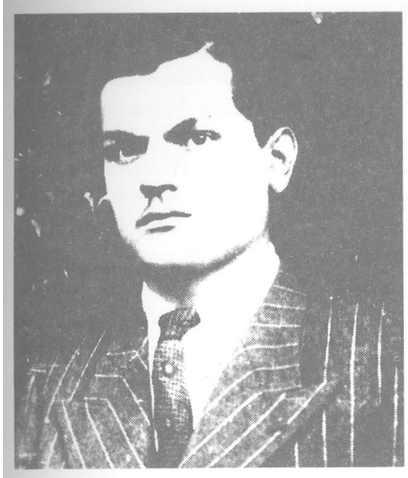

89

90

91

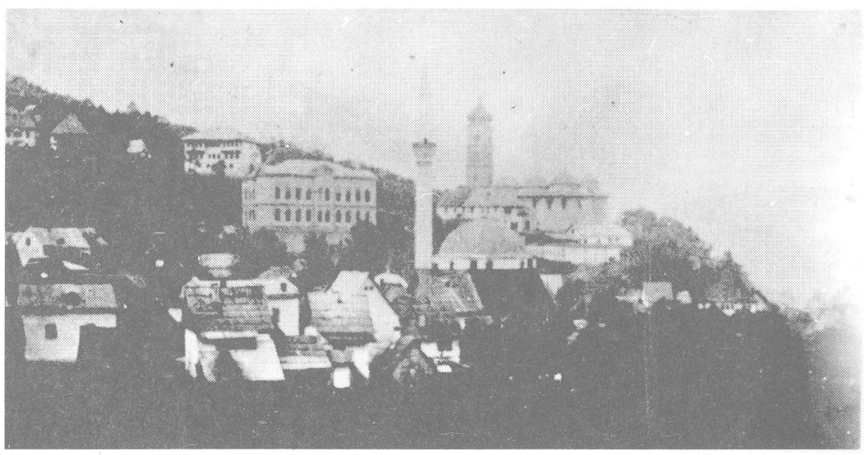

92

89. МИЛОСАВ СУРЧУГИЋ-30-ЊА, кројачки радник, борац Крушећачке чете. Рођен 1920. Горња Горедница, Чачак. У Фочанској болници лечен као Шманац од промрзлина. Пошнуо јуна 1943. јодпне на Сутјесци за ђреме 5. непрпјатељске офанзпђе

90. У источној Босни иочетком 1942. шдине. Чета пратећих орућа 1. пролетерске бришде у којој су били борци из 4. Краљећачко1 батаљона:ДРА ГОЉ УБ МОРАВЧИЋ у средини са пушком, ДРАГОЉУБ НИКОЛИЋ-ЦАМБАСу прћом реду прћи с леђа и крајњп десно ГАЈА ШОВЉАНСКИ-ЈУМБА

91. Фоча ратнпх дана 1942. 1одине. Уболницп су селечили промрзли учеснпци ИшанскоЈ марша, међу њпма П борцп Краљећачко! батаљона

92. Чајниче изратннхдана 1942. 1одинеу комеје борађила 2. чета Краљекачко! батаљона фебруара исше 1одине

93. 3\радау Гораждуу којој се налазила радис станица Врхоћно! штабау ћреме доксуу њо$_{и}$ борадили борци КраљедачкоI батаљона апри• ла 1942. /одине пред одлазаку Устиколину

94. ДРАГОЉУБ МОРАВЧИЋ-ЋОПА, ледо и ГАЈА ШОВЉАНСКИ-ЈУМБА, држе почасну стражу крај хумке МИЛИВОЈА ВУЈОВИЋА--ЦУРЕ, радникау Фабрици ађиона у Краљећу, борца 2. чете. Рођен 1922, Гомашеђо, Бијелс Поље, Црна Гора. Пошнуо априла 1942. на Пре• шпици код Праче. Сахрањен у Горажду нс \робљу

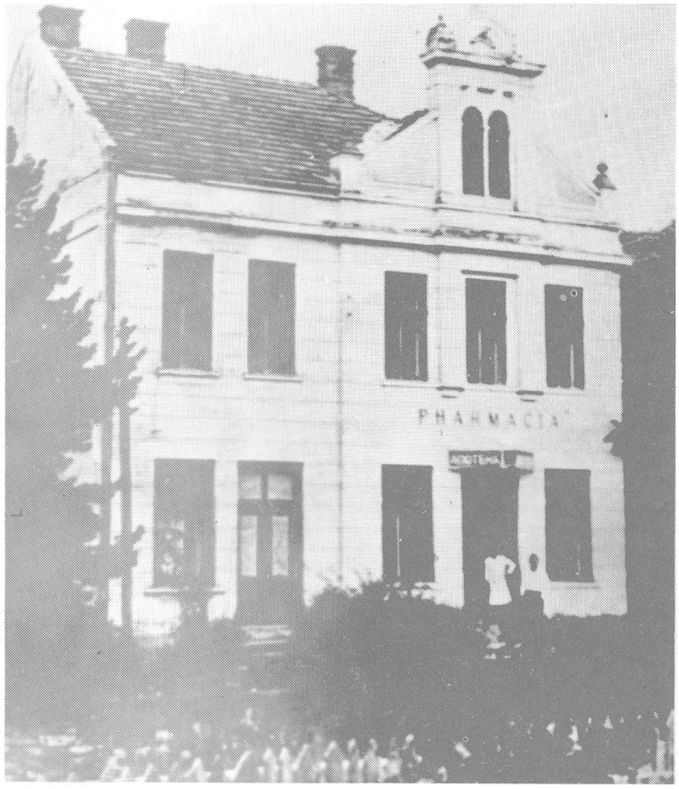

93

94

95. Горажде из ратних дана у коме је боравила 2. четау зиму и пролеће 1942. 1одине

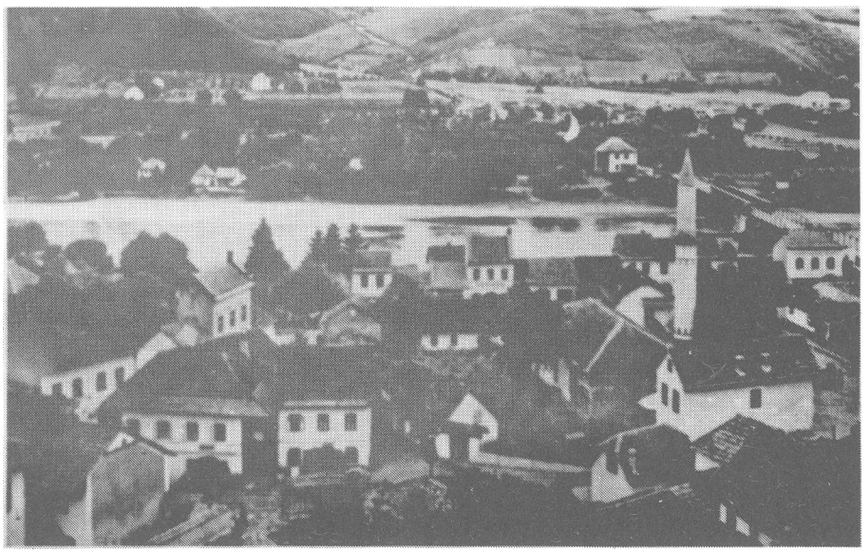

95

ПРИЈЕМ ЗАСТАВЕ БАТАЉОНА У УСТИКОЛИНИ 1. АПРИЛА 1942. ГОДИНЕ

96. ПосШројаћање Батаљона ради пријема ратне застаће. Иа десном крилу строја Рударска чета са поли шичким комесаром РАДОМ МИЈ1ИЋЕВИЋЕМ (лећо у прћом илану) и командиром МИЈ1АНОМ СИМОВИЋЕМ-ЗЕКОМ (крајњп десно у прћом плану)

96

149

97. После пријема застаће, 0Ј1ГА ЈОВИЧИЋ-РИТА, иолитички комесар 1. чете, ирочитала је поздраћш писмо бораца 4. башаљона Централном комитету КПЈ

98. Поздрадно писмо бораца 4. Краљедачко! батаљона

99. Прди застадник батаљона БЈ1АГ0ЈЕ БОГАВАЦ-ПОП, железнички службеник у Краљеду, заменик ко мандира и ћодник додау 1. чети. Рођен 1917, Велиђе, Иђашрад

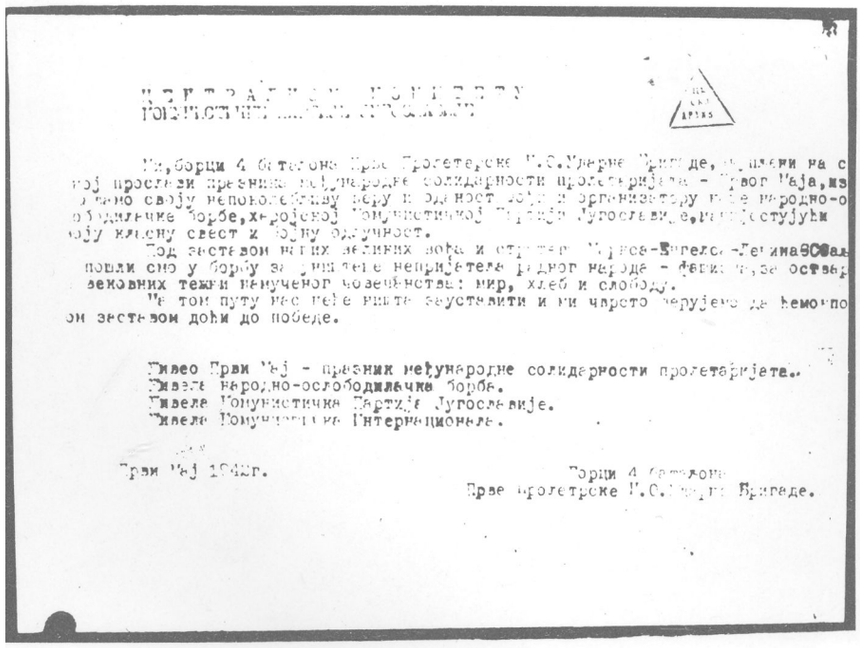

ЦЕНТРАЛНОМ КОМИТЕТУ
КОМУНИСТИЧКЕ ПАРТИЈЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Ми, борци 4 баталона Прве Пролетерске Н.О.Ударне Бригаде, окуплени на с
ној прослави празника међународне солидарности пролетаријата - Првог Маја, из
ражамо своју непоколебљиву веру и одданост вођи и организатору наше народно-о
слободилачке борбе, херојској Комунистичкој Партији Југославије, манифестујући
своју класну свест и бојну одлучност.
Под заставом наших великих вођа и стратега Маркса-Енгелса-Ленина ЗСВаљ
пошли смо у борбу за уништене непријатеља радног народа - фашизма, за остварен
вековних тежни намученог човечанства: мир, хлеб и слободу.
На том путу нас неће ништа зауставити и ми чврсто верујемо да ћемо по
том заставом доћи до победе.

Живео Први Мај - празник међународне солидарности пролетаријата.
Живела народно-ослободилачка борба.
Живела Комунистичка Партија Југославије.
Живела Комунистичка Интернационала.

Први Мај 1942г.

Борци 4 баталона
Прве пролетерске Н.О.Ударне Бригаде.

98 **99**

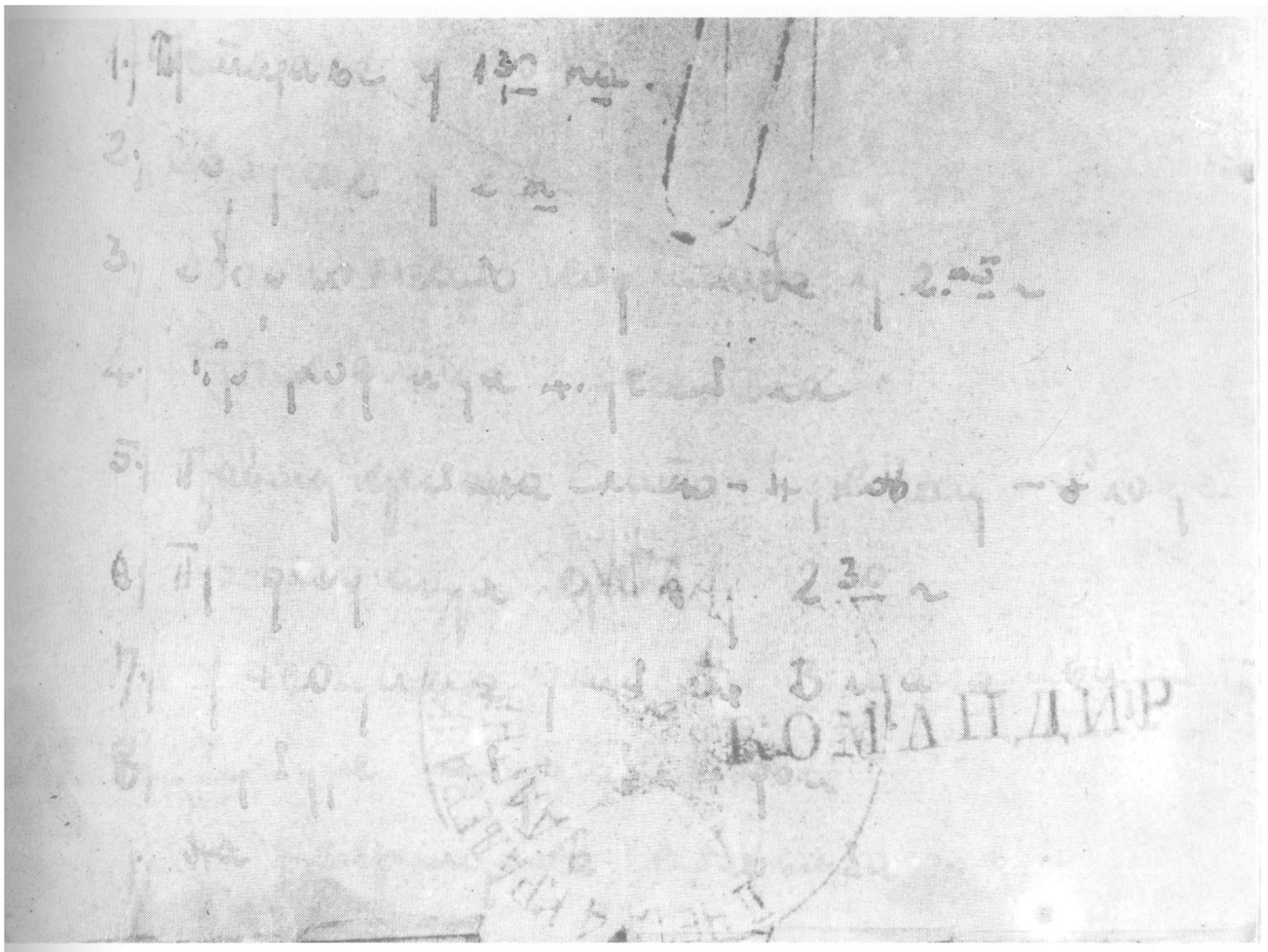

100

100. Заиодест командира 2. чете НОВАКА ЂОКОВИЋА од 1.јуна 1942. \одинеза покрет из села Слашо преко Лукаћца и даље према селу Дибинуу ирабцу Зћијерине, Билеђа, Херцејоћина, \деје Краљеђачки батаљон ћодио борбу са четнпцима П ослободио партпзанске рањенике

101. По\лед на утћрђење и брдо Гату јужном делу Гатачко\ поља \де су јуна 1942. \одине пролетерп ћодили жесшоке борбе. Четћрти Краљеђачки батаљон је нападао на село Дулићи јужно од Гаша

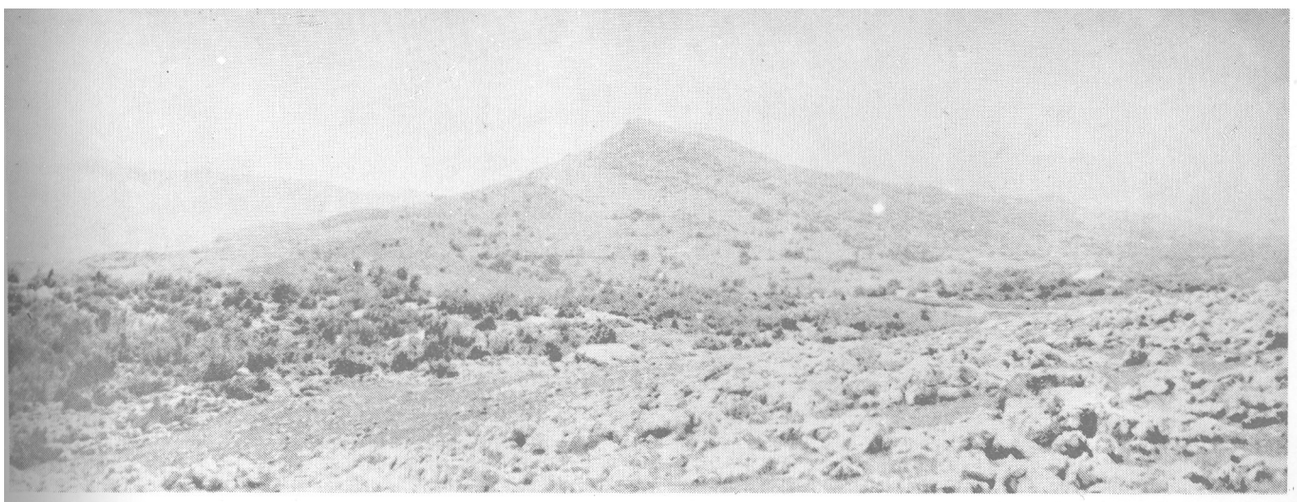

101

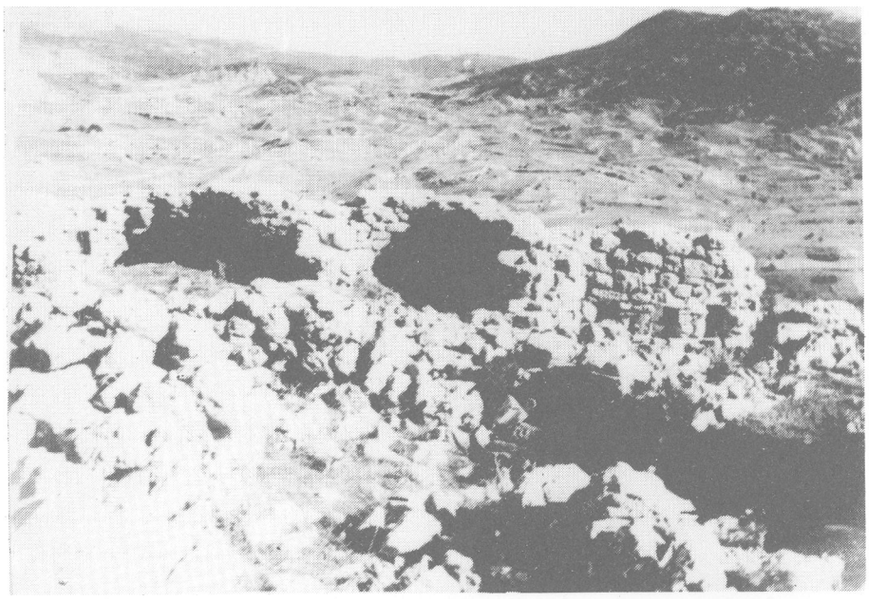

102

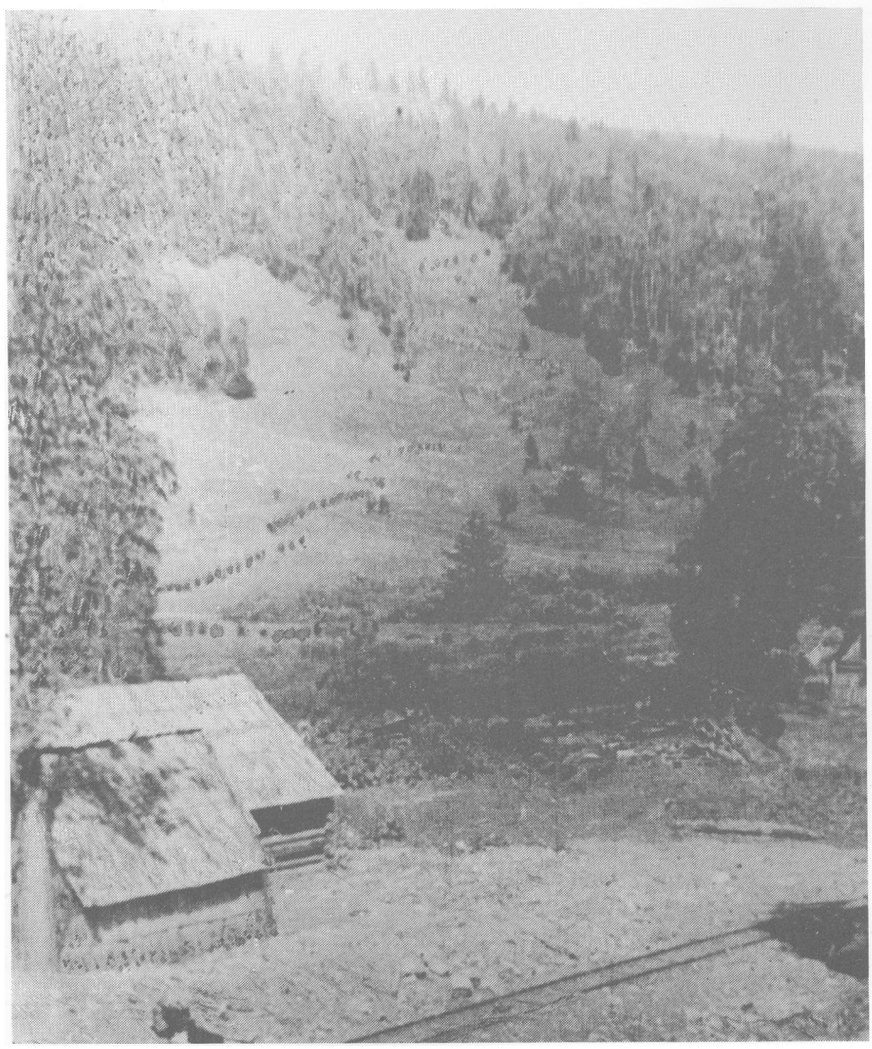

103

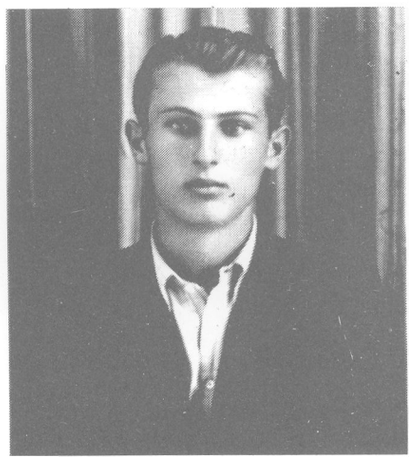

104

102. Из1лед осшашака ушбрђења на ГаШу данас

103. ДРАГОСЛАВ БОЖАНИЋ--КЕПА, метални раднику Фабрици аџиона у Краљеђу, борац Крушеђичке чете. Рођен 1913. у Крајуједцу. Пошнуо јуна 1942.1одине на Гату, Гацко, ХерцеЈођина, као десетар у 1. чети

104. МИЛУГИН МИЈАГОВИЋ--ДРУГАРЧИЋ, ученик Шмназије, борац 1. чете. Рођен 1923, Сећојно, Ужице

105. Колона пролетера пролази поред Лучких колиба на Зелеторијуна 1942. Годинеу којоје био и 4. Краљеђачки батаљон

Офанзивна дејств
у западној Босни

Офанзивна дејства у западној Босни

(јуни - новембар 1942)

После предаха и гладовања на Зеленгори, батаљон је 25. јуна 1942. кренуо на велики марш ка западној Босни. Пошто је прешао цесту Калиновик-Фоча, ступио је на планину Трескавицу, где је, иако је било лето, доживео праву снежну мећаву. Настављајући покрет преко планине Бјелашнице, батаљони Прве пролетерске бригаде избили су на планински предео испред пруге Сарајево-Мостар. У ноћи између 3. и 4. јула извршили су напад на пругу од железничке станице Брадина до Коњица. Краљевачки батаљон је сломио отпор непријатеља у Брђанима, заробио непријатељске војнике у возу који је у време напада стигао пред железничку станицу и разорио станична постројења и воз.

После ове акције батаљон је најпре обезбеђивао Врховни штаб, а затим су следиле жестоке борбе на даљем борбеном путу и продирање у западну Босну. На том путу испречило се добро утврђено усташно упориште Прозор које је, после тешких борби ослобођено 13. јула. (Види скицу 5) Батаљон је нанео озбиљне ударце веома јаким непријатељским снагама код Бугојна и Доњег Вакуфа, али је и сам претрпео губитне. Пребацивши се на терен Купреса, батаљон је ојачан попуном нових бораца из околних села Вуковсног.

Наступајући даље, батаљон је садејствовао 6. батаљону у борбама за ослобођење Дувна. Петог августа батаљон је избио пред Ливно и учествовао у борбама са усташама и Немцима све до коначног ослобођења овог града 7. августа 1942. (Види скицу 6). У Ливну су бивши ватрогасни музичари из Краљева и чланови партизанског оркестра Краљевачког партизансног одреда пронашли дувачке инструменте и образовали војни орнестар. Уследио је покрет у правцу Посушја и борбе са усташама и Италијанима. После повратна у Ливно, батаљон се пребацио на положаје према Купресу. У ноћи између 4. и 5. септембра, Рударска чета се привукла на доман града и запалила усташки авион. Колоне усташа напале су после подне положаје батаљона. Дошло је до жестоке борбе и драматичних суноба прса у прса, апи и обостраних губитака. „Слободна Југославија" је похвапила подвиг Драгиње Катић Катице и њених сабораца.

Нови задатан батаљона био је да обезбеђуЈе Врховни штаб смештен под шаторима у шуми крај Млиништа између Гламоча и Мркоњић Града. За то време, батаљон је био под нопосредном командом Врховног штаба и дошао је на захтев Врховног номанданта. Тих септембарсних и октобарских дана 1942. пролетери су организовапи партијско-политички рад, културно просветну и забавну активност. Тада су припремили и издали 4. и 5. број батаљонског листа „Ударнин". Извели су и две приредбе за Врховни штаб и одржали више митинга и приредби у околним селима у пратњи Моше Пијаде, попа Владе Зечевића и других. Повећапо се и бројно стање батаљона јер је стигла и друга попуна Далматинаца (прва попуна је ушла у састав батаљона у Ливну).

Пошто је Тито 8. октобра напустио Млиништа, батаљон је добио наређење да се пребаци на терен Кључа. Ту, у долини рене Санице, дошло је до првог сусрета Прве пролетерске бригаде и Прве

омладинсне радне бригаде. Ведријем расположењу бораца и омладине допринели су пролетерски оркестар, хорови и културна група. Разноврсна активност бораца на том терену види се из ратне бележнице комесара 3. Рударске чете Јована Шаренца:

„21. X 1942. - Музика и певачи код радног батаљона. Топовско оделење на положајима од 20. X 42.

1. „Кпаса пролетеријата и партија пролетеријата".

Проучено са 10 људи.

2. Час са неписменим.

3. Час на митраљезу „шварцлозе".

4. Батаљонски биро, теоретски и практични.

22. X Развитак друштва до феудализма. Покрет.

23. X Војни теоретски час о односу према НОО; чување опреме и коња; о потреби сарађивања у нашој штампи; Вања је говорио о поклопцима за бомбе, утврђивању на положају, о ношењу ножева (ножеви за пушку).

24. X Теоретски час о развитку друштва. Партијски радни састанак.

25. X Војни час (дужност борца)."

Батаљон је после неколико дана морао да напусти овај терен и одлази у рејон Босанског Грахова и Стрмице где води борбе са Италијанима и четницима.

Седмог новембра Тито је, приликом образовања 1. пролетерске дивизије, извршио смотру бригаде у Босанском Петровцу и предао јој ратну заставу. На смотри и дефилеу на челу бригадног строја био је пролетерски оркестар. У штабу батаљона извршене су измене: прекомандовани су на друге дужности командант Павле Јакшић и политички комесар Миро Драгишић, односно Драгиша Ивановић. Нови командант је постао Живан Маричић, а нови политички комесар Благоје Богавац.

После образовања Прве пролетерске дивизије у Босанском Петровцу, први борбени задатак бригаде био је ликвидирање јаког и добро утврђеног непријатељског упоришта у Ситници ноћу између 20. и 21. новембра. Жестока борба против Немаца, усташа, домобрана и четника завршила се потпуним поразом непријатеља, чему је допринело и минобацачко оделење 4. батаљона својим прецизним погоцима на утврђено непријатељско упориште (џамију).

На путу пролетера за средњу Босну испречило се добро брањено Јајце, које је после тешких борби 24. новембра 1 942. ослобођено.

Ђорђе Андрејевић-Кун: Хируршка операција, цртеж 1946.

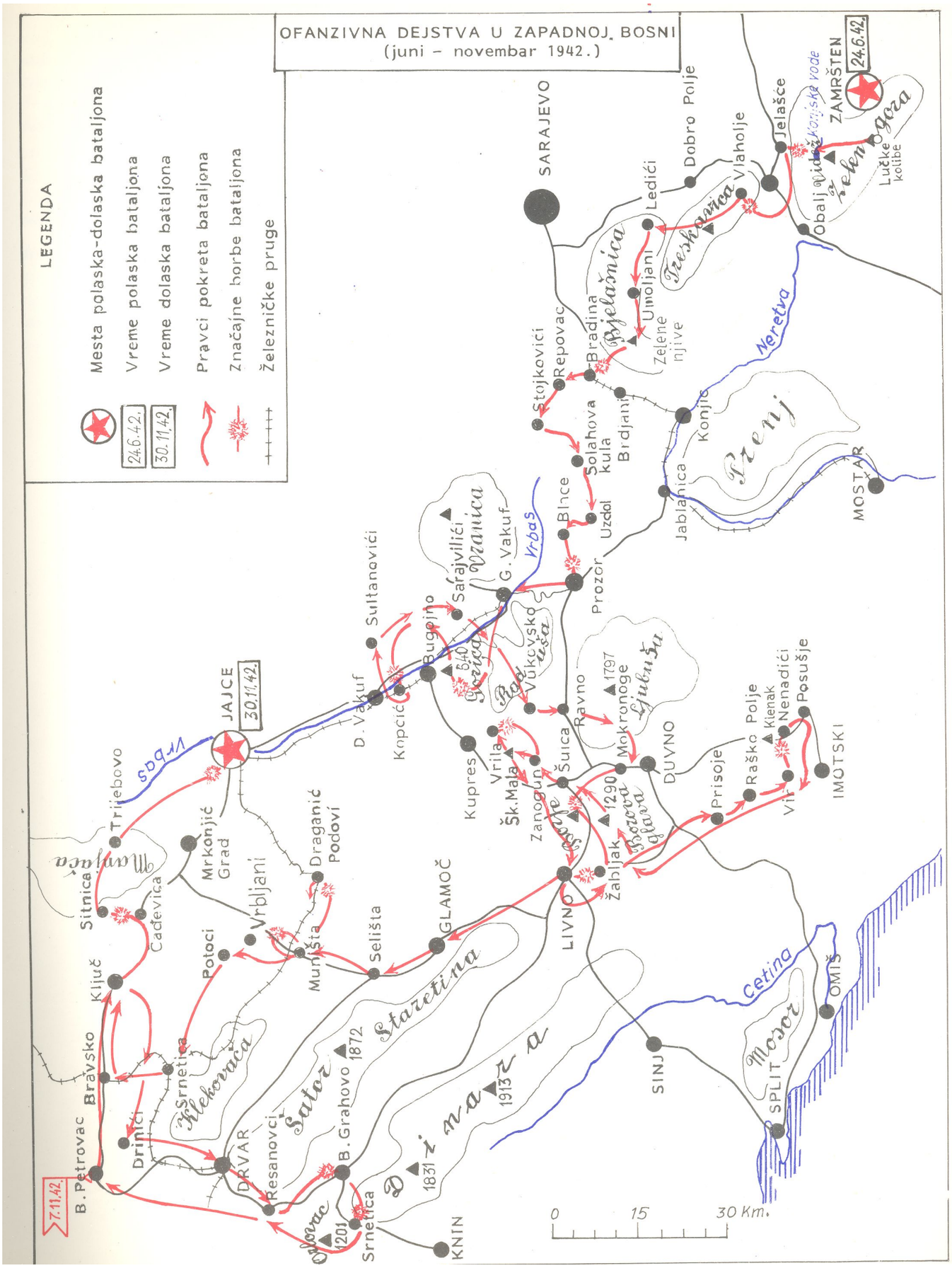
OFANZIVNA DEJSTVA U ZAPADNOJ BOSNI
(juni - novembar 1942.)
LEGENDA
Mesta polaska-dolaska bataljona
Vreme polaska bataljona
Vreme dolaska bataljona
Pravci pokreta bataljona
Značajne borbe bataljona
Železničke pruge
24.6.42.
30.11.42.
7.11.42.
SARAJEVO
ZAMRŠTEN
24.6.42.
JAJCE
30.11.42.
MOSTAR
DUVNO
IMOTSKI
LIVNO
GLAMOČ
DRVAR
KNIN
SINJ
SPLIT
OMIŠ
Dobro Polje
Jelašće
Vlaholje
Ledići
Umoljani
Bradina
Repovac
Stojkovići
Solahova kula
Brdjani
Konjic
Jablanica
Blnce
Uzdol
Prozor
G. Vakuf
Sarajvilići
Sultanovići
Bugojno
D. Vakuf
Kopčić
Kupres
Vrila
Šk. Mala
Zanogun
Šuica
Ravno
Mokronoge
Prisoje
Raško Polje
Klenak
Nenadići
Posušje
Vir
Žabljak
Trijebovo
Sitnica
Čadevica
Mrkonjić Grad
Vrbljani
Draganić Podoví
Potoci
Muništa
Selišta
Ključ
Bravsko
Srnetica
Drinić
B. Petrovac
Resanovci
B. Grahovo
Srnetica
Vrbas
Neretva
Cetina
Vrbas
Manjača
Klekovača
Šator
Staretina
Dinara
Mosor
Prenj
Bjelašnica
Treskavica
Zelenogora
Videž
Konjiske vode
Lučke kolibe
Zelene njive
Vukovsko
Rad
Ljubuša
Borova glava
Sorica
Vranica
Orlovac
1201
1831
1872
1913
1290
1797
840
0
15
30 Km.

Вкјса ђг. 4

106. Уништена железничка композиција на Железничкој станици Брђани, Коњиц, којује 3-4. јула 1942. Ходине заузео Краљеђачки батаљон

107. Лукач мост на прузи код Брадине који су срушили минери 1. пролетерске бртаде после преласка пру\е 5. јула 1942. Јодине

103. Домобрани који су заробљ - ени ноћу 3-4. јула 1942. /одине приликом преласка прује 1. пролетерске бртаде Брадина- Коњ - иц

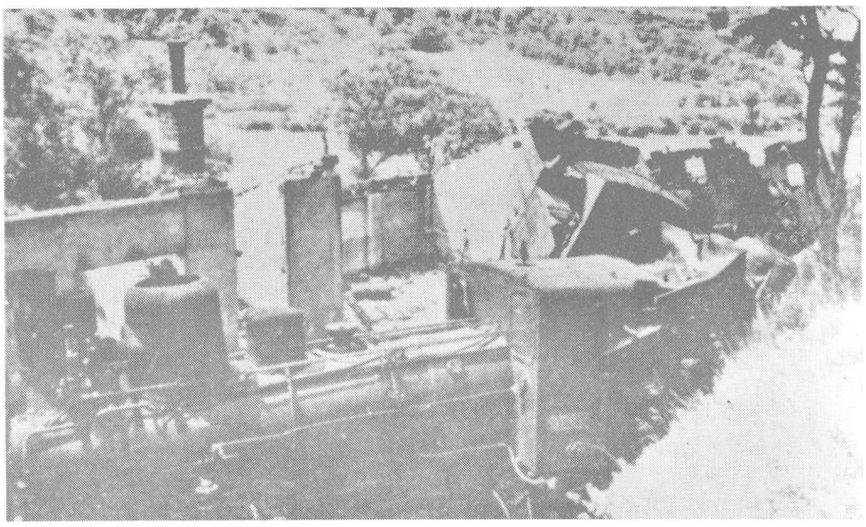

106

107

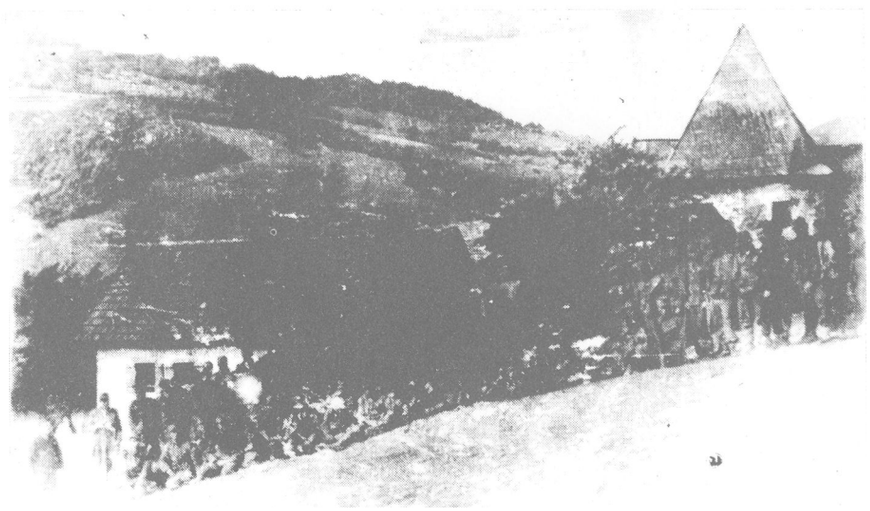

110

109. Прозор из рашнихдана кош су по прди пут ослободили борци 4. Краљебачко! башаљона 1. пролетерскеи3. санџачке бришде 13. јула 1942. Године

110. 0Ј1ГА ЈОВИЧИЋ РИГА, студент технике, полптпчкп комесар 1. чете (и прбп политички комесар женау ИОВ). Рођена 1920, Ужичка Пожеш. Тешко рањена ирбо: дана борбе за Прозор П.јула 1942. и подле-1ла ранама у селу Дује код Прозора чији су Јроб мештани сачуђали до ослобођења. Проиашена за Народно. хероја

111. Чим се рат зађршио 1945. 1одине, посмртнп остацп ОЛГЕ ЈОВИЧИЋ-РИТЕ су пренесени у Краљедс и ту сахрањени.
На њеном одрује 1ођорио командир 1. чете МИЈ1АН АНТ0НЧИЋ-ВЕЈ1ЕБИТ

111

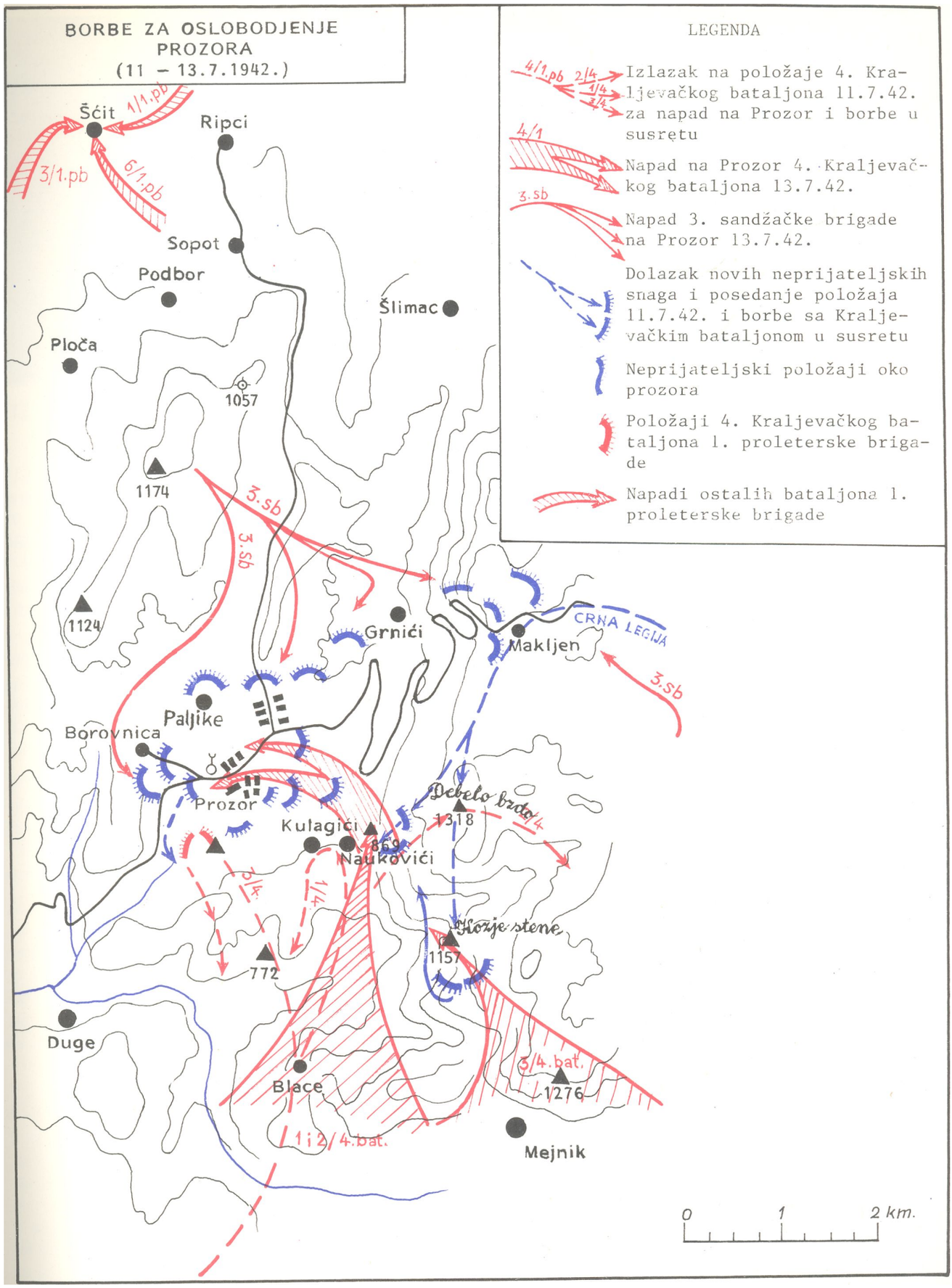
BORBE ZA OSLOBODJENJE PROZORA
(11 – 13.7.1942.)
LEGENDA
Izlazak na položaje 4. Kraljevačkog bataljona 11.7.42. za napad na Prozor i borbe u susretu
Napad na Prozor 4. Kraljevačkog bataljona 13.7.42.
Napad 3. sandžačke brigade na Prozor 13.7.42.
Dolazak novih neprijateljskih snaga i posedanje položaja 11.7.42. i borbe sa Kraljevačkim bataljonom u susretu
Neprijateljski položaji oko prozora
Položaji 4. Kraljevačkog bataljona 1. proleterske brigade
Napadi ostalih bataljona 1. proleterske brigade
Šćit
Ripci
Sopot
Podbor
Šlimac
Ploča
1057
1174
1124
Grnići
Makljen
CRNA LEGIJA
Paljike
Borovnica
Prozor
Kulagići
1318
Debelo brdo
Nauković
Kozje stene
1157
772
Duge
Blace
1276
Mejnik
0
1
2 km.

БкЈса ђг. 5

112

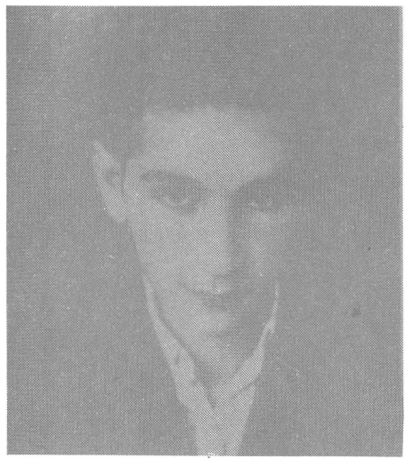

113

114

112. НИКОЛА ВАВИЋ, ученик Шмназије, борац 2. чете. Рођен 19. децембра 1926. у Кособској Митроћици. Пошнуо 17. јула 1942. приликом напада на утђрђене усташке положаје у Горицп код БуЈојна

113. МОМЧИЛО ПЕТРОВИЋ-ТРША, студент праћа, заменик полптпчког комесара батаљона. Рођен 1919. у Краљећу. ПоШнуо 20. јула 1942. код Копчића, БуГојно

114. МИРОСЛАВ МИРКОВИЋ--КОСОВАЦ, сћршени матурант, десетар 2. чете. Рођен 1922. у Приштинп. ПоШнуо 20. јула 1942. код Копчића, БуЈојно

115

115. Усредипп командант батаљона ПАВЛЕ ЈАШИЋ посматра дћоиедом излазак усташа из Лпћна 5. аћ\уста 1942. шдине, док колона пратеће чете батаљона пролази поред њеш. Леће од Јакшића је комесар батаљона МИРО ДРАГИШИЋ, а десно комесар бртаде ФИЛИП КЉАЈИЋ-ФИЋА

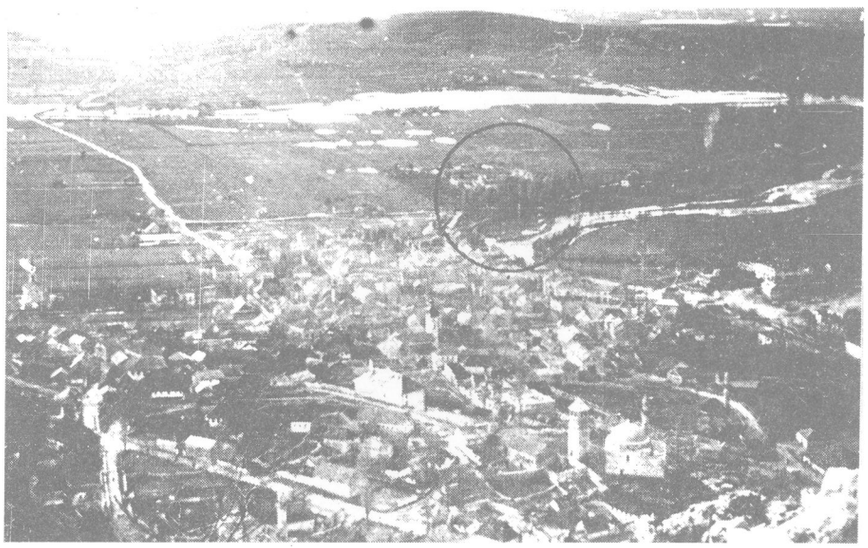

116. Панорама Лићна из ратних дана. У нападу на 1рад Краљећачки батаљон је наступао десно од цесте која се ћиди и до ујутро 6. аћјуста заузео сточну станицу (означену кругом) уз цесту која од Лићна иде за Сиљ

117

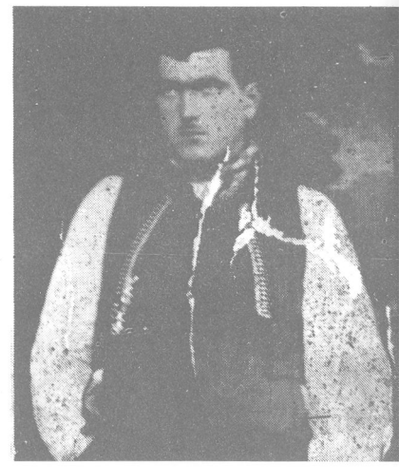

118

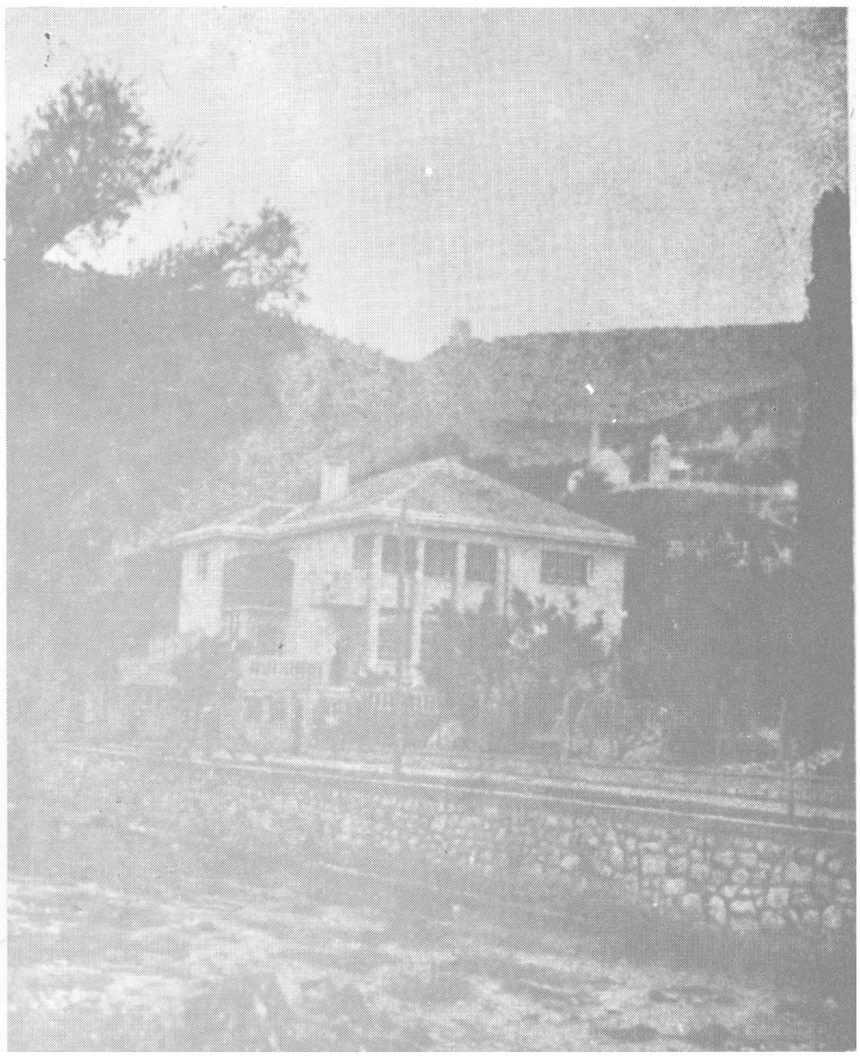

119

117. Оштећена з1рада жандармеријске касарне у Лићну коју је Краљећачки батаљон заузео у току 6. аћ\уста

118. ЈОВАНКОВАЧЕВИЋ-ЧЕТНИК, земљорадник, борац 2. чете. Рођен 1920, Гуждељи, Роштица. Уборби за Лићно је заробио 2 домобрана и дођео их командиру МИЛОШУ ВУЧКОВИЋ У-ВУЧКУ

119. По1лед на кућу др Митроћића у Лићну и кулу Старца Вујадина на брду. Последњи и најжешћи отпоруставша и Немаца је био из Митроћића куће, која је заузета 7. аћ\уста. У нападу на ово упориште учествовала је и пратећа чета КраљећачкоІ батаљона са својим топом „ПИТО"

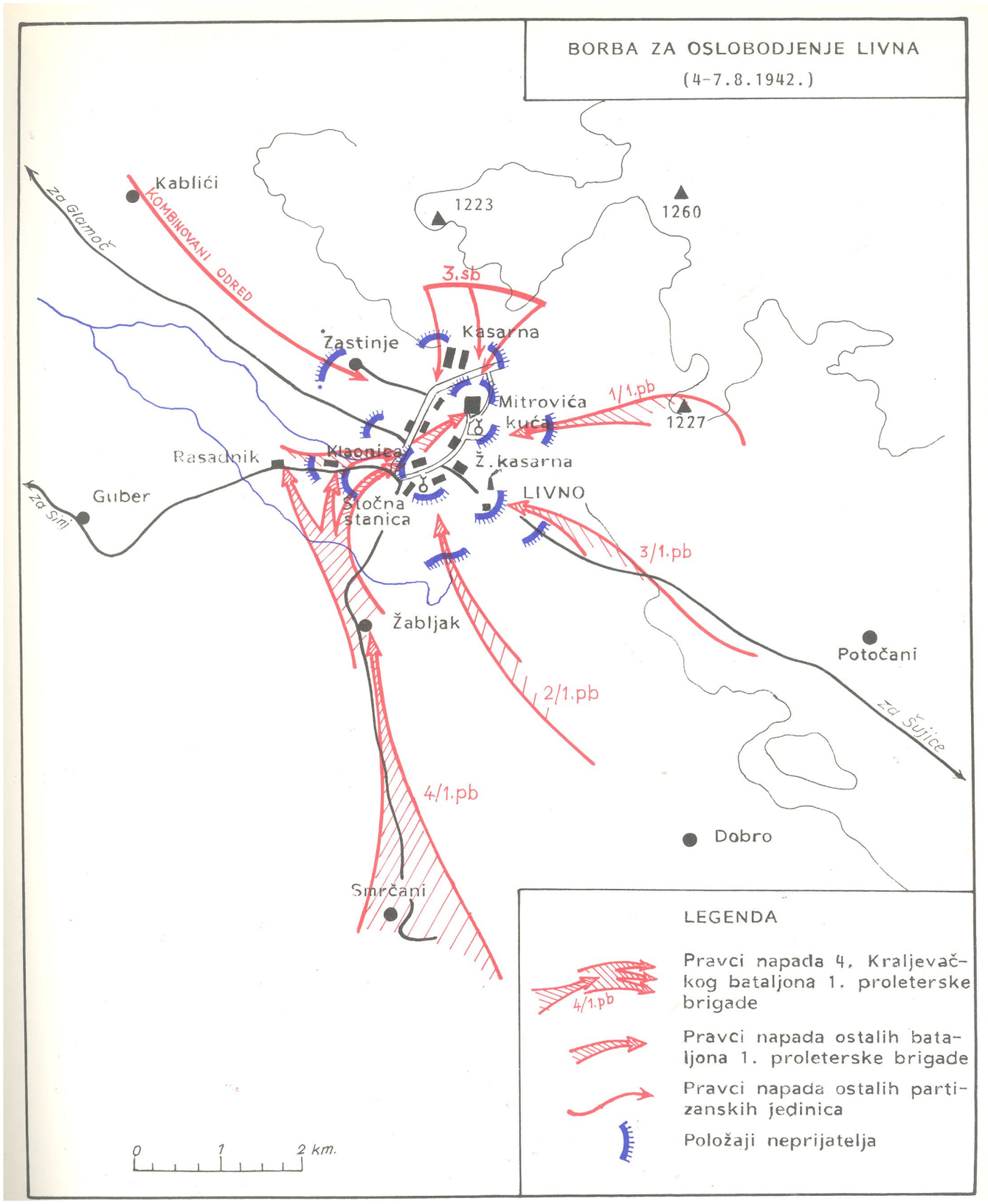
BORBA ZA OSLOBODJENJE LIVNA
(4-7.8.1942.)
Kablići
KOMBINOVANI ODRED
za Glamoč
1223
1260
3.sb
Zastinje
Kasarna
Mitrovića kuća
1/1.pb
1227
Rasadnik
Klaonica
Ž. kasarna
Guber
za Sinj
Štočna stanica
LIVNO
3/1.pb
Žabljak
Potočani
2/1.pb
za Šujice
4/1.pb
Dobro
Smrčani
LEGENDA
Pravci napada 4. Kraljevačkog bataljona 1. proleterske brigade
4/1.pb
Pravci napada ostalih bataljona 1. proleterske brigade
Pravci napada ostalih partizanskih jedinica
Položaji neprijatelja
0
1
2 km.

бкЈса Рг. 6

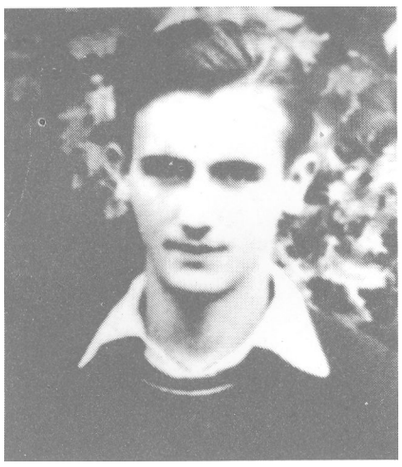

120

POGIBIJA MALOG RAJKIĆA

Trčimo desno preko livade-metkovi zviždе.
Pred nama je kuća.Oko nje bodljikava žica.
Iz kuće sipaju metkovi.
"Bombaši za mnom!"
Eksplozije! Plamen !...
"Bombe,drugovi,bombe!"
"Ura-a-a-a!"
Levo jedan drug pada."Ko je to?"
"Mali Rajkić".
"Doktore, vidi dali je živ."
"Mrtav".
Mali Rajkić
"Napred proleteri, napred udarnici!"
Bobme praskaju, metkovi zviždе.
"Četvrti bataljon napred, levo krilo
zalamaj -Rudari stižu. Napred drugovi
za mnom !"
Polako počinje da svanjava. Mi ulazimo
u park s druge strane.
"Bombaši bombe, ura-a-a!"
Domobranci izlaze i predaju se.
Sve je vidnije, sunce se pomalja polako.

Šilja

Avgusta 1942.godine

121

'a

4.

У

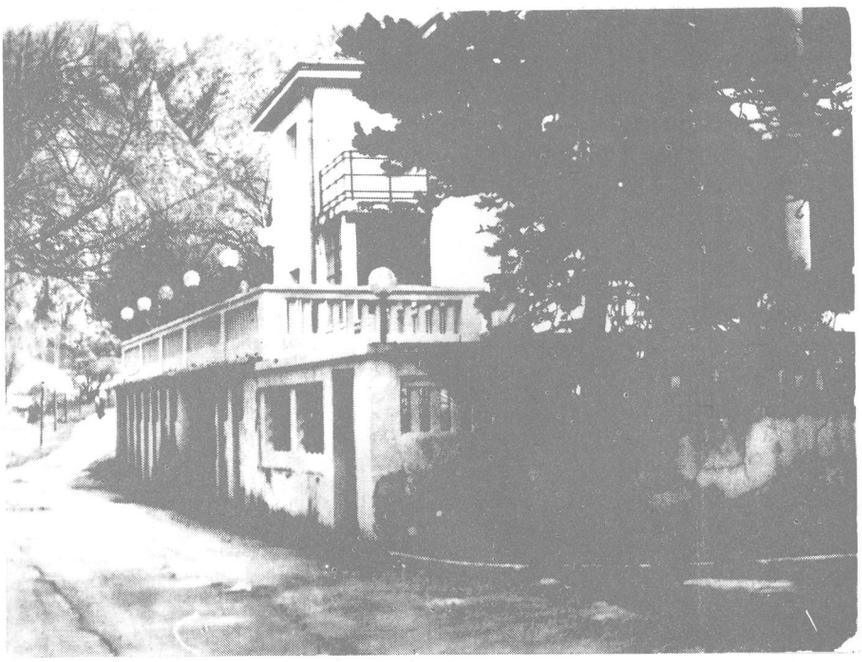

122

70. *РАЈКО СТОЈАНОВИЋ РАЈЋЋ, кројачки радник, борац 2. °те. Рођен 1912. у Смедеређској аланци. ПоШнуо 6. аб!усша 142. Јодине приликом напада на !п!)но. У пстом нападу је иоЈинуо и Петар Јанчић, техничар у >абрпцп аћпонау Краљећу П боац 2. чете*

121. Прћи ноћинарскп пзћештај •> пошбпјп РАЈКА СТОЈАНОВИ-1А-РАЈКИЋА пршком напада а Лпћно наппсао је ЖИВОРАД ШХАЈЛОВИЋ ШИЉА и објаПО у листу „ Ударник"

'22. Данашњи изЈлед куће др Митроћића у којој су смештене сће друштћено-политпчке орЈанпзације Лпћна

123

124

125

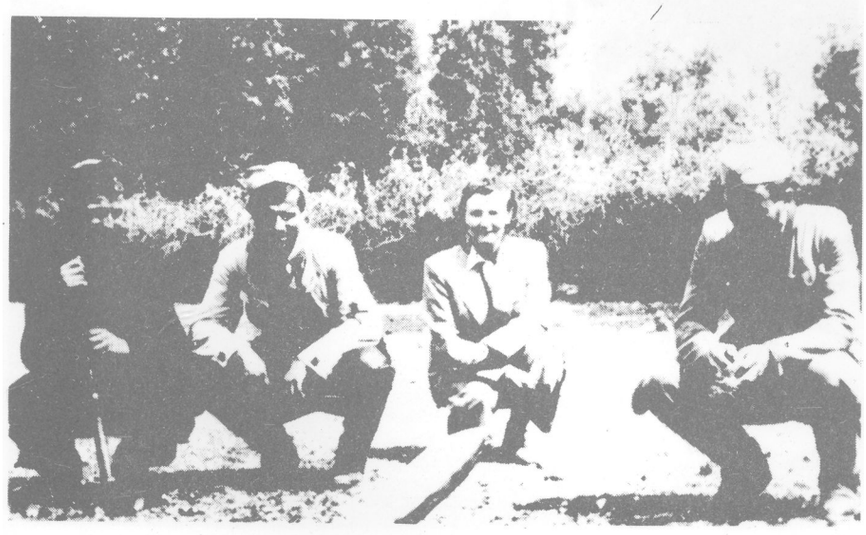

126

123. Музика КраљевачкоІ башаљона у селу Смричани код Лићна је понодо образодана после добијања инструмената из одо: 1рада 6. аМуста 1942. Јодине. С леда на десно: МИЛОСАВ СПАСОЈЕВИЋ-ДЕВА, ДРАГОЉУБ МОРАВЧИЋ-ЋОПА, МИЛОРАД МИЛОВАНОВИЋ-ГРЧКИ и СЛАВОЉУБ МИРКОВИЋ-АРГЕМ

124. ЖИВОРАД МИХАЈЛОВИЋ -ШИЉА, техничар у „Грепчи", борац 2. чете. Рођен 1920. у Крушеђцу, Србија

125. Вршидба жи.тау селу Смричанима код Лићна аМуста 1942. шдине

126. Друш с леђа ПАВЛЕ ЈАКШИЋ, командант батаљона, КА ГИЋ-ЧА ЧИЋ ДРАГИЊА КАГИЦА и МИЛАН АНГОНЧИЋ--ВЕЛЕБИГ, посматрају топоћску [ранашу која није експлодиралау борбп саусташама 16. аћЈуста 1942. код Кленка, Посушје. Оћај снимак је напраћио ВИЛИ ШИМУНОВ-БАРБА

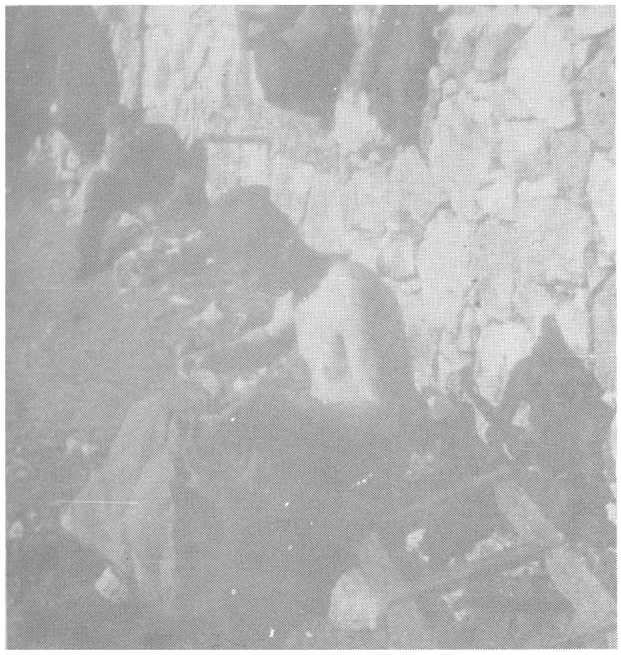

127 **128**

127. ЂУРО ЈОВАНОВИЋ-ЧЕТНИК, металски радник - железничар у Бснутаћачкој Бањи, десетар и митраљезац 3. Рударске чете. Рођен 1914, Цетина, Врлика, Далмација. Треби башке код Иосушја, аћЈуста 1942. Јодине за ђреме одмора

128. Прђи слеђа ВИЛИ ШИМУНОВ БАРБА из Сплита, партизански фотоЈраф. Сликао је борце 4. КраљеђачкоЈ батаљона код Лиђна и Посушја аћЈуста 1942. Јодине. ОрЈанизођао је сћоју прћу фото-изложбуу Босанском Петроћцу 1942. Јодине. ПоЈинуо 1943. Јодине

129. ДРАГИЊА КАТИЋ ЧАЧИЋ КАТИЦА, кројачкирадник, борац 1. чете. Рођена 1924.у Краљебу. Слободча ЈуЈослабпја је јаћљала о Катпциној храбрости у борби са усташама 7. 09. 1942. Јодине код Купреса

130. СТАНИМИР ЂОКОВИЋ-ИБАР, металски радник - брабар у Фабрицп ђаЈона у Краљебу. Рођен 1918, Страдоћо, Ноћп Иазар. Пошнуо 7. септембра 1942. на Шокачкој мали код Купреса као заменик политичкоЈ комесара 2. чете

131. БОЖО ЖАРКОВИЋ, електричарски раднику електричној централи у Кособској Митроћици, десетар и митраљезацу 3. Рударској чети. Рођен 1920. у Ђеђђелији. За бреме борби саустаишма код Купреса септембра 1942, нашао се са митраљезом у усташком стрељачком строју и захбаљујући само присебности, успео да се пробије до сћоје чете

129 **130** **131**

У ОБЕЗБЕЂЕЊУ ВРХОВНОГ ШТАБА НА МЛИНИШТИМА СЕПТЕМБАР—ОКТОБАР 1942. ГОДИНЕ

132

132. Борци 4. КраљедачкоІ батаљона на Млиништима, септембра и октобра 1942.1одине када је батаљон био на обезбеђењу Врхоћнош штаба. С леђа, леже: ВОЈИСЛАВ АНДРЕЈЕВИЋ и МИЛОСАВ СПАСОЈЕВИЋ-ДЕВА; чуче: ЈОВАН ЋАМИЛОВИЋ-ЈОВЧЕ, МОМИР ЛЕКИЋ МОША, ИВАНКРАЉ; стоје: БОЖО РАДИЋ, АНЂЕЛКО ВЕЉИЋ-БРАНА, ЂУРИЋ (телефафиста), ПРЕДРЛГМИХАИЛОВИЋ-ПЕГА, НИКОЛА БАК и ИВО КЉУЧЕ

133. Чланоћи ВрхоћноІ штаба испред шатора на Млиништима септембра 1942. Јодине када је 4. Краљећачки батаљон био на њихоћом обезбеђењу

133

134

135

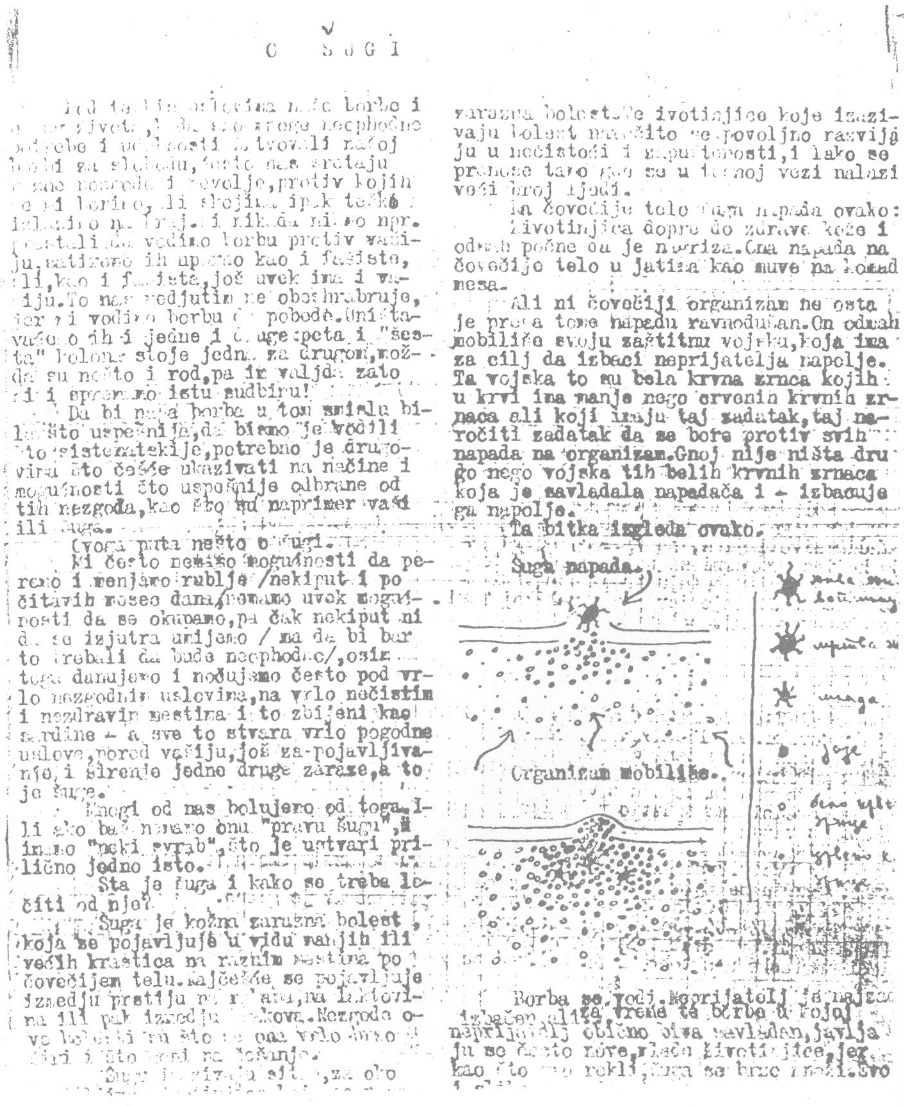

O ŠUGI

[illegible] borbe i [illegible] života, [illegible] neophodne potrebe i [illegible] naŝoj borbi za slobodu, često nas srećaju [illegible] nezgode i nevolje, protiv kojih [illegible] borimo, ali sa kojima ipak teško [illegible] i nikada nismo npr. [illegible] da vodimo borbu protiv vaši-ju, satiremo ih upravo kao i fašiste, ali, kao i fašista, još uvek ima i va-šiju. To nas medjutim ne obeshrabruje, jer mi vodimo borbu do pobode. Uništavaćemo ih i jedne i druge: peta i "šesta" kolona stoje jedna za drugom, može da su nešto i rod, pa im valjda zato [illegible] istu sudbinu!

Da bi naša borba u tom smislu bila što uspešnija, da bismo je vodili što sistematskije, potrebno je drugovima što češće ukazivati na načine i mogućnosti što uspešnije odbrane od tih nezgoda, kao što su naprimer vaši ili šuga.

Ovoga puta nešto o šugi.

Mi često nemamo mogućnosti da peremo i menjamo rublje /nekiput i po čitavih mesec dana/, nemamo uvek mogućnosti da se okupamo, pa čak nekiput ni da se izjutra umijemo / ma da bi bar to trebalo da bude neophodno/, osim toga damujemo i noćujemo često pod vrlo nezgodnim uslovima, na vrlo nečistim i nezdravim mestima i to zbijeni kao sardine – a sve to stvara vrlo pogodne uslove, pored vašiju, još za pojavljivanje i širenje jedne druge zaraze, a to je šuga.

Mnogi od nas bolujemo od toga. Ili ako baš nemamo onu "pravu šugu", a imamo "neki svrab", što je ustvari prilično jedno isto.

Šta je šuga i kako se treba lečiti od nje?

Šuga je kožna zarazna bolest, koja se pojavljuje u vidu manjih ili većih krastica na raznim mestima po čovečijem telu. Najčešće se pojavljuje izmedju prstiju na [illegible], na laktovima ili pak izmedju [illegible]. Nezgode ove bolesti su što se one vrlo [illegible] i što [illegible] na češanje.

Šugu izazivaju [illegible], za oko [illegible]

[illegible] zarazna bolest. Te životinjice koje izazivaju bolest naročito se povoljno razvijaju u nečistoći i zapuštenosti, i lako se prenose tamo gde se u tesnoj vezi nalazi veći broj ljudi.

Na čovečije telo šuga napada ovako:

Životinjica dopre do zdrave kože i odmah počne da je nagriza. Ona napada na čovečije telo u jatima kao muve na komad mesa.

Ali ni čovečiji organizam ne ostaje prema tome napadu ravnodušan. On odmah mobiliše svoju zaštitnu vojsku, koja ima za cilj da izbaci neprijatelja napolje. Ta vojska to su bela krvna zrnca kojih u krvi ima manje nego crvenih krvnih zrnaca ali koji imaju taj zadatak, taj naročiti zadatak da se bore protiv svih napada na organizam. Gnoj nije ništa drugo nego vojska tih belih krvnih zrnaca koja je savladala napadača i izbacuje ga napolje.

Ta bitka izgleda ovako.

Borba se vodi. Neprijatelj je najzad izbačen [illegible] borba u kojoj neprijatelj obično biva savladan, javljaju se često nove [illegible] životinjice, jer, kao što smo rekli, šuga se brzo [illegible]

136

134.МОША ПИЈАДЕ - ЧИЧА ЈАНКО, академски сликар и нокинар, члан Врходној штаба. Рођен 4. 01. 1890. ј БеоЈраду. Борци КраљеђачкоЈ батаљона су Ја пратили приликом обиласка села Медне и Врбљана за ђреме борађка ВрхођноЈ штаба на Млиништима, септембра 1942. Јодине

135. На Млпништима је пзашао дђоброј „ Ударника ", бр. 4 и 5 за аМуст-септембар 1942. Јодине

136. Поред низа разлпчитих чланака у одом дђоброју један је био иосдеђен Санитету тј. „ШуШ" (цртежом је приказан напад и одбрана орЈанизма од шуЈе)

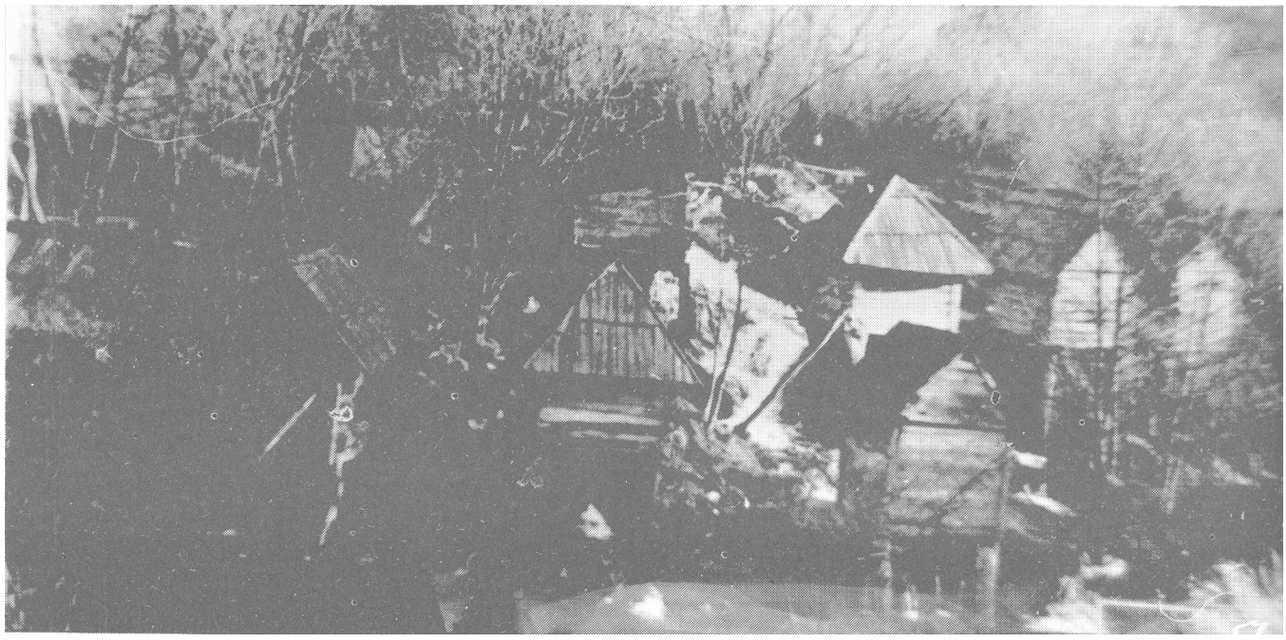

137

PIPEROV PREDLOG

NAJVISOJ NASOJ KOMANDI - Predlažem da se odsada u maršu zbog opasnosti od aviona uvede obavezno držanje odstojanja i to: od 100 m.od vojnika do vojnika,i od 1000 m. od konja do konja.Ve za izmedju vojnika održavala bi se u tom slučaju galamdžiskim,a izmedku konja trkačkim putem.

Miro - Piper

STALEŠKE VESTI

Voja intendant izveštava sve svoje prijatelje i poznanike da je - bankrotirao.

IZJAVA ZAHVALNOSTI

Četvrti bataljon I naše Brigade nalazi se pobudjen da se toplo zahvali Pratećem vodu pri V.S. što ga je kurtalisao nekakvih suvih i presnih šljiva, pasulja i nekakvog duvana i sl.,što je bataljonu samo na smetnji.

POLITIČKA KONFERENCIJA

Drug Krlja,sa komordžijama Škrbom i Cvrkotom otišao je na teren da održi političku konferenciju sa temom: "Rekvizicija".

Pošto su već,prek ovnova,stigle pouzdane vesti da je ova konferencija neobično uspela,predlažemo Boji da zaključa Ključ,a Voji da ne galami na Glamoč,i da se odsada dadnu na politički rad.

NAJSREĆNIJI U BATALJONU

Najsrećniji čovek u našem bataljonu to je drug Dunja. Nije teško pogoditi zašto.Zato što je došao do bubnja. Jer sada ne mora više da čeka svakih pola sata da da bupne neku glupost , već može svakog minuta da lupa koliko god hoće: kao Maksim po crkvi.

V R A B A C

Zima ide: treba bunda,
Blizu je četvrta runda,
Pa fašizam glavu gubi:
S četnikom se ustaš ljubi.

Na Istočnom frontu kaša
Pobeda je blizu naša.
Nemcima kod Staljin-grada
Tone i poslednja nada.

Na Kavkazu sneg je pao,
Drhte Nemci,viču: jao!
Prošle zime teško išlo,
A i sad je,bome,stislo!

Hitlerovce Žukov goni,
Sve to brže beže oni.
Zlo je za njih došlo doba;
Neće dalje - od svog groba!

Fronte naše što se tiče.
Tu slobode zora sviće
Sve od Grčke do Triglava
Fašistička pršti glava.

Naše udarne brigade
Dižu nove snage mlade.
Složno napred narod kreće,
Robovanja više neće.

Naša zemlja od fašista
Uskoro će biti čista!
Al...kad borci viču: u r a!
Koči nas - intendantura!

Inače smo dobre volje,
Znamo da će biti bolje.
Već se menja sudba siva:
Siti smo - od samih šljiva!

"Četvrti" će i u daljem
Da udara kao maljem
Pa s muzikom: desna-leva
Doći ćemo do - Kraljeva!

138

137. Дршнића Подоћи код Млиништа 1де је пошнуо РАДЕНКС КОВИЈАНИЋ ЈУДА из Врдилс код Краљећа, септембра 1942 1одине

138. Од хумористичких чланакс изашао је „ВРАБАЦ", уз оста.и занимљићости које су написал^ борци

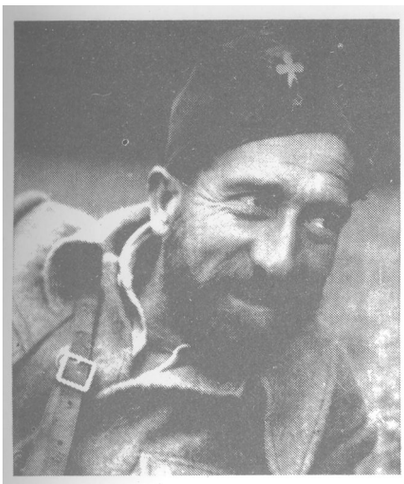

139

140

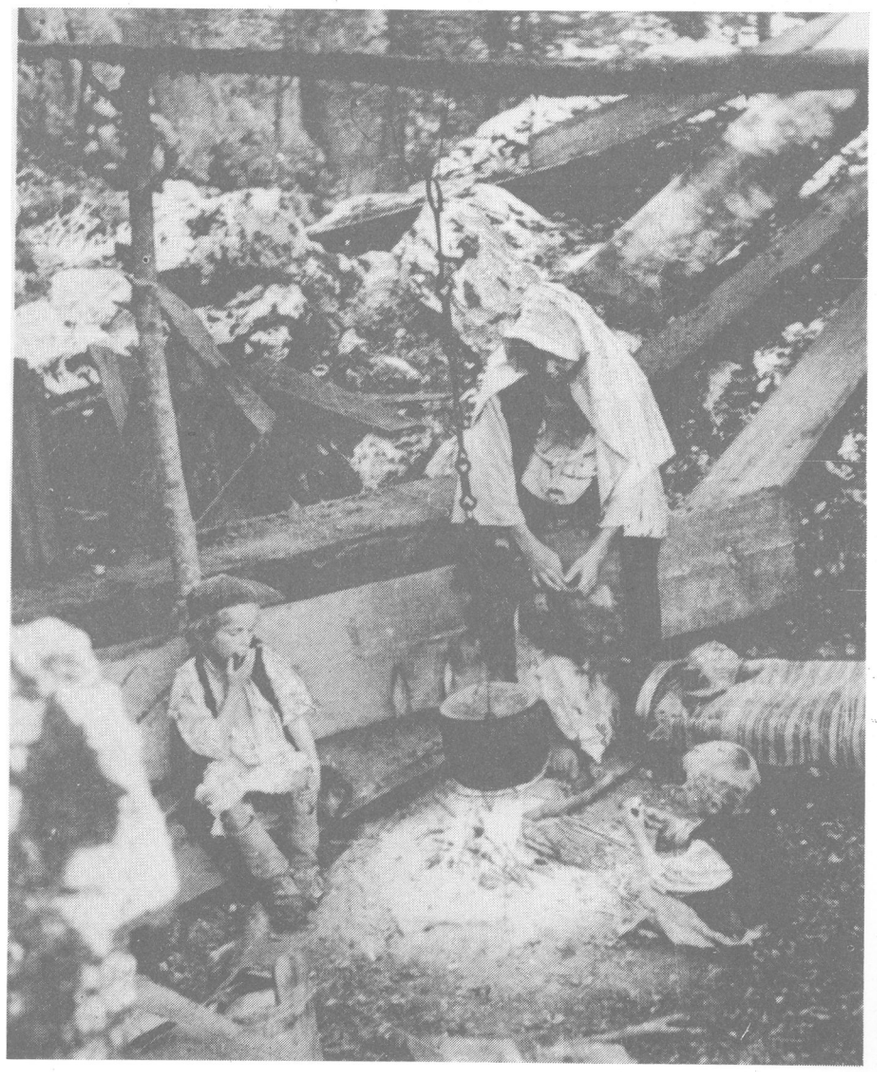

141

139. ВЛАДИМИР ЗЕЧЕВИЋ--ВЛАДО, сдештеник, члан Врхо-1)но1 штаба, на Ирбом заседању АВНОЈ-а 1942. Јодине у Бихаћу изабран је за поћереника ћерско/одсека. Рођен 21. марта 1903. у лознпцп, Србија. Борци Краљедачкоі батаљона су 1а пратплп приликом обиласка села, крштења српске деце и ћршења ћерских обреда за ћреме обезбеђења ВрходноІ штаба на млпнпштпмп

140. ВЛАДО ЗЕЧЕВИЋ под ћедрим небом поред порушене цркће држи керску службу и крштаћа српску децу по Босни

141. Српскп жићаљ који је избешо одусташау планине. Јањ код Млиништа септембра 1942.1одине

142

143

142. Кашолички поиоди су масодно иокршшадали српски жидаљу Босни, Херцешдини, Банији, Лики, Кордуну, Слаћонији и Срему

143. ДРАГИША ИВАНОВИЋ, доктор техничких наука, комесар 4. Краљебачко/ батаљона. Рођен 9. 10. 1914, Сјеница, Титохрад. Народни херој

144. Оћим партизанским ћозом Краљећачки батаљон је прећезен 14. октобра 1942. са Млинишша до Браћско/ <од БосанскоІ Петроћца

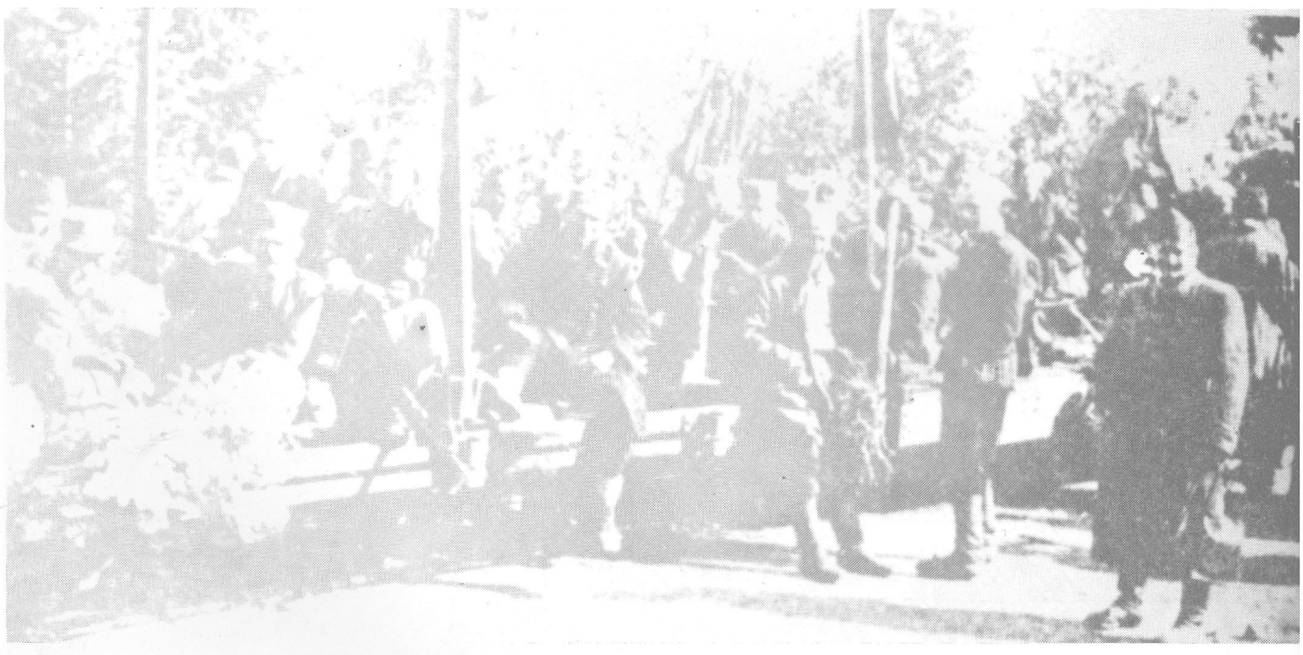

144

145

145. Ушкрђења-бункери око БосанскоI Грахоћа која ***је у Шоку*** *26-28.* ***окШобра*** *1942. Јодине нападао Краљебачки* ***баШаљон у сасШабу*** *1.* ***пролеШерске*** *бршаде*

*146.ДИВКОМИЈЕБУЈ1АТ,рибар, борацКраљећачко\ башаљона. Рођен 1920, ЗаосШро**I,** Макарска. Пошнуо* ***окШобра*** *1942. код БосанскоI Грахоба*

147. Пионири, омладинцп, мешшани цДибкоћи родиШељи са засШабом Омладинске бришде у ЗаосШро\у која носи ње!обо име. I пионпрска оршнизацпја носи ње/обо име

148. МИЛОМИР БОЖОВИЋ-БАЛО, цибилнп ППЛОШ, борац 2. чете. Рођен 1921, Самаила, Краљећо. Потнуо 26. октобра 1942. ирплпком напада на Босанско Грахоћо

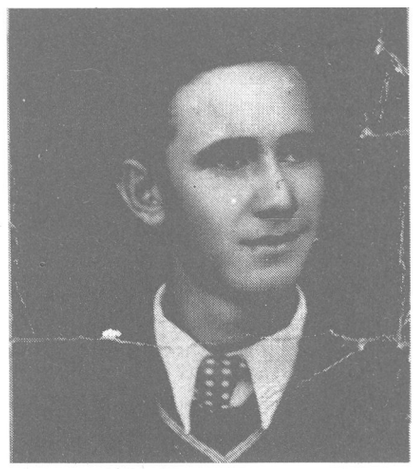

146

147

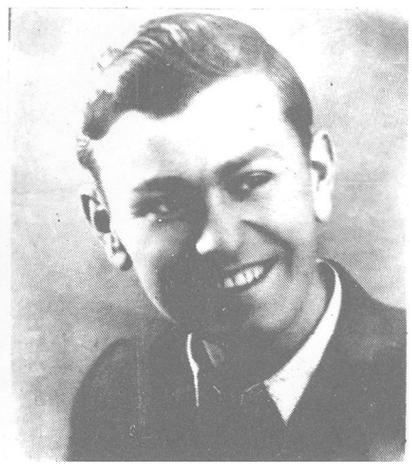

148

149

149. ТИТО Іодори иред стројем Прде пролешерске бршаде за дреме предаје засшадеу Босанском Пешродцу 7. ноћембра 1942. јодине

150. Засшаћа Прће пролетерске бришде, примљена 7. нодембра 1942. шдинеу Босанском Петроћцу

150

151. ДруI Тито на бодопаду Плиће у ослобођеном Јајцу септембра 1942. /одине. Уње1оћој пратњи су бпли курири 1. пролетерске у Врхоћном штабу. КОЧА ЈОНЧИЋ и МИОДРАГ СТЕФАНОВИЋ ПОПЧЕ, друШ и трећи с леђа

152. Народ у Босанској Крајини Је са застаћама дочекиђао рањенике Прће пролетерске

153.Прћа радна Омладинска бришда се срела са Прћом пролетерском бртадому долини реке Сане код Кључа 1942. јодине. У днећнику Милосаћа Спасоједи ћа-Деће, борца КраљећачкоI батаљона је писало: 18. октобра 1942. пролетерски оркестар даје приредбу у Кључу за омладинску пољопривредну бртаду

151

152

153

154

155

156

BORBA

ORGAN KOMUNISTIČKE PARTIJE JUGOSLAVIJE

BROJ 21 — GOD. XXI

Jedino merilo veličine ljubavi za narod jeste dubina mržnje prema neprijatelju. Svaka sentimentalnost i kolebanje prema okupatorima i njihovim slugama — uvek su se ljuto svetili.

8 OKTOBAR 1942 CIJENA: 3 DIN; 3 KUNE; 1,50 LIRA

Muzika Kraljevackog bataljona

Divni Kraljevački bataljon Prve proleterske brigade došao je ponova do svoje muzike. Njegovi muzikanti sviraju ponovo pred bataljonom na zaplenjenim instrumentima. Ali muzika Kraljevačkog bataljona ima svoju posebnu, pravu partizansku istoriju.

Pre više od godinu dana, kad je Kraljevački odred još bio u stvaranju, desetak odvažnih partizana spustili su se u Kraljevo koje su držali nemački fašisti. Došli su do vatrogasne stanice i uz pomoć nekoliko vatrogasaca izveli smeli podvig. Svaki od njih obukao je po dve tri uniforme vatrogasaca — biće te uniforme dobre i za drugove u šumi — uzeli su instrumente i onda svirajući promarširali paradnim korakom kroz ulice Kraljeva. Nemci su pozdravili muziku, a ova je svečano izišla iz grada i prešla most, A tada muzika zasvira „Partizanku“. . .

Nemački mitraljezi osuše paljbu, ali dockan. Kraljevački partizani osvojili su muziku. Kasnije kod povlačenja iz Srbije, instrumenti su propali, a sada kraljevačka muzika ponovo veseli hrabre Kraljevčane.

157

154. Разрушени Кључ у коме ј Краљедачки батаљон октобр 1942. држао приредбу за народ омладинце радних бртада

155. БОГДАН ЗЕЛИЋ - БОЋ/ земљораднпк, борац 2. чете. Рс ђен 1926, доњп Врбљани, Кључ

156.ГАЈА ШОВЉАНСКИ-ЈУА БА, раднпк, борац 1. чете. Рође 1917, Ђурђеђо, Жабљак, Но1> Сад. Иостао је прабп стручња за мпнобацач, па је на сптнпц успео да убаци бацачку мину круј цамије и тако присплп ш иријашеља на предају. Такби ⊬< 1ођи иодбп3п нпсу билп реткоа

157. БОРБА од октобра 1941 Године је писала о музици Краље бачко1 батаљона

Борбе у средњој Босни

Борбе у средњој Босни

(децембар 1942 - фебруар 1943)

Врховни штаб је крајем новембра 1 942. упутио целу 1. пролетерску дивизију у средњу Босну, значајно подручје како за непријатеља тако и за партизане. Са тог простора воде најкраћи путеви за источну Босну, Славонију и Босанску Крајину. Ту се налазио велики економски и људски потенцијап. Поред тога, партизани су имали још један разлог: да поново оживе устанак који је био замро после разбијања 4. крајишког партизанског одреда јуна 1942. године.

Четврти краљевачки батаљон је у саставу 1. пролетерске бригаде већ 1. децембра ослободио Скендер Вакуф. Уследиле су жестоке борбе са немачким и четничким снагама најпре на цести од Бања Луке за Котор Варош код села Бабића, а затим оближњем терену Скатавица и Хрвађана, вођене су од 4. до 9. децембра 1942. године. Ту је по први пут батаљон искусио истовремени напад: пешадије, артиљерије, тенкова и авијације. (Види скицу 7а)

Зауспешно ћођење борбе око Котор Вароша, Штаб 1. иролетерске бртаде је сћојом наредбом број 44 од 9. децембра 1942. одао признање 4. краљећачком батаљону: „Користим оћу ирилику да одам признање нашем 4. батаљону чији борци, старешине и политички радници ћеђ дећет дана доде непрекидну борбу под тешким услоћпма: дуШ маршећања, нередоћноI смештаја и слабе исхране".

Шшаб бртаде је 23. децембра, иоред иризнања, предложио за похћалу 4. краљећачки батаљон штабу дићизије.

Продирући према Прњавору, краљевачки батаљон је после успешне борбе са четницима и Немцима 14. децембра у селу Јошавка, наставио надирање до села Вијачана код Прњавора. Ту је 26. децембра 1942. у батаљону склопљен први партизански брак у целој бригади између Милене Ђокић-Цврчка, болничарке из 1. чете и Милана Антончића-Велебита, заменика команданта батаљона.

Када су три батаљона 1. пролетерске бригаде по наређењу штаба 1. пролетерске дивизије упућена у рејон Теслића, Краљевачки батаљон је 31. децембра стигао у село Речани код Теслића, где је дочекао нову 1 943. годину. У сумрак 1. јануара 1 943. батаљон је прешао реку Малу Усору и наставио према граду Теслићу, избегао блиндирани воз и наставио надирање према непријатељским положајима у самом граду. Пробивши непријатељску одбрану, заробио је већи број непријатељских војнина и запленио два топа и преко 20 пушкомитраљеза. Непријатељ је око пола ноћи извршио противнапад, па се батаљон морао повући из града. Приликом повлачења била је заробљена болничарка 1. чете МиленаЂокић Цврчак. Престала је пуцњава на свим правцима, а веза са остапим јединицама 1. пролетерске и 3. крајишке бригаде се није могла успоставити. Међутим, штаб батаљона ипак доноси одлуку да се напад понови.

Била је већ прошла поноћ, наступио је 2. јануар, када је батаљон пошао у други напад на град. Поново је код православне цркве заробио топове и незадрживо наставио продирање у центар и у

4,15 часова избио на другу страну града, где се спојио са борцима 6. батаљона 1. пролетерске бригаде. Краљевчани су ослободили своју болничарку, заробили велики број непријатељских војника и официра и запленили велику количину ратног материјала. (Види скицу 8)

О ослобођењу Теслића, Штаб 1. пролетерске дивизије је 3. јануара послао депешу Врховном штабу:

0 ослобођењу Теслића, Штаб 1. пролетерске дићизије је 3. јануара послао депешу Врхоћном штабу:

„Гарнизон у Теслићу бројао је 2000 ћојника. Заробљено је: преко 1000 ћојника, међу њима пукоћник Биндер, преко 20 официра, 3 лекара и 1 лошрник. До сада је заплењено: 4 хаубице, 3 протићтенкоћска топа „Пито", 5 бацача, неколичко хиљада артиљеријске и бацачке муниције, стотине хиљада пушчаних метака, преко 1000 пушака, ћелике количине жићотних намирница и санитетскоI материјала, 8 локомотића, 30 ћа\она, фабрика дестилације.

Плен се пребраја.

Град је заузео Краљећачки батаљон и заслужио најћише похћале."

О ослобођењу Теслића Слободна Југославија је 05. 01. 1943. године јавила: „Јуначки подвиг бораца Краљевачког батаљона треба да послужи свим нашим борцима, као свети пример, кано се треба борити за уништење наших непријатеља и за ослобођење наше земље..."

Из Теслића батаљон се поново вратио у рејон села Вијачана и 15. јануара 1943, са 2. батаљоном бригаде, извршио напад на Прњавор.

Овог пута је од 2. чете 4. батаљона и једне чете 2. батаљона образован Комбиновани батаљон са Милошем Вучковићем (из 4. батаљона) на челу. Комбиновани батаљон је нападао цестом од Бања Луке, 4. батаљон преко Цера и Вијачке шноле, а 2. батаљон прено Мађина Брда, тако да су на град нападале три нолоне пролетера из три различита правца.

Успех није изостао. Град је ослобођен. Заробљено је доста непријатељских војника и заплењена велика ноличина ратног материјала, о чему је тада јављапа „Слободна Југославија". (Види скицу 9)

Надирући даље на север, после ослобођења Прњавора, батаљон је избио у близину Дервенте и Босналог Кобаша на обапи реке Саве.

Мада су нови борци из средње Босне пристизали у редове пролетера, већ по преласку реке Врбаса, до њиховог масовног прилива у редове 1. пролетерске бригаде дошло је после ослобођења Теслића и Прњавора. Тада је у редове пролетера ступило преко 1000 нових бораца. Четврти Краљевачки батаљон је тада имао преко 400 бораца. Од тих нових бораца поново је образован 4. нрајишни партизански одред са око 400 бораца, а са пролетерима је пошло преко 600 нових бораца у сусрет најтежим борбама 4. и 5. непријатељске офанзиве.

Тих дана је 1. пролетерска бригада отпочела један од најтежих маршева од реке Саве нод Кобаша и Дервенте и по врло тешком планинском терену, хладнећи и дубоком снегу стигла 15. фебруара 1943. у рејон Горњег Вакуфа.

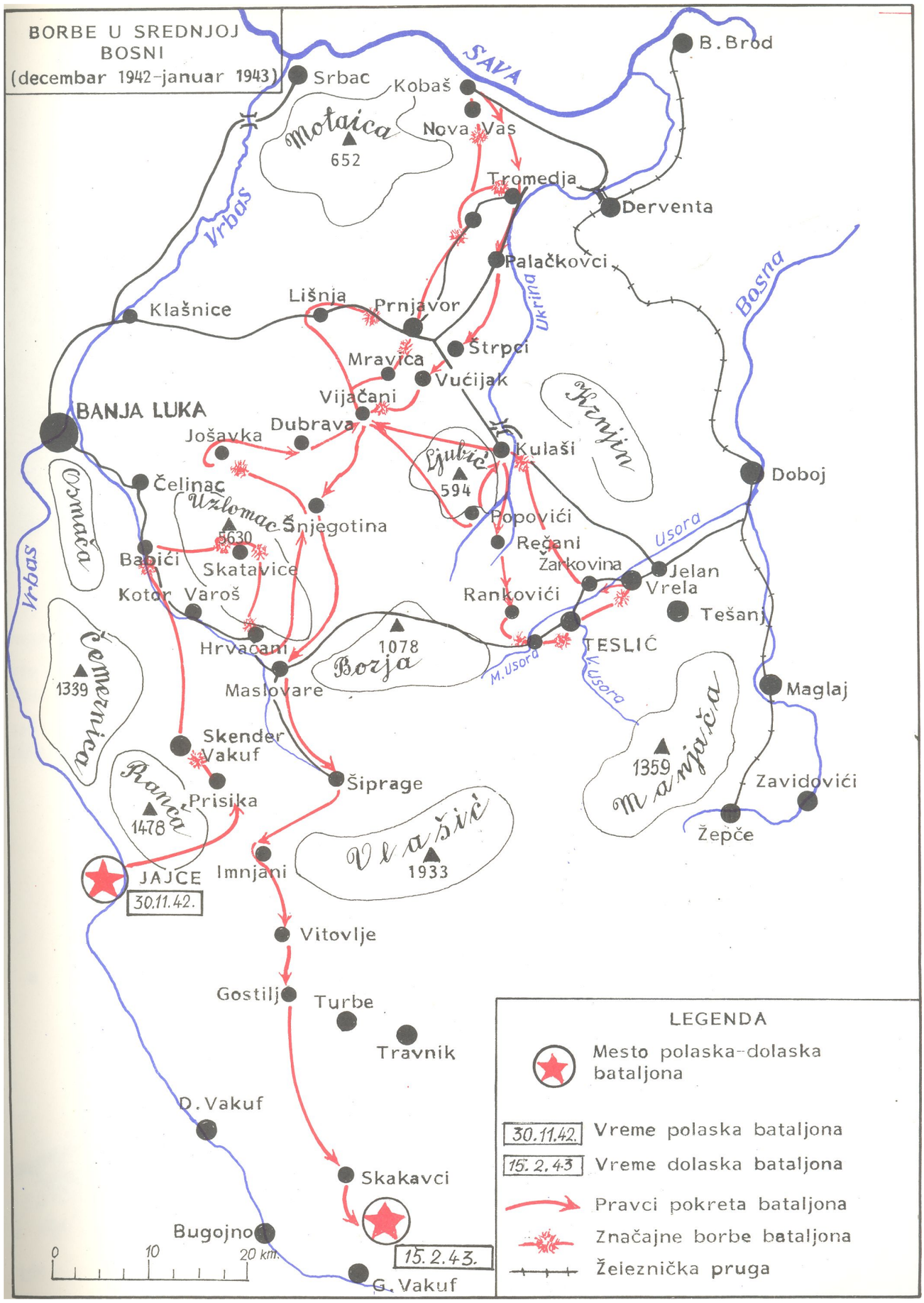
BORBE U SREDNJOJ BOSNI
(decembar 1942-januar 1943)
SAVA
B. Brod
Srbac
Kobaš
Nova Vas
Motaica
652
Tromedja
Derventa
Vrbas
Palačkovci
Ukrina
Bosna
Klašnice
Lišnja
Prnjavor
Štrpci
Mravica
Vućijak
Vijačani
BANJA LUKA
Dubrava
Krnjin
Jošavka
Kulaši
Ljubić
594
Doboj
Čelinac
Osmača
Uzlomac
5630
Šnjegotina
Popovići
Rečani
Usora
Babići
Skatavice
Žarkovina
Jelan
Vrela
Kotor Varoš
Rankovići
Tešanj
Hrvačani
1078
Borja
TESLIĆ
M. Usora
V. Usora
Čemernica
1339
Maslovare
Maglaj
Skender Vakuf
Manjača
1359
Šiprage
Zavidovići
Ranča
1478
Prisika
Vlašić
1933
Žepče
JAJCE
30.11.42.
Imnjani
Vitovlje
Gostilj
Turbe
Travnik
D. Vakuf
Skakavci
Bugojno
15.2.43.
G. Vakuf
0
10
20 km.
LEGENDA
Mesto polaska-dolaska bataljona
30.11.42. Vreme polaska bataljona
15.2.43 Vreme dolaska bataljona
Pravci pokreta bataljona
Značajne borbe bataljona
Železnička pruga

5кЈса ђг. 7

158

158. Брдо Липље дише села Бабића код Котор Вароша на коме су борци Краљећачко! батаљона иотукли непријатеља 4. децембра 1942. 1одине

159. ИВАН ШУЛЕНТИЋ, рудар „Трепче", борац 3. Рударске чеше. Рођен 1902. Сћети Рок, Грачац, Лика. Пошнуо 6. децембра 1942. у селу Скатаћице код Кошор Вароша

160. Удаљини се ћиди брдо изнад села Скашаћице на планини Узломац код Котор Вароша 1деје пошнуо борац ИВАН ШУЛЕНТИЋ

159

160

161

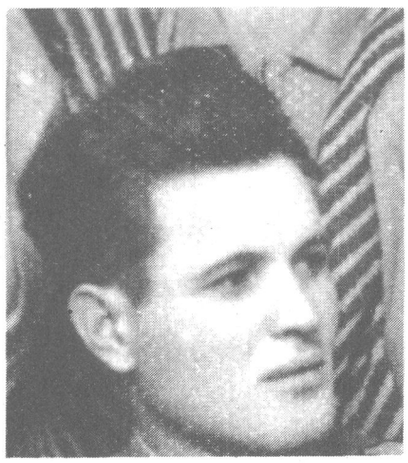

161

S T A B

PRVE PROLETBRIGADE
I PROLETERSKE UDARNE DIVIZIJE
NOV. JUGOSLAVIJE
Br. 65

23.decembra 1942.

M e s e č n i izve-
štaj / od 15-XI do 15.
XII 1942/ o akcijama
i radu I proletbrigade

ŠTABU I PROLETERSKE UDARNE DI

...

Kao što je već rečeno I i IV bataljon su po
rnog marša od čitavog dana pod teškim vremenskim pr
peli da u 17 časova 3. decembra , postave zasedu
noj prostoriji .

...

Oba bataljona / I i IV / u ovoj akciji čis
od četničkih bandi / sa kojima su imali borbu na L
s. Babići / , odbijajući neprijateljske pokušaje p
Banja Luke za Kotor Varoš, savlađujući nadčovečan
još jedanput više pokazali su svojom borbenošću
ću , sposobnost da u potpunosti izvrše postavljena
Predlažem Štabu Divizije za pohvalu I i IV bataljo

...

KOMANDANT

162

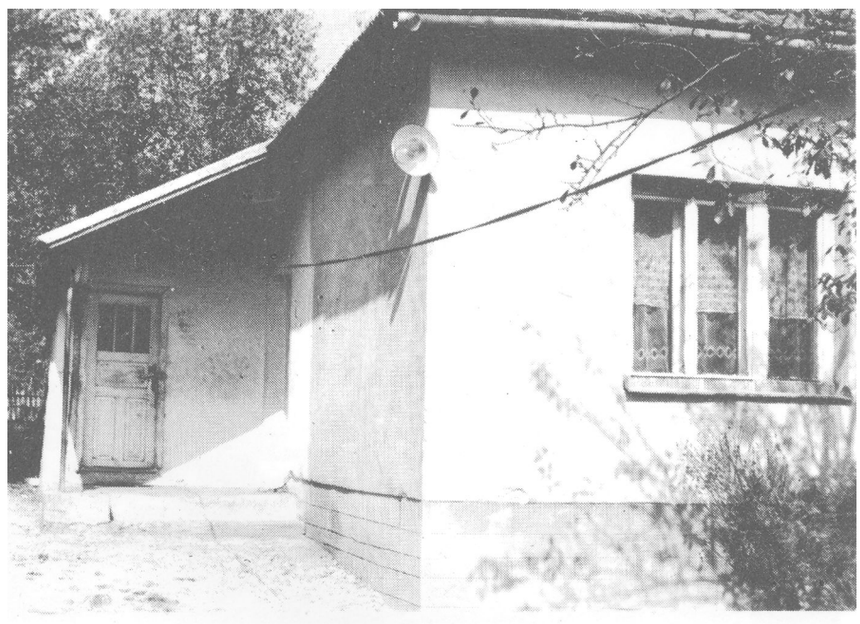

163

161. У селу Вијачан њаћора склопљен је у Краљедачком баш ћу: МИЈ1ЕНЕ ЂОКИ болничарке 1. чете (Пожеш, Ужпце) , АНГОНЧИЋА-ВЕЛ. менпка командантс артпљерпјско! подо\ ше јујослоденске 1918. у Госпћу, Лик, 1942. шдине

162. Изђод ПЗ изђеш ђалп 4. Краљеђачко за борбе око Котор цембра 1942. Јодине

163. КућаВИДАЊЕ) Вијачанима \де је СКЈ пзмеђу МИЛЕНЕ и Ј децембра 1942. !одш,

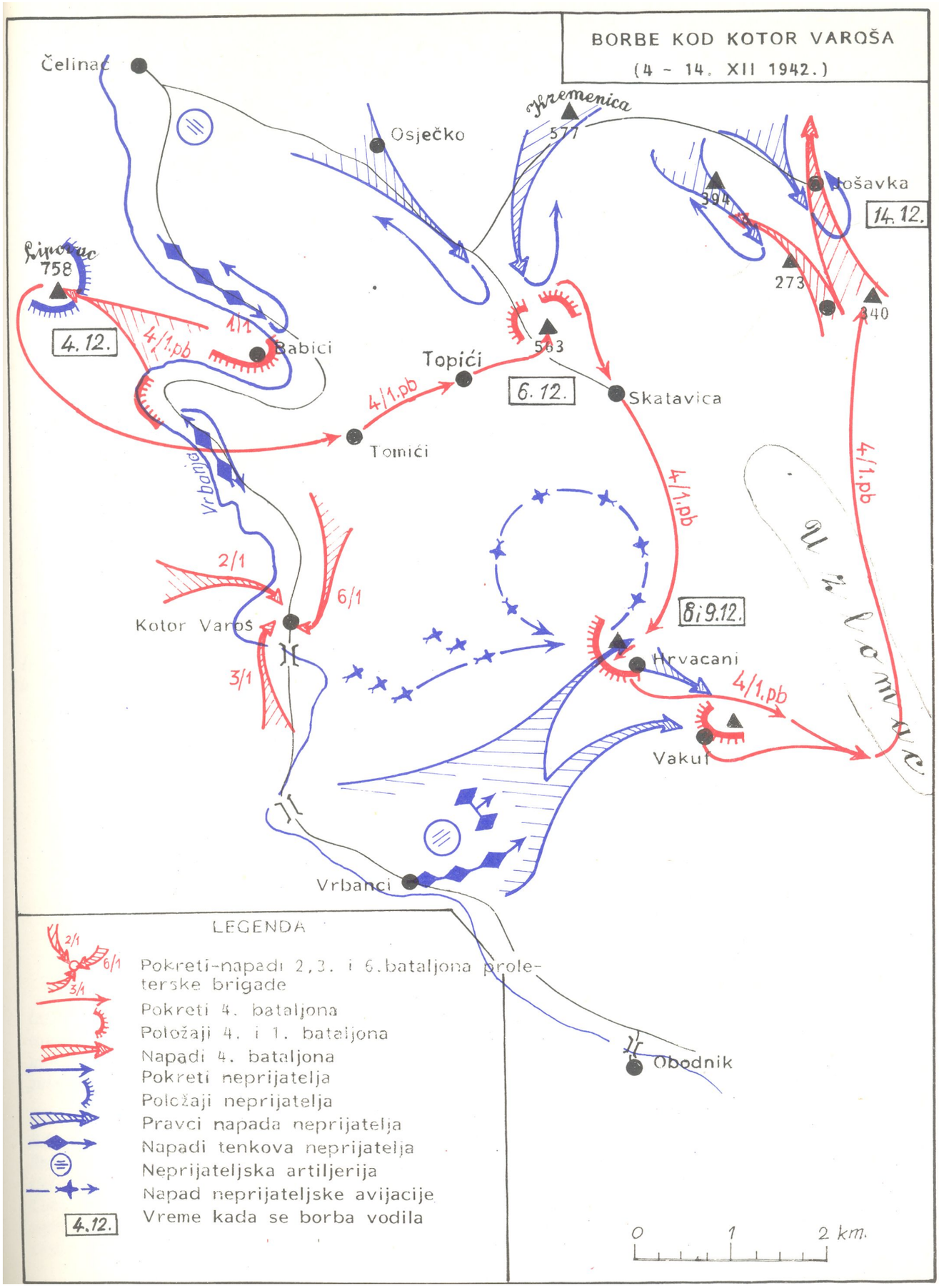
BORBE KOD KOTOR VAROŠA
(4 - 14. XII 1942.)
Čelinac
Osječko
Kremenica
577
Jošavka
14.12.
304
273
340
Lipovac
758
4.12.
4/1.pb
1/1
Babici
Topići
563
6.12.
Skatavica
4/1.pb
Tomići
Vrbanja
4/1.pb
4/1.pb
Uzlomac
2/1
6/1
Kotor Varoš
3/1
8i9.12.
Hrvacani
4/1.pb
Vakuf
Vrbanci
Obodnik
LEGENDA
Pokreti-napadi 2,3. i 6.bataljona proleterske brigade
Pokreti 4. bataljona
Položaji 4. i 1. bataljona
Napadi 4. bataljona
Pokreti neprijatelja
Položaji neprijatelja
Pravci napada neprijatelja
Napadi tenkova neprijatelja
Neprijateljska artiljerija
Napad neprijateljske avijacije
4.12. Vreme kada se borba vodila
0 1 2 km.

5кјса ђг. 7а

164

164. Школау селу Вијачанима код Прњадора 1де је Башаљон дочекао Јодишњицу сбош посшојања 21. децембра и прћу борбу у Гаочићима 22. децембра

БОРЦИ СУ ИЗ КРАЉЕВАЧКОГ БАТАЉОНА ОДЛАЗИЛИ У ДРУГЕ ЈЕДИНИЦЕ НА НОВЕ ДУЖНОСТИ

165. ПАВЈ1Е ЈАКШИЋ је од команданта батаљона отишао ш команданта **7.** *Банијске дићизије*

166. ЈЕРКО ПАЛГРИЊЕРИ-БР-КА, радник у руднику Сићерић, ЈЈрниш. Избе1лица у Краљећо 1942.1. борац 1. чете. Рођен 1919, Сићерић, Дрниш, у лето 1942.1. упућен за секретара ОкружноІ комитета за Книн

165

166

167

Štab I Proleterskog
korpusa novi
25 april 1944

6681

Drugu

R a n k o v i ć Aleksandru

Političkomesar I Proleterske divizije izvestio nas je,24 aprila 1944 u 18 časova,radiogramom za Vas- sledeće sadržine:
"Miro Dragišić [illegible] Politodjela XIII Proletbrigade poginuo od Nemaca kod Vrbasa.-Vlado Šćekić."
Prednje vam dostavljamo pismom,jer nismo mogli da vas dobijemo telefonom.

S.P. - S.M.

I PROLETERSKI KORPUS • K.O.V. JUGOSLAVIJE •

Za Štab I Korpusa
kapetan,

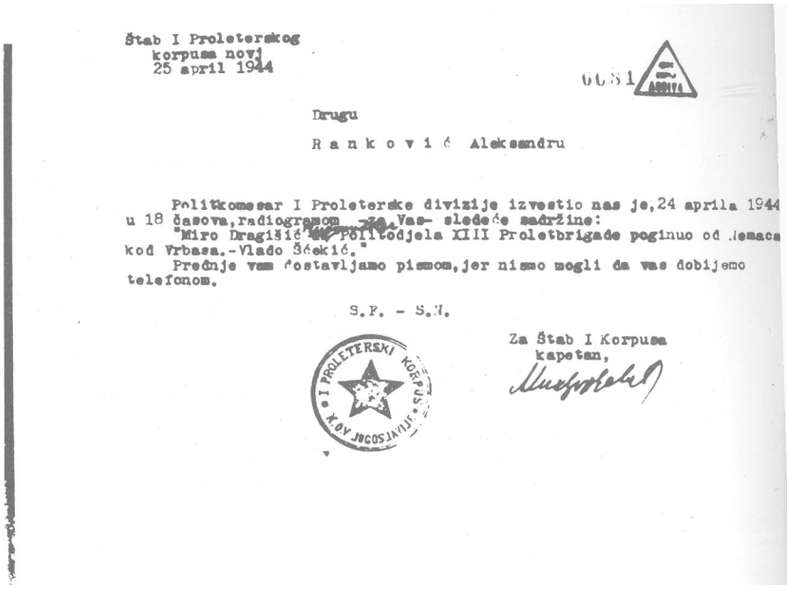

168

169

167. МИРО ЦРАГИШИЋ - ПИПЕР, посшао је рукоћоди.тц полпшо, 13. пролеШерске бршаде

168. ИзбешШај од 25. априла 1944. о поШбпји МИРЕ ДРАГИШИ -ПИИЕРА

169. ДУШАН РИСТИЋ, сшуденШ ираба, полпшпчкп комесар 2. ч. Рођен 1908. 1одпнеу Краљебу. Улето 1942. упућен на иолитички р Босанску Крајину

170. КОЧА ЈОНЧИЋ, маШуранш шмназије, економ 1. чеШе. Рођен 1 у ужпчкој Иожеш, Ужице. УлеШо 1942. упућен за курира 1. пролеп ске бршаде ири Врхоћном шШабу

171. НОВАК ЂОКОВИЋ, 1еомеШар, командир 2. чеШе. Рођен 191 ТрсШенику, Србија. У леШо 1942. упућен у аршњеријске јединиц пролеШерске бршаде

172. ЂУРО ЈОВАНОВИЋ-ЧЕТНИК, меШалскп радник, железничо Бо1утоћачкој Бањи, десетар у 3. Рударској чети. Рођен 1914, Цеии Врлпка, Далмацпја. У лето 1942. упућен у 2. Далматпнску бришд-

170

171

172

173

174

175

176

173. АНЂЕЛКО ВЕЉИЋ БРАНА, ученик шмназије, борац 1. чете. Рођен 1924. у Сарајеву. Упућен за омладинскоЈрукођодиоца батаљона у 7. Крајишкој, а касније у политодел у 4. Крајишкој бришди

174. Шумица „Лу1" из које је Краљевачки батаљон пошао у напад на Теслић 1.јануара 1943. око 20,00 часова. Бункери су били удаљени од шумице око 200 мешара

175. Праћослаћна цркћа у Теслићуу чијемдћориштује била батерција топоћа коју је Краљевачки батаљон запленио

176. Вила у парку у којој је био смештен штаб одбране Јрада под командом пукоћника Стјепана Биндера. Теслић су ослободили борци КраљевачкоІ батаљона 2. јануара 1943. пред зору

173

174

175

176

173. АНЂЕЛКО ВЕЉИЋ-БРАНА, ученик шмназије, борац 1. чете. Рођен 1924. у Сарајебу. Упућен за омладинско! рукођодноца батаљона у 7. Крајишкој, а касннје у иолитодел у 4. Крајишкој бртади

174. Шумица „Лу\" из које је Краљећачкп батаљон пошао у напад на Теслпћ 1.јануара 1943. око 20,00 часоћа. Бункери су били удаљенп од шумице око 200 мешара

175. Ирађослађна цркђа у Теслпћуу чпјем дђориштује била батерија топоћа коју је Краљећачки батаљон запленно

176. Вила у парку у којој је био смештен штаб одбране 1рада под командом пукоћника Стјепана Биндера. Теслић су ослободили борцп КраљећачкоІ батаљона 2. јануара 1943. пред зору

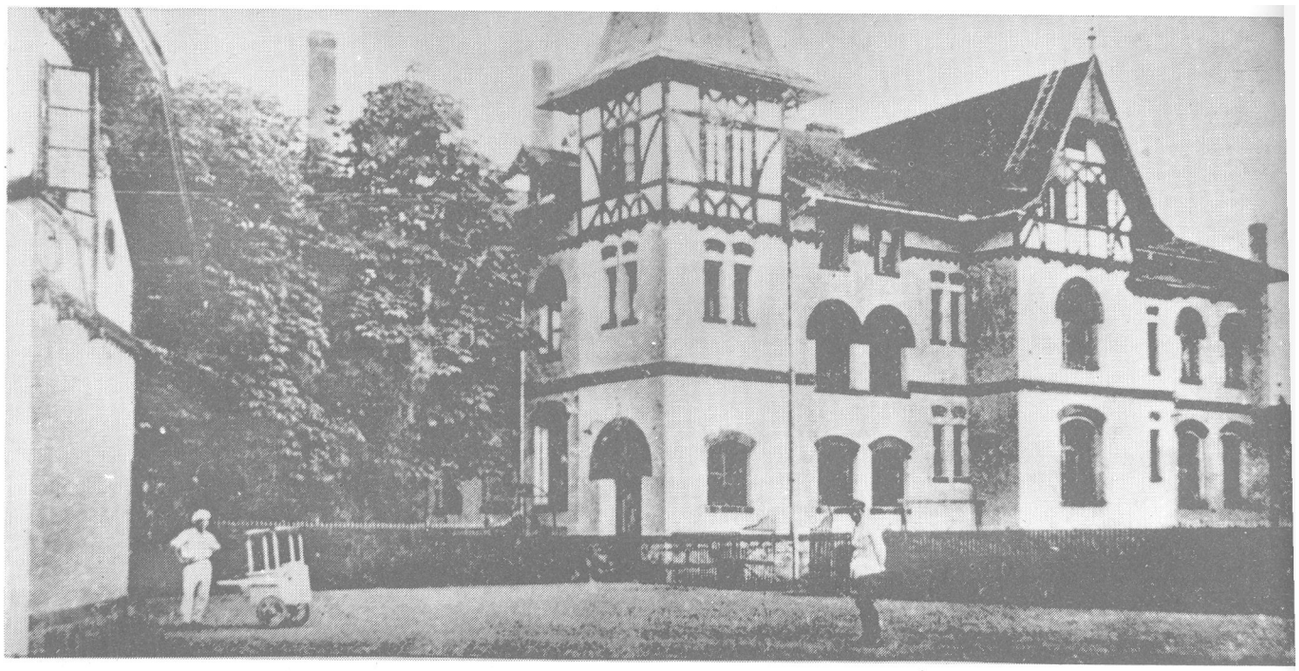

177

178

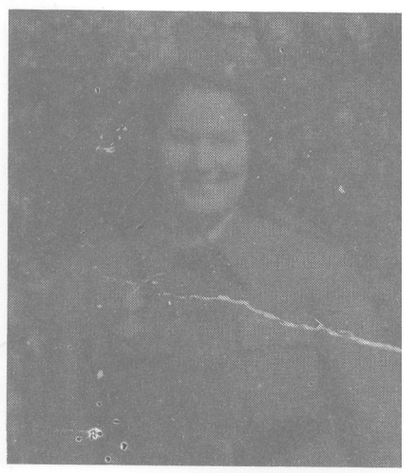

179

177. Управна з/рада тћорнпце Десшилације у Теслићу

178. ПЕРО СТУПАР, машинодоћа у Треичи, ћодник ћода 3. Рударск чеше. Роћен 1913, Скакабац, Босански ПеШродац. Пошнуо Ј.јануарс 1943. Јодине приликом напада на Теслић. Сахрањен код праћослаћњ цркћеу Теслићу

179. ДРАГИЦА ВУЧИЋ, радница, болничарка 1. чеше. Роћена 1927.) Теслићу имала је само 15 Јодина када је ступплау Краљећачки башаљоу у Теслићу

180. Жандармеријска станица у Теслићу у којој је била смештена 2. чета. У ћој зЈради су саслушаћани пукоћник Биндер и осталг заробљени офпцпри. 2. јануара 1943. Іодине

180

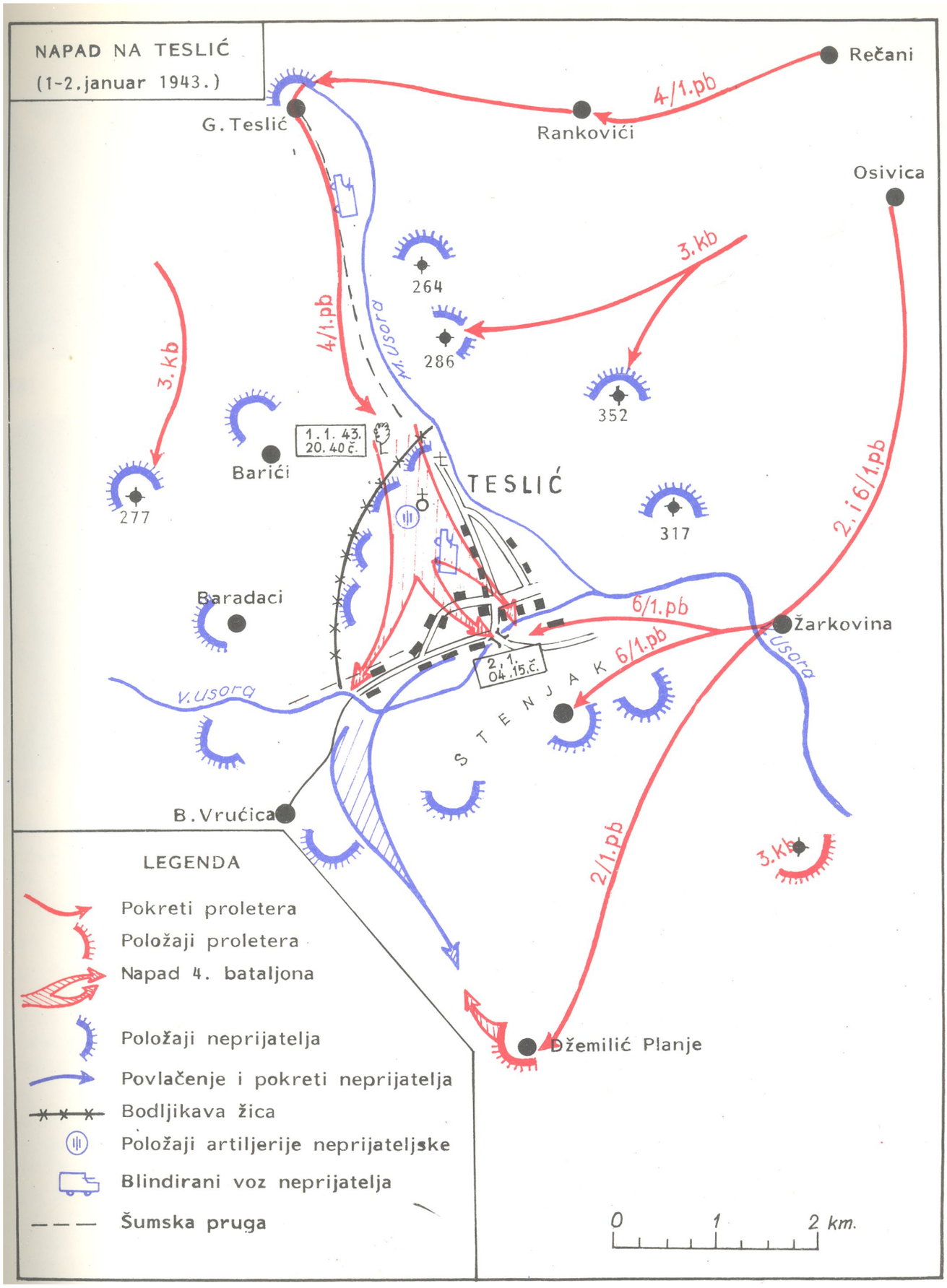
NAPAD NA TESLIĆ
(1-2.januar 1943.)
Rečani
4/1.pb
Rankovići
G.Teslić
Osivica
3.kb
264
4/1.pb
M.Usora
286
352
3.kb
1.1.43.
20.40 č.
Barići
277
TESLIĆ
317
2,i6/1.pb
Baradaci
6/1.pb
Žarkovina
6/1.pb
2.1.
04.15.č.
V.usora
S T E N J A K
V.Usora
B.Vrućica
2/1.pb
3.kb
Džemilić Planje
LEGENDA
Pokreti proletera
Položaji proletera
Napad 4. bataljona
Položaji neprijatelja
Povlačenje i pokreti neprijatelja
Bodljikava žica
Položaji artiljerije neprijateljske
Blindirani voz neprijatelja
Šumska pruga
0
1
2 km.

5кJca 6г. 8

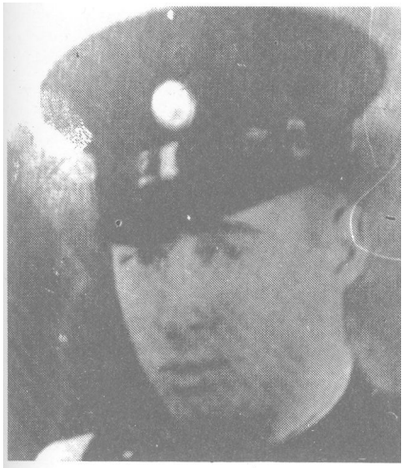

181

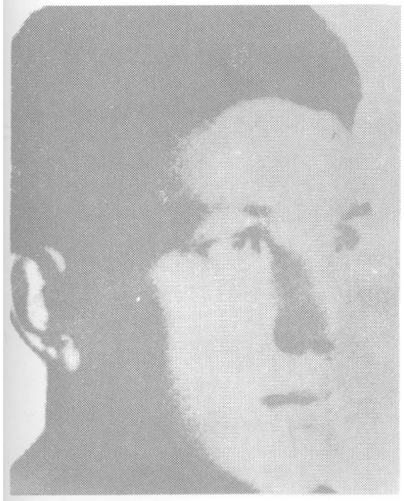

182

181. ДАВОР Ј03Е ФАТАРИ, подофицир бидше јуЈослоћенске бојске, борац 4. батаљона. Роћен 1920, Оребић, Пељешац. Пошнуо 5.јануара 1943, село Врела, Теслић

182. РАДОЈЕ ЈАКОВА ПЕРИШИЋ, ћак, борац 4. башаљона. Роћен 1920, Каштел Штафилић, Сплит. Пошнуо 5.јануара 1943, село Врела, Теслић

183. Емисија Слободне ЈуЈослаћије од јануара 1943. о ослобаћању Теслића и похћали Краљећачко1 батаљона

184. Мост на реци Великој Усори у Теслићу кош су минери 1. пролетерске бртаде срушилиуз помоћ рударскоІ инжињера ЈОСИПА ПОЖУНА 5. јануара 1943.

EMISIJA SLOBODNE JUGOSLAVIJE ZA JANUAR 1943.GODINE

EMISIJA BR. 6 UTORAK 5.1.1943. G.

VRHOVNI STAB NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE OBELODANIO JE SLEDEĆI IZVEŠTAJ O DELATNOSTI SVOJIH JEDINICA

Naše jedinice Prve srpske divizije , kojima komanduje Koča Popović u žestokim noćnim bojevima zauzele su u Centralnoj Bosni Teslić. U ovim bojevima zarobljeno je preko 1000 neprijateljskih vojnika i oficira i zapljenjena je velika količina oružja i ratnog materijala , među ostalim 9 topova raznog kalibra...

EMISIJA BR. 13 12.1. 1943. G.

...

U bojevima za oslobođenje Teslića naročito se istakao i junački borio Kraljevački bataljon I.srpske udarne brigade. Borci tog bataljona razbivši neprijatelja na svom sektoru oko Teslića jurišima su oteli svu fašističku artiljeriju. Borci Kraljevačkog bataljona čim su oteli od fašista artiljeriju odmah su iz njihovih topova otvorili paljbu po fašističkim razbojnicima ...

Taj veliki podvig boraca Kraljevačkog bataljona još je više uneo paniku i demoralizaciju u redovima fašističkih vojnika . Oni su počeli u panici da beže na sve strane , ali tada su jurnuli na fašiste i drugi bataljoni srpske udarne brigade, i zajedničkim silama razbili su i skoro potpuno zarobili nemački garnizon, koji je brojao preko 2000 vojnika. Među zarobljenima okupatorima nalazi se i 25 oficira na čelu sa nemačkim pukovnikom Binderom.

Junački podvig boraca Kraljevačkog bataljona treba da posluži svim našim borcima, kao svetli primer, kako se treba boriti za uništenje naših neprijatelja i za oslobođenje naše zemlje...

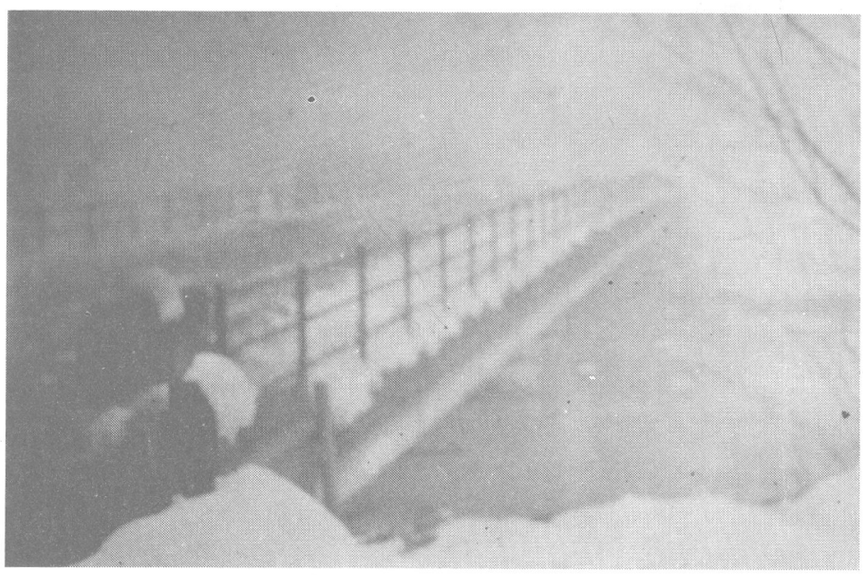

184

185

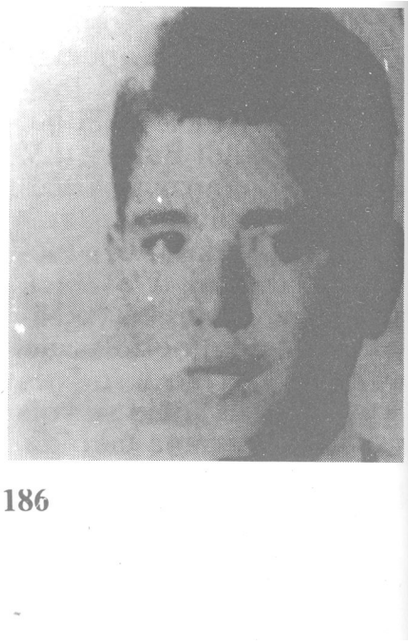

186

185. Бањау селу Кулашима код Прњадорау којој су се борци Краљебачко/ башаљона купалијануара 1943. јодине

186. ФИЈ1ИП ПЕТРА КАКИЋ, радник, борац 4. батаљона. Рођен 1922. у Трошру код Силита. Пошнуо 5. јануара 1943, село Врела, Теслић

187. Прњаћор пред рат 1941. /одине (леђо је дуђан Душана Ћерића у коме је борађио штаб Краљећачко! батаљона јануара 1943. Јодине)

188. Торањ католичке цркђеу Ирњаћору одаклеје тукао митраљез на борце батаљона приликом ослобаћања тада

187

188

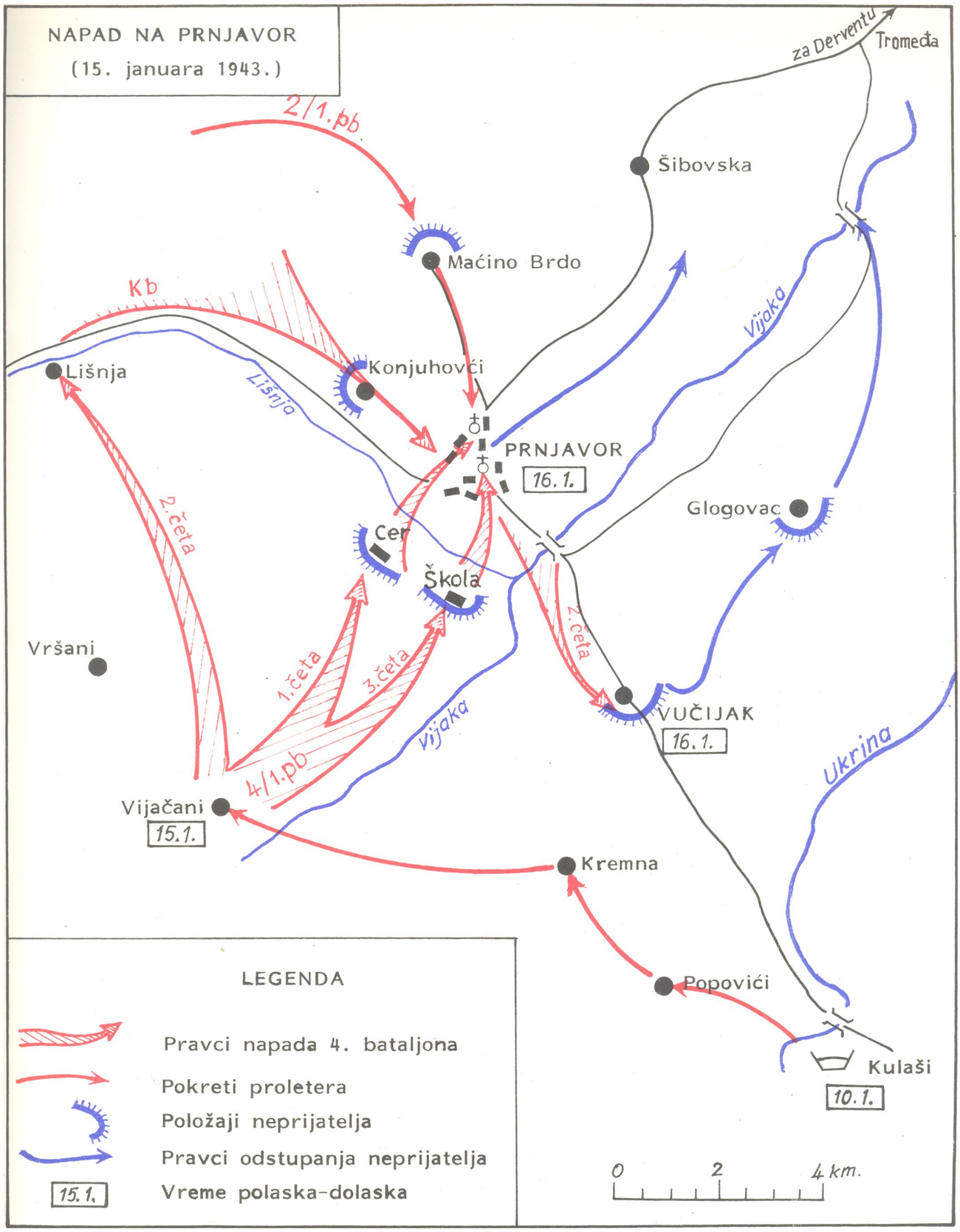
NAPAD NA PRNJAVOR
(15. januara 1943.)
2/1.pb.
Kb
Lišnja
Lišnja
Konjuhovći
Maćino Brdo
Šibovska
za Derventu
Tromeđa
Vijaka
PRNJAVOR
16.1.
Glogovac
Cer
Škola
2.četa
1.četa
3.četa
4/1.pb
Vršani
Vijačani
15.1.
2.četa
VUČIJAK
16.1.
Vijaka
Ukrina
Kremna
Popovići
Kulaši
10.1.
LEGENDA
Pravci napada 4. bataljona
Pokreti proletera
Položaji neprijatelja
Pravci odstupanja neprijatelja
15.1.
Vreme polaska-dolaska
0
2
4 km.

БкЈса ћг. 9

189

190

189. МИЛИВОЈЕ РАКИЋ, десетар п иза њеЈа ДУШАИ КАРИЋ заменик командира 2. чете посматрају ддоиедом пођлачење непријатеља према Дербенти 16-јануара 1943. из села Вучијака код Ирњађора

190. Пред кућом Николе Кремићау Прњаћору 16. јануара 1943. јодине, с леђа: непознати курир,' МИЛОШ ВУЧКОВИЋ-ВУЧКО, командант Комбиноћанот батаљона и ЖИВОРАД ЖИВАНОВИЋ борац 3. чете

191. Борци 2. чете, с леђа: МИТАР МИТРОВИЋ, МИЛИВОЈЕ РАКИЋ и БРАНИСЛАВ БОЖОВИЋ-БАНЕу Прњаћору 1943. 1одине

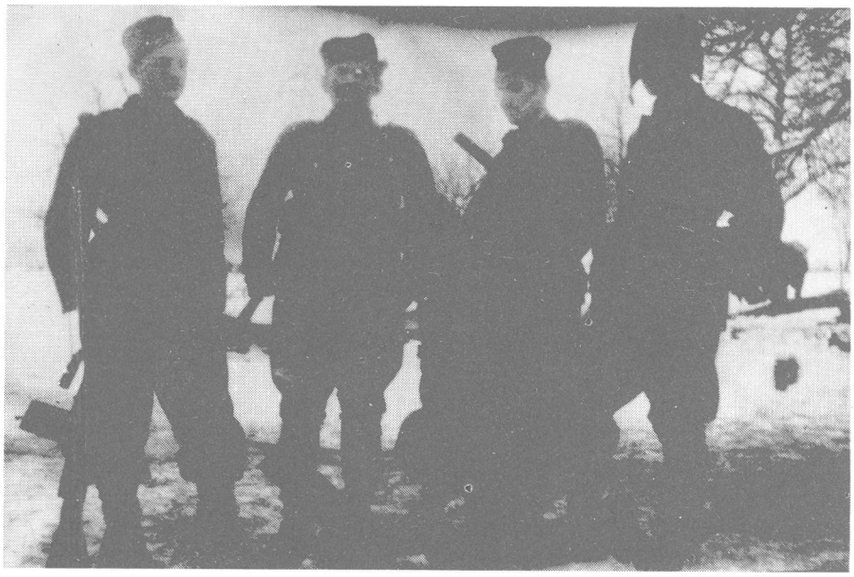

192

193

194

192. У селу Смртићима код Прњавора јануара 1943. Јодине борци 1. чете, слећа на десно: СЈ1АВОЉ УБ ПЕТРОВИЋ -ЗАВРЗАН, митраљезац, СВЕТОЗАР МИШИЋ-КРЉА, ВАСИЛИЈЕ ЈОВИЋЕВИЋ-ПАПАЊИН, митраљезац, непознати борац и друт непознати борац (чучи)

193. Борци 1. четеу селу Смртићи код Прњавора 18. јануара 1943. Јодине. Стоје слећа: МИОДРАГ МИЛОВАНОВИЋ-ГРЧКИ, непознат, РАДОСАВМАРИЧИЋ-КАПЛАР, непознат, МОМЧИЛО ДУГАЛИЋ-МОМА и крајњп десно ПЕТАР ТРУДИЋ. Чуче: ДУШАНКА ВАСИЋ, ШУКРИЈА ШЕХОВИЋ

194. Група бораца 1. чете у селу Палачкоћцима код Прњавора јануара 1943. Іодине. Стоје с леђа: ИВО ДРАГОБРА ТОВИЋ, ЈУРИЦА ИВАН-ПЕПИ; чуче: дру\а с леђа ЗОРА ВУЧИЋ, СЛАВОЉУБ МИРКОВИЋ-АРТЕМ и БОЖИДАР ВУКОМАНОВИЋ-ЦУГЕР

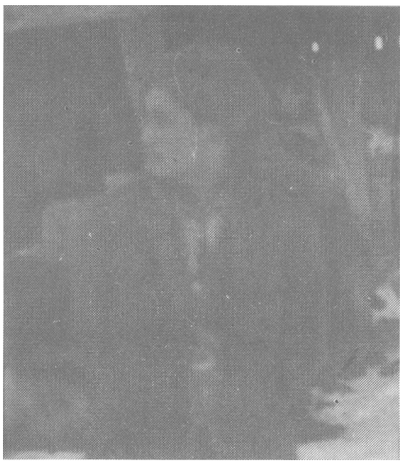

195

196

195. ПЕТАР ПАЈТПН, борац 2. чешеу селу Вучијак код Прњабора јануара 1943. шдине

196. Борци КраљећачкоI баШаљона код Прњабора, с леђа сШоји са марамом око браша БОСИЉКА ТИНТАР-БОСА. Чуче с леђа: МИЛАН БУКВИЋ-ЦАНЕ, НАДА СТИЛИНОВИЋ и БОЖО ЖАРКОВИЋ наслоњен на Наду

197. Заплењени аутобусу Прњаћору 16. јануара 1943. с којим су борци КраљећачкоI батаљона пређожени на положаје према Дерђенти, с леђа: МИЛЕСА ЈОВАНОВИЋ, МИЛОРАД ТРИМУНОВИЋ-МИДА и НАДА ПАПЕЖ (ћади стћари из санитетске торбе) пета с леђа

197

198

198. Група бораца КраљебачкоI батаљона, стоје с леба: БРАНИСЛАВ БОЖОВИЋ-БАНЕ, МИЛОШ ВУКОВИЋ-ВУЧКО, МИЛИВОЈЕ РАКИЋ-ЦРВЕНОАРМЕЈАЦ, МИГАР МИГРОВИЋ и крајњи десно ЖИВОРА ЖИВАНОВИЋ-ЖИКА. Десно је народ који је испраћао борце 29.јануара 1943. из Прњаћора када су кренуJ у сусрет биткама 4. и 5. непрпјатељске офанзиће

199. Босански Сћињар (снимци из 1927.1одине)је касније назћан Србцом, ко\а су по прћи иут ослободили борг Комбиноћано! батаљона 1. пролетерске бршаде под командом МИЛОША ВУЧКОВИЋА-ВУЧКА, ноћу 2 јануара 1943. Іоднне

200. Поред осшалих бораца од Српцау 1. чешу КраљебачкоI башаљона је сшупио МИШОДАВИДОВИЋ ПЗ се, Каоцп код Српца

199

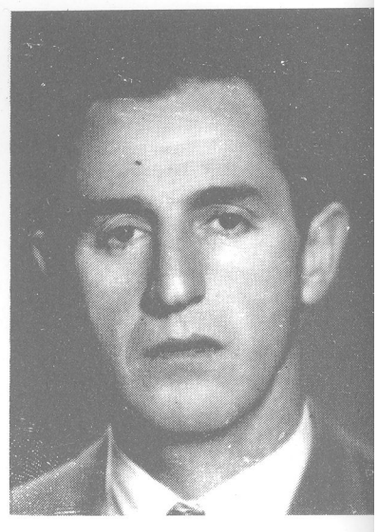

200

201

202

EMISIJA SLOBODNE JUGOSLAVIJE
ZA JANUAR 1943. GODINE

EMISIJA Br.27 Ponedeljak 25.1.1943.g.

Dragi slušaoci! Slušajte naš redovni pregled ratnih operacija narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije ...

Na sektoru Teslić-Doboj jedinice prve srpske divizije sve više potiskuju neprijatelja oslobadjajući cijeli niz mesta od okupatora i njihovih plaćenika.

...

Jedinice iste te divizije pod komandom Miloja Milojevića, nakon žestokih borbi zauzele su Prnjavor, Vlah i Tešanj. U ovim bojevima zarobljeno je 400 domobrana i 10 oficira. Zaplenjeno je 300 pušaka, 20 ručnih i 3 teška mitraljeza, 2 bacača mina, dva teretna automobila i jedan autobus.

Potiskujući sve dalje neprijatelja naše jedinice stigle su na rijeku Savu izmedju Gradiške i Broda ...

203

201. Србац (снимак из 1986. 1одине)

202. Мрабичка и Вијачанска црква одаклеје 4. Краљебачки батаљон 30. јануара 1943. пошао из средње Боснеу сусрет беликим биткама на Неретви и Стујесци

203. Емисија Слободне Ју!ослаћпје од јануара 1943. 1одине о ослобаћању Нрњаћора и осталих 1радоћа

204

204. Поиед низулицу Прде иролешереке бришде

205. Па з\ради Банке у центру Прњабора стоји плоча са наШписом о ослобађању Ирада јануара 1943. Јодние:

„Прба пролетерска бртада у борбама протиб окупатора и ње/оћих плаћеника у прњаћорском крају, ослободпла је јануарс 1943. Прњаћор, уништила осамстотина домобранско-устаШких ћојника и офицпра, нека је ћечан спомен на хероје Прће про• летерске бришде и на њихоће победе за слободну социјалистичк> Јушслаћију"

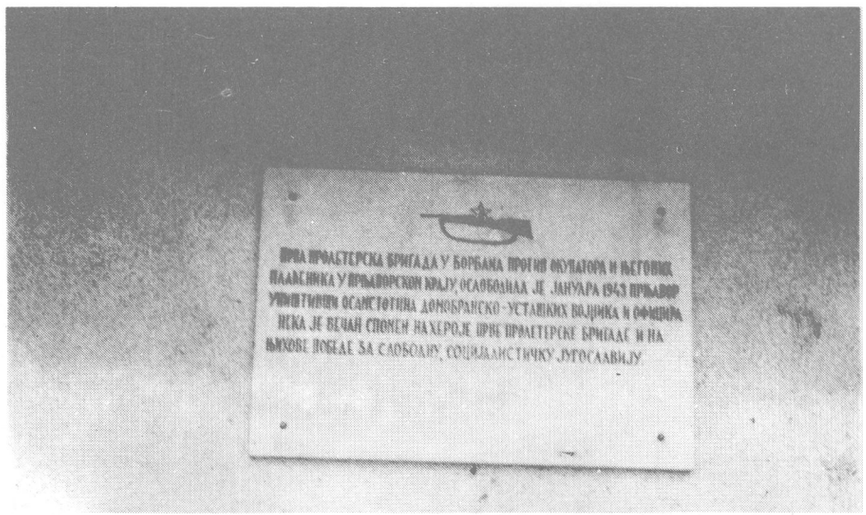

205

206. Колона 1. пролетерске бриШде у маршу преко планине Узломца крајем јануара 1943. нс маршу од Прњаћора према Шипрашма (у колони је маршећао и Краљећачки башаљон)

207. Ознака улице Прће пролетерске бршадеу Прњаћору

206

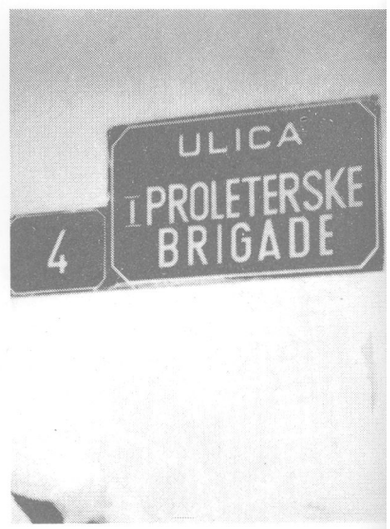

207

Битка на Неретви
и форсирање Дрине

Битка на Неретви и форсирање Дрине

(фебруар - април 1943)

У селу Бистрици код Горњег Вакуфа батаљон је остао седам дана и за то време, поред обезбеђења од Травника, развио живу војнополитичку активност. Одржавани су партијски и скојевски састанци и четне конференције и извођена војна обука.

У средњој Босни, коју су Краљевчани често називали Босанском Шумадијом, борци су се опоравили, добро се обукли и наоружали и спремили за тешке борбе које су их чекале у такозваној 4. офанзиви. У то време батаљон је имао: 327 бораца, 206 пушака, 19 пушкомитраљеза, 7 тешких митраљеза, 3 тешка бацача, 1 38 бомби и велику количину муниције.

По јако испресецаном земљишту, хладнући и тзмноЈ ноћи, батаљон је из Бистрице кренуо 15. фебруара преко села: Ждримаца, Солакове Куле, Реповца и стигао у рејон Брадине. Ту су 17. фебруара отпочеле жестоке борбе са Италијанима, усташама и Немцима које су трајале десет дана.

На овом простору борбе је водила цела 1. пролетерска бригада. Краљевачки батаљон је у ноћи 1 7. фебруара самостално извршио напад на јако утврђену железничку станицу Брадина и следећег дана је ослободио и заробио око 80 италијанских војника. Заједно са 6. батаљоном, Краљевчани нападају 1 9. фебруара на Коњиц и ослобађају део града на десној обали реке Неретве. Већ наредног дана се усиљеним маршем враћају у рејон Брадине, јер су Немци јаким снагама надирали од Сарајева.

Развила се жестока борба са циљем да се спречи продор Немаца према Коњицу. Краљевачки батаљон води борбу на брду Неветина цео дан, 22. фебруара, а у току ноћи напада артиљерију код Иван Седла. У том нападу је тешко рањен помоћник политичког комесара 3. рударске чете Никола Бубало, који је доцније умро од рана (проглашен за народног хероја).

Немачки напади код Брадине били су подржавани тенковима и авијацијом, па је у току 22. и 23. фебруара на положаје 1. пролетерске бригаде извршено 77 борбених летова.

Пошто је због продора 71 7. немачке дивизије од Горњег Вакуфа настапа тешка ситуација за Центрапну болницу код Прозора, 1. пролетерска бригада је добила задатак да се што пре пребаци у рејон Горњег Вакуфа и изврши напад у леви бок немачких снага, које наступају према Прозору. И овај покрет од Брадине за Горњи Вакуф бригада је извршила усиљеним маршем и под врло неповољним условима - по снегу и врлетном терену, изложена стапном дејству авијације.

У нападу на немачке снаге код Горњег Вакуфа батаљон је водио жестоке борбе, а нарочито 4. и 5. марта када су Немци извршили напад на положаје пролетера у намери да их што даље одбаце од свог левог бока.

Краљевачки батаљон, па и бригада у целини, никада до тада, па и до краја рата није доживела тако јако бомбардовање непријатељсне авијације као код Брадине и Горњег Вакуфа.

Немци су заједничким дејством партизанских снага заустављени и одбачени према Бугојну, чиме је спашена Централна болница, а 1. пролетерска бригада је хитно пребачена у Јабланицу. Ту је штаб бригаде добио задатак непосредно од Врховног штаба да се бригада ставља под команду 2. пролетерске дивизије и да буде челна јединица дивизије у разбијању четника на левој обали Неретве.

Краљевачки батаљон је, одмах по преласку Неретве преко порушеног моста, 8. марта запосео положаје на косама изнад села Нрстаца ради обезбеђења прелаза, а бригада је продужила према добијеном задатку. На овим положајима батаљон су смениле јединице 7. банијске дивизије којом је командовао Павле Јакшић, кога Краљевчани нису видели од новембра 1942. када је отишао из батаљона.

У статав бригаде батаљон је дошао 11. марта и запосео положаје код Борачког језера, а одатле заједно са 6. батаљоном креће 1 9. марта у рејон Улога. Наредног дана, 20. марта, батаљони су ослободили Улог.

После разбијања четничких снага на Прењу. Улогу и Трескавици, цела 1. пролетерска бригада се 23. марта прикупила у рејону села Крбљине на цести Капиновик-Сарајево и ту се по први пут одморила три дана.

Надирући даље бригада је 28. марта избила у село Устиколину на реци Дрини. Поставио се проблем како прећи Дрину, јер није било никаквог моста већ само дереглија, али на другој страни реке где су били положаји Италијана и четника, који су имали задатак да спрече пробој јединица НОВЈ преко Дрине. На самој обали Дрине положаје су држали четници, а три батаљона Италијана са око 2000 војника били су запосели доминантне положаје на: Крчином брду, к. 844, Капку, к. 1203 и Голом врху, к. 1 309 метара надморске висине. Први покушај прелаза преко Дрине, исте вечери када је бригада стигла, није успео. Други покушај прелаза је изведен 29. марта. Четници су отерани са положаја, али када је дереглија пребацивана била је оштећена митраљеском ватром и остала на половини реке.

После овог неуспеха приступило се изради малих сплавова од грађе порушених кућа у Устиколини. Штаб 4. Краљевчаког батаљона са командантом Живаном Маричићем на челу добио је задатак да са батаљоном организује довлачење сплавова на реку и пребацивање групе добровољаца, а затим осталих јединица. За команданта прелаза је одређен командант Краљевачког батаљона.

Прелазак преко реке је почео 8. априла пред вече уз подршку 15 тешких и 50 пушкомитраљеза. После преласка групе добровољаца прешли су челни батаљони. и успоставили мостобран. Краљевчани су довукли оштећену дереглију, оспособили је и тако убрзапи пребацивање пролетера на другу обалу реке.

Наредног дана преко Дрине је прешао и Краљевачки батаљон и пред вече истог дана уведен у борбе за брдо Капак, које су Итапијани били јако учврстили. После заузимања Капка, батаљон је са 3. и 6. батаљоном извршио напад на Голи врх са кога су пролетери 11. априла протерали Италијане према Чајничу. (Види скицу 11)

Борбе на обали Дрине и на утврђеним положајима преко реке биле су до те мере жестоке да су италијанске снаге потпуно потучене и разбијене. Италијани су оставили велику количину ратног материјала и изгубили доста војника. Били су толико уплашени да су без борбе напустили добро утврђени градић Чајниче и побегли за Пљевља.

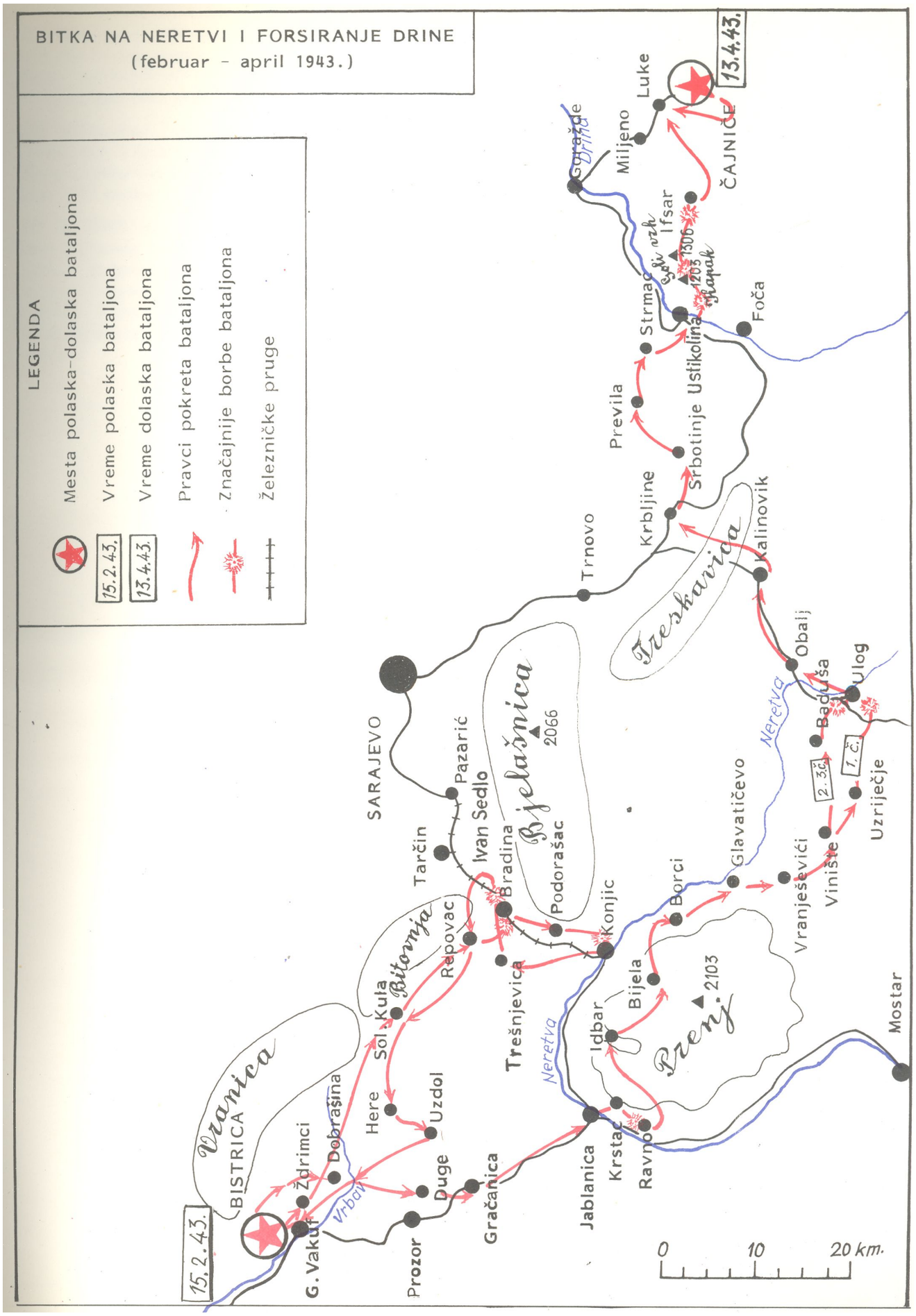
BITKA NA NERETVI I FORSIRANJE DRINE
(februar - april 1943.)
LEGENDA
Mesta polaska-dolaska bataljona
Vreme polaska bataljona
Vreme dolaska bataljona
Pravci pokreta bataljona
Značajnije borbe bataljona
Železničke pruge
15.2.43.
13.4.43.
BISTRICA
Vranica
Bitovnja
Bjelašnica
2066
Treskavica
Prenj
2103
Ivan Sedlo
Ustikolina
Ifsar
Kalinovik
Trnovo
SARAJEVO
Pazarić
Tarčin
Bradina
Podorašac
Konjic
Repovac
Trešnjevica
Sol. Kula
Here
Uzdol
Dobrašina
Ždrimci
G. Vakuf
Prozor
Duge
Gračanica
Jablanica
Krstac
Ravno
Idbar
Bijela
Borci
Glavatičevo
Vranješevići
Vinište
Uzriječje
Badušа
Ulog
Obalj
Kalinovik
Srbotinje
Previla
Strmac
Foča
Miljeno
Luke
ČAJNIČE
Goražde
Drina
Neretva
Vrbav
Mostar
0
10
20 km.

Зкјса ћг. -(о

208. Железничка станица Брадина код Коњица, коју су заузели борци КраљебачкоI батаљона 18. фебруара 1943. \одине

209. Железничка станица у Коњицу коју сузаузели 1. и2. чета КраљебачкоГ батаљона 20. фебруара 1943. 1одине

210. Др ЂУРО МЕШТЕРОВИЋ, шеф хируршке екипе 1. пролетерске дибизије под бедрим небом је у шуми оперисао борце код села Вишњице, Брадина за бреме борби око Брадине и Ибан-седла

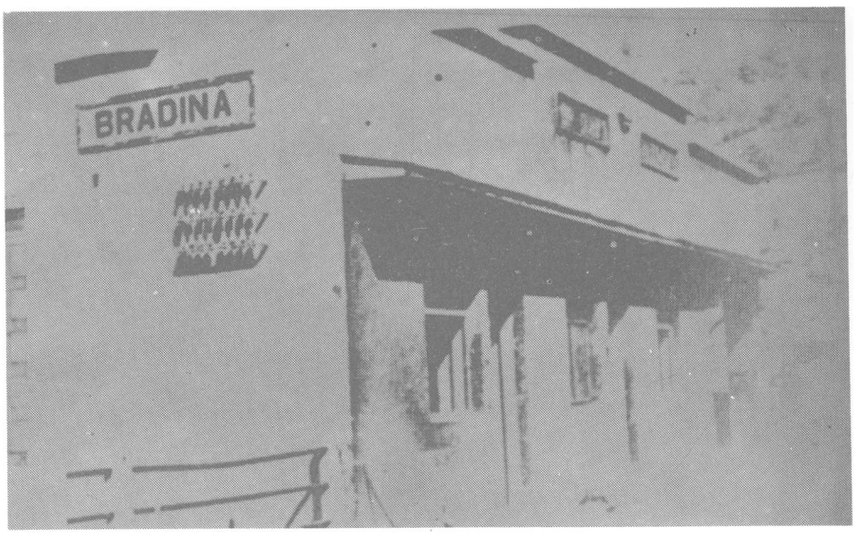

208

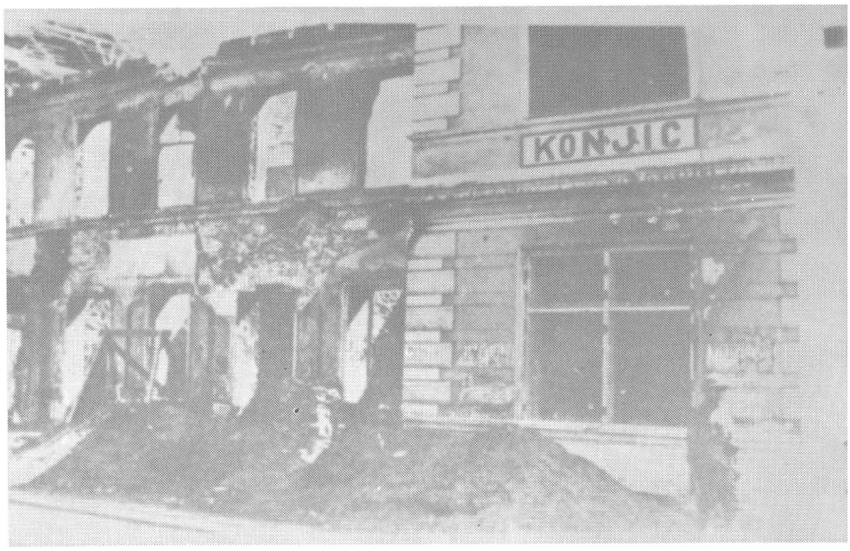

209

210

211

212

214

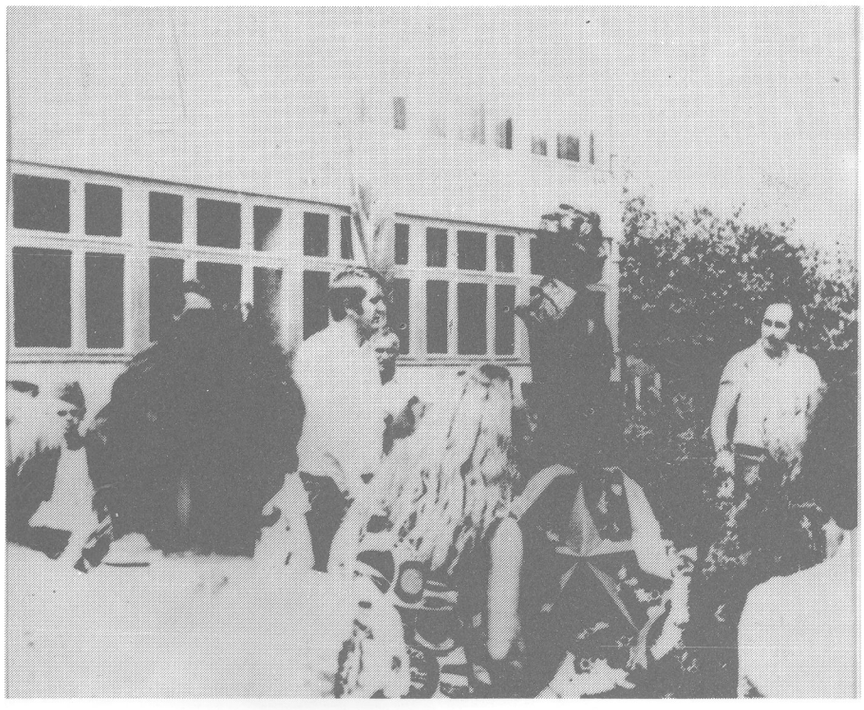

213

211. Др ЂУРО МЕШТЕРОВ оиерише у селу Вшињици, Бр ина, НИКОЛУ БУБАЛА

212. НИКОЛА БУБАЛО, ру, „Трепче", заменик полишич комесара 3. Рударске чете. Ро, 1921, Решетар, Бихаћ; рањен Ињан-седлу ноћу 22-23. фебр ра 1943. Јодине; умро у с Вишњици код Брадине 25. фе уара 1943. \де је и сахрањен

213. Откридање сиоменика 1 КОЛИ БУБАЛУ (рад дај, ВЛАДЕ ХЕРЉЕВИЋА)

214. НАДА ИАПЕЖ-СЛОВ1 КА, студент праба, болница, 2. чете. Рођена 1912, Виша Слођенија. ПоШнула 22. фебр ра 1943. на брду Недетина Брадине

215. Акиони „ЈУ87 Б" - ШТУКЕ. Такћим адионима су Немци од 21. фебруара до 5. марта 1943. Јодине избршили преко 200 борбених летоба на положаје 1. пролешерске бртаде (тада је било доста пошнулих и рањених бораца 4. КраљебачкоЈ баталъона)

216. СЛАВОЉУБ МИРКОВИЋ-АРТЕМ, радник Фабрике абиона у Краљебу, борац-митраљезац 1. чеше. Рођен 1922, Гуча, Чачак. Тешко рањен фебруара 1943. код Брадине и умро у Централној болници Врхоћнсл штаба

217. ИВАН ТОМЕ БЕЛАВА, раднпк. Рођен 1922, Трошр, СПЛПШ, Далмацпја. ПоЈинуо 18. фебруара 1943. код Брадине

218. ДРАГУТИН БЈЕЛОНИЋ, земљораднпк, борац 1. чете. Рођен 1909. Каоцп, Србац. Рањен21.02. 1943. на Брадини у 4. офанзићи

219. РАЈКО АЦКОВИЋ, радник, борац-мптраљезац 2. чете. Рођен 1923, Одојебиће, Ноби Пазар. Пошнуо марта 1943. код села Бпстрице, Горњп Вакуф, БуЈојно

220. ВИД ВИДИЋ, земљорадник, борац 1. чете. Рођен 1921, Палачкобцп, Прњаћор. Рањен 21. фебруара 1943. код Брадпне и касније умро у болнпцп 1. пролешерске дићпзије

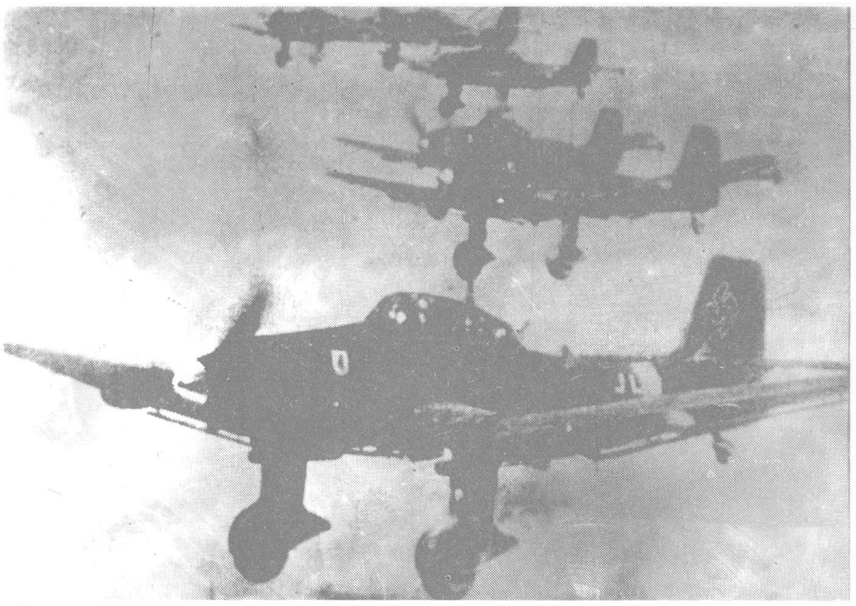

215

216

217

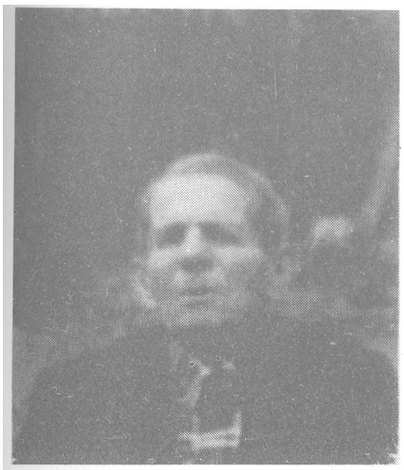

218

219

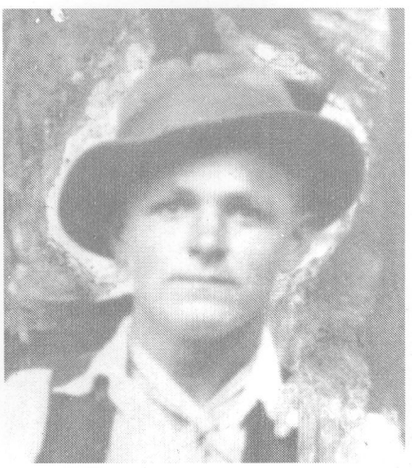

220

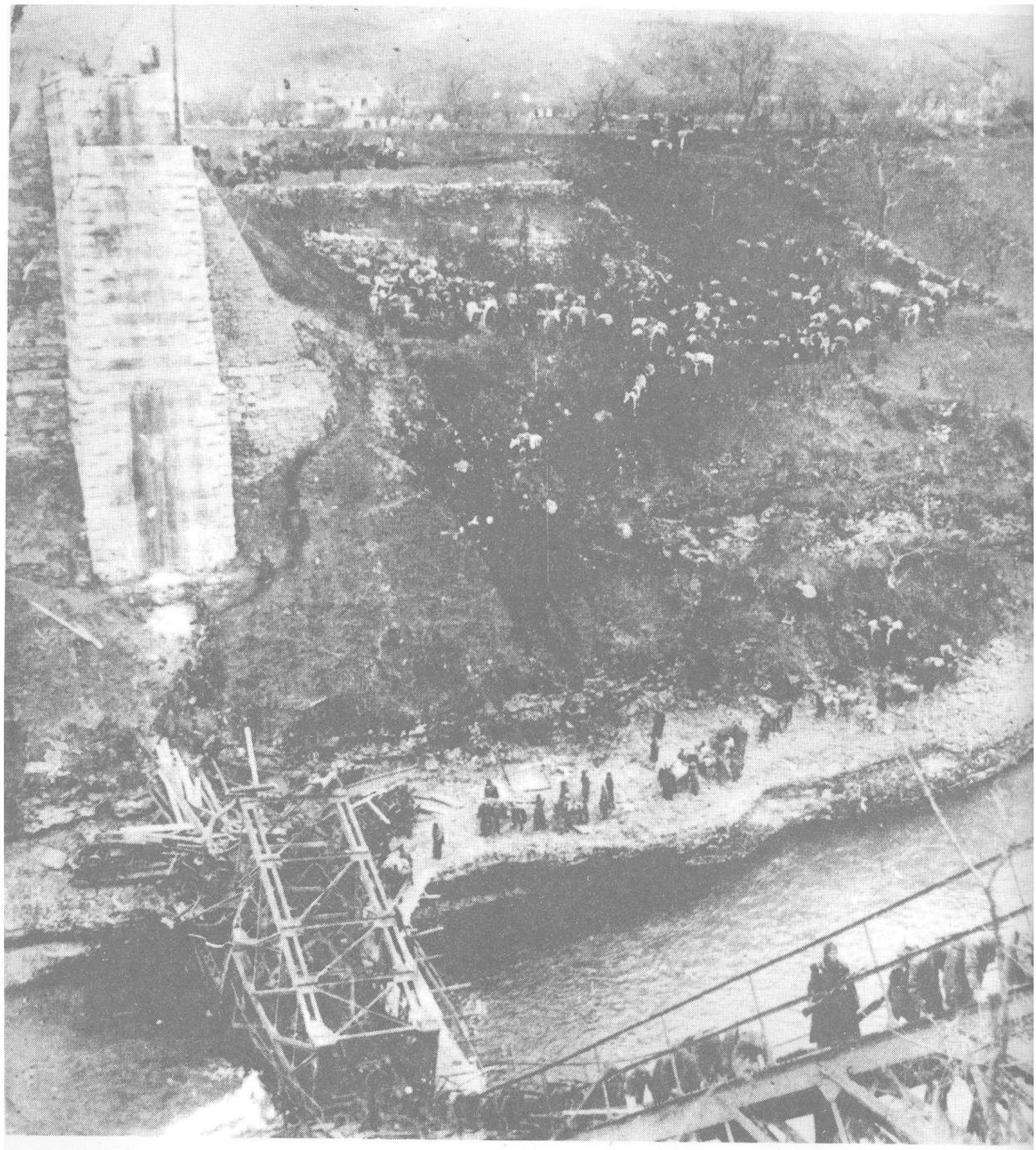

221

221. По1лед на прелаз преко мосша на Нерешћи у току битке за рањеникеу долини Нерешбе. Прелазје сшално бомбардоћан.

Краљећачки баташон је у саста&у 1. пролетерске бршаде прешао преко моста 8. марта 1943. шди, јушарњим часо&има

222

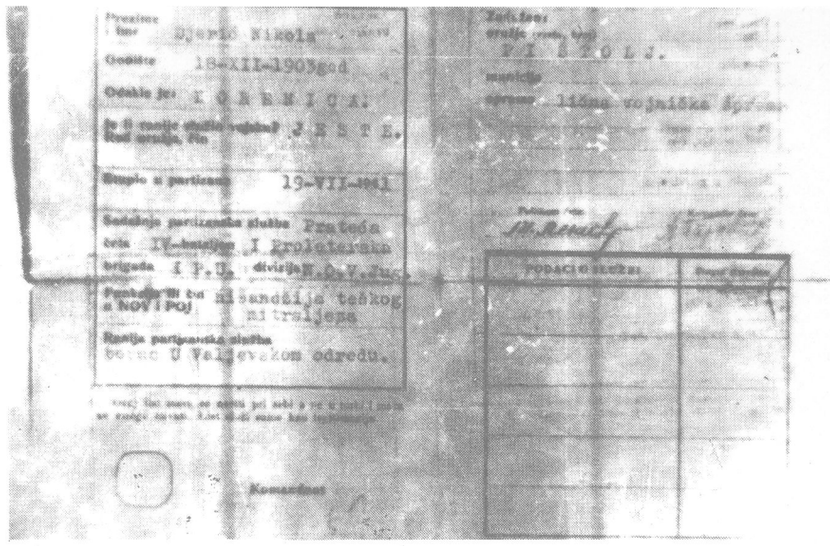

223

222. ДРАГИ ЈОВАНОВИЋ, /рађедински техничар, борац2. чете. Рођен 1910. у Чачку. Директнојерукођодио изфадњом моста на Неретви код Јабланице 1943. 1одине. Био је рукободилац железница НОР-ау Босанској крајини

223. Иаршизански лист на име НИКОЛЕ ЂЕРИЋА, нишанџије на тешком митраљезу у пратећој чети Краљећачко/ батаљона, издату Споку битке за рањенике у долини Неретће 1943. Јодине

224. Рањеницију селу Идбар на Ирењу, Коњиц, марта 1943. за ћреме 4. непријатељске офанзиће. Са заћојем на руџиу средини седи на камену СРЕТКО СТОКИЋ, борац КраљећачкоЈ батаљона. Рањен фебруара на Брадини, аумро марта 1943. на Прењу у болници

224

225

226

227

225. СЈ10Б0ДАН АНТОНИЈЕВНЋ, матурант Шмназије, борац Крушећичке чете. Рођен 1921. у Краље Пошнуо 13. марта 1943.уДоњој Бијелој, Коњиц као заменик командира пратеће чете и командир митраљес бода Краљећачко! батаљона

226. АЛЕКСАНДРА КРСТОНОШИЋ-НАНИНА, ученица Шмназије у Бео1раду, болничарка 3. Рударске че> Рођена 1924, Србобран, Војђодина. Умрла од тифуса марта 1943. на планини Прењу код Коњица

227. НЕГОСЛАВ БОШКОВИЋ-НЕГО, матурант шмназије у Тешоћу, борац 2. чете. Рођен 1923, Град Рашка. ПоШнуо 20. марта 1943. код УлоШ, Калиноћик,-Херце\оћина као делешт бода 2. чете

228. Калинобик из ратних дана. Краљебачки батаљон је прошао кроз 1рад 23. марта 1943. после разбија непријатеља на Прењу и Уло\у

228

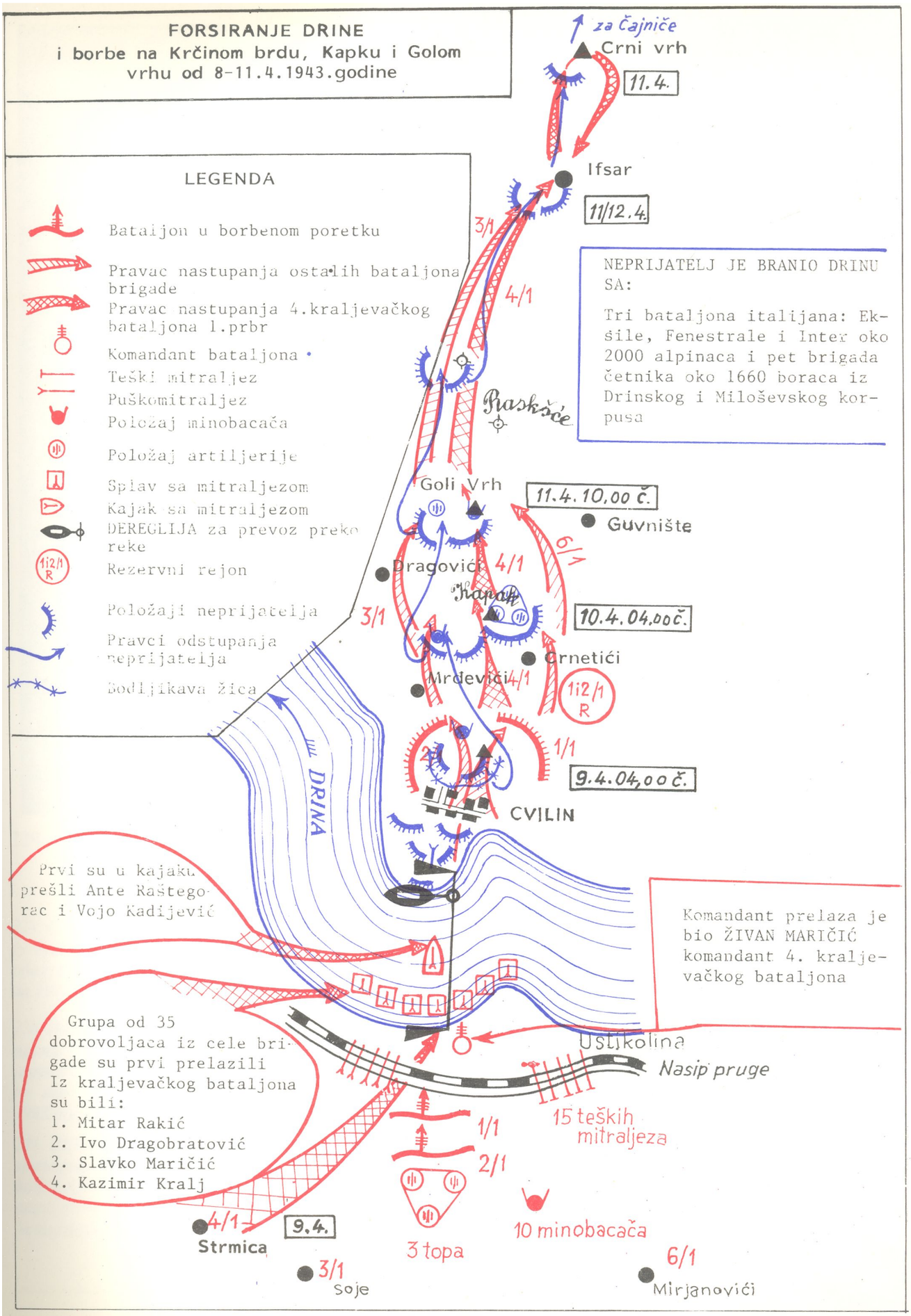
FORSIRANJE DRINE
i borbe na Krčinom brdu, Kapku i Golom vrhu od 8-11.4.1943.godine
LEGENDA
Bataljon u borbenom poretku
Pravac nastupanja ostalih bataljona brigade
Pravac nastupanja 4.kraljevačkog bataljona 1.prbr
Komandant bataljona
Teški mitraljez
Puškomitraljez
Položaj minobacača
Položaj artiljerije
Splav sa mitraljezom
Kajak sa mitraljezom
DEREGLIJA za prevoz preko reke
Rezervni rejon
Položaji neprijatelja
Pravci odstupanja neprijatelja
Bodljikava žica
za Čajniče
Crni vrh
11.4.
Ifsar
11/12.4.
3/1
4/1
Raskršće
NEPRIJATELJ JE BRANIO DRINU SA:
Tri bataljona italijana: Eksile, Fenestrale i Inter oko 2000 alpinaca i pet brigada četnika oko 1660 boraca iz Drinskog i Miloševskog korpusa
Goli Vrh
11.4.10,00 č.
Guvnište
6/1
Dragović
4/1
Kapak
10.4.04,00č.
3/1
Crnetići
Mrdevići
4/1
1i2/1 R
1/1
9.4.04,00 č.
CVILIN
DRINA
Prvi su u kajaku prešli Ante Raštegorac i Vojo Kadijević
Komandant prelaza je bio ŽIVAN MARIČIĆ komandant 4. kraljevačkog bataljona
Grupa od 35 dobrovoljaca iz cele brigade su prvi prelazili Iz kraljevačkog bataljona su bili:
1. Mitar Rakić
2. Ivo Dragobratović
3. Slavko Maričić
4. Kazimir Kralj
Uglikolina
Nasip pruge
15 teških mitraljeza
1/1
2/1
10 minobacača
3 topa
4/1
9.4.
Strmica
3/1
Soje
6/1
Mirjanovići

5K>ca 6»-. 11

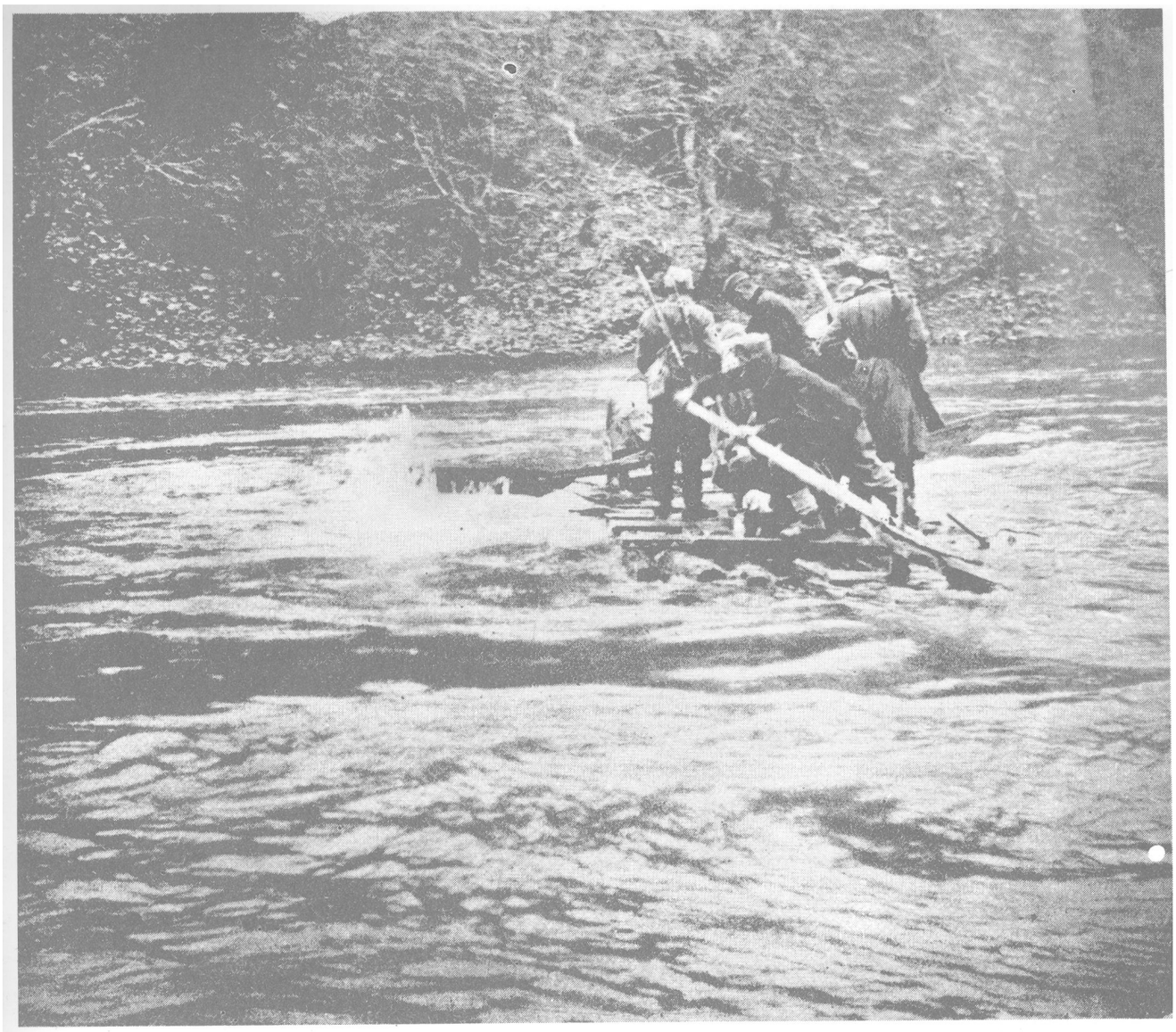

229

229. Сплаћ на рецицДрини с којим су пребацпданп борцп на десну обалу реке код Устиколпне аирила 1943. Године

230. ЖИВАН МАРИЧИЋ, командант 4. Краљебачко! батаљона јерукободпо прелазом прекоДрине код Устиколине 8. априла 1943. Іодпне

231. НЕТАР ИВАНА ЈАКОВЧЕВ, земљораднпк. Рођен 1925, Лозобац, Бетпна, Шпбеник. Иошнуо аирила 1943. на брду Капак код Усишколпне, Фоча

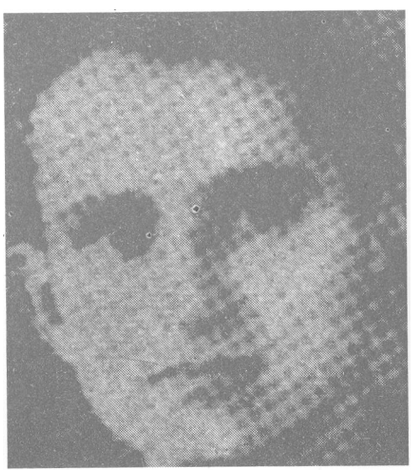

230

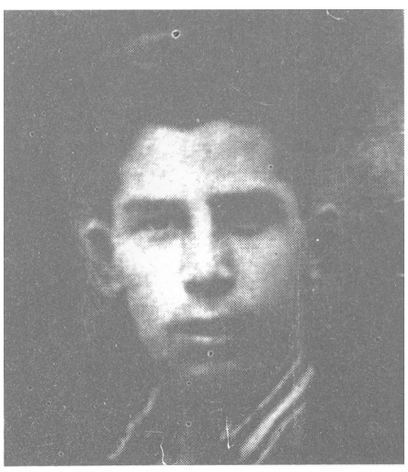

231

232

233

232. Четна конференција 2. чете априла 1943. 1одине у селу Подкамен код Чајнича после тешких броби са Талијанима на Капку и Голом брду

233. Борци Краљећачко1 батаљона априла 1943. код Чајнича. БОГДАН КОРИЋАНАН-БОЋА стоји у средини са цтаретом у руци, а леђо од њеш СЛАВОМИР ИОКИМИЦА

234. ЖИВАН СТОЈАНОВИЋ - ЖИКИЦА, студент медицине, референт санитета Краљевачко! батаљона. Рођен 1919. у Краљебу. У Чајничу отишао из батаљона у дру\у јединицу

235. МИЛОСАВ СПА СОЈЕВИЋ -ДЕВА, ђодник ђода 2. чете. Последњи снимак код Чајнича у аирилу 1943. непун месец дана пред пошбију

234

235

236. Борци 2. чеше аирила 1943. код Чајнича, слеба на десно чуче:у средини ДУШАН КАРИЋ, а десно од њеш МИЛОСАВ СПАСОЈЕВИЋ-ДЕВА;у прђом реду стоје с леђа: МИЛОРАДЛАЗИЋ-ШУЦА, командир чете, ЈОВАН ЂАМИЛОВИЋ-ЈОВЧЕ, МИЛИВОЈЕ РАКИЋ, ПЕТАР МИЛЕУСНИЋ-ЛАЛА, БРАНКА МИЛИНОВИЋ и МИЛОРАД ТРИМУНОВИЋ-МИДА; стојеу задњем реду: непознати борац с бркоћима, ЖИВОРАД МИХАЈЛОВИЋ-ШИЉА, ПЕТАР ПАЈТИН, СЛАВОМИР ПОКИМИЦА, курир КОМНЕН, РАНКО НОВАКОВИЋ--.РМПАЛИЈА, КАЗИМИРКРАЉ и АЛЕКСА ВУКОВИЋ ослоњен ледомруком на МИДУ. Позади стоје БОГДАН КОРИЋАНАЦ и непознати борац. У 1рупи са десне стр-ане се не распознају борци.

236

237

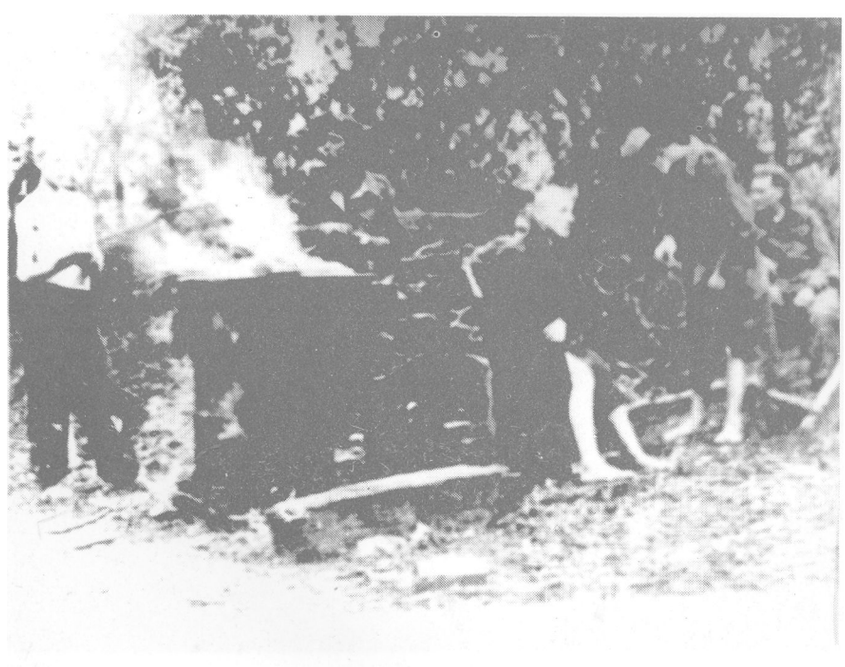

238

237. Група бораца КраљебачкоI батаљона код Чајннча аирила 1943, после борби на Капку и Ифсару, у прбом реду чуче: ПРОКА ЖИГИЋ-ПРОКИЦА, ЈОВАИ ЋАМИЛОВИЋ ЈОВЧЕ; стоје с леба: МИЛОСАВ СПАСОЈЕВИЋ-ДЕВА, МИЛОРАД ГРИМУИОВИЋ -МИДА ПРЕДРАГ МИХАЈЛОВИЋ ПЕГА, ЖИВОРАД МИХАЈЛОВИЋ ШИЉА, ДУШАИ ПЕГРИЧКОВИЋ-ДУЊА, БОЖО РАДИЋ, МИОДРАГ ИВАНОВИЋ-БЕЛИ; у трећем реду стоје: прћи се не ћидп, МИТАР МИТРОВИЋ П трећп се не ћиди. На степеннцама седи ДИМИТРИЈЕ ПЕТРОВИЋ-МИТКЕ

238. После офанзића пролетери су редоћно парили сћоју одећу у иартизанским бурадима. Детаљ парења одеће у партизанском бурету

Битка на Сутјесц
и продор у источиу Босну

Битна на Сутјесци и продор у источну Босну

(мај - јули 1943)

У понрету од Чајнича, где је 1. пролетерска бригада била на дужем одмору после тешних борби на Неретви и Дрини, Краљевачки батаљон је прено Мокре горе, заобишао Пљевља и са бригадом учествовао у прогону четнина у Нолашину, а затим избио на рену Лим код Бродарева. Тада се говорило да ће цела 1. пролетерска дивизија поћи за Србију, па су стари борци из Србије своју радост преносили на Босанце и Далматинце, тако да је та жеља захватила све борце батаљона.

Половином маја 1943. почела је нова, такозвана пета непријатељска офанзива, предузета са циљем да се уништи Главна оперативна група Врховног штаба. Јане немачке снаге из Бијелог Поља кренуле су на положаје 1. пролетерске дивизије. Развила се жестока борба. Пролетери су узмицали, не слутећи да је то почетак до тада највеће непријатељске офанзиве. Потиснути на планинске висове Великог и Малог шљемена, 1. пролетерсна бригада је добила задатак да се повуче у рејон Маоча, а затим да настави покрет даље до села Челебића. Борцима је постало јасно да је ова офанзива спречила одлазак у Србију.

Чим су батаљони 1. пролетерсне бригаде, после напорног марша, пристигли у село Челебић 21. маја, одмах су се сунобили са јаним немачким снагама из 118. дивизије. Отпочела је драматична борба. Предњи батаљони бригаде су разбили непријатеља у селу Борја, а пред зору следећег дана, 4. краљевачни и 3. крагујевачки батаљон су добили задатан да наставе гоњење непријатеља кроз шуме Корлата. Тог дана око подне Краљевачки батаљон је са 2. четом и 3. рударском четом напао на немачке положаје у рејону села Тохољи, дон је 1. чета остапа у Санџаку на посебном задатку.

Краљевчани су изненадили Немце, апи су се ови брзо средили, и из ровова ноје су раније припремили давали жестон отпор. Борба се развила свом жестином и трајапа је до ноћи. Батаљон је имао доста жртава, поред осталих погинули су: политични киомесар 3. Рударске чете Раде Милићевић, командир 2. чете Милан Лазић-Шуца и командир вода у 2. чети Милосав Спасојевић-Дева.

У тону идућег дана Краљевчани су протерали Немце са положаја нод села Тохољи и пред вече их напапи код Златног Бора. У овој борби били су тешно рањени номандант Живан Маричић, његов заменин Божо Капембер, заменик политичког комесара Момчило Дугалић и други. У штабу батаљона остао је само политички комесар Благоје Богавац. Биле су то борбе међу најтежима у току 5. офанзиве, са великим губицима на обе стране. (Види сницу 13)

Повлачећи се са овог терена преко реке Таре, батаљон је у току 28. маја био заштитница бригаде. Тек када су остали батаљони прешли реку код Узлупа, он је отпочео марш узводно и 29. маја прешао на другу страну Таре код села Тепца. Борци су у селу наишли на неколино својих другова коју су били у Централној болници. Сви су захтевали да иду са батаљоном. Прихваћени су само они који су се почели опорављати од рана и прележаног тифуса. На путу нојим је пролазио батаљон, од села Тепца, преко Мратиња до Вучева, терен је испресецан кањонима Таре, Сушице и Пиве. Проћи тим

путем је тешко и у нормалним условима, а у току офанзиве још теже, поготово за рањенике и болеснике који су се током тог марша прикључивали батаљону: Милутин Вујовић-Вујакпија, Вранислав Божовић-Бане, Славко Покимица и други. (Види скицу 14)

Чим је батаљон изашао на Вучево почетком јуна био је одмах послат са 2. и 3. батаљоном бригаде на пробој из обруча преко реке Сутјеске. У борбама код Боровна и ПопОва Моста које су трајапе три дана, пролетери су протерали Немце са десне обапе Сутјеске и дошли до Поповог Моста, али реку нису прешли, због тога што друге јединице нису успеле да заузму Кошур на другој обали. Ситуација је била врло критична. Непријатељ надире са свих страна. (Види скицу 1 5) Батаљонска комора поделила је и последње залихе хране. Пратеће јединице су побацапе све непотребне ствари. Бригадна и дивизијска артиљерија је закопана. Борци су били свесни ситуације у којој се напазе, па су своје редове збијапи све више.

Како пробој преко Сутјеске код Попова Моста није успео, батаљони су добили задатак да се пробију преко Зеленгоре. Краљевачки батаљон је прешао Сутјеску код Сухе и преко Тјентишта, Крекова и Милинклада стигао у долину потока Хрчавке 7. јуна на вече. (Види скицу 16) Наредног дана, багаљон је изашао на Зеленгору код Лучких Колиба. Ту је заклан и последњи коњ и месо, неприпремљено, подељено борцима, а казани бачени. Стари борци су освежавали своја сећања на Зеленгору од прошле године у ово доба. Међутим, ситуација је сада била много тежа, јер поред свих недаћа сада су на Зеленгори били Немци, решени да на овом терену униште партизане.

У поподневним часовима 9. јуна у пробој су пошли 2. црногорски и 4. Краљевачки батаљон преко брда Баван, к. 1642 метара, које су бранили, како смо доцније сазнали, два батаљона Немаца.

Развила се жестока борба. Пролетери су јуришали и ручним бомбама разарапи непријатељска митраљеска гнезда, а Немци су им често враћали бомбе натраг. Са ових положаја је пред вече био протеран и последњи Немац. Почетак пробоја је успео, врата за даље продирање кроз Зеленгору су била отворена. У току ове борбе борци 2. чете Краљевачког батаљона заробили су немачку заставу. Изузетнан пример храбрости и пожртвовања дао је својим подвигом комесар Милутин Вујовић, који је са још крвавим ранама на грудима бацао бомбе.

Покрет са Бавана отпочео је навече низ пошумљену стрмину и трајао целу ноћ до пропланка Балиновац. УдаљеноСт од Бавана до Бапиновца није већа од два километара вазушном линијом. То јутро развила се још једна жестока борба између батаљона 1. пролетерске и Немаца. Пролетери су и ту разбили Немце и наставили продирање ка северу према селу Ратају и Миљевини, на цести Фоча-Капиновик. (Види скицу 1 6)

Док су сви батаљони бригаде продужили на север, Краљевачки батаљон је остао на Балиновцу да сачека јединице које су ишле за њима, предао им ове положаје и наставио за бригадом. Батаљон је тек 11. јуна стигао бригаду нод села Ратаја испред Миљевине. У пробој и последњег обруча нод Миљевине, преко цесте коју су Немци блокирапи тенковима, бригада је кренула ноћу 11. јуна. Борба је трајапа целе ноћи и у зору идућег дана. Пред упорним напетима пролетера непријатељ се почео повлачити према Фочи и Капиновику. Побегли су и тенкови, а цела домобранска нотурашка (бициклистичка)сатнија је побацапа бицикле и побегла пешке преко брда. (Пролетери су ујутро нашли око 300 бицикапа поред цесте.)

После месец дана тешних борби, гладовања и великих жртава, Краљевачки батаљон је од Миљевине дошао у рејон Горњих Бара код Реновице.

Прелаз прено пруге Сарајево-Вишеград у Реновици извршен је ноћу 17. јуна 1943. године. После заузимања станице батаљон је остао у обезбеђењу прелаза остапим јединицама, а пред зору и он је наставио марш и стигао у рејон села Ранитнице испод планине Деветака. На том простору батаљон је добио мапо предаха и за то време организовани су: партијски, скојевски и четни састанци на којима су се анализирали збивања и пропусти у протеклој офанзиви.

Понрет из рејона Ранитнице извршен је преко Хан Пијеска, кога су тих дана ослободили борци 6. батаљона, и настављен према Власеници. Напад на Власеницу је извршен ноћу 25. јуна 1 943. Краљевачки батаљон је нападао прео Орловца, к. 864 и путем од Дрињаче. Борба је трајапа целу ноћ

BITKA NA SUTJESCI I PRODOR
U ISTOČNU BOSNU
(maj - juli 1943.)
NEMILA
31. 7. 43.
Vranduk
Ravna pl.
Bijele Vode
ZENICA
Kakanj
Bosna
Vareš
Zvijezda
Olovo
Vladojevići
Kladanj
Kuti
Paljika
Plane
Devetak
Javor
Kupusina
1352
Vlasenica
Milići
Han Pijesak
Caparde
Glumina
Zvornik
Drinjača
Kravica
N. Kasaba
Urkovići
Srebrenica
Štedra
Drina
Romanija
Podromanija
SARAJEVO
Pale
Rabar
1683
Rakitnica
Rogatica
Renovica
Jahorina
Višegrad
Goražde
Lim
Jabuka
Ustikolina
Čajniče
Metaljka
Kalinovik
Miljevina
FOČA
Jeleč
Rataj
Ulog
Balinovac
Zelengora
Bavan
Lučke kolibe
Ljubin grob
Popov Most
Borovno
Dragoš sedlo
Suha
Sutjeska
Zlatni Bor
Toholj
Čehotina
Čelebić
Ostra glava
Uzlup
Prepeličje
Unište
Ljubišnja
2318
Meljak
Kažmuž
Lisac
Boljanići
Krnjača
Kreče
Adrovići
Pljevlja
Jabuka
Kozica
BRODAREVO
15. 5. 43.
Mratinje
Crna Gora
Paklište
Nedajno
Tepca
Ogradevica
Podpeće
Tara
Maoče
Kovren
Borikovac
Pape
Crahovica
Stožer
Šehovići
Šljeme
1464
Žari
Slepac Most
Bijelo Polje
Durmitor
2522
Piva
Sinjajevina
LEGENDA
Mesta polaska-dolaska bataljona
15.5.43. Vreme polaska bataljona
31.7.43. Vreme dolaska bataljona
Pravci pokreta bataljona
Značajne borbe bataljona
0 15 30 km.

и у свитање се непријатељ почео повлачити из града. Власеница је ослобођена и том приликом је заробљен већи број непријателзских војника и заплењено доста ратног материјала.

Надирући даље на север, батаљон је прошао кроз Нову Касабу, коју су усташе напустиле, и стигао у Дрињачу на леву обалу реке Дрине. Марширајући поред Дрине ка Зворнику, погледи бораца су били упрти у Србију с друге стране реке.

Примичући се Зворнику, Краљевчани су 3. јула стигли до села Глумине на цести Цапарде-Зворник и ту запосели положаје, очекујући напад. Када је батаљон поподне кренуо према Зворнику, изненада, иза леђа, на колону су отворили ватру немачки тенкови. Командир вода Миливоје Ракић, привукао се са својим борцима кроз пшеницу до самих тенкова и напали су Немце ручним бомбама. Била су то два тенка, која су после експлозије првих бомби побегли за Цапарде одакле су и дошли. Ту су се борци Краљевачког батаљона први пут срели са борцима сремских бригада, које су добиле задатак да, заједно са пролетерима, нападају Зворник.

Напад је почео предвече 3. јула са малим закашњењем. Борба је била жестока. Усташе су се грчевито браниле, али су у једном моменту, притиснуте са свих страна, почеле бежати преко моста на Дрини у Србију. Био је то упечатљив призор кога борци 1. пролетерске неће никад заборавити.

После ослобођења Зворника, Краљевчани су се вратили натраг цестом за Цепарде и на брду Косовачи дочекали јаке немачке снаге 369. и 7. немачке дивизије које су из Цапарда кренули за Зворник. Сукоб је био драматичан. Водила се борба прса у прса и батаљон је пред јачим непријатељем морао одступити. И остали батаљони су морали узмаћи па су Немци 8. јула поново ушли у Зворник.

Од Зворника, цела 1. пролетерска бригада се пребацила источно од цесте Дрињача-Нова Касаба у намери да 9. јула 1943. пређе преко Дрине између Љубовије и Дрињаче и отпочне офанзиву у Србији. У јеку припрема стигло је наређење да се обуставе, јер су Немци у источној Босни отпочели нову офанзиву, а да се бригада мора што пре пребацити у рејон планине Купусине у Горњем Бирчу.

На Купусини је 4. батаљон узалуд чекао енглеске авионе најављене за ноћ између 1 8. и 19. јула. Настављајући покрет батаљон је стигао бригаду и у њеном саставу продужио са колоном Врховнога штаба као његова заштита. Колона је наставила маршевање кроз пошумљене пределе Раван и Звијезда планине и 31. јула избила у рејон села Бијеле Воде, где се налазио четнички одред Звијезда.

Напад на Бијеле Воде извршио је Краљевачки батаљон. Он је изненадио четнике и заробио команданта одреда Глуба Митровића. После тсга предале су се још две чете и тако је тај четнички одред био разбијен.

У току ноћи 31. јула био је организован прелаз преко реке Босне и железничке пруге у рејону Немиле. Краљевчани су обезбеђивапи прелаз од Зенице све док нису прошле и последње јединице и Врховни штаб.

Исмеш Мујезиноћић: Пренос рањеника, цртеж 1944.

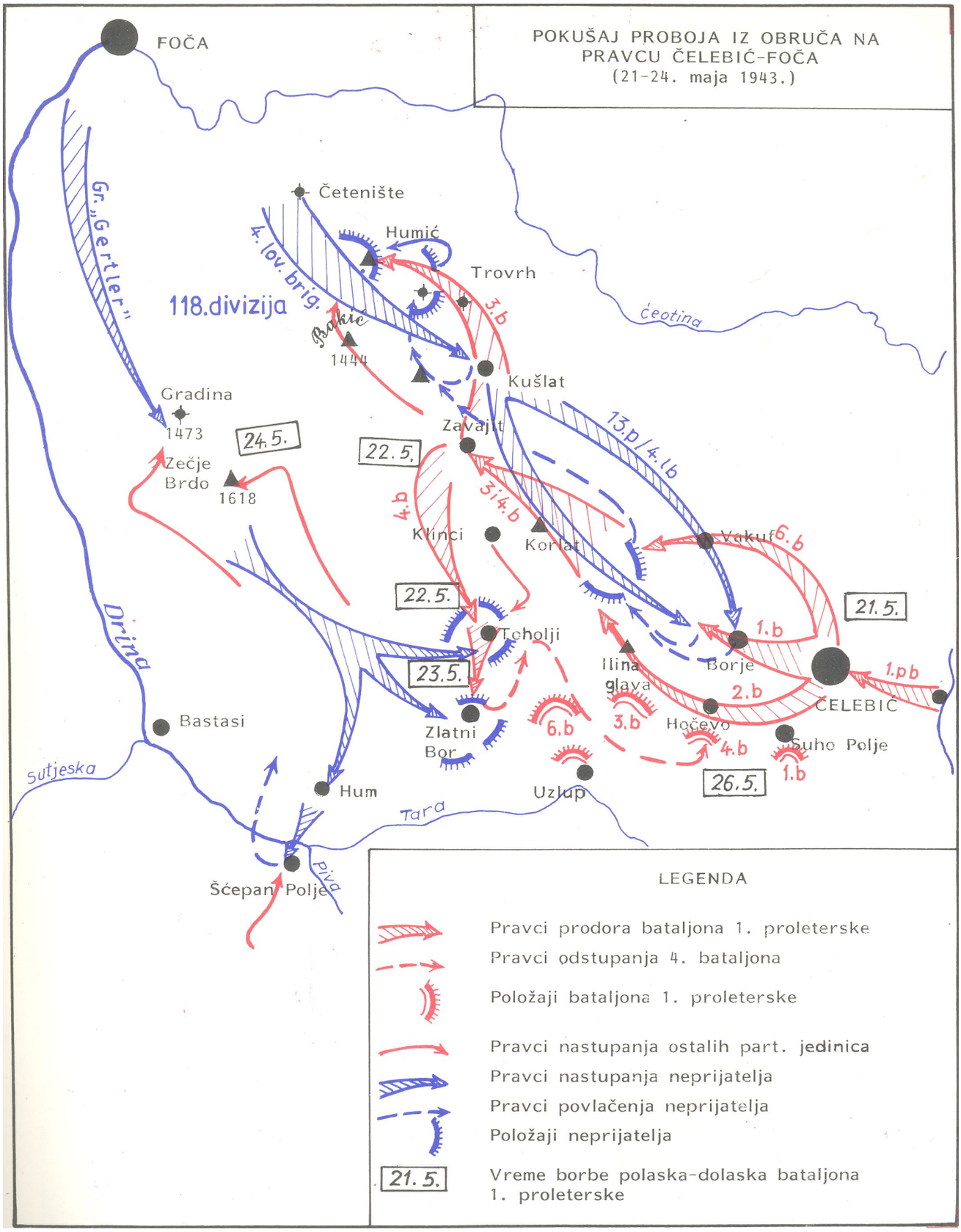
POKUŠAJ PROBOJA IZ OBRUČA NA PRAVCU ČELEBIĆ-FOČA
(21-24. maja 1943.)
FOČA
Četenište
Humić
Trovrh
Gr. „Gertler"
4. lov. brig.
118.divizija
Bakić
1444
3.b
Ćeotina
Kušlat
Gradina
1473
24.5.
22.5.
Zavajit
13.p/4.lb
Zečje Brdo
1618
4.b
3i4.b
Klinci
Korlat
Vakuf
6.b
22.5.
21.5.
Drina
Toholji
1.b
Ilina glava
Borje
1.pb
23.5.
2.b
ČELEBIĆ
Bastasi
Zlatni Bor
6.b
3.b
Hočevo
4.b
Suho Polje
1.b
Sutjeska
Hum
Uzlup
26.5.
Tara
Piva
Šćepan Polje
LEGENDA
Pravci prodora bataljona 1. proleterske
Pravci odstupanja 4. bataljona
Položaji bataljona 1. proleterske
Pravci nastupanja ostalih part. jedinica
Pravci nastupanja neprijatelja
Pravci povlačenja neprijatelja
Položaji neprijatelja
21.5.
Vreme borbe polaska-dolaska bataljona 1. proleterske

бкјса &г. 13

239

240

241

239. МИЈ10РАД Ј1АЗИЋ-ШУЦА, папуџијски раднику Краљеду. Рођен 1916. у Шапцу. ПоШнуо 22. маја 1943. у селу тохољп, Челебић, Фоча, у **5.** *непријашељској офанзићи као командир 2. чете*

240. РАДЕ МИЛИЋЕВИЋ, рудар „Трепче", полптпчкп комесар 3. Рударске чете. Рођен 1910, Зћијерина, Бплећа. Пошнуо 22. маја 1943. у селу Тохољи, Челебић, Фоча, у 5. непрпјатељској офанзићп. Народнп херој

241. МИЛОСАВ СПАСОЈЕВИЋ-ДЕВА, метални радник у Фабрици ањиона **.у** *Краљећу. Рођен 1922. у Трстенику, Србија. ПоШнуо 22. маја 1943. у Селу Тохољи, Челебић, Фоча, као ћодник ћода 2. чете*

242. Златни Бор (брдо и село) код кошје Краљећачкп батаљон ћодио жестоке борбе 22. и 23. маја 1943. и имао доста жртаћа.

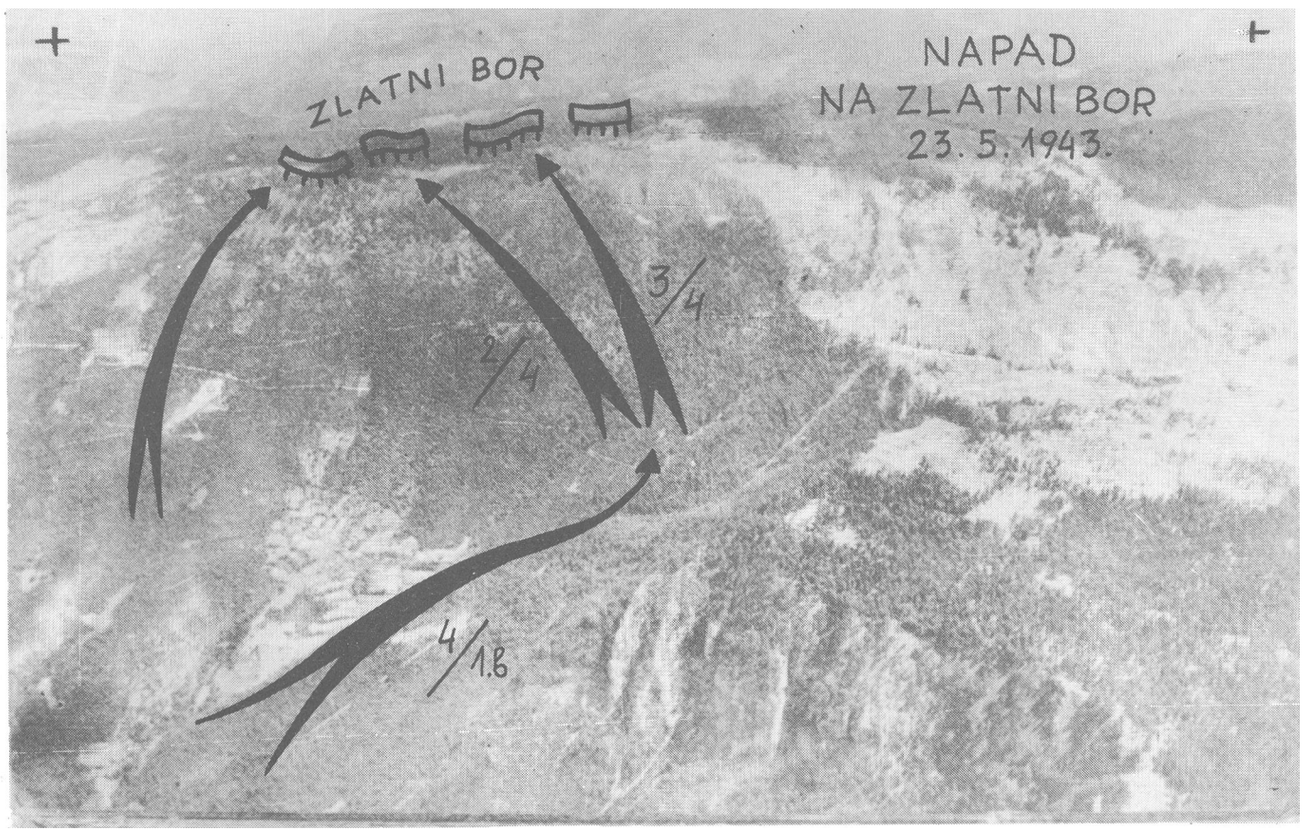

242

243

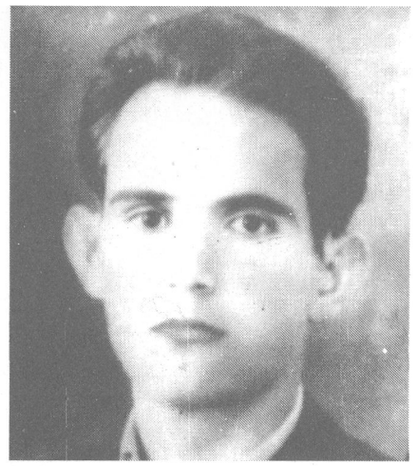

244

Исмеш Мујезинодић: Одмор, цртеж 1944.

243. ЖИВАНМАРИЧИЋ, радник Фабрике ка1онау Краљећу, командант Краљедачко/ батаљона. Рођен 1912, '(рушебица, Краљедо. Тешко рањен наЗлатномБору, Челебић, Фоча, 23. маја 1943. и послемесец данаубијену Централној болници ВрходноI штаба код Горње\ Крушеда у долини реке Пиде. Народни херој

244. РАДЕ ВИЈ10ТИЈЕВИЋ. ПоШнуо у долини Таре код села Тепца маја 1943. Јодине

245. Кањон реке Тареуређону села Тепца \деје Краљедачки батаљон 30. маја 1943. прешао Тару. Прелаз означен стрелицом

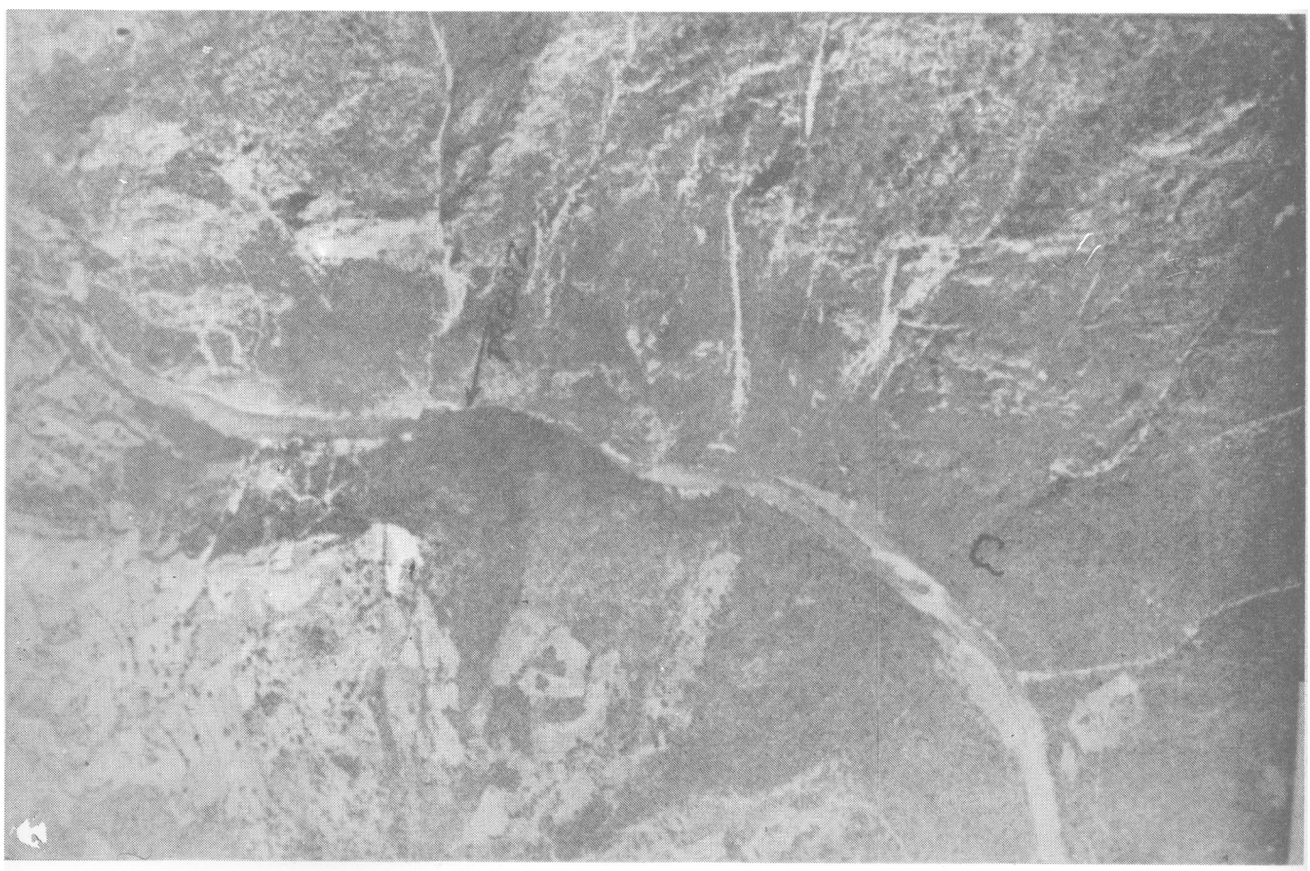

245

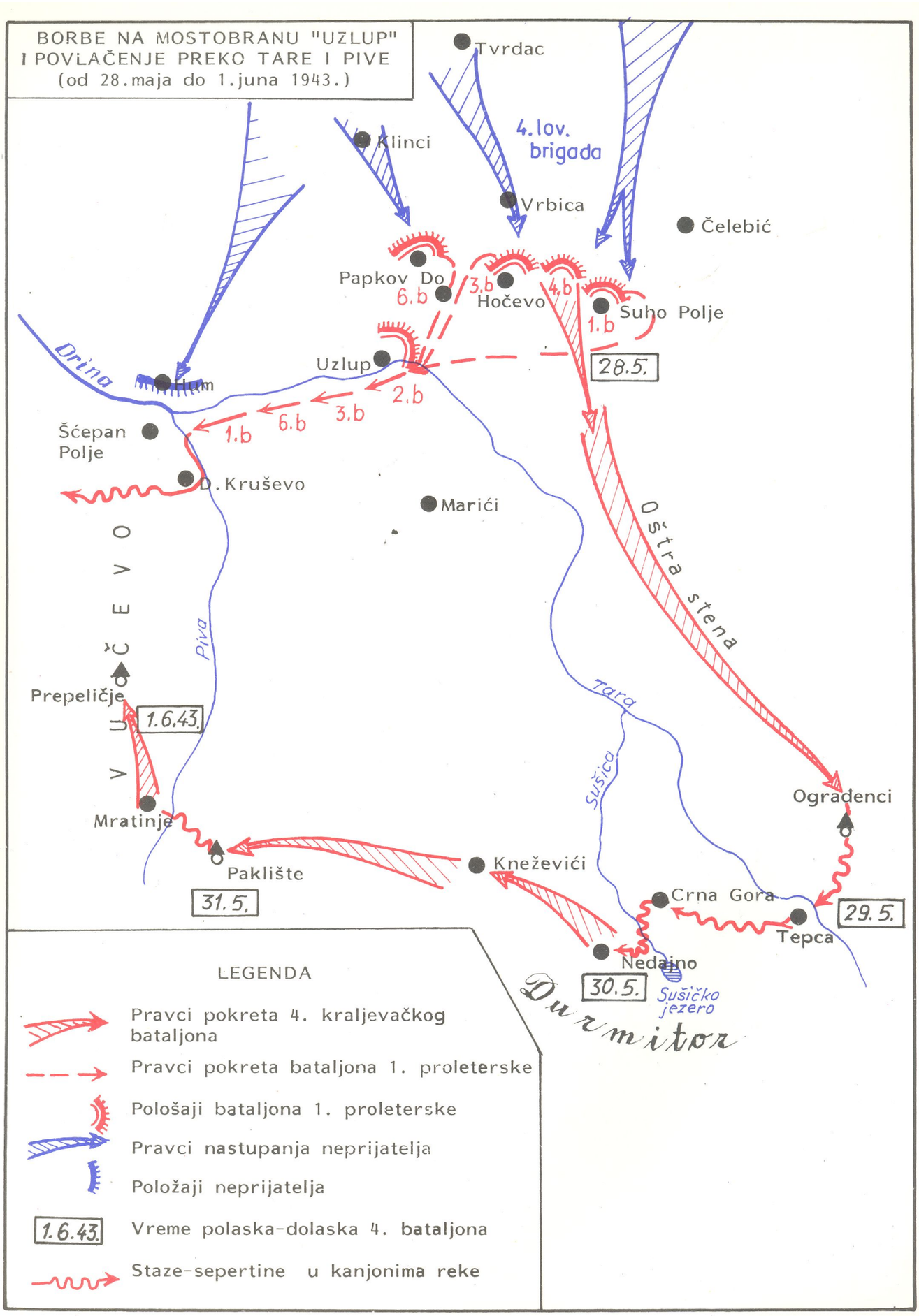
BORBE NA MOSTOBRANU "UZLUP"
I POVLAČENJE PREKO TARE I PIVE
(od 28.maja do 1.juna 1943.)
Tvrdac
Klinci
4.lov. brigada
Vrbica
Čelebić
Papkov Do
6.b
3.b
Hočevo
4.b
Suho Polje
1.b
28.5.
Drina
Uzlup
Hum
2.b
3.b
6.b
1.b
Šćepan Polje
D.Kruševo
Marići
Ostra stena
Piva
Tara
Sušica
Prepeličje
1.6.43.
Mratinje
Ograđenci
Paklište
31.5.
Kneževići
Crna Gora
29.5.
Tepca
Nedajno
30.5.
Sušičko jezero
Durmitor
LEGENDA
Pravci pokreta 4. kraljevačkog bataljona
Pravci pokreta bataljona 1. proleterske
Položaji bataljona 1. proleterske
Pravci nastupanja neprijatelja
Položaji neprijatelja
1.6.43. Vreme polaska-dolaska 4. bataljona
Staze-sepertine u kanjonima reke

Зкјса ђг. 14

246

246. Дршош седло одакле је артиљерија 1. пролетерске дидизије иодржабала борбе 2, 3. и 4. батаљона 1. пролетерске бршаде на Вороћну и Поподом Мосту од 3-5.јуна 1943.

247. Плато Вучеда, у даљини Ма1лић. Од 1-3. јуна 1943. Краљећачки батаљон је прешао преко Вучеда од Мратиња до Дра1ош седла

248. Артиљерија Прде пролетерске дидизије на Дра\ош седлу Јочетком јуна 1943. непосредно пред почетак онеспособљадања топока. Пети с лећа, стоји ЉУБИВОЈЕ ПАЈОВИЋ, командир 2. батерије дидизиона 1. пролетерске дидизије

247

248

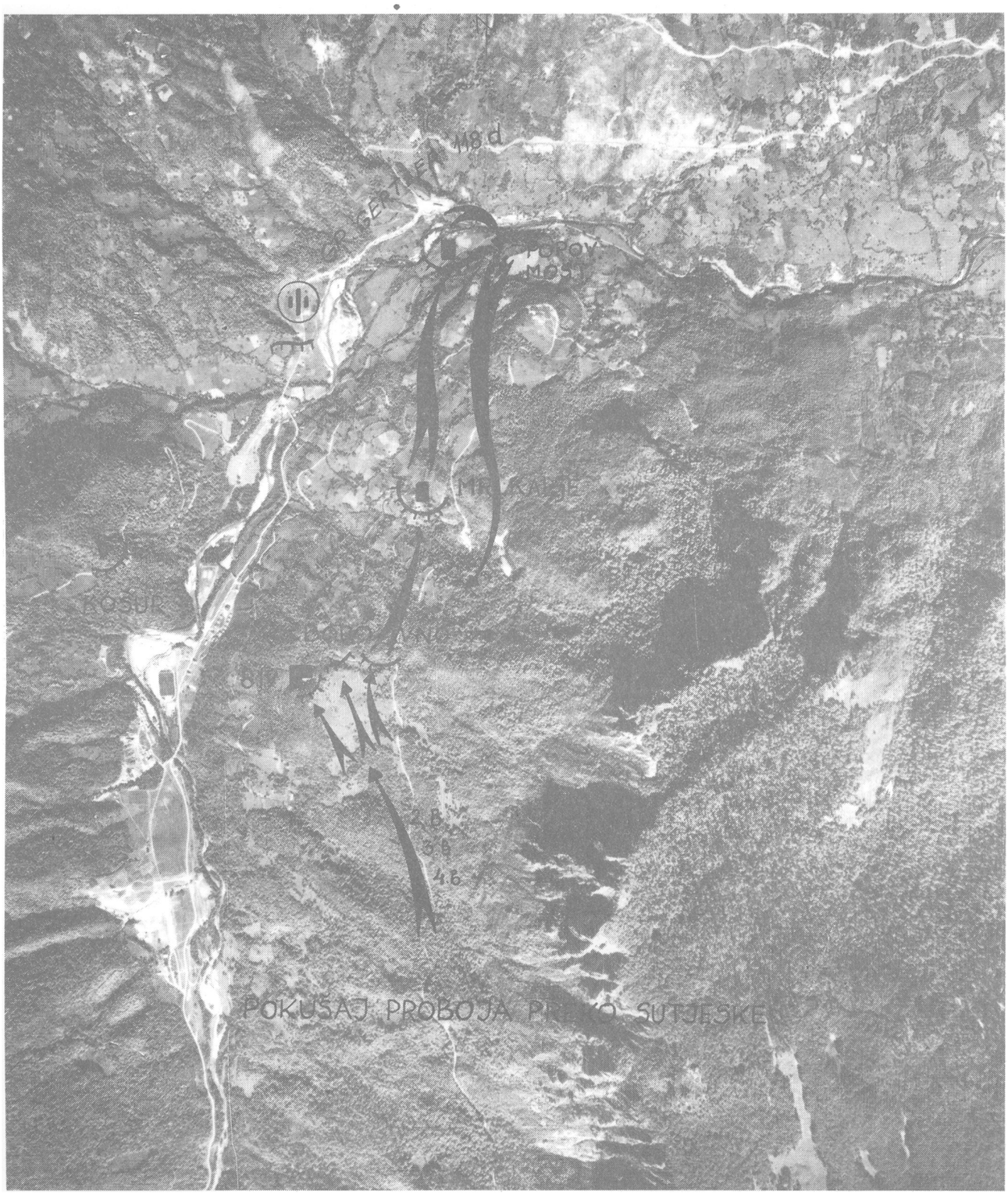

249

249. Надесној обали Сутјеске диди се пут одДраЈош седла преко Бородна за Попод Мост на Сутјесци. На том пракцу Краљеђачки батаљон је са 2. и 3. батаљоном 1. пролетерске бртаде додио жестоке борбе од 3-6.јуна 1943. у намери да се пробију преко Сутјеске код Попода Моста. Немци су били запосели: Бороћно, Кошур и ПоподМост

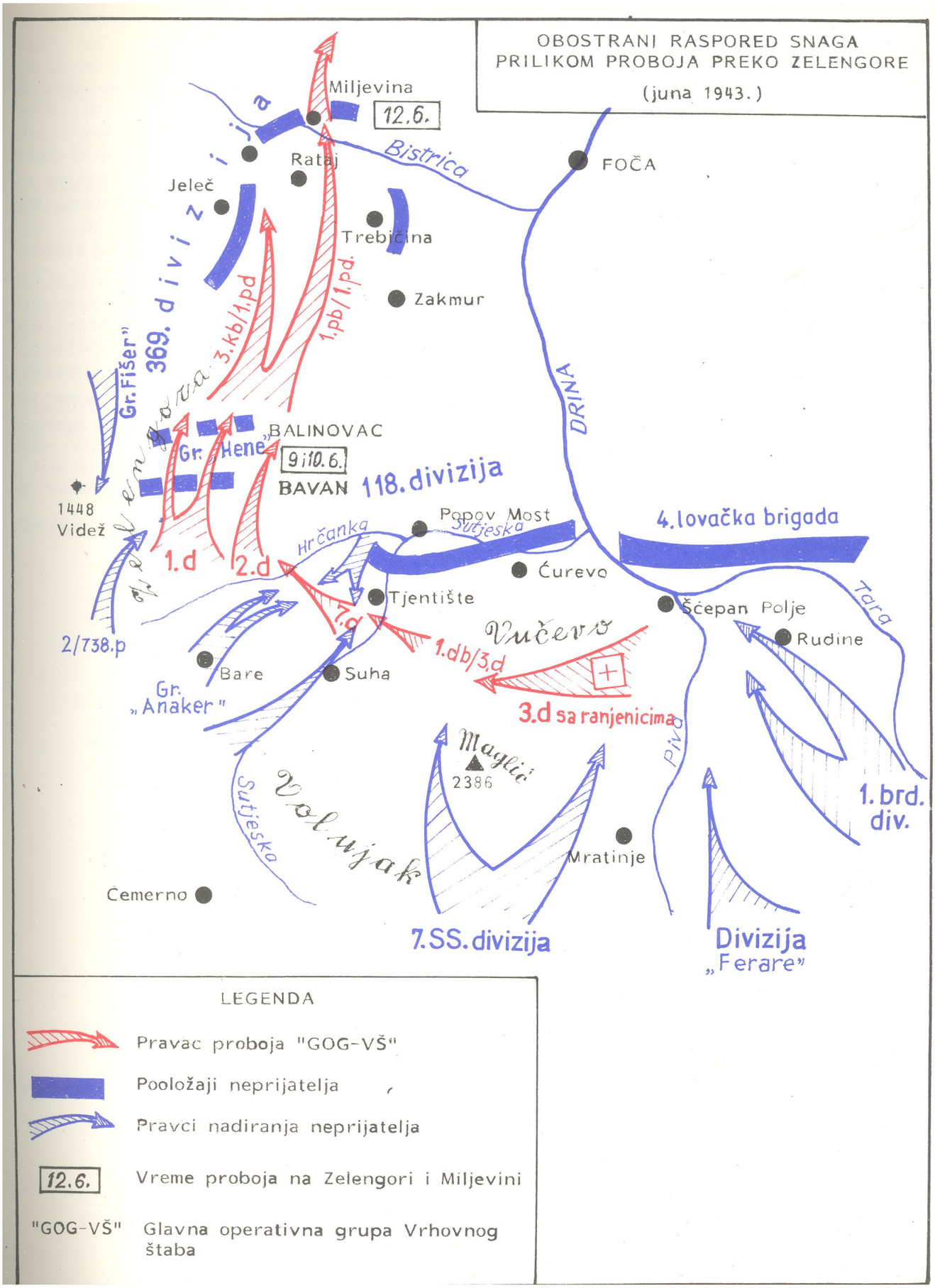
OBOSTRANI RASPORED SNAGA
PRILIKOM PROBOJA PREKO ZELENGORE
(juna 1943.)
Miljevina
12.6.
Bistrica
FOČA
Rataj
Jeleč
Trebičina
Zakmur
DRINA
369. divizija
3.kb/1.pd
1.pb/1.pd.
Gr. Fišer"
BALINOVAC
Gr. „Hene"
9 i 10.6.
BAVAN
118. divizija
1448
Videž
1.d
2.d
Hrčanka
Popov Most
Sutjeska
4.lovačka brigada
Ćurevo
Tjentište
7.d
Šćepan Polje
Tara
Rudine
Vučevo
1.db/3.d
3.d sa ranjenicima
2/738.p
Bare
Suha
Gr. „Anaker"
Maglić
2386
Volujak
Sutjeska
Piva
Mratinje
1. brd. div.
Čemerno
7.SS.divizija
Divizija „Ferare"
LEGENDA
Pravac proboja "GOG-VŠ"
Pooložaji neprijatelja
Pravci nadiranja neprijatelja
12.6. Vreme proboja na Zelengori i Miljevini
"GOG-VŠ" Glavna operativna grupa Vrhovnog štaba

5кJca 1зг. 15

250. МИЛОРАД ТРИМУНОВИЋ -МИДА НАПОЛЕОН, ученик шмназијеу Нодом Пазару, заменик иолитичко! комесара 2. чете. Рођен 1923, Брљина, Крушебац. Пошнуо 5. јуна 1943. код Попода Моста на самој обали Сутјеске

251. МИЛЕНКО ЈОСИПА НУЈИЋ-БРИЦО, берберин. Рођен 1920. у Макарској, Далмација. Пошнуо 4.јуна 1943. на Бородну

252. РАДЕ ФРАНЕ КОКИЋ, земљорадник. Рођен 1925, Рокоћо село, Дубрађа, Шибеник. Пошнуо 5.јуна 1943. код Попода Моста у долини Сутјеске

253. ПЕТАР ПАЈТИН, матурант шмназије, додни де.ичаш 2. чете. Рођен 1922. у Суботици. Пошнуо 5. јуна 1943. код Попоћа Моста на Сутјесци

254. Сутјеска 1943. шдине

250

251

252

253

254

255

257

256

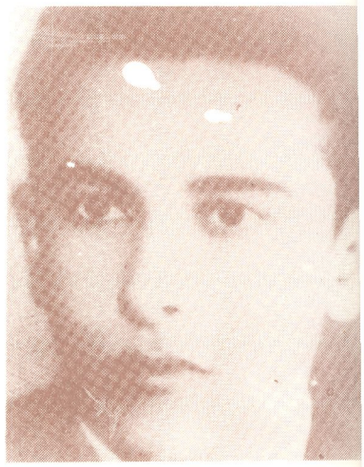

258

255. Кањон Сушјеске дрдо^ Бранка Шотре

256: БЈ1АГ0ЈЕ РАДИЋ, учет Рођен 1919, Зупче, Косоћс Митроћица. Пошнуо маја 194 у долини Сутјеске као замен иолитичкоГ комесара ешело, рањеника Централне болнице

257. По1лед у долину Сутјес код Тјентишта

258. ПРЕДРАГ МИХАЈЛОВИЋ ПЕГА, студенш, борац 2. чет Рођен 1920. у Косоћској Митр ћици. Рањен 22. фебруара кс Брадинеу 4. офанзиђи, а иошн) јуна 1943. у 5. офанзиђи као р њеник Централне болнице у д< лини Сутјеске*

259

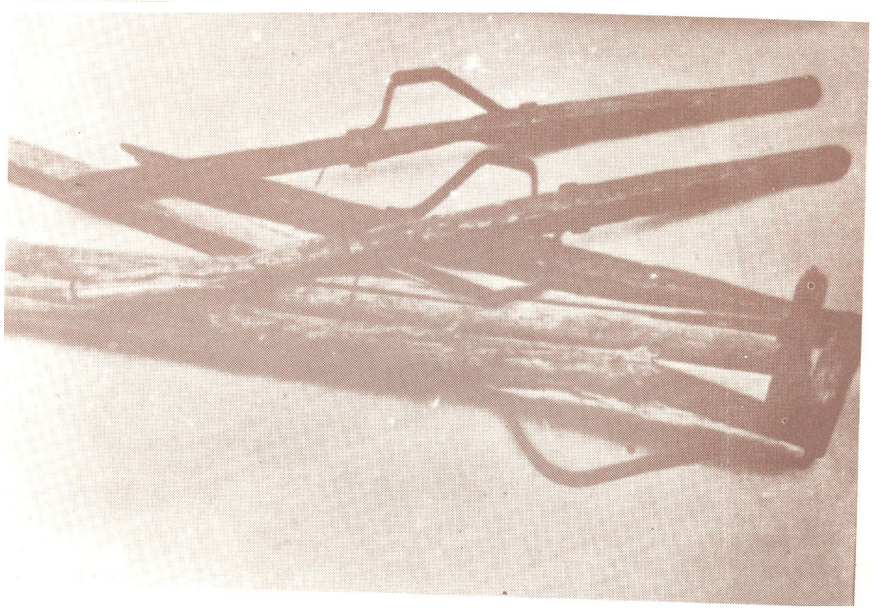

259. Немци убијају рањенике Централне болнице у долини Сутјескејуна 1943. јодине

260. Остаци носила са којима су иреношени тешки рањеници у бици на Сушјесци нађени наДра-1ош седлу

260

Л

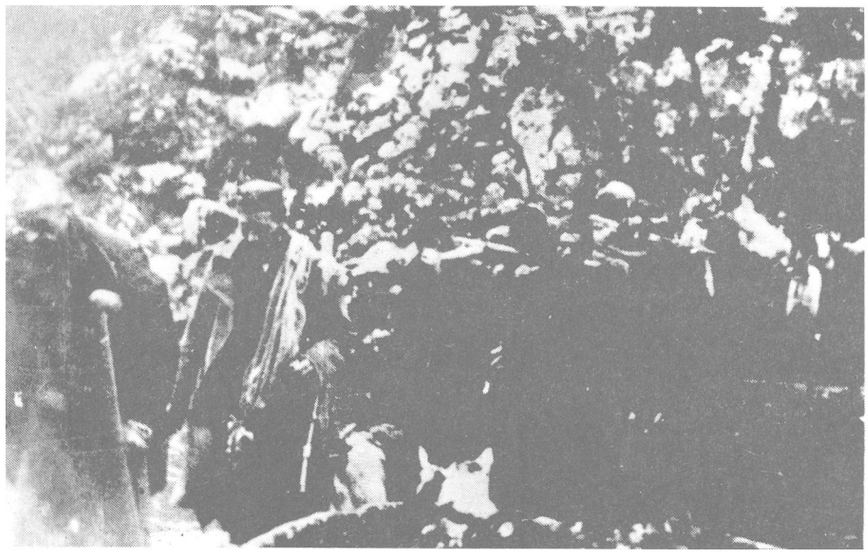

261

262

261. Поред бораца тешке рањенике у 5. офанзики носили су и талијански заробљеници

262. СТАНКО ШМУЉА, земљорадник, борац 2. чете. Рођен 1917, Штрпци, Прњаџор. ПоЈинуо јуна 1943. у Централној болници у долини Сутјеске

263. Кости изтнулих рањеникау борбама 5. офанзиће 1943. снимљене су 1944. 1одине

264. ЈАЊА РАК-КОКИЋ, домаћица, болничарка. Рођена 1924, Дубраћа, Шибеник. Пошнула са рањеницимау Централној болници у долини Сутјеске

263

264

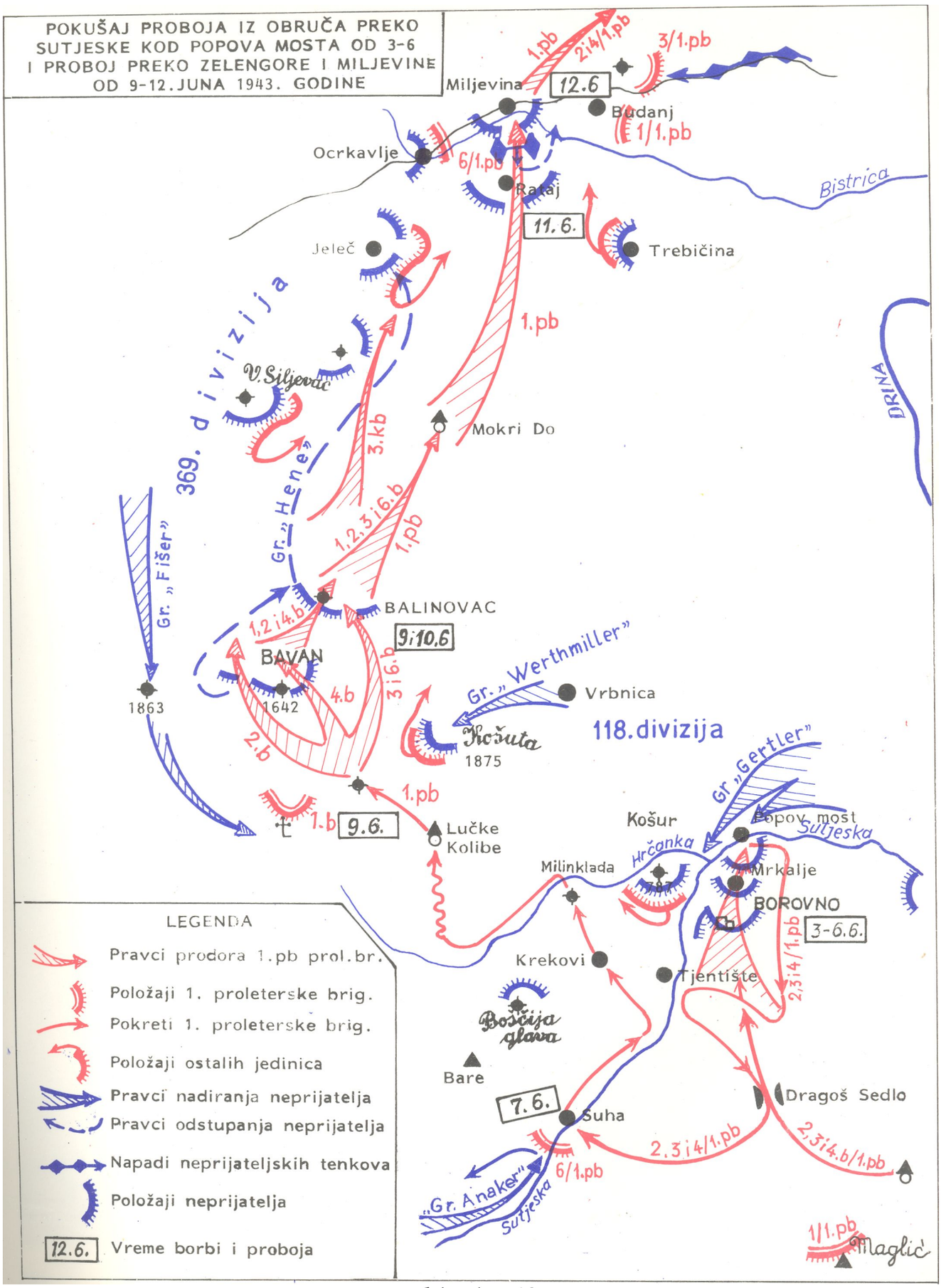
POKUŠAJ PROBOJA IZ OBRUČA PREKO SUTJESKE KOD POPOVA MOSTA OD 3-6 I PROBOJ PREKO ZELENGORE I MILJEVINE OD 9-12. JUNA 1943. GODINE
Miljevina
12.6
Budanj
Ocrkavlje
Rataj
11.6.
Trebičina
Bistrica
Jeleč
369. divizija
V. Siljevac
Mokri Do
DRINA
Gr. „Hene"
Gr. „Fišer"
BALINOVAC
9;10.6
BAVAN
1863
1642
Gr. „Werthmiller"
Vrbnica
Košuta
1875
118. divizija
Gr. „Gertler"
Košur
Popov most
Sutjeska
Hrčanka
Milinklada
Mrkalje
BOROVNO
3-6.6.
Krekovi
Tjentište
Boščija glava
Bare
7.6.
Suha
Dragoš Sedlo
„Gr. Anaker"
Sutjeska
Maglić
LEGENDA
Pravci prodora 1.pb prol.br.
Položaji 1. proleterske brig.
Pokreti 1. proleterske brig.
Položaji ostalih jedinica
Pravci nadiranja neprijatelja
Pravci odstupanja neprijatelja
Napadi neprijateljskih tenkova
Položaji neprijatelja
12.6. Vreme borbi i proboja

бкјса ћг. 16

265. Др ИВАН РИБАР са Тишом који је рањен за бреме 5. офанзибе на Милинкладама у долини Сутјеске

266. ЉУБОРАКИЋ, земљорадник, борац2. чете. Рођен 1912, Ситнеши, Србац, Босна. Пошнуо јуна 1943. у долини Сутјеске

267.БОЖО МИЛЕТИЋ ~ КОСОВАЦ, адђокатски припрађник у Косоћској Митроћици. Рођен 1903, Мочила, Колашин, Црна Гора. ПоШнуо јуна 1943. на Крекоћу, долина Сутјеске, као политички комесар 3. Санџачке бртаде; на оћу дужност је дошао из Краљедачко! батаљона

268. ВОЈА БОЈОВИЋ, обућарски радник, интендант КраљећачкоI батаљона за ћреме 5. непријатељске офанзиће. Рођен 1908, Рочећићи, Краљећо

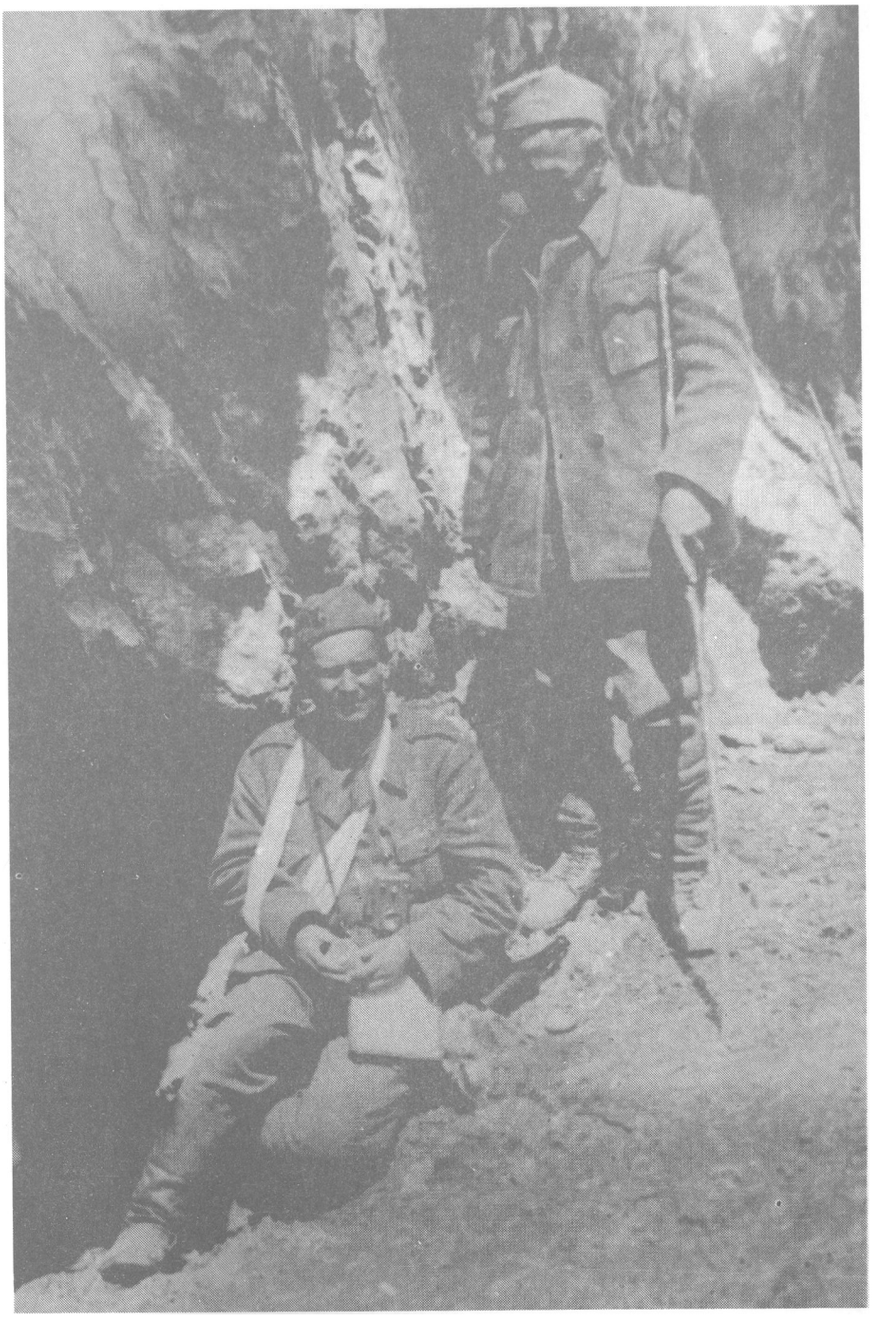

265

266

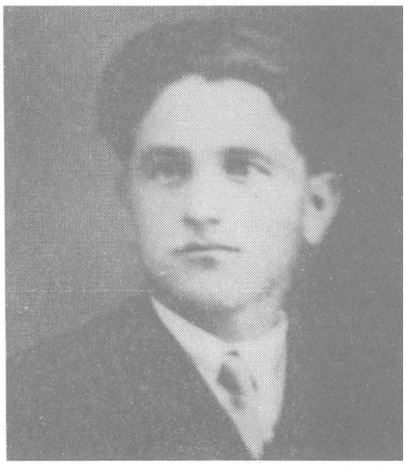

267

268

269. Из долинереке Хрчабке Краљедачки батаљон је изашао на Зелешору код Лучких Колиба 8, а 9.јуна 1943. [одине заједно са 2. батаљоном 1. пролетерске бршаде преко Требоћауђеден јеу борбу за брдо Бађан, кота 1642 м на коме се налазила 1рупа „ХЕНЕ" са дда батаљона лешонара из 369. дражије дидизије. ПроЊнећи непријатеља са Бађана, отпочео је пробој из окружења на Зелешори. Пракац кретања батаљона ђиди се на акио снимку Бађана

DNEVNI IZVEŠTAJ 369. (HRV) PJEŠ. DIV.
od 8/10. VI. 1943.

...

Područje Jeleč:

I/369 oko 22.00 sata dostigla je Oštri Kuk 1342 (2km z. od Videža). Pred Videžom leže izvidnice na visu 1863.

Skupina "Hohne" (grupa Hene) bila je u 17.00 sati bačena od veoma jakog neprijatelja sa visa 1642 na crtu (liniju) 1592 - Balinovac.

Skupina "Worthmuller" (Vertmiler) zatvara crtu 1298 -[illegible] (1,5 km z. odn. 1 km j. od Vrbnice)

...

Namjera: Borbena skupina "Fischer" (Fišer) napasti će u jutarnjem mraku sa I/369 Videž, sa skupinom "Hohne" (Hene) 1642.

Ia

(Operationsabteilung-operativno odeljenje)

Na kotu 1642 - (Bavan, Zelengora) koju je branila grupa "Hene" sa dva bataljona su 9.6.1943. u 16.15 časova napali 2. i 4. bataljon 1. proleterske brigade i zaplenili radio stanicu i zastavu.

Razbijanje ove grupe je bio početak razbijanja 369. "Vražije" divizije na pravcu prodiranja 1. proleterske i 3. Krajiške brigade 1. proleterske divizije sa Zelengore.

270

271

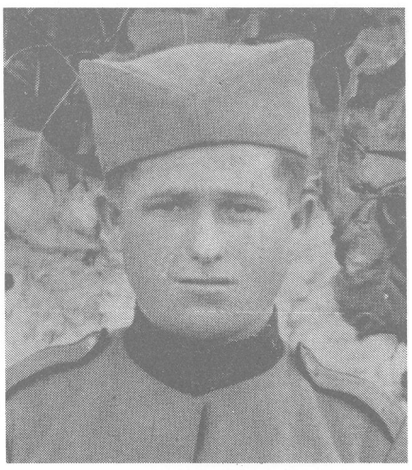

272

273

270. Днекни из&ешшај 369. „Вражије" дидизије о проШу \рупе „ХЕНЕ" са Бадана на Балинобац

271. СЛАВОЉУБПЕТРОВИЋ-ЗАВРЗАН, метални раднику Фабрици адионау Краљећу, борац-митраљезац 1. чете. Рођен 1922. у Краљећу. Пошнуо 9. јуна 1943. 1одинеу Бадану, Зелешора

272. СПАСОЈЕ ЈУСУПОВИЋ, земљорадник, борац 1. чете. Рођен 1914, Штрпци, Прњаћор, Босна. Пошнуо 9.јуна 1943. на Баћану, Зелетора

273. СТАНКО ТОПИЋ, земљорадник, борац 2. чете. Рођен 1923, Палачкоћци, Прњаћор. ПоШнуо 9. јуна 1943. на Баћану, Зелешора

274

275

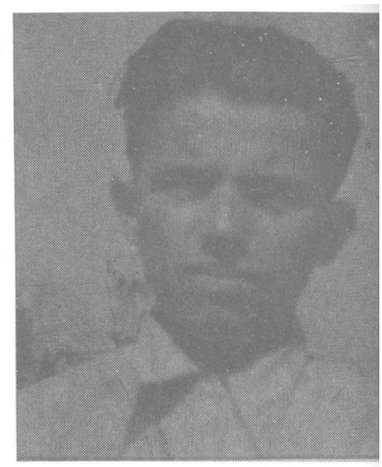

276

274. СЛОБОДАН СТОЈКОВИЋ, земљорадник, борац 1. чете. Рођену Ситнешима, Србац, Босна. Пошнуо јуна 1943. на Бањану, Зелешора (упао рањену шпиљу)

275. ВИЛСОН МАРТИНА МАЧУКАТ РАДИН, земљорадник. Рођен 1919, Водице, Шибеник. ПоШнуо 9.јуу 1943. на Зелешори

276. МАРКОПЕТРА ВРВИЛО, земљорадник. Рођен 1925, Брштанође, сплпт. ПоШнуо 9.јуна 1943. наБањан Зелешора

277. ШтабПрће пролетерске дићизије, с леђа: КОЧА ПОПОВИЋ, ФИЛИП КЉАЈИЋ-ФИЋА и ВАСА ЈОВ/ НОВИЋ седе и пишу изђештај 9.јуна 1943. после борбе на Бањану и заподест за даљњи пробој преко Зелетор према Рашају и Миљеђини

277

278. У обручу 5. непријатељске офанзидемаја ијуна 1943. шдине нашла се и емлеска којна мисија на челу са мајором Дикином. На слици застанак ради предаха

279. Летак кот су Немци бацали маја и јуна 1943. позикајући партизане на предају. Мнош леци су задршили као цитрет--папир

280. Колона Прбе пролетерске од Балинођца на Зелетори према Миљедини 10. и П.јуна 1943. 1де је изкршен последњи пробој обруча непријатеља

278

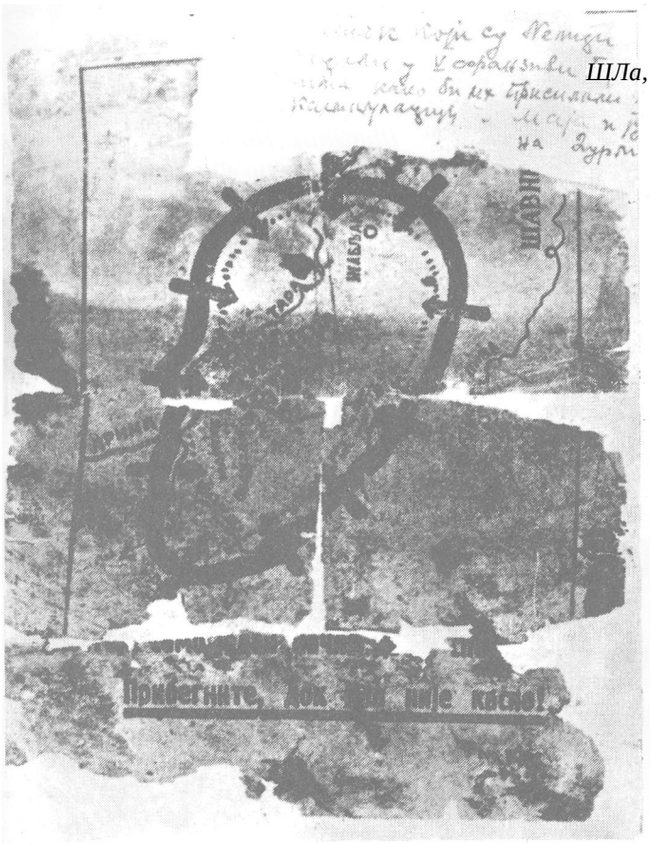

279

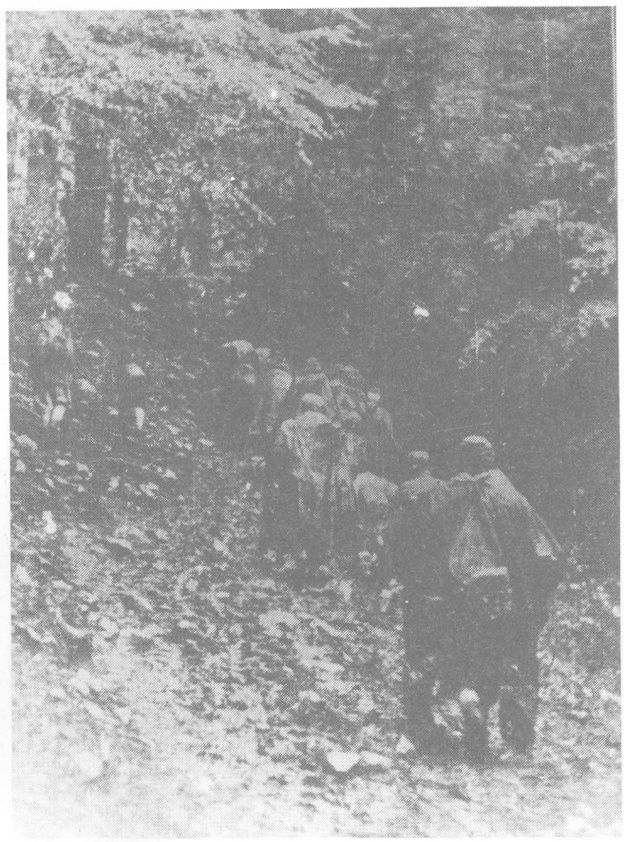

280

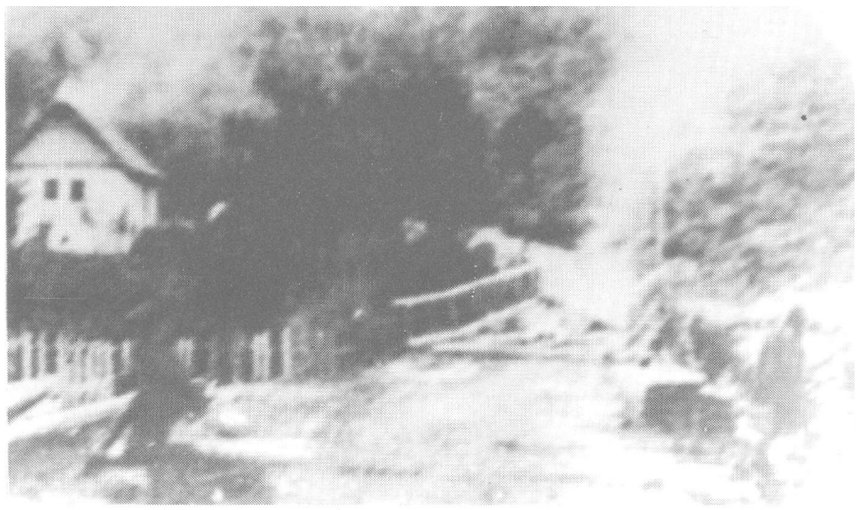

281

281. Село Миљебина и мосп ко речице Бистрице 1де је пролетерска бртада пр обруч 12.јуна (ујутро) 194. ине и тако омо/ућила ирол шалих паршизанских снаш руча 5. непријатељске офа

282. РАДОШРАКИЋ, мату шмназију Краљеку, додни шт 3. Рударске чете. Рођен Рођећић, Краљеђо. Потн јуна 1943. у Ратају, Миље Фоча, приликом пробоја из ча

283. МИТАР СТУПАР, I „Трепче", борац3. Рударске Рођен 1911, Горњи Це Цетиње. ПоШнуо јуна 19 селу Миљећина приликом пр из обруча

284. БЛАЖА ИВАНА БА, земљорадник. Рођен 1919, 1 ћић, Имотски. Пошнуо 12, 1943. приликом иробоја из о(

285. АНТЕ ИКЕ ДИВИЋ УНОВ, земљорадник. Рођен Дрђеник, Макарска. Пошнус 1943. код Миљећине у ироб(обруча

286. ДАНЕ ЈОСЕГУЛИНЈО радник. Рођен 1921, Лоз^ Шибеник. Пошнуо 12.јуна V Миљећини, Фоча, у пробс обруча

282

283

284

285

286

287

288

289

287.ЛАЗАР ЧАПЉАК, земљорадник, борац 3. чете. Рођен 1925, Илоћа, Прњаћор. Пошнуо ЈЗ.јуна 1943. у Миљећини, Фоча, на пробоју из обруча

288. ИВАИ ФРАНИН ПЕЋАРИЦА, земљорадник. Рођен 1919, Водице, Шибеник. Пошнуо 13. јуна 1943. у Миљећини, Фоча, приликом иробоја из обруча

289. ДАНЕ МАРКА ГУЛИН РУДИЛО, радник. Рођен 1925, Лозокац. Шибеник. Пошнуо 13. јуна 1943. у Миљећини, Фоча. ирриликом пробоја из обруча

290.МАРКО СЛАВКА ЈУРАГА ПОЛИВАЧЕВ, земљорадник. Рођен 1925, Муртер, Шибеник. Потнуо 14. јуна 1943. у Миљећини, Фоча, приликом пробоја из обруча

291. ПЕГАР ЈАКОВА ЈЕРКОВИЋ, земљорадник. Рођен 1903, Зрнођица, Сплит. Пошнуо 14. јуна 1943. у Миљећини, Фоча, приликом пробоја из обруча

292. ВЕРОНИКА РОКА УВОДИЋ, домаћица, болничарка. Рођена 1924, Клис, Сплит. ПоШнула М.јуна 1943. у Миљећини, Фоча, приликом пробоја из обруча

293. СЛАВКО ЋИРИЋ, земљо радник. Рођен 1925, Каоци, Србац, Босна. ПоШнуо јуна 1943. на Миљећини, Фоча, приликом пробоја из обруча

290

291

292

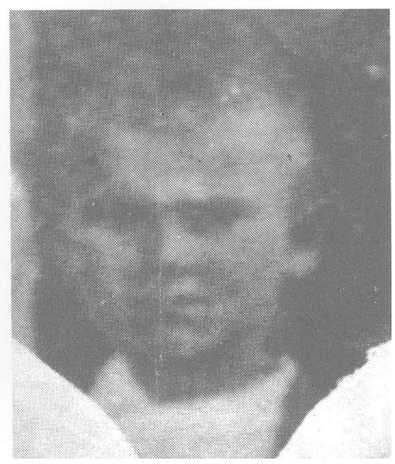

293

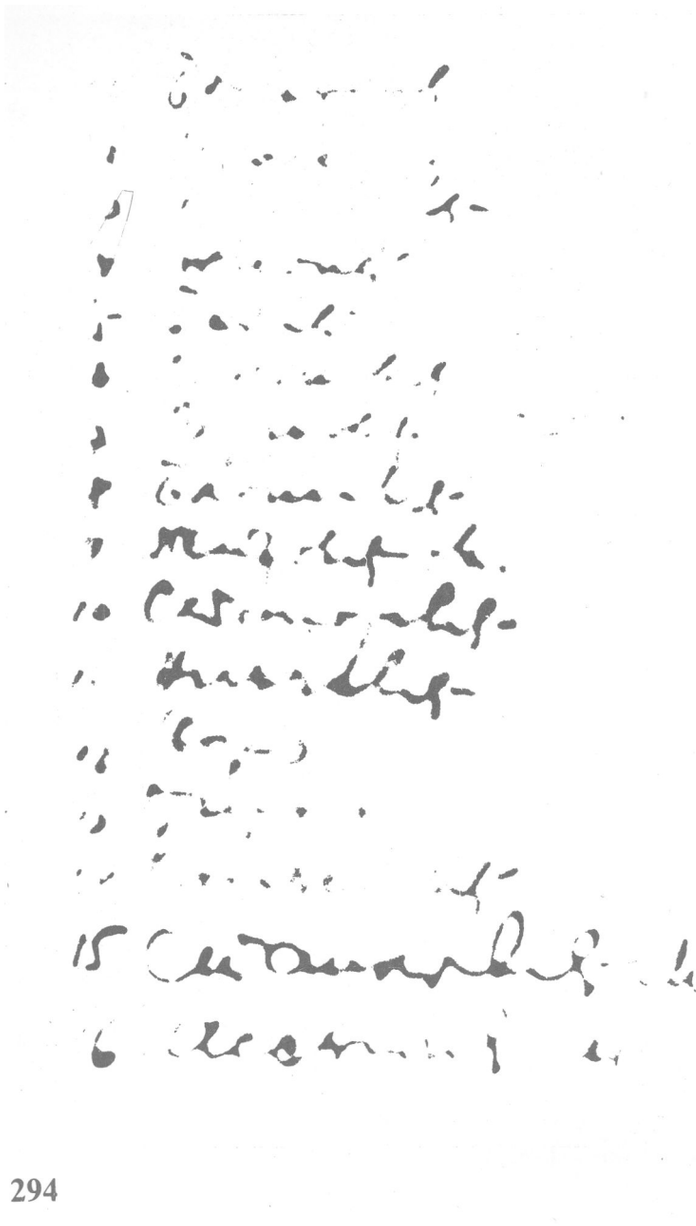

294

294. Списак чланода КПЈ 3. Рударске чеп који је праћио политички комесар чеп ЈОВАНШАРЕНАД после пробоја из обру на Миљекини, јуна 1943. Године

*295. ЈОВАН ШАРЕНАЦ, метални радни Фабрици ањиона у Краљеку, замен. политичко'**1** комесара Крушећичке и комесс, 3. Рударске чете. Рођен 1914, Кифино Сел^ Недесиње, Херцегоћина*

296. Цесте Ренођица-Горње Баре код свЈ Пресјека, на којојје 3. Рударска четауке^ 17. јуна 1943, док је батаљон прилаз1 Ренођици, заробила 3 немачка ђојника иза ленила камион са храном

295

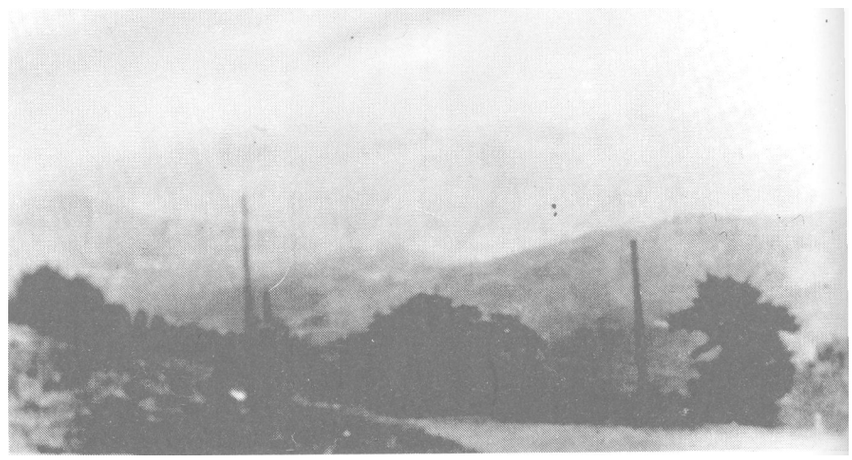

296

297. Железничка станица Реновица ирема којој је Краљедачки батаљон обезбеђидао прелаз 1. пролетерск^ бртаде преко пру\е Реноћица-Прача ноћу 17-18. јуна 1943. ћодеђи борбу са оклопним ћозом

298. Брдо „Кик" код Власенице, најјаче упориште одбране Власенице, које су борци 1. пролетерске осћојили најуриш. Испод Кика 4. Краљеђачки батаљон је осћојио бункере и продро у 1рад 26.јуна 1943. 1одине

299. ВЈЕКОСЛАВ АНГЕ СТРУИЋ, студент. Рођен 1922, Крушдар, Синь. ПоШнуо 26.јуна 1943. код Власенице

300. Командант и политички комесар 1. пролетерске бртаде ДАИИЛО ЛЕКИЋ п МИЈАЛКО ТОДОРОВИЋ на коњима у ослобођеној Власеници 26. јуна 1943. 1одине

297

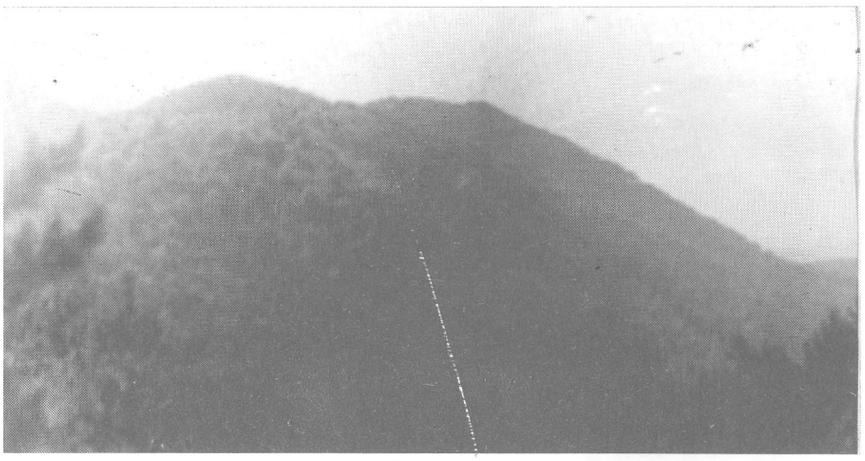

298

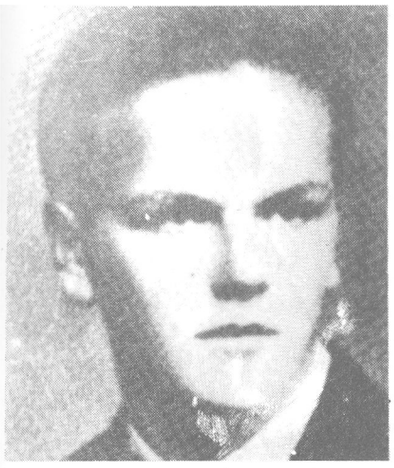

299

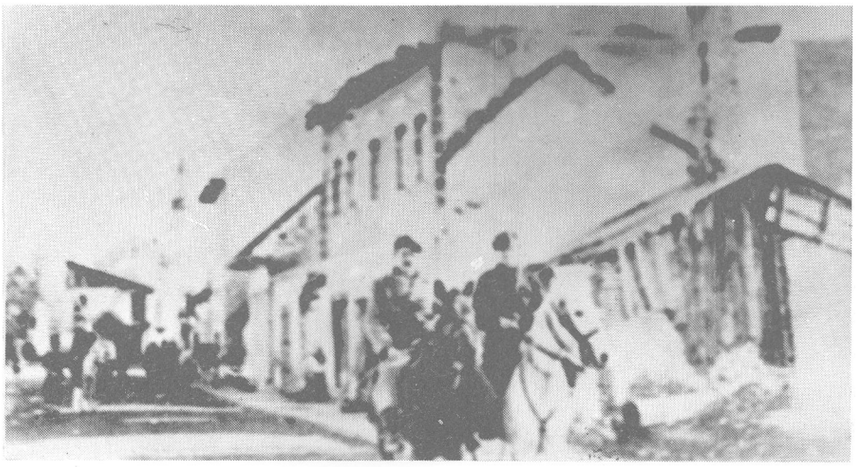

300

301

302

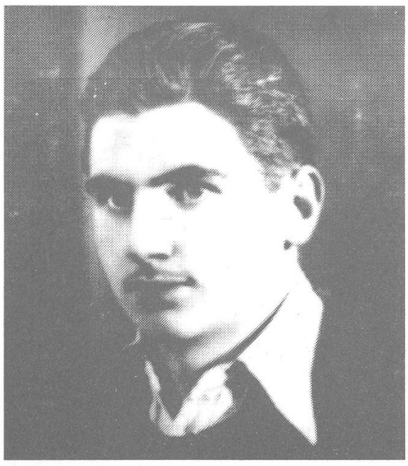

303

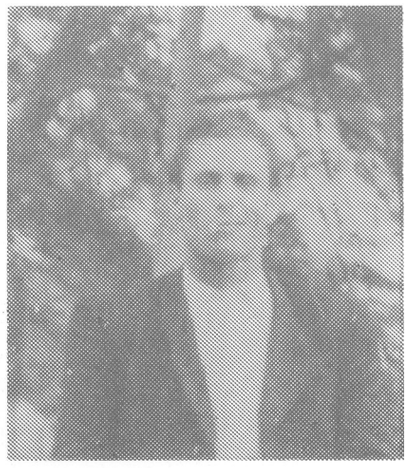

304

305

306

301. ПЕТАР ИВАНА БОГУЊ ВИЋ, троном. Рођен 1912, Бач на, Кардељеђо. Умро од рана 2 јуна 1943. у селу Грабобица к< Власенице

302.ПАШКО ШИМЕ ЧАТЛА радник. Рођен 1924, Мандалин Шибеник. Потнуо 26. јуна 194 код Власенице

303. МИРКО БЕЛОБРК-КОЉ радник у Фабрици аџиона Краљеђу, борац 1. чете. Рођ. 1922. у Госпићу, Лика. Потн као рањеник јула 1943. код Њ кођића, источна Босна као зам ник политичкоI комесара 2. ***че1*** *болнице 1. пролетерске* ***диђиз1***

304. ВЛАСТИМИР ДРОБЊАК ВИЋ, машурант шмназије, ек ном2. чете. Рођен 1919, Ноћо С ло, Вучитрн. Пошнуо јуна 194 /одине на Орахоћици, Јахорин Прача као политички комео чете у 7. Крајишкој бртади

305.ДРАГАН БУЦАЛО-БУЦ. земљорадник, борац 2. чеп. Рођен 1927, Смоћани, Босанс, Петроћац. Убијен као Шеш, рањеник јула 1943. 1одине к Власенице*

306. ВЛАДИМИР ПЕТРОВШ ЛИСАЦ, столарски радник-м делар у Фабрици аџиона у Кр љеђу, борац 1. чете и члан ор^ стра батаљона. Рођен 1922. Лескоћцу, Србија. Рањен 24. ју, код Хан Пијеска и код Власени подлето ранама

307. Издод из заиодести Прће ироле терске бртаде о нападу на Здорник и садејстбу са Сремци-ма

308. Борци 2. Војдођанске бришдеу источној Босниjуна ијула 1943.1одине са којимаје 1. пролетерска бришде садејстђођала у иападу на Зђорник

IZVOD IZ ZAPOVESTI PRVE PROLETERSKE BRIGADE Br. -499 OD 3. JULA 1943. GODINE O SADEJSTVU SA VOJVODJANSKIM BRIGADAMA

...

2/b. IV i VI bataljon napadaće prostoriju Gaj-Kula-grad produžujući ka Zvorniku, i to: VI bataljon napadaće Kulu-grad sa južne strane i nadiraće dalje ka džamiji u Zvorniku držeći se desnim krilom druma i Drine. IV bataljon napadaće Gaj i severozapadnu stranu Kula-grad i nadirući uporedo sa VI bataljonom ka crkvi u Zvorniku. Levo od IV bataljona duž druma preko kote 219 napadaće jedan bataljon II Vojvodjanske brigade sa kojim održavati vezu.

...

4. - Po uspešno završenoj akciji na Zvorniku raspored naših bataljona biće sledeći:
I bataljon smestiće se na prostoriju sela Karakaja i Jardan, IV bataljon na prostoriju Grbavci. Ovi će bataljoni služiti kao rezerva jedinicama II Vojvodjanske brigade na pravcu Kozluk-Bijeljina, sa kojom održavati vezu....

Za komandanta
Miloje Milojević

307

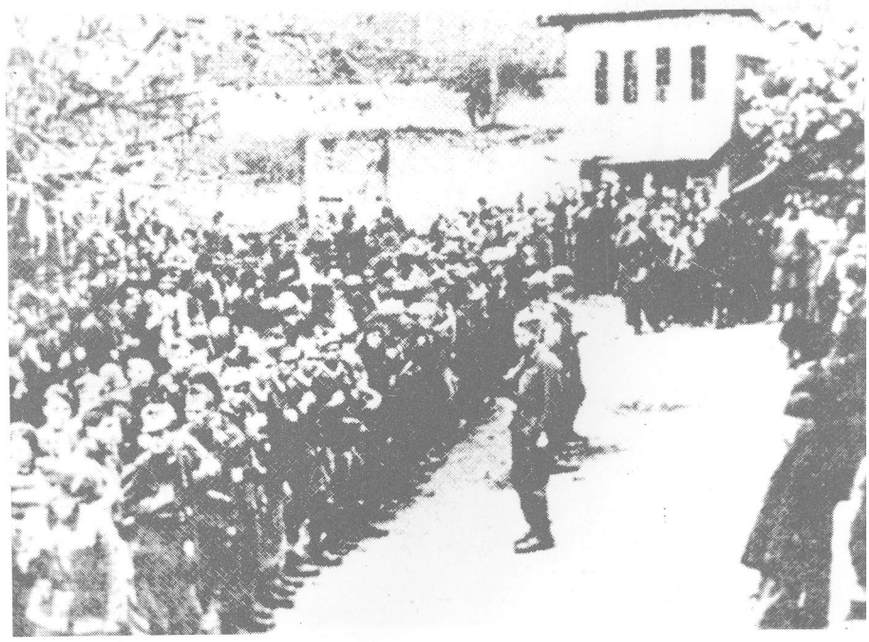

308

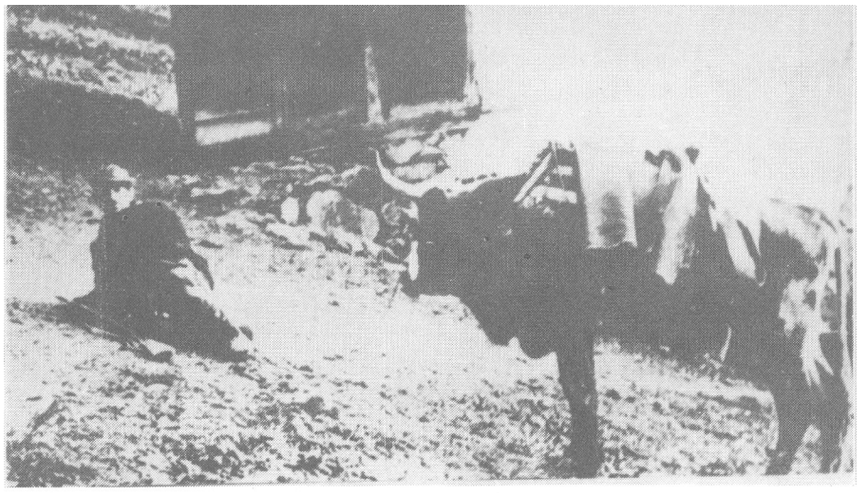

309

310

311

309. Сремски партизани су из Срема иребацибали и долоде које су самарили као коње и на њима носили шерет. Тој сналажљићости су се иролетери чудили

310. Издајници у зло1ласној „ханџар" дибизији ироучабају брошуру „Ислам и Једреји". У исшочној Босни иролетери су са њима често додили борбе

311. Здорникје прди иут ослободила 1. пролетерска бртада 4. јула 1943. Краљедачки батаљон је непосредно учесшдодао у наиаду на /рад. Детаљ у ослобођеном Зђорнику

312. Изкештај усшашко/ сшожера из Тузле о борби за Здорник јула 1943. јодине

313. Покрет Краљебачко/ баталъона преко планинеДедетака јула 1943. 1одине

IZVEŠTAJ
USTAŠKOG STOŽERA USORA I SOLI
TUZLA

Broj: T.358/43 Tuzla, dne 22 srpnja 1943.

....

Kada su jake partizanske brigade nastupile Istočnom Bosnom, porazile I Ustaški Zdrug (brigadu) i 15 pješačku pukovniju (puk), te stigle pred Zvornik, onda su mogle samo jake snage motorizirane jedinice spriječiti nadiranje partizana. Od naših pet bataljona koji su branili Han Pijesak i Vlasenicu u Zvornik je stiglo samo 440 ustaša i 290 domobrana.

....

Zvornik je u noći 4 na 5 srpanj (jul) napadnut i zauzet po partizanima. Činovništvo, Ustaški oružnici, legionari i nešto gradjana prešli su u Srbiju. Pri prelazu preko Drine bilo je mnogo žrtava, tako da je izgubljeno od 400-500 ljudi.

STOŽERNIK
Stjepan Šuto, natporučnik

Ove iste ustaše 1. zdruga (brigade) su samo 20 dana ranije popalili mesto Srebrenicu i poubijali svu srpsku decu i žene koje su pohvatali, a sada su platili svoj zločin borcima 1. proleterske brigade i 1. i 2. Vojvodjanske brigade.

312

313

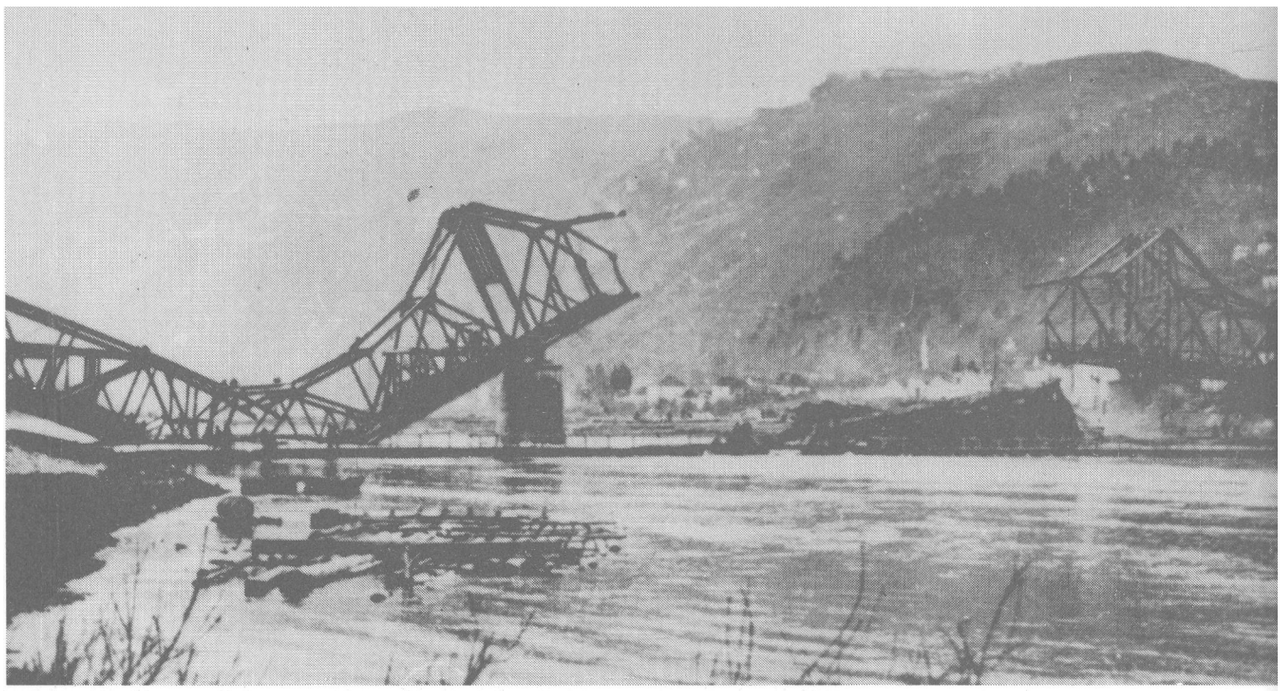

314

314. Мосш на реци Дрини у Зкорнику непосредно иосле рушења које су избршили инжињерци 1. пролетеро бршаде на ледој и недићедци на десној странидрине. Преко њеш су иретходно усташе Црнелешје побејлез Србију

315. Болница 1. иролешерске дидизије у иокрету иреко иланине Дедешака у исшочној Босни, јула 1943. болници је било доста бораца из Краљедачко/ башаљона

315

Од средње Босне до Далмације и натраг

Од средње Босне до Далмације и натраг

(август 1943 - јануар 1944)

После преласка преко реке Босне 1. августа 1943. године код Немиле, пролетери су стигли у рејон Шипрага. Врховни штаб и болница са обезбеђењем су остали на Влашићу, а Нраљевачки батаљон је продужио преиа Прњавору. Ту се задржао десет дана, добро се окрепио и одморио од тешких борби и маршева.

Борци из средње Босне који су са пролетерима учествовали у борбама 4. и 5. непријатељске офанзиве, тј. у биткама на Неретви и Сутјесци, вратили су се августа као искусни ратници. Посебно је био дирљив сусрет пролетера са народом овог краја који их је јануара 1943. био лепо примио, тим више јер је непријатељска пропаганда ширила вест да су сви пролетери изгинули у Црној Гори.

Ова годин.а је била родна, хране је било у изобиљу, па су се пролетери брзо опоравил. Све је било у највећем реду, осим што су борци из 2. чете две ноћи узалуд ложили ватре очекујући енглеске авионе да баце потребан материјал.

Двадесет другог августа стигло је наређење да батаљон одмах крене преко Шњеготине, Узломца и Броја до Шипрага, а затим је наставио марш преко Петровог Поља до Турбета. У Турбету и Травнику је тих дана било доста немачких и усташких снага, па су два покушаја напада на Турбе, 25. августа и 1. септембра остала безуспешна. После тога цела бригада је пребачена у рејон Горњег Вакуфа. Краљевачки батаљон Је запосео положаје код Макљена према Прозору. Ту су борци сазнали веома значајне вести: Италија је капитулирапа, Црвена армија завршила Курску операцију, а Американци и Енглези ослободили Сицилију. У таквој снтуацијИ батаљон је у саставу бригаде хитно пребачен преко Дувна за Далмацију и када је стигао у рејон Задварја и Аржана запосео је положаје према Имотском.

У Далмацији су се водиле борбе око разоружавања италијанских јединица и стицаја огромног ратног материјала. Немци су кренули јаким снагама из Имотског за Сињ и Сплит да спрече продор партизанских снага према мору. Ту се развила жестока борба у рејону Аржана која је трајапа 22. и 23. септембра. Краљевачки батаљон није био кадар да задржи тако јаке немачке снаге, а и остали батаљони бригаде нису издржали немачки удар, па су се Немци пробили до Сиња.

У то време од италијанских заробљеника образован је у 1. пролетерској бригади 5 батаљон - под именом „Гарибалди" од припадника италијанских једницица - антифашиста који су се прикључили НОВ. При штабу 1. пролетерске дивизије образована је тенковска чета у коју су отишли борци из Краљевачког батаљона: Белојевић Милан-Мачак, Јуловић Војин-Јулка, Педовић Милорад-Геџа, Калаузовић Урош-Лала и Ђоковић Никола-Џони.

Приликом повратка из Далмације 1. пролетерска бригада је добила задатак да ослободи Дувно, али када су усташе приметиле долазак пролетера напустиле су град и почеле бежати према Посушју. Краљевчани су их гонили преко Дувањског поља, а затим су остали једно време на обезбеђењу Дувна из тог правца.

Из рејона Дувно батаљон је кренуо преко Шујице и Купреса за Бугојно. Када је колона пролазила кроз Купрес личио је на згариште, јер је у току борбе уништен и спаљен. Сада је то био град без живота, није било више оних силних усташа који су звали Анту Павелића да дође у Купрес аки му је несигурно у Загребу. Није било више пљачке српских села, сада су кроз град пролазиле партизанске јединице у свим правцима.

Од Бугојна батаљон је са бригадом био поново пребачен у рејон Травника. Запосео је положаје на Виленици у рејону села Пулца. Напад на Травник, 15. и 25. октобра није успео јер су се у граду налазиле јаке немачке снаге које су стигле из Ромеловог афричког корпуса, загребачке коњичке пуковније и око 500 купрешких усташа, који су нашли уточиште у Травнику. У овим борбама за Травник учествовала је и тенковска чета 1. дивизије.

Када је 1. пролетрска бригада напапа на Травник и Турбе, 29. новембра 1943. године за време II заседања АВНОЈ-а Краљевачки батаљон је био у Јајцу у непосредном обезбеђењу заседања АВНОЈ-а. У његовом раду учествовали су као већници АВНОЈ-а командант и комесар батаљона Радослав Маричић и Душан Карић. На свечаном отварању заседања певао је батаљонски хор, у саставу бригадног хора, Милутин Вујовић Вујаклија, раније комесар 2. чете, водио је стенографске белешке као један од записничара на седници. У Јајцу су одржавани партијски курсеви у то време на којима су из Краљевачког батаљона били: Душан Ристић, Душан Дозет, Кочо Јончић, Предраг Глигорић, Божо Калембер, Благоје Боговац, Антоније Исаковић-Луле и Момчило Дугалић. Упоредо са њима радила је и официрска школа Врховног штаба, коју је похађао Петар Милеуснић-Лала.

У том периоду је образована Прва ваздухопловна база са седиштем у Ливну за чијег је номанданта постављен Миле Павичић Капетан, некадашњи начелник штаба Краљевачког батаљона; за члана штаба Милан Симовић, командир Рударске чете и за интенданта Базе Милорад Миловановић-Грчки, борац Краљевачког батаљона.

Почетком децембра 1943. отпочела је такозвана 6. непријатељска офанзива, па је већ 6. децембра цела 1. пролетерска бригада била упућена од Травника ка Дувну, а Краљевачки батаљон је возом из Јајца стигао у Бугојно и даље камионом до Дувна - Батаљон је у саставу бригаде у два наврата нападао на Дувно али без успеха.

Са положаја код Дувна батаљон је извршио покрет преко Купреса у рејон Бугојна. Међутим, убрзо се морао вратити у Купрес и по дубоком снегу и ниској температури у два наврата је нападао на Шујићу са другим батаљонима бригаде. Нису га могли ослободити јер су у њему биле јаке немачке снаге са тенковима „Тигар", а код пролетера се оружје било замрзло.

После неуспешног напада на Шујицу, батаљон се са бригадом поново вратио код Травника 25 децембра и запосео положаје на Виленици у рејону села Злокиђи. Затим се пребацио у село Голеш у бригадну резерву и ту дочекао нову 1 944. годину.

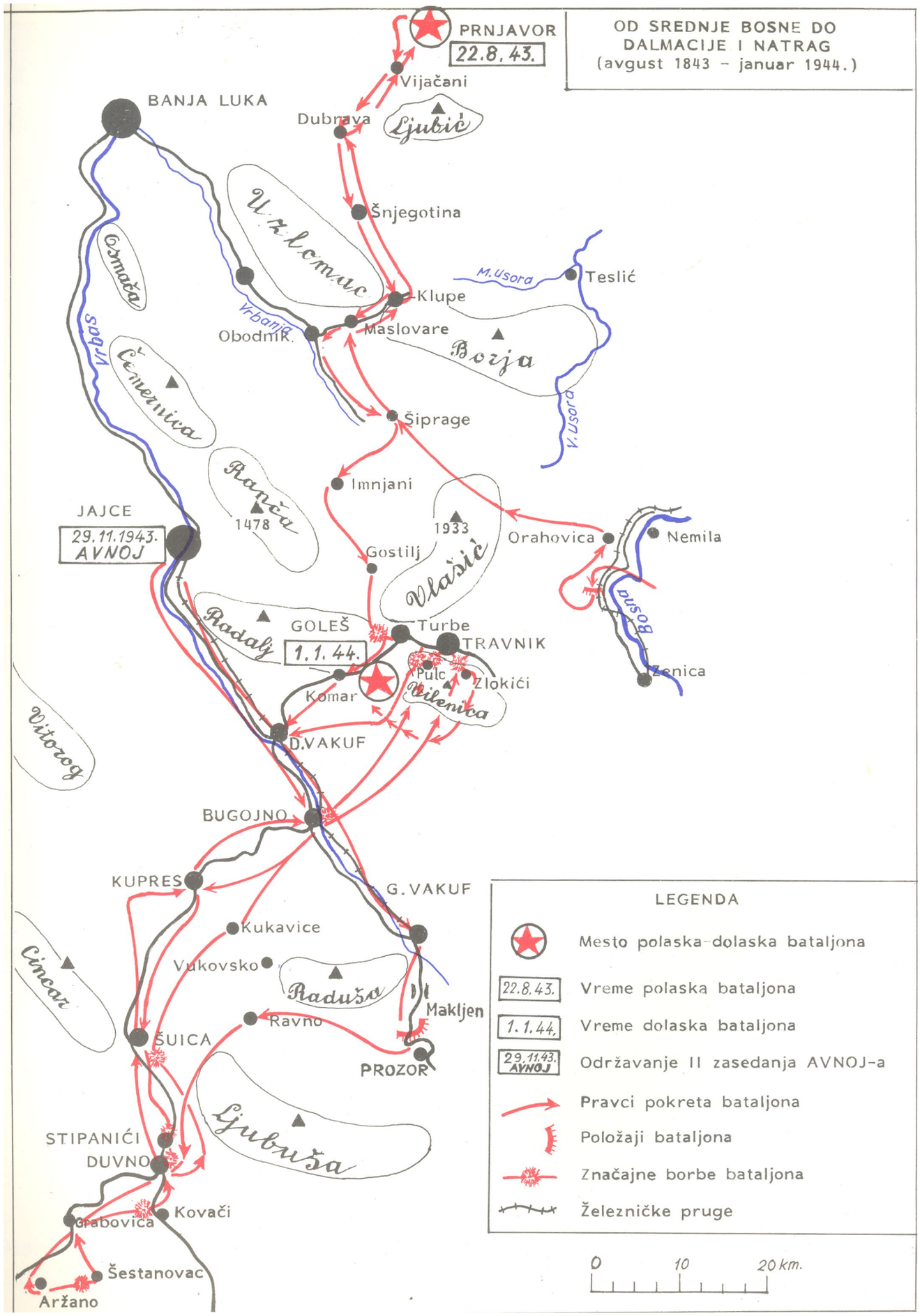
OD SREDNJE BOSNE DO DALMACIJE I NATRAG
(avgust 1843 – januar 1944.)
PRNJAVOR
22.8.43.
Vijačani
BANJA LUKA
Dubrava
Ljubić
Šnjegotina
Uzlomac
Osmača
Vrbanja
Obodnik
Klupe
M.Usora
Teslić
Maslovare
Bozja
V.Usora
Vrbas
Čemernica
Šiprage
Imnjani
Ranča
1478
1933
JAJCE
29.11.1943.
AVNOJ
Gostilj
Vlašić
Orahovica
Nemila
Bosna
Radalj
GOLEŠ
1.1.44.
Turbe
TRAVNIK
Pulc
Zlokići
Bilenica
Komar
Zenica
Vitorog
D.VAKUF
BUGOJNO
KUPRES
G.VAKUF
Kukavice
Cincar
Vukovsko
Radušo
Makljen
Ravno
ŠUICA
PROZOR
Ljubuša
STIPANIĆI
DUVNO
Grabovica
Kovači
Šestanovac
Aržano
LEGENDA
Mesto polaska-dolaska bataljona
22.8.43. Vreme polaska bataljona
1.1.44. Vreme dolaska bataljona
29.11.43. AVNOJ Održavanje II zasedanja AVNOJ-a
Pravci pokreta bataljona
Položaji bataljona
Značajne borbe bataljona
Železničke pruge
0 10 20 km.

бкJca 6г. 17

316

317

316 ВОЈИН ЈУЈЈОВИЋ-ЈУЛКА, мешалски радник у бродо1радилишшу у Мачданској Мишрокици, борац 3. Рус/арске чеше. Рођен 1923, Дренодица, Шабац

317. Прћи иаришјски курс ири ЦК КПЈ абјуст-сепшембар 1943. у Јајцу. Из Краљедачко/ башаљона су били: БОЖО КАЛЕМБЕР (сшоји друшу задњем реду), ДУШАН РИСТИЋ шрећи, осми ДУШАНДОЗЕТ-ДУДО, чуче: иешч КОЧА ЈОНЧИЋ и шесши ДРАГАН ГЛИГОРИЋ

318. Прћа шенкодска чеша 1. иролешерскедидизије, образодана сеишембра 1943. иосле каиишулације Ишалије. Из Краљедачко! башаљона су били: ВОЈИН ЈУЛОВИЋ-ЈУЛКА, МИЛАН БЕЛОЈГВИЋ -МА ЧАК к МИЛОРАД ПЕДОВИЋ-ГЕЦА. Чеша је учесшбока.ш у ирћом ослобођењу Куиреса, окшобра 1943.

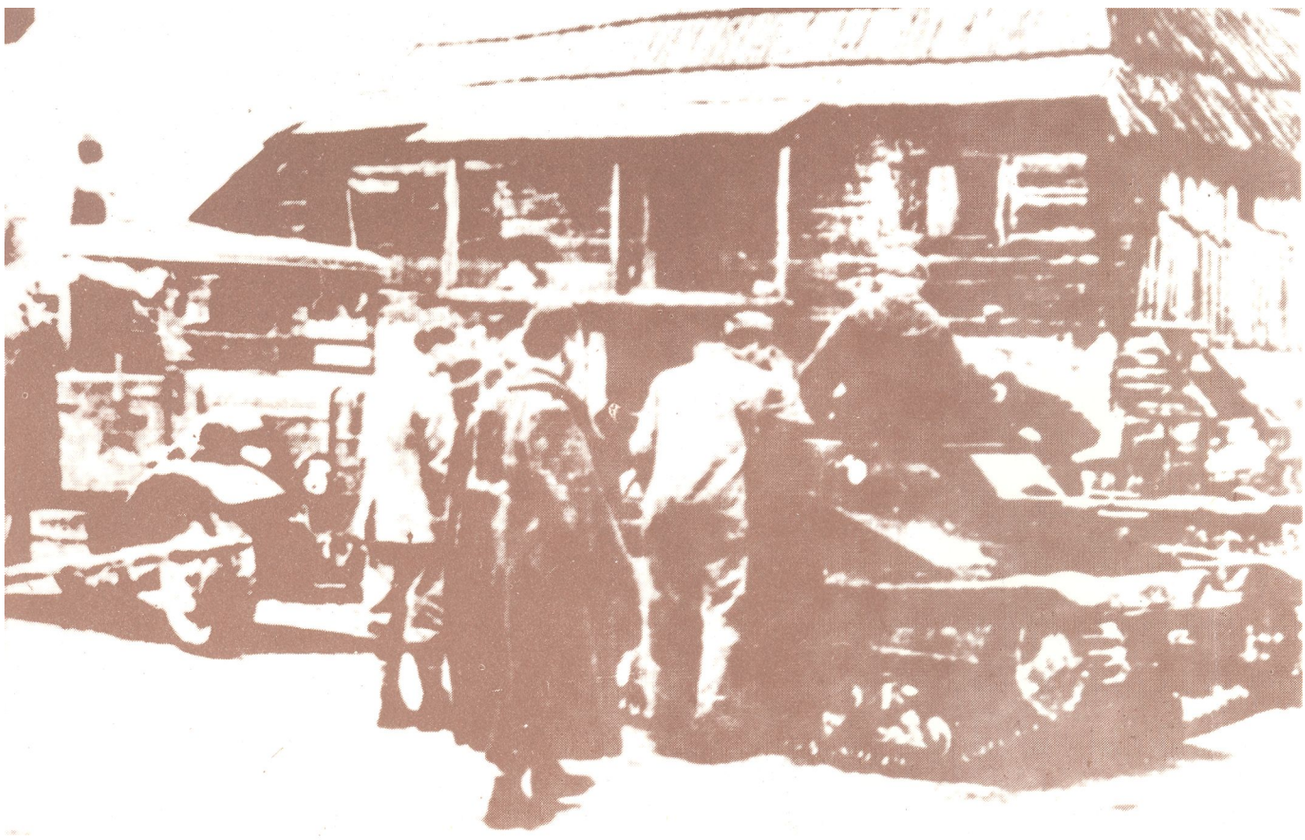

318

319

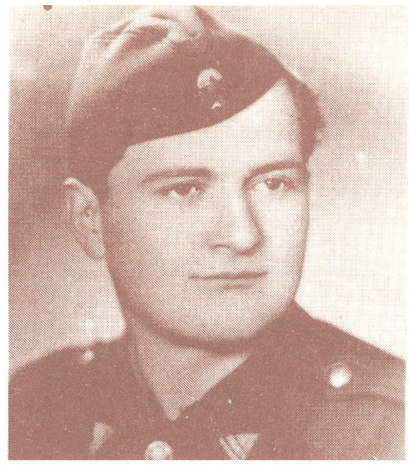

320

Иић̣о Карамашијек
Са Сушјеске II, цршеж /!

319. МИЈ1АНБЈЕЛОЈЕВИЋ-МАЧАК, ђак, борац 2. чеше. Рођеи 1923.у Тишо^раду. Тешкорањену шенку 1(код Сиња у борби са Иемцима

320. МИЛОРАД ПЕДОВИЋ ГЕЦА, мешалски раднику Фабрици аџионау Краљеђу, борац 1. чеше. Рођен 192 Краљеђу

321. Куирес, једно од најђећихуиоришта усташа. Ирђи иуш ослобођен окшобра 1943. Град је сиаљен и />| усшаше у њеш нису моИе уђи до краја раша

321

322. Наредба Врхокно/ шшаба о образодању Прке каздухоплодне базе

323. МИЛОРАД МИЛОВАНОВИЋ ГРЧКИ, мешалски радник у Фабрици а&иона V Краљеду, борац 1. чеше. Рођен 1921. у Краље-/;>•. Пошну.о децембра 1943. уЛидну као иншенданш Прђе каздухоилодне базе НОВЈ

324. Прди команданш Пр1?с ђаз - духоплоћне базе МИЛЕ Г1АВИЧИЋ. у средини са крадашом (био начелник шшаба Краљебачко1 башаљона) и МИЛАН СИМОВИЋ ЗЕКА. ирђи сдесна, седи (био командир 3. Рударске чеше), начелник шшаба базе

N A R E D B A

VRHOVNOG ŠTABA NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE

I

Pri Vrhovnom štabu Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije formira se prva vazduhoplovna baza.

Za komandanta I Vazduhoplovne baze odredjuje se pukovnik Mile Pavičić.

Za političkog komesara I Vazduhoplovne baze odredjuje se drug Sava Kerković.

Za pravilno funkcionisanje službe štab baze će odrediti potrebno pomoćno osoblje.

14.X. 1943.g.

Vrhovni komandant NOV i POJ
T I T O

Izvod: Naredba Vrhovnog komandanta NOV i POJ od 14. oktobra 1943. godine o obrazovanju prve vazduhoplovne baze.

322

323

324

325

326

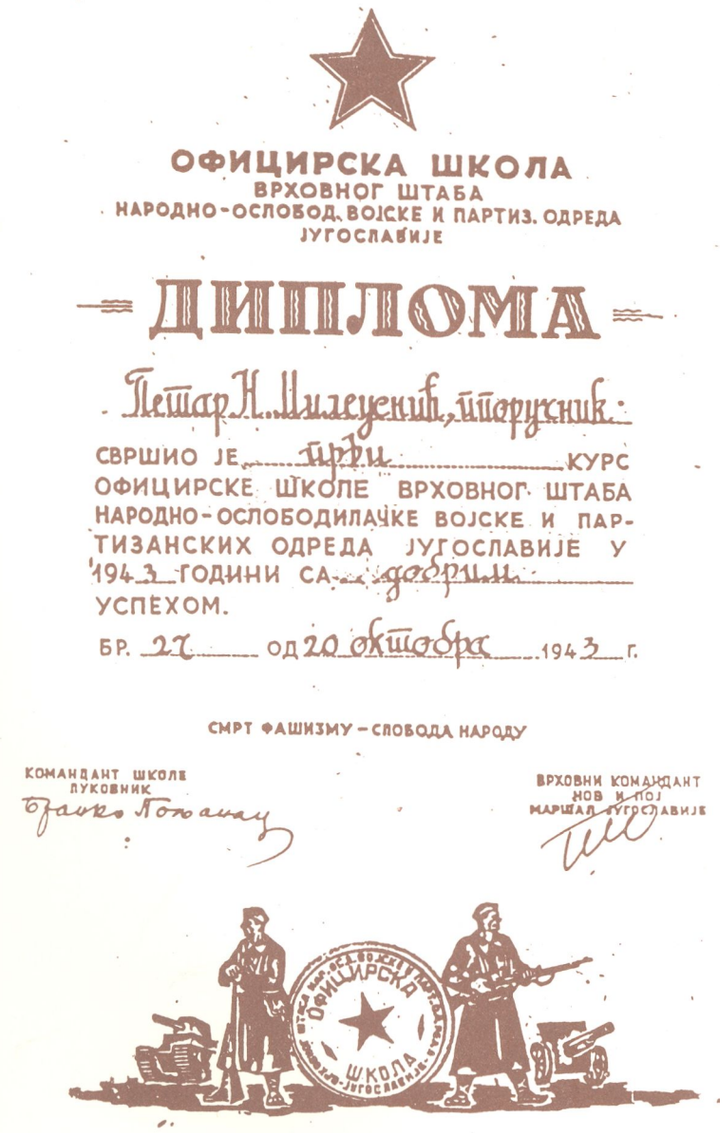

ОФИЦИРСКА ШКОЛА
ВРХОВНОГ ШТАБА
НАРОДНО-ОСЛОБОД. ВОЈСКЕ И ПАРТИЗ. ОДРЕДА
ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДИПЛОМА

Петар Н. Милеуснић, ађутант-поручник

СВРШИО ЈЕ трећи КУРС ОФИЦИРСКЕ ШКОЛЕ ВРХОВНОГ ШТАБА НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКЕ ВОЈСКЕ И ПАРТИЗАНСКИХ ОДРЕДА ЈУГОСЛАВИЈЕ У 1943 ГОДИНИ СА добрим УСПЕХОМ.

БР. 27 ОД 20 октобра 1943 Г.

СМРТ ФАШИЗМУ – СЛОБОДА НАРОДУ

КОМАНДАНТ ШКОЛЕ
ПУКОВНИК
Бранко Поповић

ВРХОВНИ КОМАНДАНТ
НОВ И ПОЈ
МАРШАЛ ЈУГОСЛАВИЈЕ
Тито

327

328

325. Плоча на кући у Лићну у којој је био смешшен штаб Прде даздухоилодне базе окшобра-децембра 1943. /одине

326. ПЕТАР МИЛЕУСНИЋ-ЛАЛА, мешалскираднику Фабрици ађионау Краљеду, борац 1. чете. Рођен 1918, Глађаци, Оточац, Лика

327. Диилома ПЕТРА МИЛЕУСИИЋА-ЛАЛЕ о заћршешку / Курса официрске школсу Јајцу, октобра 1943.

328. МИЛУГИН ВУЈОВИЋ-ВУЈАКЛИЈА, иолишички комесир и ДУШАН КАРИЋ, командир 2. чеше 4. Краљећачко/ башаљона у јесен 1943. код Трађника иред одлазак Вујодића на ноћу дужносш

329

330

331

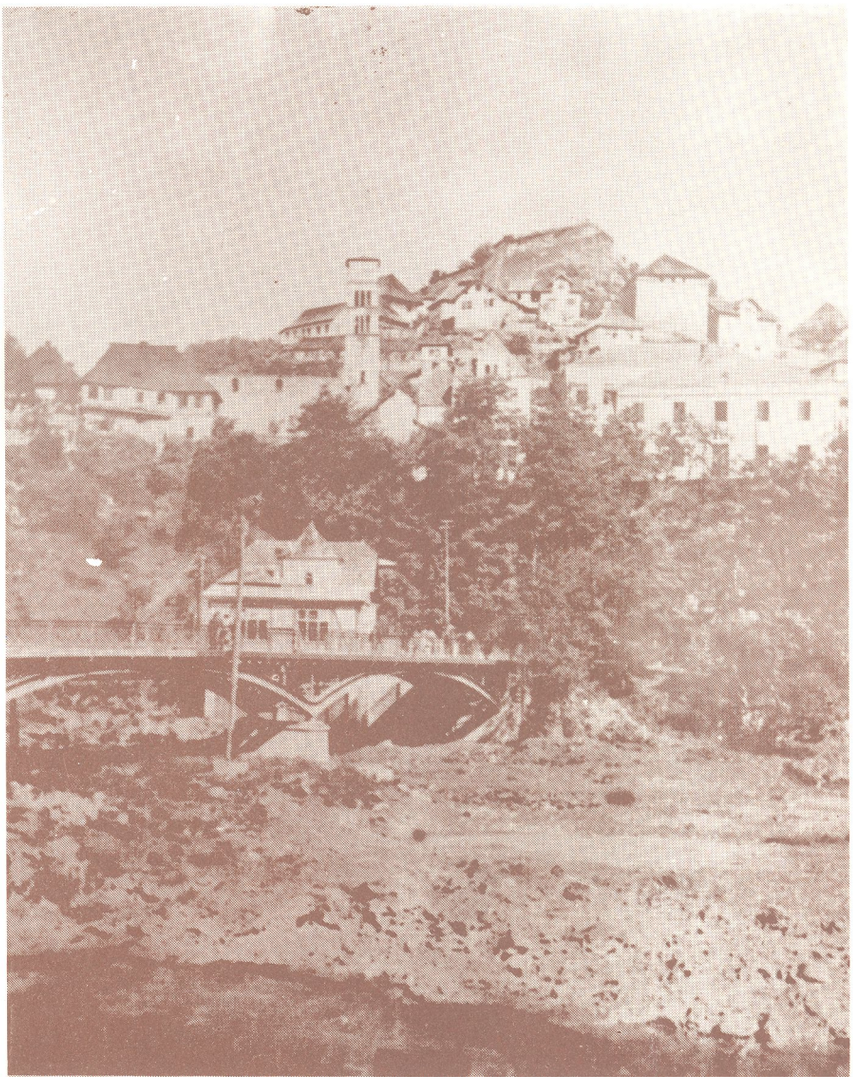

332

329. НИКОЛЛ ЈАКОВА ТРЕШЕЉ. радник. Рођен 1907. Муђ, Си.шш. Пошнуо нођембра 1943. код Трађника

330. ДУШАН КАРИЋ, ирђи с ле-1>а. и МИЛИВОЈЕ РАКИЋ-ЦРВЕНОАРМЕЈАЦ, командир 2. и командир 1. чеше 4. Краљеђачко/ башаљона на Виленици код Трађника нођембра 1943.

331. Паршијски курс у Јајцу нођембар-децембар 1943. године. На курсу су из Краљеђачко/ баСиаљона били: МИРО ДРАГИШИЋ-ПИПЕР, V задњем редх ирђи с десна. БЛАГОЈЕБОГАВАЦ, АНТОНИЈЕИСАКОВИЋ и МОМЧИЛО ДУГАЛИЋ (означени кђадратом)

332. Јајце из дремена 11 заседања АВНОЈ-а

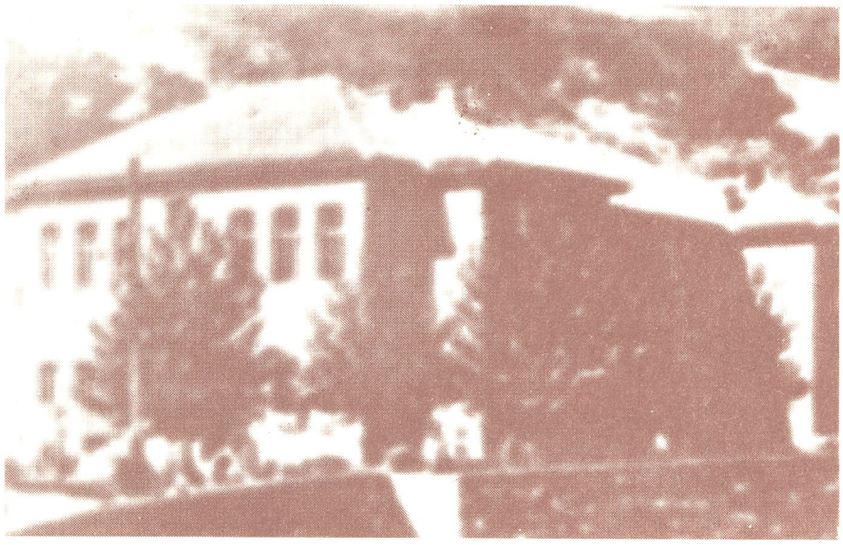

333

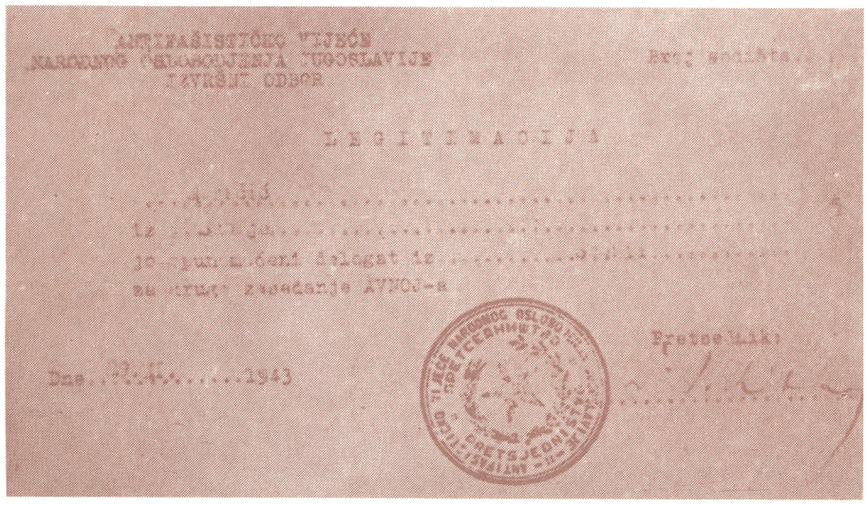

335

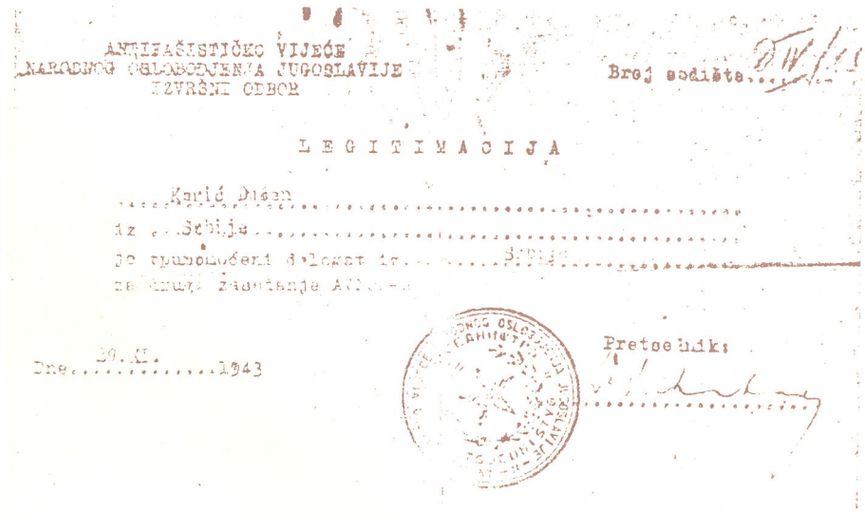

336

334

333. З/раца V Јајцу у којој је одржано II заседање АВНОЈ-а 29, новембра 1943. У шо креме 4, Краљедачки башаљон се налазис у Јајцу на обезбеђењу заседања

334. РАДОСАВ МАРИЧИЋ-КАПЛАР, шрЈоћачки иомоћник, командапш Краљеђачкој башаљонау дреме II заседања АВНОЈ-а. Рођен 1920, Крушеђица, Краље•ко. Већник АВНОЈ-а

335. Лешшимација деђника АВ•НОЈ-а Радосаћа Маричића

336 Лешшимација деђника АВНОЈ-а Душана Карића

337. ДУ1ЛАН КАРИЋ, студенп медицине, командир 2. чеии Краљеђачко/ башаљонау ђремеI заседања АВНОЈ-а. Рођен 1919 Кочане - до раша жидео Ј Косођској Мишродици. Већниш АВНОЈ-а

337

338. Хор Прде пролетерске бри-1аде педа на II заседању АВНОЈ-а химну. Оснобу бршадноI хора је сачпњабао хор 4. Краљећачко1 батаљона на челу са Миком Хараканом-Шуцом

339. Мишраљесци на положају за дреме II заседања АВНОЈ-а

338

339

340

340. Мошоризација Прбе иролетерске дидизије чијим су се камионима, децембра 1943, борци Краљедачш башаљона иребезли од Бујојна до Шуица

341. Партизански доз којим је 4. Краљедачки башаљон пребачен из Јајца до Бујојна децембра 1943. јодине

342. ДАНЕЛУКЕ ВУКОРЕП , земљорадник. Рођен 1920, Дубрађа, Шибеник. Пошнуо 16. децембра 1943. код Шуице

341

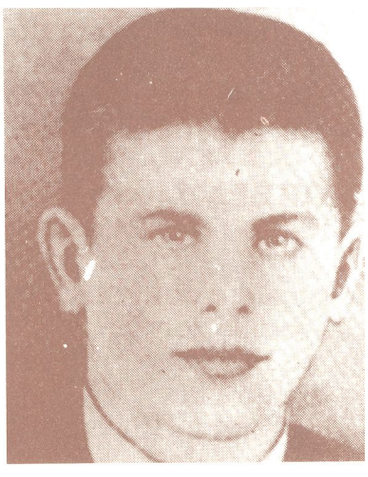

342

Од западне Босне до Санџака

Од западне Босне до Санџака

(јануар - јули 1944)

Немци су почетном јануара 1944. године отпочели стезање обруча оно партизансних снага у рејону Травнина и Турбета, па се 1. пролетерсна бригада у тону ноћи између 9. и 10. јануара пробила од Турбета прено Градине, Црног врха, Карауле и Понира до Витовља. Када је нолона бригаде, ујутро 10. јануара, избила из шуме нод Понира на непошумљену висораван приметила је да јој у сусрет иде немачка колона са доста товарних коња. У напад Је одмах упућен 4. нраљевачни батаљон. Снег је био дубок, Немци су били изненађени, али су давали жилав отпор. Борба је трајала цео дан и настављена идућег дана уз учешће и других батаљона бригаде.

Том приликом убијено је више непријатељских војника и товарних коња и заплењено доста намирница које су Немци опљачкапи од народа Жупе у средњој Босни.

После борби код Витовља батаљон се пребацио преко реке Угра, Петровог Поља и Шипрага у рејон Масловара и Ободника. На том простору батаљон се задржао дуже време, па је поред остале делатности издат и батаљонски лист „Ударнин" у коме је Бранислав Божовић описао погибију другова у борби у Витовљу 1 0. јануара. Тих дана је у батаљон стигла и прва попуна из Прекоморских бригада, коју су чинили стари борци из Црне Горе интернирани у Италију, а који су после капитулације образовали Прекоморске бригаде.

У другој половини марта 1944. батаљон Је стигао у рејон Мркоњић Града, где настају тешке борбе са немачком „Принц Еуген" дивизијом. Немци 3. априла улазе у Мркоњић Град и настављају надирање цестом према Чаћавици. Успоравајући надирање Немаца, Краљевачки батаљон три дана води жестоке борбе на положајима Подшиљка, Мрачаја и Подрашнице. После ових борби Немци напуштају град и повлаче се у Јајце, да би поново 22. априла ушли у њега. И приликом овог надирања Немаца батаљон води борбе у рејону села Рогоља и Потшиљак.

Када је батаљон упућен 27. априла да смени 2. батаљон бригаде на положајима Лисине изнад Мркоњић Града, изненада је био нападнут штаб батаљона у селу Шипову, док је вршио смену са штабом 2. батаљона. Напад је извела немачна специјапна јединица - „труп" обучена за извођење посебних командоских акција против партизана и њихових штабова. Оба штаба батаљона су успели измаћи непријатељском нападу, али је заробљен део архиве 4. батаљона.

Двадесет осмог и 29. априла батаљон напада немачке положаје на Превили и Оругли изнад града. Ујутро 30. априла, у густој магли, Немци узвраћају нападом на положаје Краљевчана на Лисини, али су после жестоког окршаја враћени натраг у град.

Другог маја батаљон поново напада на Мркоњић Град са осталим батаљонима бригаде, а Немци три дана касније узвраћају нападом на Лисину. Краљевачки батаљон 1 2. маја опет напада на Превилу, а Немци 16. маја поново врше нонтранапад на положаје батаљона код Герзова.

Цела 1. пролетерска бригада је око Мркоњић Града водила честе и тешке борбе са наизменичним успехом све до десанта на Дрвар 25. маја 1944. када су Немци из Мркоњић Града и Јајца извршили општи напад на положаје бригаде.

Задржавајући наступање немачких јединица према Млиништима, Краљевачки батаљон је водио жестоке, често и драматичне борбе у рејону села Михаљчића и станице Лисина. Борбе су вођене са наизменичним успехом и у једном противјуришу Краљевачког батаљона 2. чета је, прогонећи Немце кроз шуму, избила у позадину непријатељ>а. Немајући везе са батаљоном чета је самостално изводила акције у непријатељској позадини, па је тако разбила непријатељску колону коморе код села Врбљана, запленила доста материјала и коња и заробила неколико непријатељских војника.

На положајима код Млиништа, 30. маја, савезничка авијација је грешком бомбардовапа положаје Краљевачког батаљона и нанела му велике губитке. Тада су погинули Гаја Шовљански-Јумба, командир пратеће чете, заменик командира 1. чете Живојин Алексић-Чарапан и други.

Након тешких борби код Млиништа, батаљон се 5. јуна у саставу бригаде одвојио од непријатеља и преко Купрешког пол>а стигао у рејон Горњег Вакуфа, Вуковског и Рилића.

И у овом рејону непријатељ није мировао, па је Краљевачки батаљон на положајима код Долца и на Кумној гори водио борбе у којима су противтенковски топови били у стрељачком строју са борцима и тако одбијали непријатеља. После ове борбе батаљон се пребацио преко цесте Прозор-Горњи Вакуф и рејону Макљена и запосео положаје југоисточно од Прозора код Доње Васти. Са тих положаја Краљевчани су одбили немачки напад од села Грачанице и протерали их натраг у долину реке Раме, а затим наставили покрет на планину Враницу, а одатле преко цесте Травник-Горњи Вакуф на сектору Поље Башаринац. У том рејону, нарочито на Смрковој коси, дошло је до жестоке борбе са непријатељским снагама које су ишле у сусрет пролетерима. Пошто се бригада тим правцем није могла пробити према планини Влашићу она се у току ноћи између 23. и 24. јуна вратила на планину Враницу.

Осванула је густа магла, па је у шуми видљивост била још мања. Колона батаљона се пењала узбрдо према заравни Паљике и најједном се сусрела са непријатељем. Настала је броба прса у прса, а убачени су и остали батаљони бригаде. Сукоб је трајао до подне, а када су пролетери избили на зараван Паљике, било се разведрило а сунце обасјапо врхове планине. До оваквих изненадних судара са Немцима у овом рејону је долазило зато што су они били открили нашу шифру и знали су за наш сваки покрет.

Са планине Вранице Краљевчани су без борбе у саставу бригаде наставили покрет преко планине Битовње, прешли цесту и пругу Сарајево-Коњиц код Раштелице, продужили на планину Бјелашницу и код Трнова застапи ради краћег одмора.

Од Трнова батаљон је наставио покрет преко села Миљевине, у Фочи прешао реку Дрину и продужио у рејон Метаљне код Пљеваља, а затим стигао до рејона Шаховића. Овај терен је био добро познат старим борцима још из времена 5. непријатељске офанзиве.

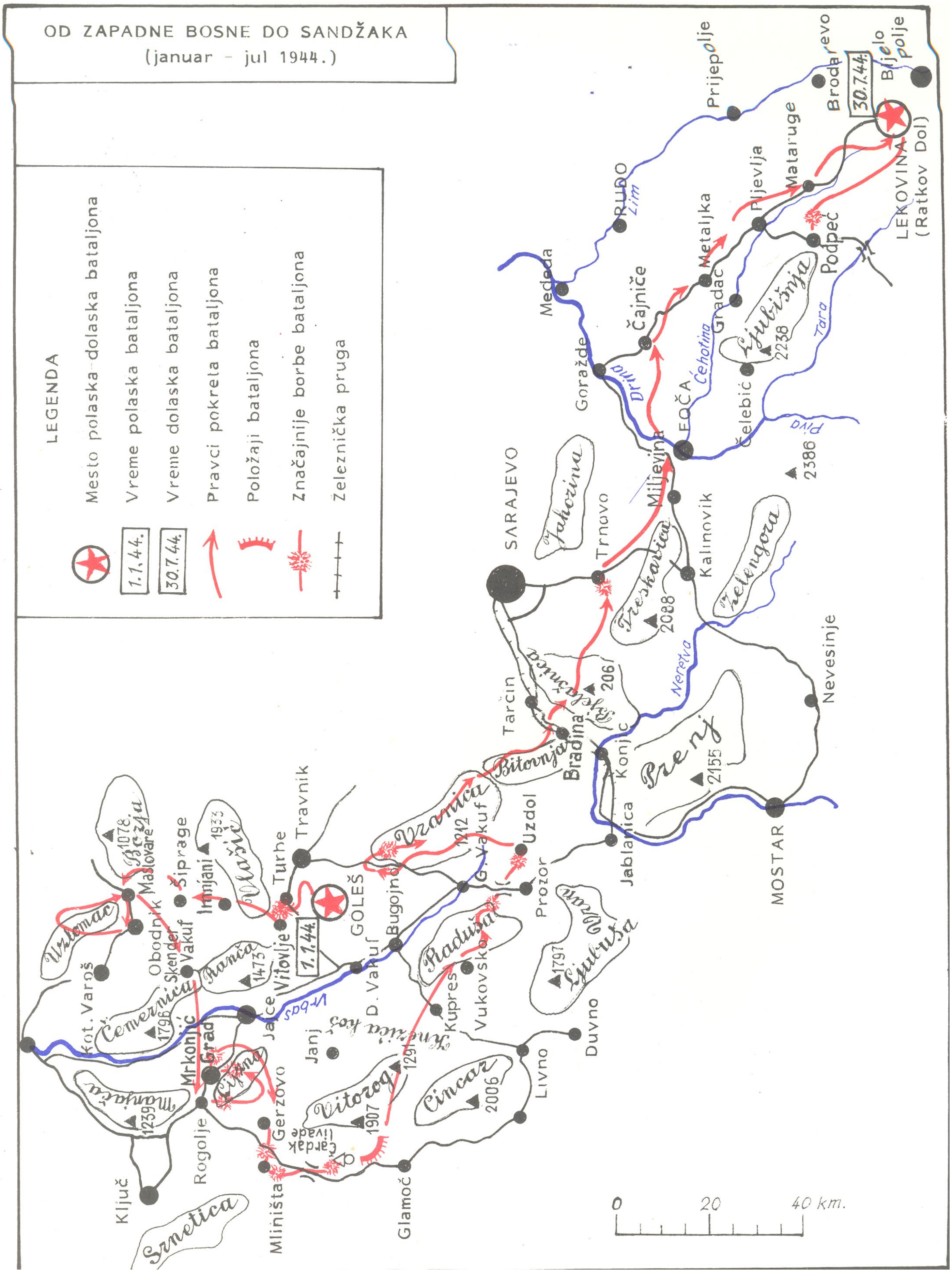
OD ZAPADNE BOSNE DO SANDŽAKA
(januar - jul 1944.)
LEGENDA
Mesto polaska-dolaska bataljona
Vreme polaska bataljona
Vreme dolaska bataljona
Pravci pokreta bataljona
Položaji bataljona
Značajnije borbe bataljona
Železnička pruga
1.1.44.
30.7.44.
SARAJEVO
MOSTAR
FOČA
LEKOVINA
(Ratkov Dol)
Bijelo polje
Prijepolje
Brodarevo
Pljevlja
Mataruge
Metaljka
Čajniče
Goražde
Međeđa
RUDO
Lim
Drina
Ćehotina
Tara
Piva
Ljubišnja
Podpeč
Čelebić
Gradac
Miljevina
Kalinovik
Trnovo
Jahorina
Treskavica
Zelengora
Bjelašnica
Neretva
Nevesinje
Prenj
Konjic
Bradina
Tarčin
Bitovnja
Jablanica
Uzdol
Prozor
Vranica
G. Vakuf
Bugojno
GOLEŠ
Travnik
Turbe
Vitovlje
Imljani
Šiprage
Vlašić
Maslovare
Borja
Obodnik
Uzlomac
Kot. Varoš
Skender Vakuf
Ranča
Čemernica
Jajce
Vrbas
Mrkonjić Grad
Lisina
Manjača
Ključ
Rogolje
Gerzovo
Čardak livade
Mliništa
Srnetica
Janj
D. Vakuf
Kupres
Vukovsko
Raduša
Kupreško polje
Vitorog
Cincar
Glamoč
Livno
Duvno
Ljubuša
2155
2386
2238
2088
2067
1907
2006
1797
1239
1796
1473
1933
1078
1291
0
20
40 km.

Зкјса к>г. 18

343

344

343. Друш с десна (чучи) ВАСИЉКО МАРКОВИЋ, борац 2. чеше. Снимак је наирадљен јануара 1944 1одинеу Шипра1ама, Котор Варош

344. МИЛИВОЈЕ РАКИЋ-ЦРВЕНОАРМЕЈАЦ, пекарски радник, борац 2. чете. Рођен 1919. у Косјерићу. Ношнуо 10. јануара 1944. у селу Витоћљу код Турбета као командир 1. чете Краљеђачко! батаљона

345. ЈАИКО ИВАНА КОСТАНИЋ, земљорадник, борац 4. батаљона. Рођен 1920, Дрђеник, Макарска. Иошнуо јануара 1944. у Вишоћљу код Турбета, Трађник

346. Деца села Шипраш код Котор Вароша, са којима се срео Краљеђачки батаљону зиму 1944. Уоћом селу су остали инструменти музике КраљеђачкоІ батаљона фабруара 1943. Іодине

347. ЗДРАВКО ГИГОВИЋ, командир 3. Рударске чете

345

346

347

Борци 2. чете фебруц 1944. у селу Обродо, Котс Варош. Крајњи десно сто^ АНЂЕЛКО БАРИШИЋ

349. Писмо БРАНИСЛАВА Б(ЖОВИЋА БАНЕТА, заменш политичко! комесара Краљед, ***чко1*** *батаљона упућено 16. ма„ 1944. рањеном командиру Руда^ ске чете ЗДРАВКУ ГИГ0ВИЋ1*

350. БРАНИСЛАВ БОЖОВИЋ БАНЕ, матурант шмназије Кособској Митрокици, заменик доцније иолтшичкп комесар • КраљебачкоI батаљона. Роће 1921, Мушутишше, Суда Река

PALIM DRUGOVIMA!

Dali iko od naših boraca može da zaboravi borbu na Melićim? Dali ijedan može da zaboravi herojski pale borce, koji svojim životima udariše temelj velikoj našoj pobedi?...

Kada su fašistički pljačkaši obasuti iznenadnom ubitačnom vatrom, raspršili, da u divljem begu spasu svoje bedne živote, oni su, u silnom jurišu, uzavrelom mržnjom prema bezdušnim okupatorima, daleko umakli napred ispred svih ostalih, goneći i obarajući izbezumljene od straha friceve. Pali su slavnom proleterskom jurišu...

Milivoje Rakić, Petar Pauković, Vojče Andrejević, Marin Ninčević, Nikola Sunjerga... komandir, zamenik komandira, politički delegat, desetar, borac...

Svi mladi, odani, vatreni borci za slobodu svojih naroda, svi sa neugasivom mržnjom prema mrskom porobljivaču.

Svi dobri, bliski drugovi, očeličeni proleteri. Ko nam je od njih bio draži?...

Milivoje Rakić, mladi Srbijanac, borac od početka narodnog ustanka koji je prošao kroz sve borbe, muke i teškoće, i uprkos toga uvek veseo, nasmejan, spreman za šalu i u najtežim momentima... "Slobodna Jugoslavija" govorila je nekoliko puta o njemu.

Petar Pauković, sin slavne Kozare, koji je hvatao za cev mitroljeza i kao pravi proleter bio uvek spreman za najteže zadatke i najviće podvige.

Vojče Andrejević, mladi radnik iz Prizrena najpouzdaniji mitroljezac i omiljeni drug u celom bataljonu, koji svim svojim mladim bićem beše odan drugovima svojim i borbi za koju je život dao.

Marin Ninčević, dalmatinac, uvek prvi u jurišima, uvek veseo i raspoložen, uvek radost i razonoda svojih drugova.

Nikola Sunjerga, mladi proleterski borac, skroman i ćutljivno zato uvek spreman i siguran za svaki zadatak.

Marko Topić, stari borac iz Dalmacije, veseo i dobar koga su svi voleli...

Njih šest... šest najmilijih drugova, šest dragocenih života dao je naš bataljon u ovoj borbi.

U herojskoj, nadčovečanskoj borbi naših naroda, uz nebrojene druge pale heroje, životima svojim udaraju oni temelj boljoj i srećnijoj budućnosti naših napaćenih naroda. Zato, u tuzi i žalosti, koje u sećanju na njih ispunjavaju naša srca, istom snagom buja u nama i ponos na naše herojske borce-proletere koji krvlju svojom pišu najslavnije stranice u istoriji naših naroda.

Slava palim drugovima!

B.B.

351

351. Чланак у батаљонском листу „Ударник" бр. 13 од 1944. иоћодом пошбије Милићоја Ракића, Петра Паукоћића, Војислаћа Андрејећића, Николе СуњерШ и Марина Нинчића 10.јануара 1944. у селу Витоћљу код Турбета, Траћник (чланак је написао Бранислаћ Божоћић-Бане)

ŠTAB
PRVE PROLETERSKE BRIGADE
Br. 674
21. marta 1944.

ŠTABOVIMA BATALJONA I KOMANDAMA JEDINICA

Prema naredjenju Štaba divizije i našeg naredjenja br. 673 od 17. o.m. naša brigada izvršiće pokret sa ove prostorije na prostoriju Jajce–Mrkonjić Grad. Raspored naših jedinica na tom sektoru biće sledeći:

...

IV bataljon izvršiće pokret sa sadašnje prostorije pravcem Maslovare–Šiprage–Vlatkovići–Priseka–Gor. Bešpolj–Barovo–Donja Liskovica–Kopljevići–Mrkonjić Grad i smestiti se na prostoriji Kotline–Rogolja–Potšiljak. Bataljon će sa te prostorije stalno održavati vezu u pravcu Sitnice i Manjače sa tamošnjim delovima V korpusa, i u slučaju potrebe dejstvovati na tom pravcu.

...

Komandant - kapetan
Jagoš Žarić

352

353

354

352. Наредба о покрету Краљевачко! батаљона из рејона Маслоџара у рејон Мркоњић Града

353. Партизански тоџарни ко- 1 њи прелазе реку Врбас 1944. /о- j дине без коњоџодаца

354. ФИЛА АЛФОНСА САМОХ-ОД, домаћица, болнпчарка 4. батаљона. Рођена 1925, Водице, ; Шибенпк. Пошнула 1944. у селу Плоче код Јајца

355

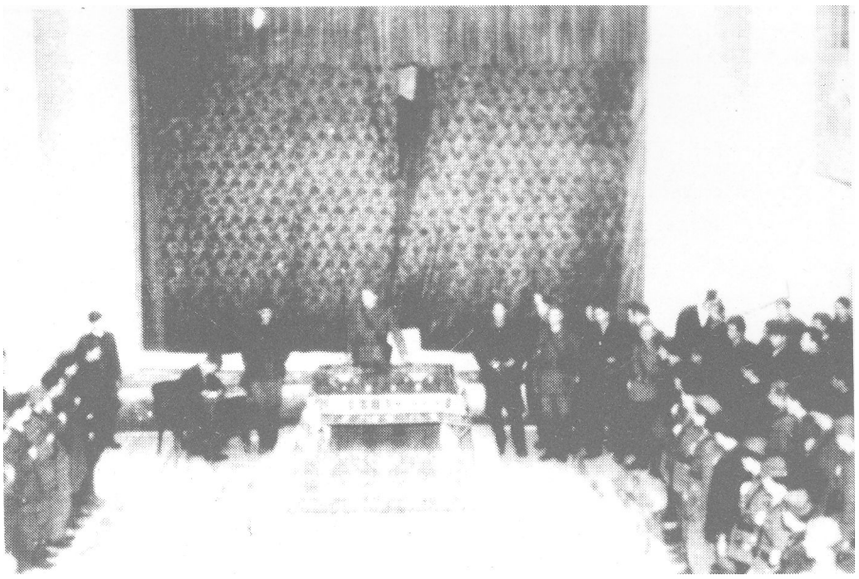

356

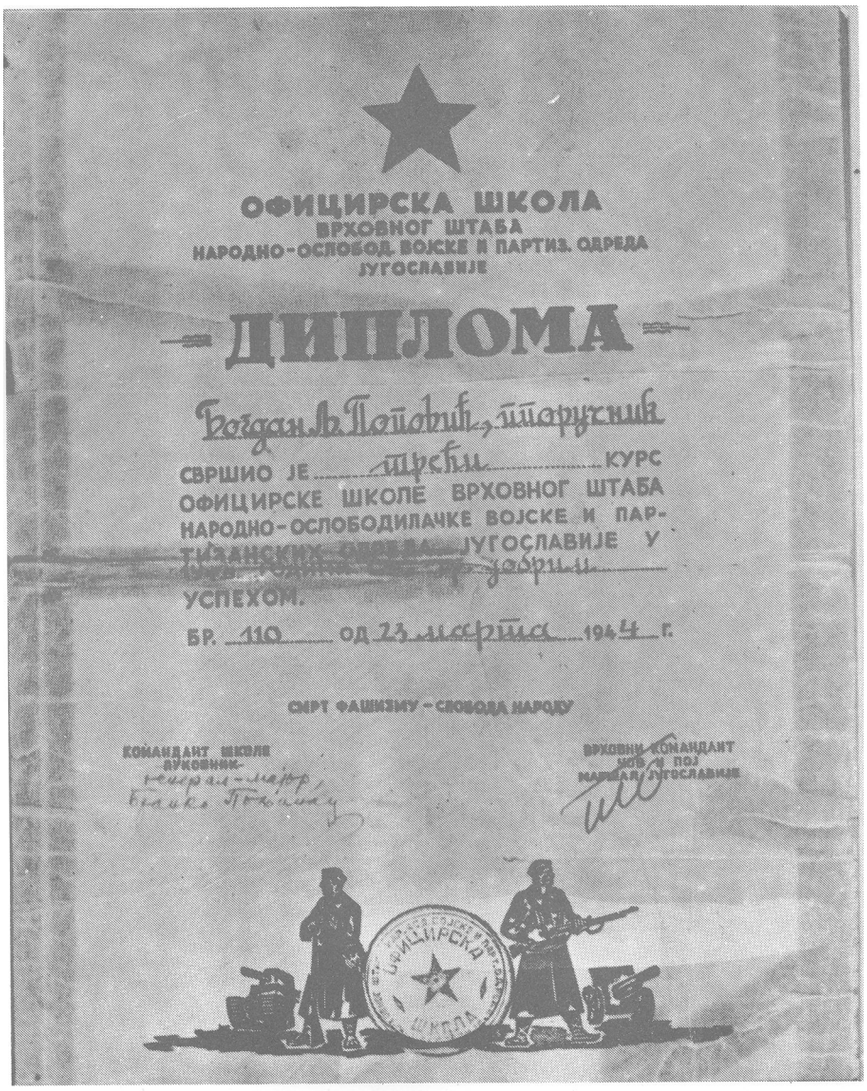

357

355. БОЖО КАЛЕМБЕР, рудару „Трепчи", заменик кљманданта Краљећачко! батаљона. Рођен 1916, Кореница, Лика. Заћршио официрску школу ВрхоћноЈ штаба НОВ и ПОЈуДрћару 1944. шдине

356. Сћечана предаја дишлома курсистима официрске школе ВрхоћноI штаба НОВ и ПОЈ у Дрћару 1944. Ћдине

357. Диплома БОГДАНА НОПОВИЋА-БОЋЕ, земљорадника, борца 1. чете Краљећачко! батаљона. Рођен 1924, Коћачи, Краљећо

358. Нрћи пасош НационалноI Комишеша ослобоћења Ју1осладње под редним бројем 1, издаш је борцу 4: Краљедачкт баишљона БОГДАНУ ПОПОВИЋ У-БОЋИ .

359. Издате дизе на пасошу БОГДАНА ПОПОВИЋА од стране Ирана и СокјетскоI Садеза са печатом јушслоденскоI иоспансшћа

360. Мост на рецп Врбасу код Јајца преко кош је прешао Краљебачки баталон 1944. приликом одласка из средње Босне за Мркоњпћ Град

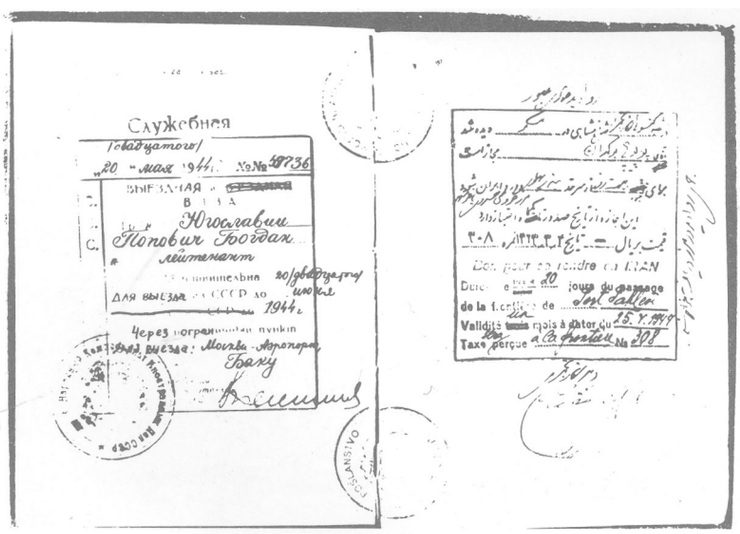

359

360

361

362

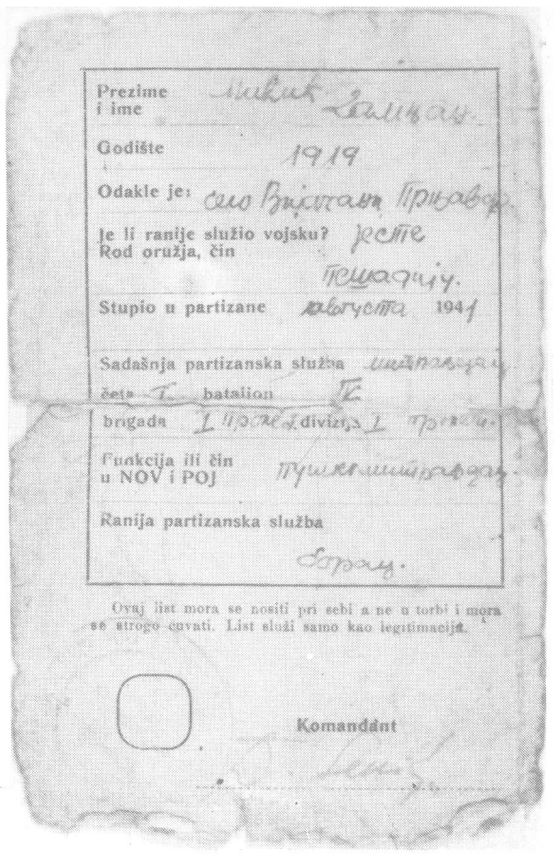

363

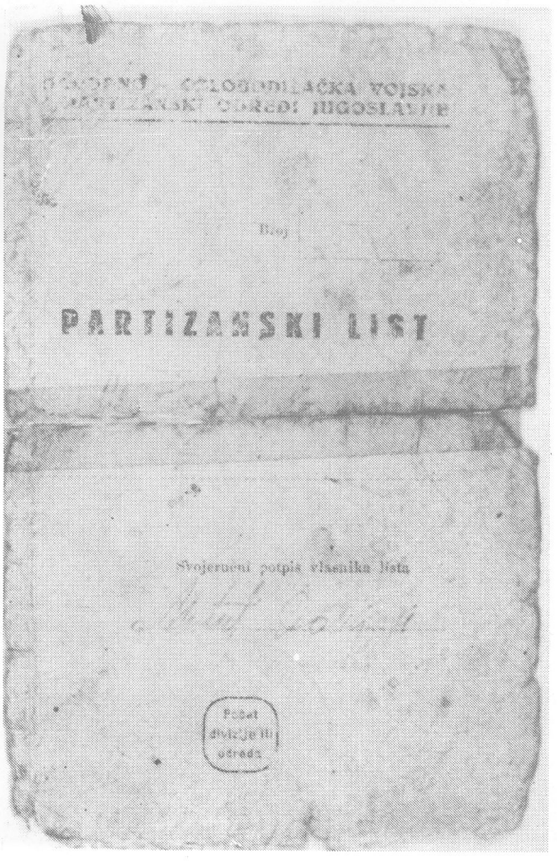

363

361. Борци КраљедачкоЈ башаљона у селу Герзобу код Мркоњић Града априла 1944, с леда на десно: ДУШАНКА ВАСИЋ, ЗОРА КРЦУНОВИЋ (са хармоником), иза ње лећо МОМЧИЛОДУГАДИЋ идесноДУШАНКАРИЋ, а иза Карића БРАНИСЛАВ БОЖОВИЋ БАНЕ

362. ЈАГОШ ЖАРИЋ, мајор, команданш 1. пролетерске бртаде (био командант 4. КраљећачкоІ батаљона) и иукоћник ВАСО ЈОВАНОВИЋ, командант 1. пролетерске дћизпје на митишу у селу Подкрај код Мркоњпћ Града 14. априла 1944. 1одине

363. Партизански лист ДАМЊАНА МИЋИЋА, издат марта 1943. Шумски радни, од 1942. борац-мптраљезац 4. Краљећачко! батаљона. ПоШнуо 30. аирила 1944. на Мајданској КОСП *- Лиспна код Мркоњпћ Града као десетар--мптраљезац 1. чете*

364

366

365

364. Искакање немачких иадобранаца на Дрћар 25. маја 1944. У шо време Краљедачки батаљон се налазиоу селу Герзобу и спречадао, у састаду 1. пролетерске бришде, надирање немачких сна!а од Мркоњић Града за Млиништа

365. Ошако је из!ледало небо над Дрћаром 25. маја 1944. !одине прекрићено падобранцима

366. ХРИСГИФОР ИЕРИШИЋ КИЋА-СИИРО, студент ирађа, борац 1. чете. Рођен 1918. у Краљећу. Пошнуо 25. маја 1944. приликом десанта на Дрћар као заменик командира инжињеријске чете (тада на инжињеријском курсу у Дрћару)

367. ГАЈА ШОВЉАНСКИ-ЈУМБА, радник у Фабрици ађиона у Краљећу. Рођен 1917, Ђурђедо, Жабљак, Ноћи Сад. ПоШнуо 30. маја 1944. на Млиништима, Босна од (по!решно!) напада ешлеских ађиона, као командир пратеће чете Краљећачко! батаљона

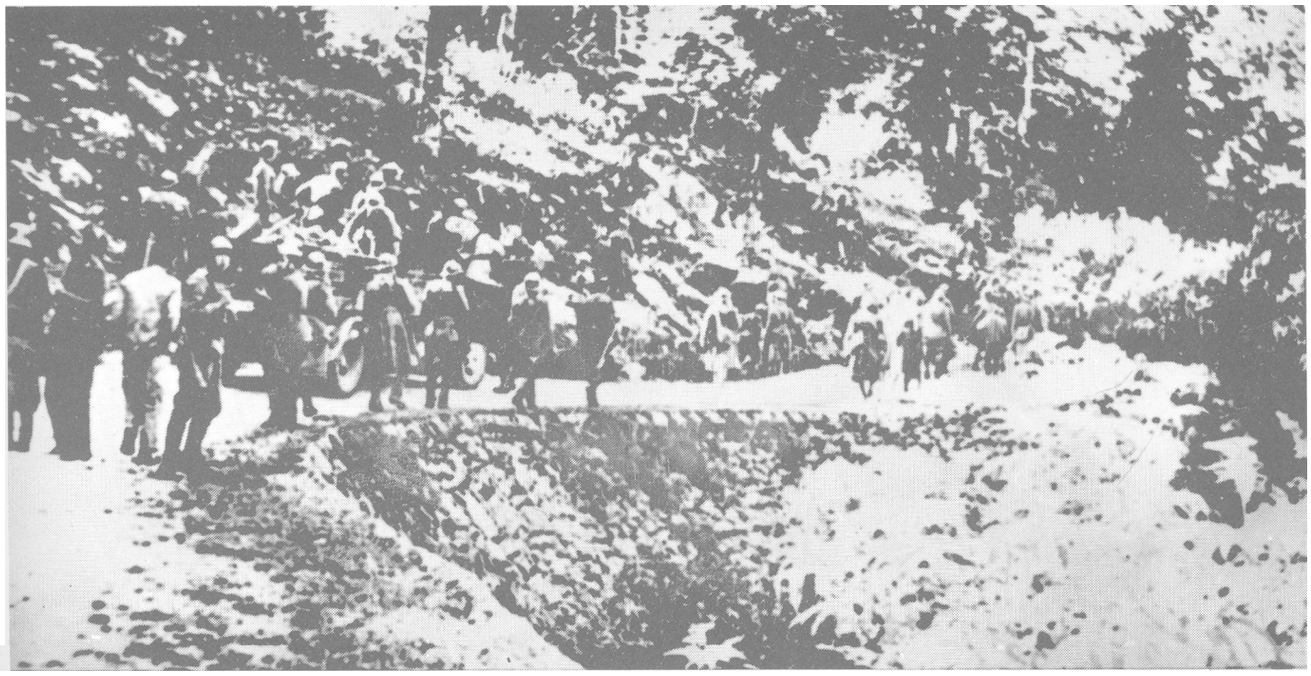

368

368. Делоћи 7. немачке „Принц ЕуЈен"дидизијеу наступању од Мркоњић Града ка Млиништима. Краљећачки баишљоње са 1. пролетерском бртадом од 25. маја до 3.јуна 1944. задржаћао надирање оће дићизије на том ирађцу

369. Горњи Вакуф око ко1а је Краљећачки батаљон ћодио жестоке борбе:јула 1942, марта и септембра 1943. ијуна 1944. последесанта на Дрћар

370. АНГЕВИЦКА КРИВИЋ, земљорадник. Рођен 1924, Каштел Нехај, Сплит. Пошнуо 23. маја 1944. код Мркоњић Града

371. МАРКО ШИМЕ ЈУРИЧЕВ, земљорадник. Рођен 1926, Водице, Шпбеник. Иошнуо јуна 1944. на Млиништима, Босна

370

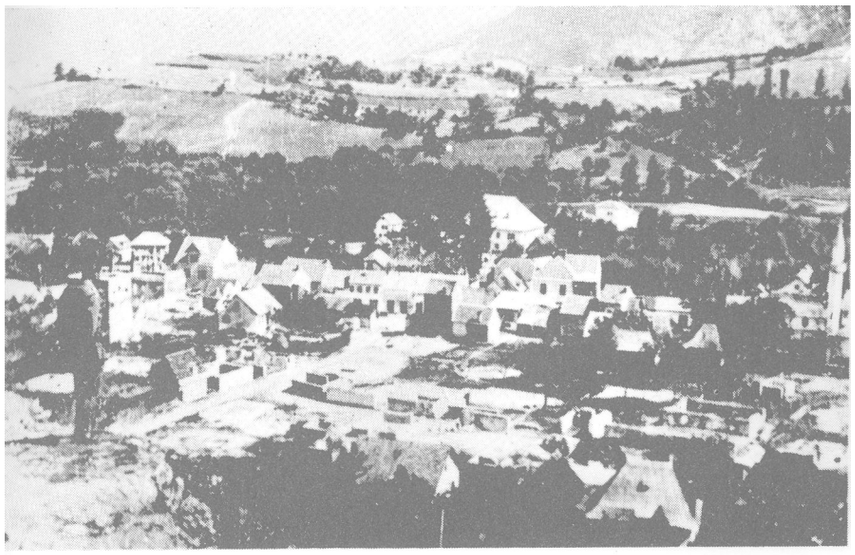

369

371

372

373

372. Преношење рањеника 1. пролетерске на иланпнп Враници. Краљедачки батаљон је додио жестоке борбе на Вранпци са 7. СС „Принц Еучен " дибишјом јуна 1944. Јодине

373. Прелазак преко моста на реци Дринп у Фочи јула 1944. приликом покрета за Санџак и Србију

374. БЛАГОЈЕ БОГАВАЦ-ПОП, прћи с десна, прди застаћник и касније политички комесар КраљебачкоI батаљона отишао децембра 1943. у политодјел 11. Крајишке дибизијеу средњу Босну

375. Партизанска локомотиба која је 1943/44. \одине саобраћала на ираћцу Дрћар-Срнетица-Јајце--Саница

374

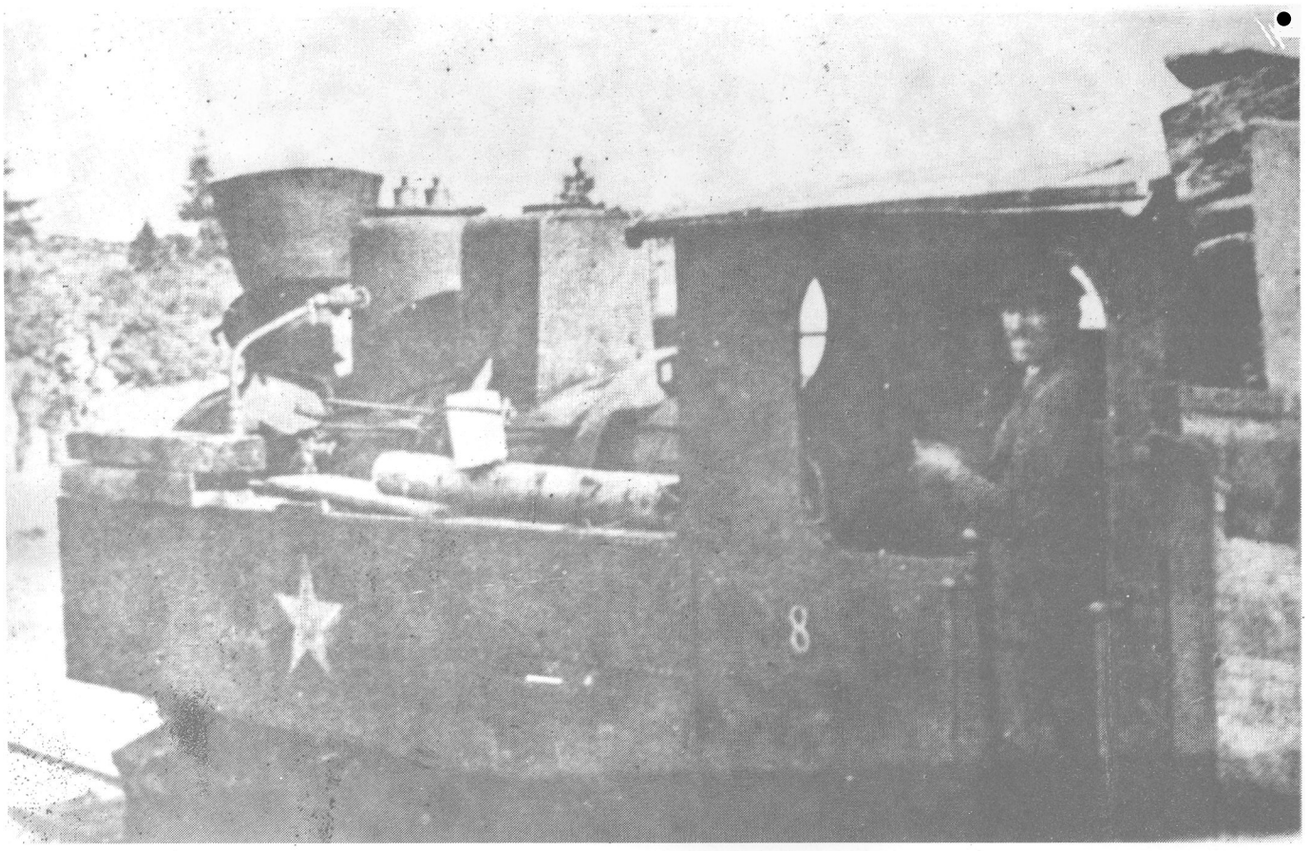

375

376

376. МИЈ1АН МИТРОВИЋ, обућарски радник, борац 2. чете. Рођен 1922, Мрађица, Прњавор. ПоШнуо 1944. у нападу на Бања Луку као командир 2. чете иољско! батаљона 18. средњобосанске бршаде

377. ИВО ПАВЕ ДРАГОБРА ТОВИЋ, земљорадник, борац 1. чете. Рођен 1922, Раба, Меткоћпћ, Далмацпја. Пошнуо 1944. на острћу Шолтп као командант батаљона далматинске бришде

378. ЂУРО ЗАВАЂА ЂОКА, шумски радник, ћодник ћода и заменик командира 3. Рударске чете. Рођен 1917, Висућ, Удбина, Лпка. Пошнуо децембра 1944. Јодпнеу лпцп као политички комесар 4. батаљона 1. бршаде 35. дидпзије

379. На Корчули 1944. шдина са рањенп1{пма 32. дићизије остали су из КраљедачкоЈ батаљона: СЛАВОМИР ПОКИМИЦА (стоји, трећи с леба), ДУШАН ВРЗИЋ (шрећи с леђа, чучп)

377

378

379

Поход у Србију

Поход у Србију

(јул - октобар 1944)

За време боравка у Санџаку батаљон се најдуже задржао у рејону села Потнрајци и Лековина, југозападно од Пљеваља. Ту се врше војне и политичке припреме за одлазак у Србију, чему су се сви радовали, а нарочито стари борци који су отишли из Србије још 1941. године. Доживели су још једну радост: 30. јула 1944. у селу Лековини пред стројем целе бригаде прочитана је наредба о одликовању бригаде орденом Народног ослобођења.

За боравак 1. пролетерске дивизије у Санџаку и њене припреме за одлазак у Србију свакако је и непријатељ сазнао, па је 13. августа са снагама 1. брдске и 7. „Принц Еуген" дивизије отпочео офанзиву против пролетера.

Почетак ових дејстава затекао је Краљевчане не положајима у рејону Градине, на цести Пљевља-Тара-Жабљак, где су водили борбе са немачким снагама које су надирапе из Пљеваља. Када је 1. пролетерска бригада организовапа повлачење са овог терена према планини Лзубишњи, батаљон је под борбом вршио заштиту бригаде, а затим је у њеном саставу наставио маршевање преко Љубишње, прешао реку Ћехотину код Градаца и цесту Чајниче-Пљевља, те се тако нашао у непријатељској позадини.

Настављајући покрет према реци Лиму, пролетери су стигли у село Голеш северно од Пљеваља Ту је погинуо обавештајац батаљона Миодраг Стефановић-Попче, када је са својим извиђачима успостављао везу са санџачким јединицама. Код Прибоја су Краљевчани прешли реку Лим, а 23. августа код села Кошеља рену Увац и тано ступили на тло Србије.

Наступајући из долине Увца према Златибору, Краљевчани су на Торнику разбили четнине и наставили да их прогоне преко Златиборске висоравни. Друга чета је продужила према Паписаду и у насељу Краљеве Воде наишла на бугарске војнике који су на једном брежуљку стајали у гомили, ваљда Су се постројавали. Чета је одмах отворила ватру на Бугаре, а ови, изненађени, побегли према својим утврђењима. Чета је остала на својим положајима док није стигао цео батаљон. У рано јутро 24. августа 1944. Бугари су напали положаје батаљона у Краљевим Водама. Краљевчани се, према примљеном наређењу, повлаче испред Бугара до подножја Торника где је била цела бригада.

Наступајући за батаљоном, Бугари су изашли из својих утврђења на голет висоравни, вукући са собом и топове. Улетели су у замку: дочекала их је жестона ватра пролетерсних батаљона. Било је око 11 часова. Бугари су почели да беже натраг у утврђења, а зал>има се стуштили пролетери. Преотели су им два топа, доста их поубијапи и заробили и дошли до самих бункера.

Бугари су почели изненада да беже испред Краљевчана, зато што је штаб 1. пролетерске дивизије у међувремену упутио још две бригаде (3. крајишку и 13. пролетерсн/ „Раде Кончар") на бугарска утврђења са две стране, а када су ови схватили да су изиграни, јурнули су натраг у своје буннере.

Батаљон је целе ноћи са осталим батаљонима бригаде водио борбу за освајање бугарских утврђења у Палисаду, а ујутру је био повучен у резерву бригаде.

Борба за Палисад није престајапа, па су Немци из Ужица пошли у помоћ Бугарима и зато је Краљевачки батаљон упућен да поседне врх Чиготе. Тог јутра Чигота је била прекривена облацима, и борци, пењући се кроз густу маглу, наједном су наишли на Немце који су већ били посели врх. Борци су напали на немачке положаје не знајући колико их има, а Немци су у једном моменту извршили противнапад и потиснули Нраљевчане на нешто ниже брдо од врха Чиготе. Доцније се сазнало да је тада на врху Чиготе било оно 1000 Немаца из пука Брандебург.

После успешног разбијања 61. бугарског пука на Палисаду, батаљон се са бригадом пребацио у рејон Мокре Горе где је водио борбу са четницима.

Почетком септембра батаљон је, са 5. батаљоном „Гарибалди" упућен преко планине Таре у рејон Старог Брода, на реци Дрини, код Вишеграда. Ту је требало обезбедити прелазак преко Дрине 1 2. војвођанског корпуса који Је долазио из Босне. Нраљевчани су и овај задатак успешно извршили, пошто су прилазећи Дрини разбили четнике и ослободили групу америчких авиЈатичара, а затим спречили продор јачих немачких снага које су из Вишеграда надирале према месту прелаза 1 2. корпуса.

Нада су Војвођани прешли Дрину и упутили се у унутрашњост Србије, Нраљевчани су се требацили преко планине Таре, и у саставу бригаде учествовали у разбијању четника у рејону Јелове горе. Батаљон је затим упућен преко планине Маљена и Сувобора према Мионици. Надирући према Ваљеву водио је борбе на Словцу и Дивцу, а када је бригада нападала на Ваљево, Нраљевчани су били у резерви бригаде. Са положаја у рејону села Сушеока извели су напад на немачку моторизовану колону која се повлачила из Ваљева према Убу.

Након ослобођења Ваљева батаљон је упућен у рејон Уба где је затварао правац од Шапца према Ваљеву, а 3. октобра учествовао у ослобођењу Уба (за који је цела бригада водила упорну борбу).

Из Ваљевског краја је тих дана дошло доста нових бораца, и тако ојачан батаљон је кренуо од Уба преко Лајковца за Носмај. У рејону планине Носмај води борбе за железничку станицу Ђуринци, а затим запоседа положаје у рејону села Немининуће према Сопоту и на тим положајима се 1 2. октобра сусреће са јединицама Црвене Армије.

Ђорђе Андреједић-Кун: Прелаз ирекo реке, цршеж 1945.

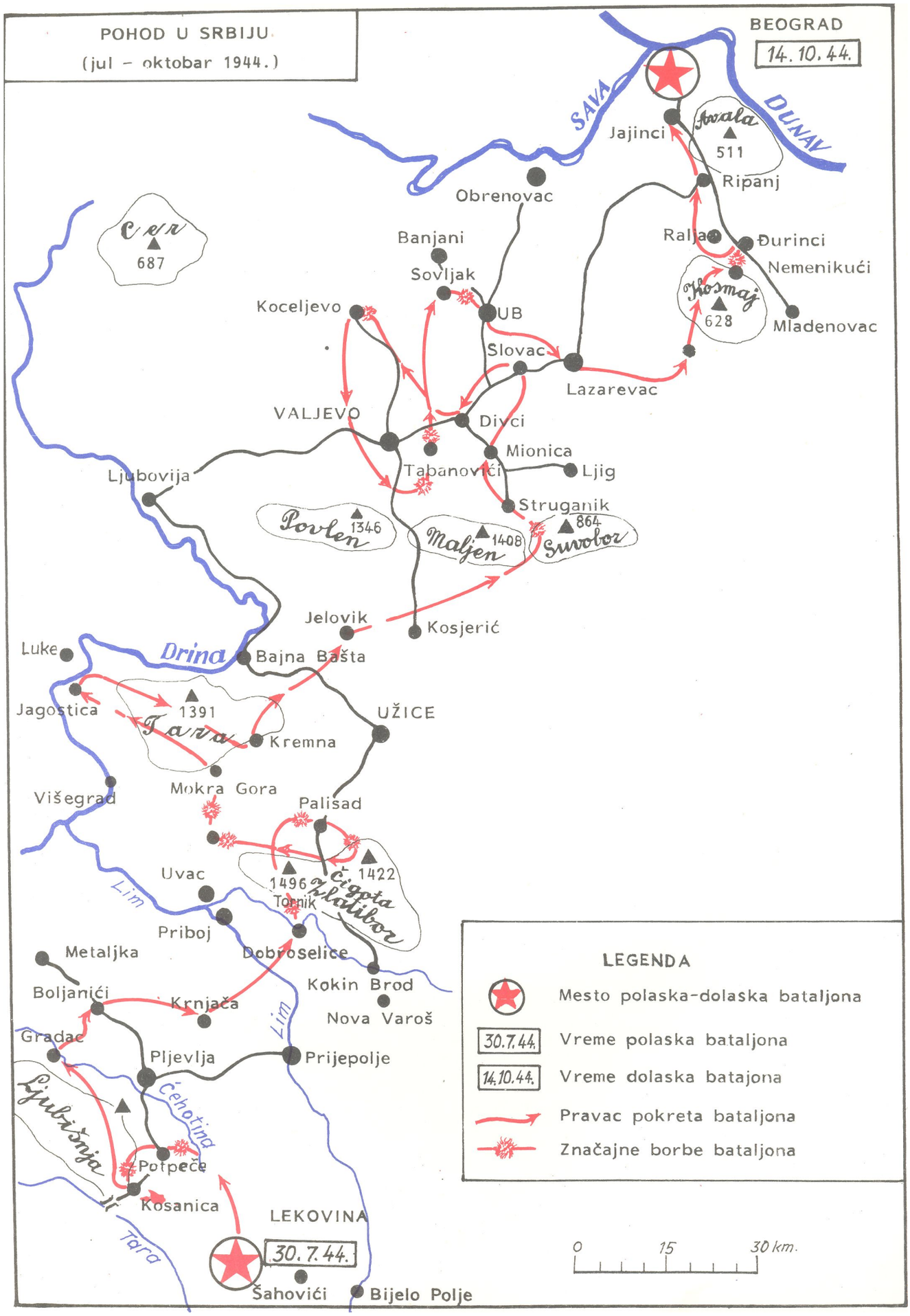
POHOD U SRBIJU
(jul – oktobar 1944.)
BEOGRAD
14.10.44.
SAVA
DUNAV
Jajinci
Avala
511
Ripanj
Obrenovac
Cer
687
Banjani
Sovljak
Koceljevo
UB
Ralja
Đurinci
Nemenikući
Kosmaj
628
Mladenovac
Slovac
Lazarevac
VALJEVO
Divci
Mionica
Tabanovići
Ljig
Ljubovija
Struganik
Povlen
1346
Maljen
1408
Suvobor
864
Jelovik
Kosjerić
Drina
Luke
Bajna Bašta
Jagostica
1391
Tara
Kremna
UŽICE
Mokra Gora
Višegrad
Palisad
Uvac
1496
Tornik
Čigota
1422
Zlatibor
Lim
Priboj
Metaljka
Dobroselice
Kokin Brod
Boljanići
Krnjača
Nova Varoš
Gradac
Pljevlja
Prijepolje
Ljubišnja
Čehotina
Potpeče
Kosanica
LEKOVINA
30.7.44.
Tara
Šahovići
Bijelo Polje
LEGENDA
Mesto polaska-dolaska bataljona
30.7.44. Vreme polaska bataljona
14.10.44. Vreme dolaska batajona
Pravac pokreta bataljona
Značajne borbe bataljona
0
15
30 km.

бкЈса кзг. 19

380

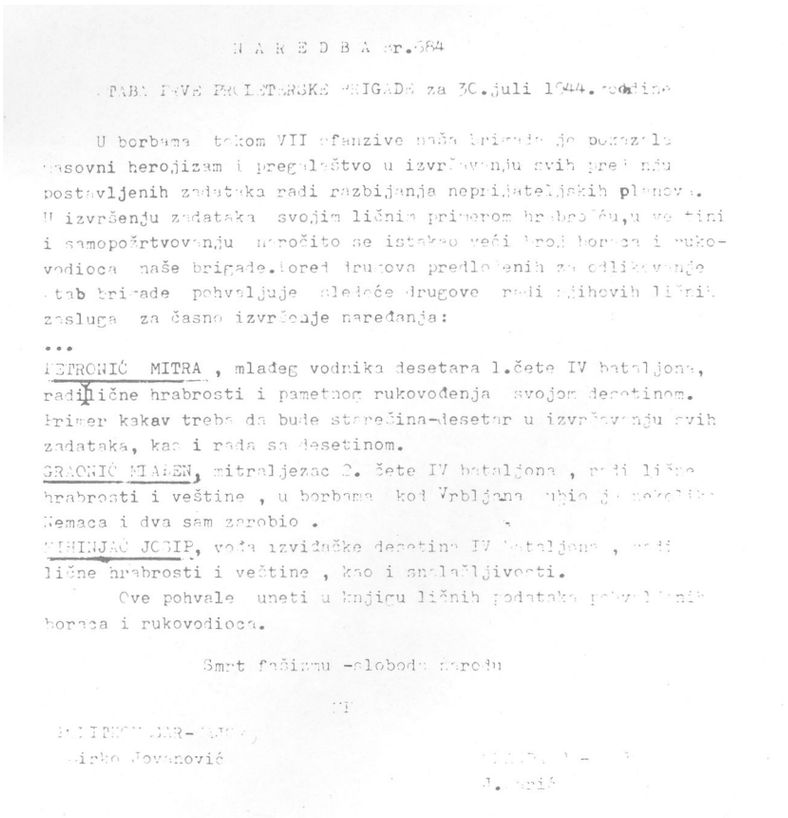

N A R E D B A br.684

STABA PRVE PROLETERSKE BRIGADE za 30.juli 1944. godine

U borbama tokom VII ofanzive naša brigada je pokazala masovni herojizam i pregalaštvo u izvršavanju svih pred nju postavljenih zadataka radi razbijanja neprijateljskih planova. U izvršenju zadataka svojim ličnim primerom hrabrošću,u veštini i samopožrtvovanju naročito se istakao veći broj boraca i rukovodioca naše brigade.Pored drugova predloženih za odlikovanje stab brigade pohvaljuje sledeće drugove radi njihovih ličnih zasluga za časno izvršenje naređanja:

...

PETRONIĆ MITRA , mlađeg vodnika desetara 1.čete IV bataljona, radi lične hrabrosti i pametnog rukovođenja svojom desetinom. Primer kakav treba da bude starešina-desetar u izvršavanju svih zadataka, kao i rada sa desetinom.

GRAONIĆ MLAĐEN, mitraljezac 2. čete IV bataljona , radi lične hrabrosti i veštine , u borbama kod Vrbljana ubio je nekoliko Nemaca i dva sam zarobio .

MIHINJAĆ JOSIP, vođa izviđačke desetine IV bataljona , radi lične hrabrosti i veštine , kao i snalažljivosti.

Ove pohvale uneti u knjigu ličnih podataka pohvaljenih boraca i rukovodioca.

Smrt fašizmu -sloboda narodu

[illegible]

[illegible]

Mirko Jovanović

[illegible]

J. [illegible]

380. Строј 1. пролетерске дидизије 30. јула 1944. у селу Лекодина, Раткод Дол, Санџак за бреме читања наредбе о одликодању 1. пролетерске бршаде орде-ном НародноI ослобођења иред полазак за Србију

381. Наредба о похдали бораца 4. КраљедачкоI батаљона издата 3О.јула 1944. у селу РаткодДол, Санџак, иред одлазакза Србију

382

383

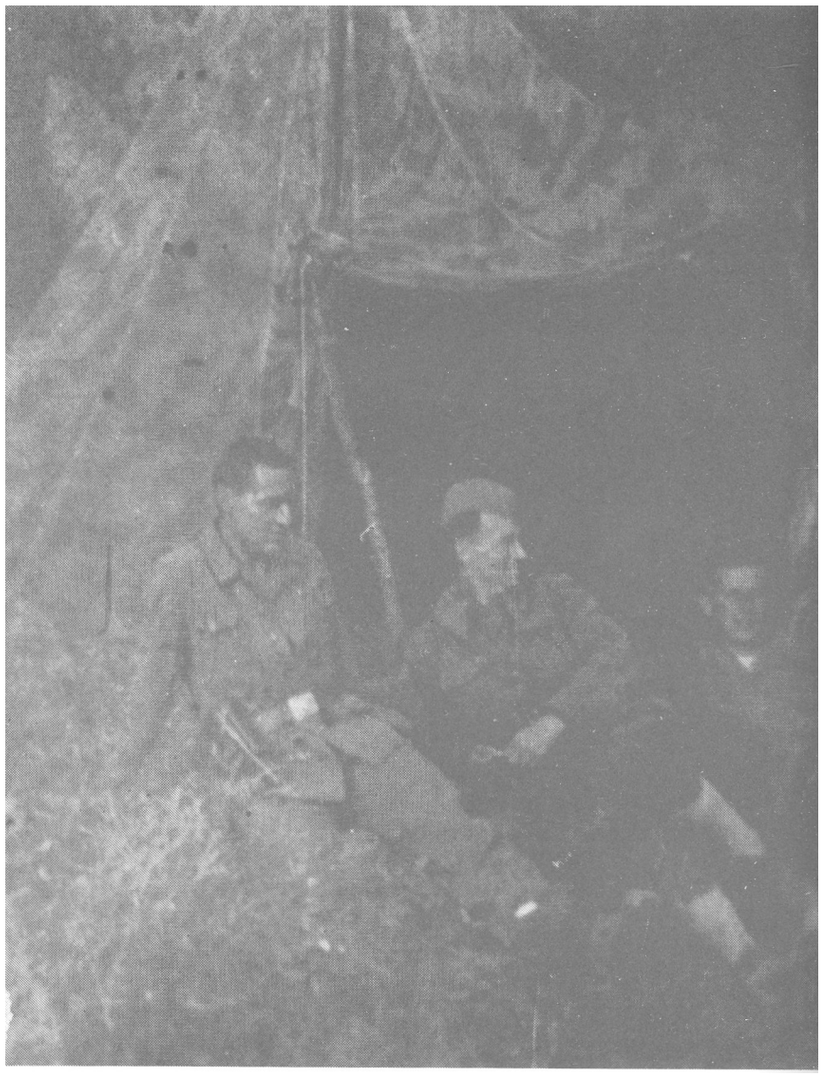

384

385

382. МЈ1АДЕНГРАОНИЋ-МЈ, ЂА, земљорадник, борац-иуш митраљезац 2. чете. Рођен 19. Велика Жуљеђица, Босански 1 ђи

383. МИЛИВОЈЕ ФИЛИПА Ј, .ПИЋ, земљорадник. Рођен 19. Горица, Скрадин, Далмација. 1 шнуо 23. ађЈуста 1944.

384. У Шахоћићима, Санџак, ли 1944. с леђа:ДУШАН КАРИ шеф ОЗН-е 1. пролетерске ди1 зпје, ДУШАН РИСГИЋ, члан I лптодјела 5. Крајишке диђизиј МОМЧИЛО Д УГАЛИЋ -МОА шеф ОЗН-е 1. пролетерскоI кс пуса

385. Прелаз реке Уђца код К шељеђа приликом продора пролетерске бртадеу Србију 2 ађјуста 1944. (одине

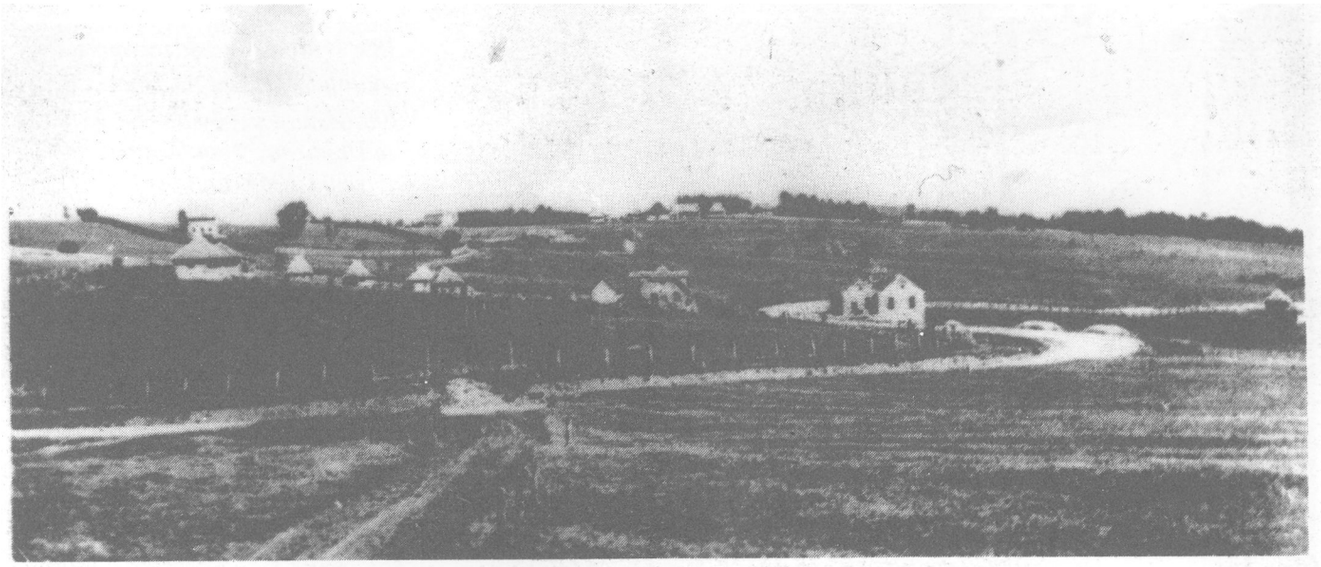

386

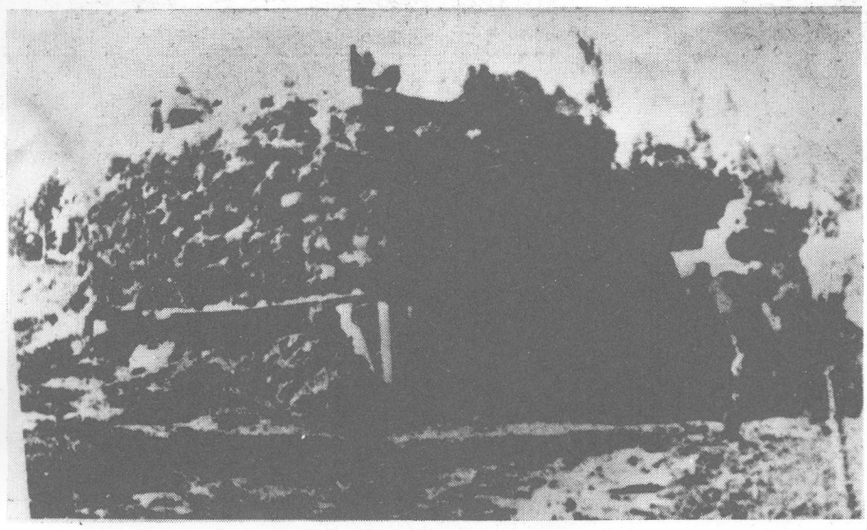

387

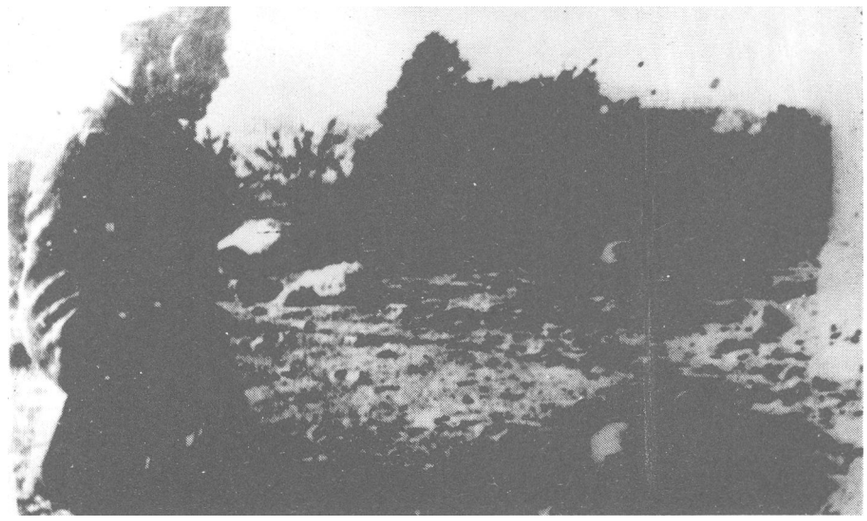

386. Палисад из ратних дана у коме је 4. Краљебачки батаљону састаду 1. пролетерске бртаде кодио жестоке борбе протид Бу1ара адГуста 1944. Јодине

387. Бушрска утдрђења у Палисаду која су јединице 1. пролетер ске дидпзије ослободилеу борбама од 24-27. адјуста 1944. 1одине. Утим борбама јеучестдодао и Краљедачки батаљон

388. Поприште на Палисаду после борби 1. пролетерске дидизије 24-27. адгуста 1944. Године

389

389. Изшнуликоњибу1арских је Јшицау борби на Палисаду

390. Изшнули буЈарски бојници на Палисадуу борбама од 24-27. абЈусша 1944. Јодине

391. Сахрана поЈинулих бораца 1. пролетерске бриЈаде на Палисаду. Бртадеје имала 29 мртких и 75 рањених бораца, међу њима и из КраљеђачкоЈ батаљона

392. ФАБИЈАН ФРАНЕ ВРДОЉАК, радник. Рођен 1925, у Сплиту. Пошнуо 27. ађЈуста на Палисаду, Ужице

390

391

392

393

393. Иа планини Гајшан у јужној Србији, Груиа старих бораца из 1. и 2. иролетерске бртаде упућена из Италије на распоред у Глаћни штаб ИОВ Србије. Из 4. батаљона су: ЛЕКИЋ МОМИР МОША (стоји друШ с леђа) и осма МИЛЕНА ЋОКИЋ АНГОНЧИЋ НВРЧАК

394. Шшаб 4. Краљећачко/ батаљона сеишембра 1944. код Ваљећа, с леђа стоје: БРАНИСЛАВ БОЖОВИЋ, политички комесар, АНГОНИЈЕ ИСАКОВИЋ-ЛУЛЕ, рукоћодилац СКОЈ-а у 1. иролешерској, РАДОСАВ МАРИЧИЋ-КАИЛАР, командант, ХАЈРО МЕХИНАГИЋ, заменпк политичко/ комесара; леже, с леђа: ИВАН ЈУРИЦА-ПЕПИ, обаћештајни официр и ГРАНИЦА БОШКОВИЋ, референт санишета батаљона

395

396

395. Команда претеће чете КраљећачкоI батаљона код Ваљећа, септембра 1944. Јодпне, с леђа стоје: РАТКО Ј1УК0ВИЋ, полптпчкп комесар, СЛАВКО МАРИЧИЋ-ЧИЧА, командир, НИКОЛА ЂЕРИЋ, заменш командира и заменик политичко/ комесара ШУКРИЈА ШЕХОВИЋ (не ћиди се), чучи курир ЈОЗО ПАУНОВИЋ-ПИКОЛО

396. Ноћп штабКраљећачкоГбатаљона код Ваљећа: слећау прћомреду стоје: ИВАН ЈУРИЦА-ПЕПИ, обаћештајни официр, СЛАВКО МАРИЧИЋ-ЧИЧА, заменпк команданта, МИША БРЕЗАК-ЛАЛА, командант; у дру1ом реду, с леђа: курир МИТАР МИТРОВИЋ, пнтендант, ГРАНИЦА БОШКОВИЋ, референт санптета и БРАНИСЛАВ БОЖОВИЋ-БАНЕ, полптпчкп комесар батаљона

397

397. ДАНЕ (Далматпнац), кућар у Краљећачком батаљону код Ваљећа септембра 1944. Іодине

398. СТАНКО ЂУКИЋ, земљорадник, борац 1. чете. Рођен 1921, Палачкоћци, Прњаћор. ПоШнуо 17. септембра 1944. у Слоћцу код Ваљећа као борац протићколске чете 1. пролетерске бршаде

399. Група бораца П рукоћоди.шца 3. и 4. батаљона 1. пролетерске бртаде септембра 1944. код Ваљећа, пред сц/лазак на ноћу дужност РАДОСАВА МАРИЧИЋА-КАПЛА РА, команданта Краљећачко1 батаљона

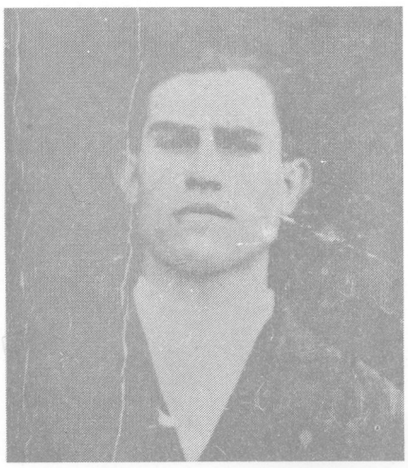

398

399

Š T A B
Prve Proletbrigade
Broj službeno
28 septembra 1944.

1

25/II-1/I
713

ŠTABOVIMA BATALJONA I KOMANDIRA JEDINICA

Prema naređenju Štaba Prvog Proletarskog Korpusa kod svih brigada formira se izviđački vod od 2o ljudi, sa vodnikom i političkim delegatom koji sačinjavaju navedenu cifru.

Sa ovim vodovima rukovode referenti obaveštajne službe brigade sporazumnom sa Štabom brigade. Ovi vodovi dobivaće specijalne zadatke za dubinsko i nasilno izviđanje u okviru brigade.

Kod svih bataljona u našem korpusu formiraju se izviđačke desetine t.j. njihov broj sada se upotpunjuje tako da pri svakom bataljonu izviđačka desetina broji po lo boraca. Sa ovim desetinama rukovodi obaveštajni oficir bataljona sporazumno sa Štabom bataljona.

Ove desetine vrše specijalno izviđanje a ne na pr. svakodnevna izviđanja koja mogu da vrše i obične izviđačke patrole koje određuje Štab bataljona odnosno komande jedinice. U vezi gornje naredbe

N A R E Đ U J E M O -

1.- Svi Štabovi bataljona do 30 o.m. uputiće ovome Štabu po 3 /tri/ borca za formiranje izviđačkog voda pri ovom Štabu. Ovi borci treba da budu dva iz dosadašnjih izviđačkih desetina i to najbolji u desetini izuzev vođe dotične desetine.

Po jednog borca bataljoni će uputiti iz ostalih jedinica starajući se da taj borac bude zdrav, hrabar, odan borbi - koji će odgovoriti u potpunosti zadatcima ovog voda.

Za vodnika ovog voda postaviće se drug Draško dosadašnji vođa izviđačke desetine I bataljona koji se sada nalazi u sanitetu na liječenju.

Bataljon "Garibaldi" uputiće dva a ne tri borca. Ova dva borca treba da budu iz dosadašnje izviđačke desetine istog bataljona.

Delegat ovog voda naknadno će se odrediti.

2.- Svi Štabovi bataljona formiraće u potpunosti izviđačke desetine sa ukupnim brojem od lo boraca kako je to gore predviđeno.

Upućivanje traženih boraca za formiranje pri ovom Štabu izviđačkog voda, kao i formiranje izviđačkih desetina pri Štabovima bataljona postupiti odmah.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu !

KOMANDANT - MAJOR,

P.S. Izviđačke desetine pri Štabovima bataljona pored izviđanja u borbi i redovnim prilikama imaju za zadatak da sprovode dotične zarobljenike svog bataljona do određenog komandnog mesta. Ovo se odnosi kada jedinice učestvuju u borbi da za tu svrhu ne bi se upotrebljavale patrole iz boračkih jedinica.

400. Наредба команданша 1. пролешерске бршаде о образобању издиђачкихдесешина по башаљонима и ђодау бршиди

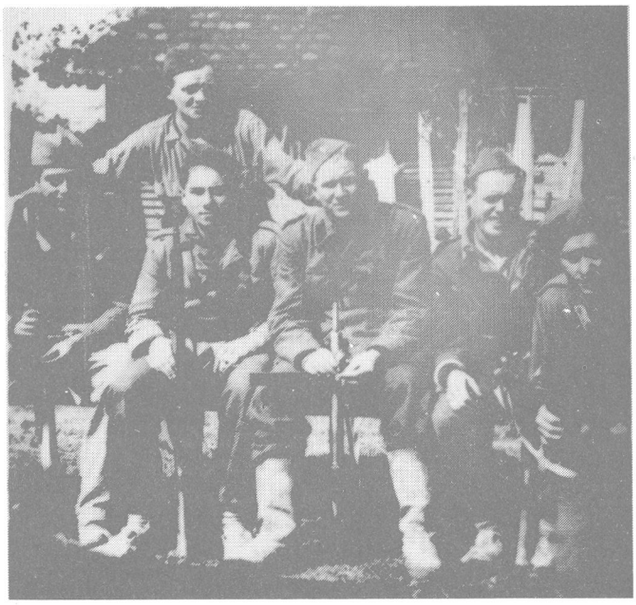

401

402

401 Изкиђачка десешина 4. Краљеђачксн башаљона са обађешшајним официром башаљона ИВАНОМ ЈУРИЦОМ-ПЕПИЈЕМ, стоју задњем реду, код Ваљеђа септембра 1944. Јодине

402. Део пратеђе чете Краљеђачко! батаљонау Сођљаку код Уба. Стојеу прђом реду: ШУКРИЈА ШЕХОВИЋ, помоћник полптпчкоі комесара, МАРИЈА ГОНЧИН, болничарка, РАГКО ЛУКОВИЋ, полптпчкп комесар пратеће чете; чуче с леђа: непознат борац, НИКОЛА ЂЕРИЋ, командир пратеђе чете;у задњем реду стоје непрепознати борци

403. Борци2. четекодВаљеђа 1944, слеђа стојеу прђомреду:АГГГЕЈУРАЧИЋ, политички комесар, КАЗИМИР КРАЉ, ђоднпк ђода, МИЛЕ МАКСИМОВИЋ, командир и АНГЕ ПЕРИША делеши ђода

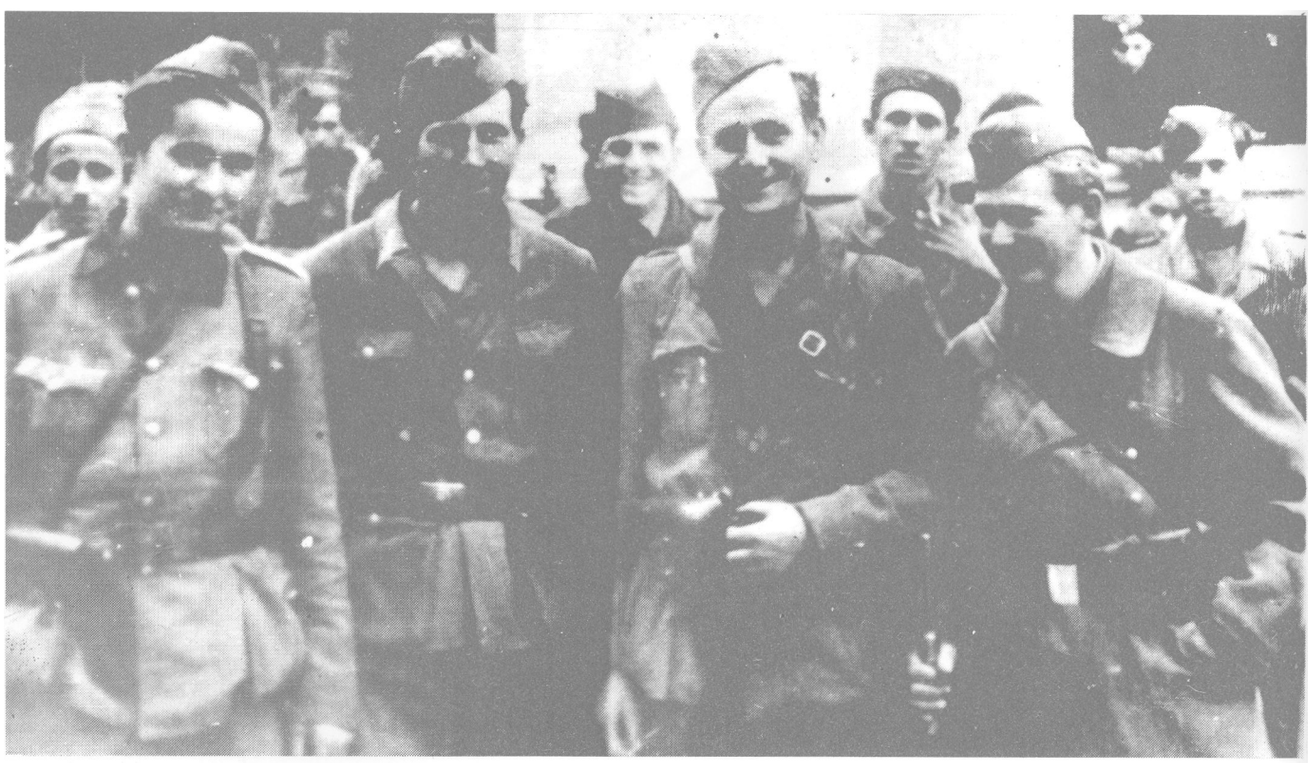

403

404. Група бораца КраљедачкоI батаљона код Уба септембра 1944. Узадњемреду стоjп, слеба: СИМОЛАЗИЋ, са бркобима, заменик иолишичко(комесара у Рударској чети, у средипп застаћник са застадом ДУШАН ПЕГРОВИЋ-ДУЦА, са трубом батаљонски трубач ЈОВАН МИГРОВИЋ

405. Група бораца 4. Краљедачко1 батаљона код Уба 1944. Слеба: непознатп борац, ДУШАН ПЕГРОВИЋ-ДУЦА, неиознати борац са машинком, ХУСО ДЕРВИШ са козарачком капом, ЈОЗО БУШЕЛИЋ, крајњи десно без капе ЈОСИП ИА УНОВИЋ - 1/ИКОЛО, курир

406. НАДА МАМУЛА БРЕЗАК, машурант шмназпје, болнпчарка 2. чете. Рођена 1922. у Врбобском код О/улпна, Горски Кошар

407. Код Уба септембра 1944. с лећа: писар у штабу, МИРКО СЛИЈЕПЧЕВИЋ и ХУСО ДЕРВИШ, курирп П ИВАНЈУРИЦАПЕПИ, обаћештајнп официр батаљона

404

405

406

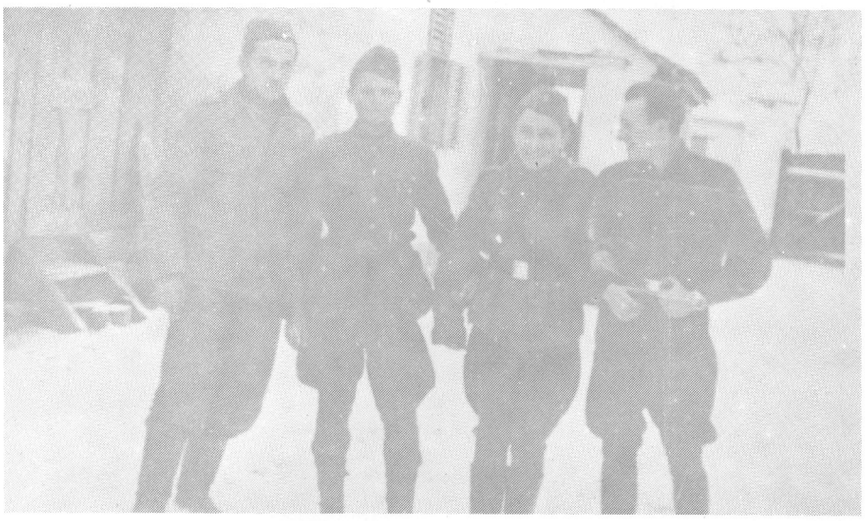

407

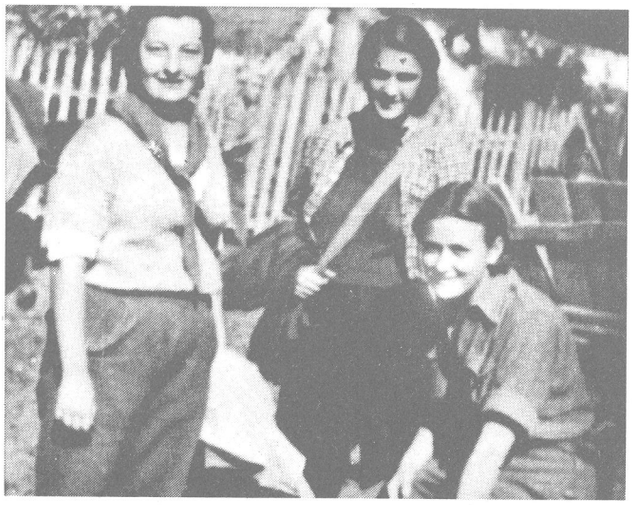

408

409

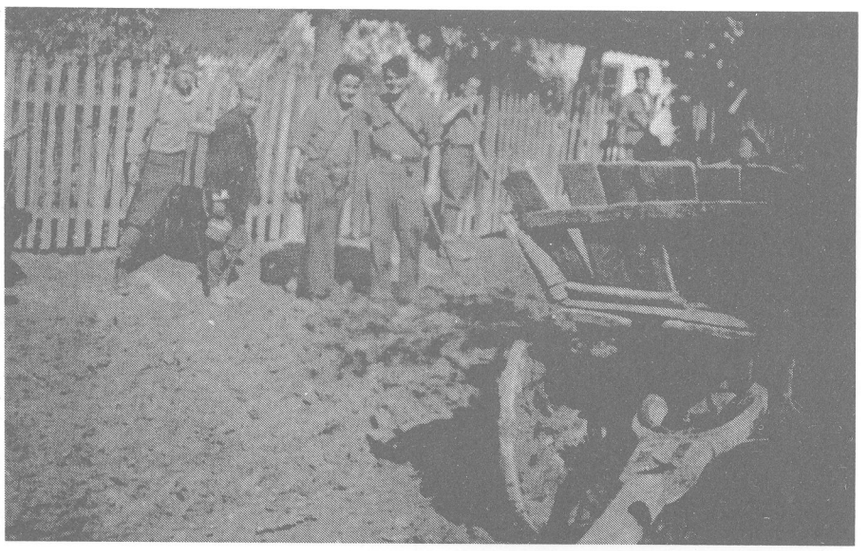

410

411

408. Болничарке 4. КраљедачкоІ батаљона код Уба 1944, друт с леда, стоји РУЖИЦА КОВАЧЕВИЋ РУЖА (пошнула 27. априла 1945. код Плетернпце кар болничарка 2. чете) и АНКА ЈУРИШИН ПЕЛИВАНКА седи, крајње десно, рукођодилац СКОЈ-а у чети

409. Група болнпчарки 4. Краљебачко! батаљона код Ваљећа 1944. \а референтом санитета ГРАНИЦОМ БОШКОВИЋ, чучи, у средипп

410. АНГЕ ЈУРАЧИЋ, полптички комесар 2. чете (без капе на Јлади); до њеш, заЈрљен, КАР - МЕЛО ПОЦРЊАК ЦРНИ, Далматпнпцп у селу Бањанима код Уба, септембра 1944. 1одпне

411. Колона 2. чете на маршу код Уба 1944, трећа у колони, са дишутом руком и без капе АНКА ЈУРАШИН ПЕЛИВАНКА, скојећски рукођодилац у чети

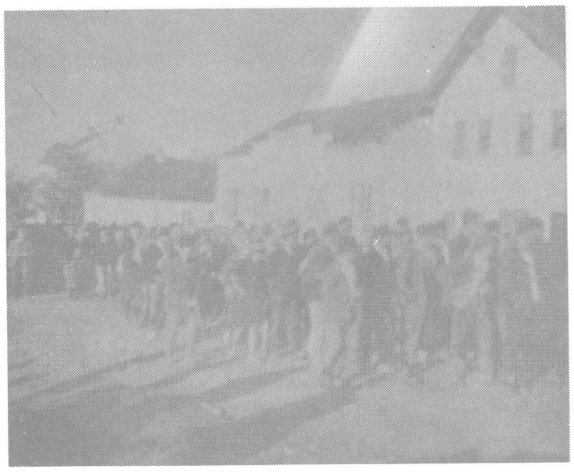

412

412. Мобилизација нобих бораца код Уба 1944. који су масоћно пристизали у редоде 1. пролешерске

413. У дру\ом реду стоје: болничарка 2. чете СЛАВКА ДАМЈАНОВИЋ ВУКОВИЋ, до ње стоји са заћрнутим рукаћима АЛЕКСАНДАР ВУКОВИЋ-АЛЕКСА, интендант КраљећачкоЈ башаљона, код Ваљеда иред одлазак на ноде дужности

*414. СТОЈА УЗЕЛАЦ, домаћица, болничаркау **2.** чети (дошла из бртадно'**1** санитета, септембра 1944. код Ваљећа). Рођена 1927, Острожац, Цазин, Босна*

415. Музика сћира ноћодошлим борцима у Убу код Ваљећа 1944. /одине.

413

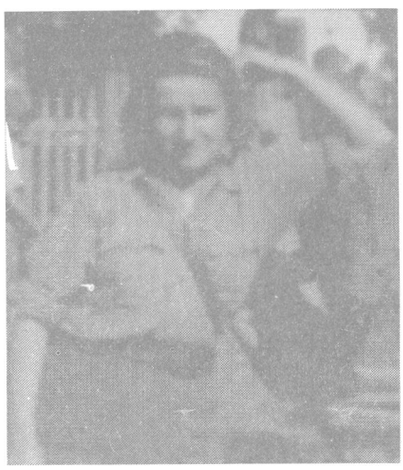

414

415

416

416. Борци 2. чеше приликом предожења железницом код Ваљека сепшембар-окшобар 1944. шдине

417. Група бораца 4. КраљедачкоI батаљона у Ђуринцима, непосредно пред сусрет са Црквеном Армијом, октобра 1944. Јодине. С леба стоје: ЈОСИП ВЕРША, ГРИПО ВУЧИНИЋ, МИЛЕ МАКСИМОВИЋ, АНТЕ ПЕРИША, СВЕТКО БЕЛАМАРИЋ П ХАЈРО МЕХИНАГИЋ, десно, крајњп је цпкил

418. Краљебачкп батаљон намаршу од Уба и Ваљеба према Космају и Ђуринцима октобра 1944. 1одине. На челу батаљона је 3. Рударска чета са батаљонском застадом. У колони је било доста нодих бораца без оружја

417

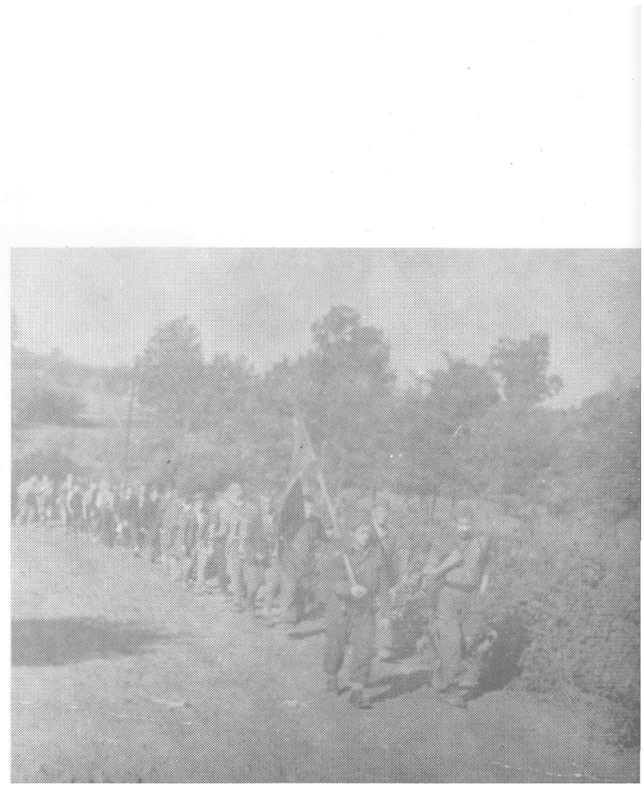

418

Борбе за Београд
и бораван у њему

Борбе за Београд и бораван у њему

(октобар - новембар 1944)

После спајања са Црвеном Армијом код Сопота, 1. пролетерска дивизија је наставила покрет према Београду. Почела је борба за Београд. Идући преко Рипња, борци 1. пролетерске бригаде су стигли на цесту испод Авале, и одатле са јединицима Црвене Армије продужили према Јајинцима.

Ујутру 14. октобра отпочео је напад на непријатељске положаје на Бањици. Када су Немци извршили противнапад на пролетере и Црвеноармејце, Краљевчани су се повукли на првобитне положаје и припремили за нови напад. После подне ЦрвеноармеЈци су са топовима и кађушама (ракетним бацачима) снажно тунли по непријатељским положајима и када је артиљерија престала, батаљон је са осталим јединицама поново кренуо у напад, разбили непријатеља на Бањици и продужили напад према Дедињу. Непријатељ је пружао снажан отпор, али су пролетери са Црвеноармејцима предвече заузели Бели двор и Железничку болницу на Дедињу.

Око 23 часа, Краљевачки батаљон је продужио у град крећући се Булеваром ослобођења, улицом Војводе Путника, а затим преко раскршћа код „Мостара" наставио је улицом Кнеза Милоша. Око пола ноћи, без борбе, стигао је на раскршће улица Кнез Милоша и Немањине. Немци, изненађени продором партизана у центар града, организују снажан противнапад и уз подршку тенкова присилили су батаљон на повлачење. Борци су отступали поред Државне болнице и преко Јатаган Мале, пред зору стигли на фудбалско игралиште БСК-а (данас Партизаново) и ту се спојили са главнином бригаде.

Неиспавани и гладни, борци поново крећу у напад на град у улози бригадне резерве. Бригада је наступала преко Аутокоманде према Славији, а батаљон је у висини Јужног Булевара снренуо према Калемића пијаци и ту, као резерва, чекао моменат за убацивање у борбу, кад то бригада нареди.

Идућег дана цела 1. пролетерска бригада се рокира према улици Краља Александра (данас Булевар Револуције), а Краљевачки батаљон наступа као лево крило бригаде у захвату Крунсне улице (данас Пролетерских бригада) према Главној пошти и згради Народне Скупштине. Када је стигао у висини парна старог Двора, батаљон се између Скупштине и поште пребацује у Влајковићеву улицу и из тог правца напада на зграду банке (данас Музеј револуције) и зграду Новог Времена (данас зграда Борбе). Надирући даље Дечнском улицом (данас Моше Пијаде) и ту је у висини Пашићеве (данас Нушићева) 1 8. октобра погинуо заменик номанданта Славко Маричић-Чича.

Пошто су јединице 1. пролетерске бригаде после жестоких онршаја заузеле зграду Народног позоришта, Краљевачки батаљон је упућен у напад на зграду Албаније. Борци су успели да уђу у палату и наставе борбу по спратовима док ноначно из ње није протеран и последњи непријатељски војнин. Поред бораца Краљевачног батаљона у нападу на зграду палате Албанија учествовале су и јединице 8. црногорске бригаде. Из зграде Албаније 19. октобра батаљон са осталим јединицама напада Васином улицом према Калемегдану и ту учествује у сламању последњег непријатељсног отпора 20. онтобра 1 944. године. (Види скицу 20)

На путу наступања батаљона непријатељ је пружао снажан отпор, а нарочито из зграда на раскршћима где је било и бетонских бункера. Због тога су јединице 1. пролетерске бригаде и Краљевачки батаљон имали знатне губитке.

После ослобођења Београда Краљевачки батаљон је у саставу бригаде остао као посадна јединица. Свака чета је добила по један кварт и то: VIII, IX и XIII, а штаб батаљона се сместио у Делиградску улицу. Задатак батаљона је био да у свом рејону, у сарадњи са јединицама КНОЈ-а, очисти заостале непријатељске групе и помогне у успостављању народне власти. Упоредо са извршавањем задатна у својим реонима, борци су се интензивно припремали за војну параду ослободилаца Београда, ноја је одржана 27. онтобра на Бањици.

Било је то време живе војне и политичке активности на оспособљавању нових бораца и старешина, па су организовани војна обуна и разни курсеви. Припремани су списнови за одлиновања и унапређења, за издавање нових војних исправа и друге потребе. Организована је обука бораца на упознавању и руковању совјетским оружјем. И поред свих тих обавеза борци су желели да упознају град о номе су маштали. А он је био порушен, опасност је вребала на сваном норану од преосталог непријатеља. Па ипан радње су почеле да раде, живот се нормализовао. Из тих дана сачуване су бројне фотографије бораца који су се фотографисали на улицама порушеног али слободног града Београда, главног грана нове Југославије.

Ђорђе Андрејевић-Кун: На положају, цртеж 1943.

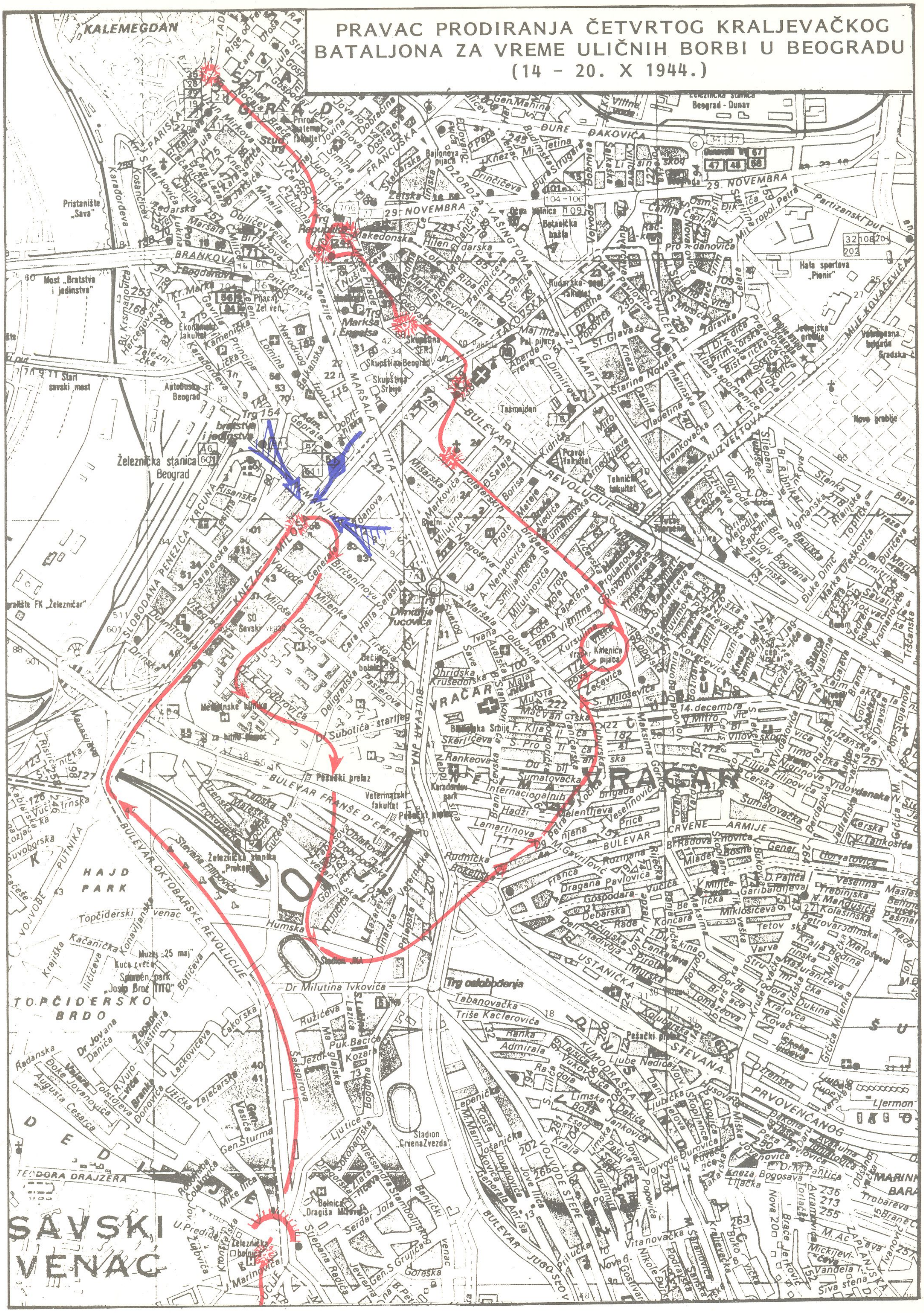
PRAVAC PRODIRANJA ČETVRTOG KRALJEVAČKOG BATALJONA ZA VREME ULIČNIH BORBI U BEOGRADU
(14 - 20. X 1944.)
KALEMEGDAN
Pristanište „Sava"
Most „Bratstvo i jedinstvo"
Železnička stanica Beograd
Trg bratstva i jedinstva
Tašmajdan
Kalenića pijaca
BULEVAR REVOLUCIJE
BULEVAR OKTOBARSKE REVOLUCIJE
BULEVAR FRANŠE D'EPEREA
BULEVAR JNA
HAJD PARK
TOPČIDERSKO BRDO
Stadion JNA
Trg oslobođenja
Stadion „Crvena Zvezda"
VRAČAR
SAVSKI VENAC
Hala sportova „Pionir"
Novo groblje

ЗкJса вг. 20

419

419. Уличне борбе у БеоЈраду. У центар Беохрада прби је продро 4. Краљедачки батаљон, дануочи општеј наиада и ноћу се пођукао до садашње1 тралишиш „Партизана", да би 14. октобра ујутро учестћоћао у општем нападу на Јрад

420. СЛАВКО МАРИЧИЋ-ЧИЧА, шумски манипулант. Рођен 1916, Крушећица, Краљећо. Пошнуо 18. октобра 1944. у борби за Бео/рад као заменик команданта КраљећачкоЈ батаљона

421. Сусреш народа БеоЈрада са борцима Црћене армије јот док се ћодила борба за Јрад

420

421

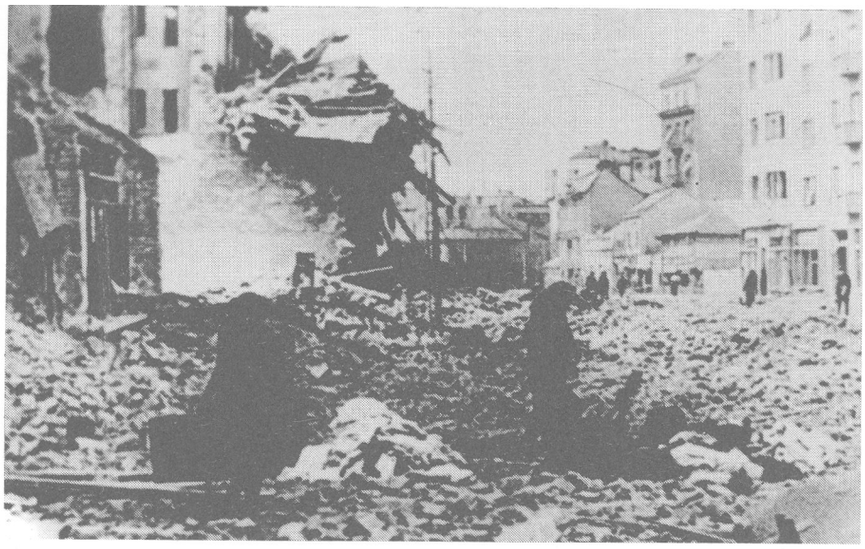

422

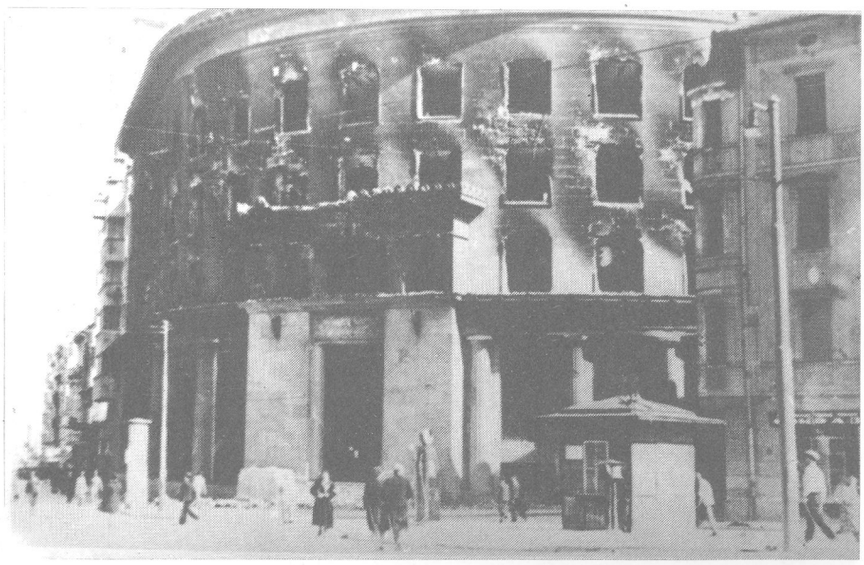

423

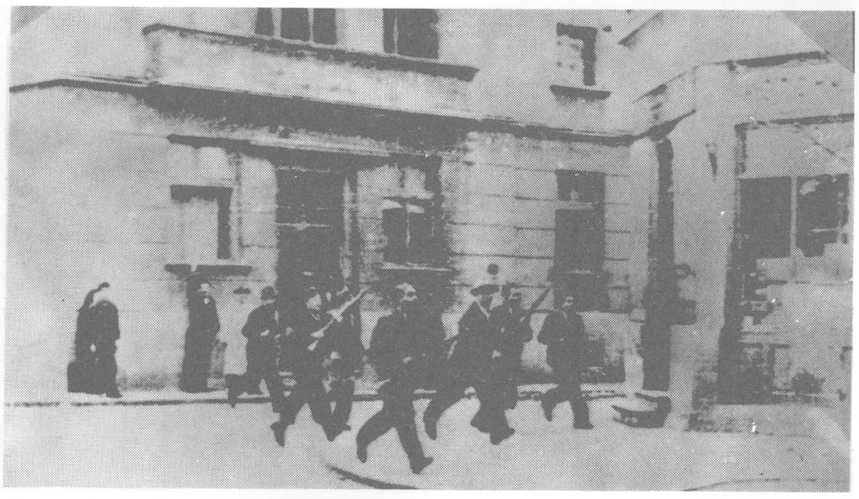

424

422. Изиед Дечанске улице, данас Моше Пијаде, у којој је 4. батаљон ћодио жестоке борбе за ослобођење БеоЈрада

423. Спаљена зЈрада Аграрне банке у Дечанској улици, данас Музеј ређолуције на Тр1у Маркса и Етелса, у којој је Краљећачки батаљон ђодио борбу приликом ослобађања Београда

424. Наоружани Грађани Беојрада учестћођали су у ослобађању сША Јрада, заједно са пролетерима и Црђеноармејцима октобра 1944. 1одине

425

425. Немачка моторизацијау пламенууулици Краља Александра, октобра 1944. у Бео/раду (данашњп Буледар Реболуције) испред з1раде студентскоI дома

426. Порушени мост на Дунабу (Панчебачки) и део речне ратне флотиле Црђене армије за ђреме ослобађања Бео\-рада октобра 1944. 1одине

427. Уништена немачка артиљеријау улици Краља Александра (данас Булеђар Редолуције)

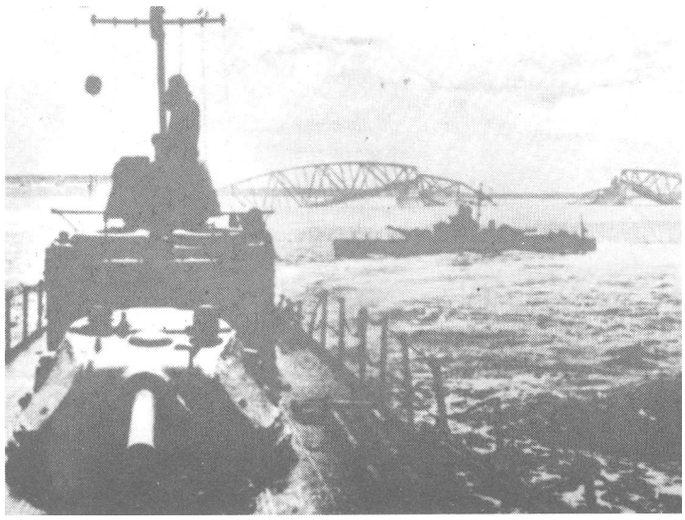

426

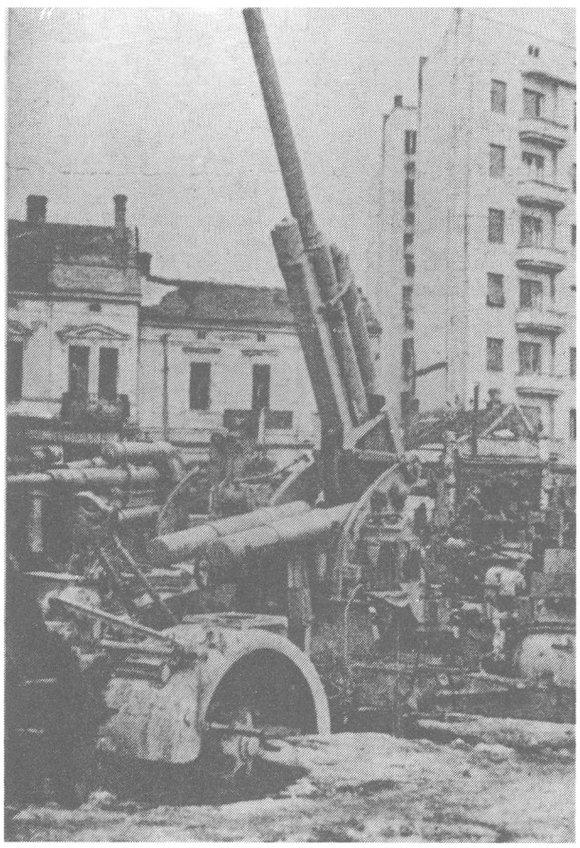

427

428

429

430

428. Трећа Рударска чета Краљећачко '1 батаљона у ослобођеном Бео1раду код Калеме1дана, са командантом батаљона МИШОМ БРЕЗАКОМ (у средини) и командиром чете ЈУРОМ ТОЈБЕМ (крајњи леђо)

429. Део бораца 2. чете у ослобођеном Бео\раду са командиром МАРКОМ СТАНКОВИЋЕМ (четврти с десна, стоји) и политичким комесаром АНТОМ ЈУРАЧИЋЕМ (чучи, прћи с десна)

430. Стари борци КраљећачкоГ батаљона са Косоћа, шетају улицама ослобођено\ Бео\рада 1944. с леђа: ДУШАН КАРИЋ, ЖИВОРАД МИХАЈЛОВИЋ - ШИЉА, БРАНИСЛАВ БОЖОВИЋ-БАНЕ и ЖИВАН СТОЈАНОВИЋ-ЖИКИЦА

431

431. Груиа сшарих бораца Краљећачко/ башаљона у БеоГ рауу 1944. с леђа: БЛАГОЈЕ БОГАВАЦПОП, МОМЧИЛО ДУГАЛИЋ-МОМА, МИЛОШ ВУЧКОВИЋ-ВУЧКО и ДОБРИВОЈЕ ПЕШИЋ из 6. Бео/радско/ батаљона

432. У ослобођеном Бео\раду, с леђа: МИЛЕИКО ПЕТРОВИЋ-БЕЛИ, ТРИПО ВУЧИИИЋ и РИКАРД ИИКОЛИЋ РИКИ

433. У ослобођеном БеоЈраду, у прђом реду клече, с леђа: ИАДА ГУДЕЉ-ЛУЛА, а стоје, с леђа: МАРИЈА ДЕВИЋ засшађник батаљона ДУШАИ ИЕТРОВИЋ-ДУЦА и СТОЈА УЗЕЛАЦ

434. После ослобођења БеоЈрада октобра 1944. с леђа: МИТАР МИТРОВИЋ и ТРИПО ВУЧИНИЋ у Белим Водама крај Бео1рада

432

433

434

435

436

435. Болничарка Краљедачко! башаљона МАРЈАНА КАЛУЂЕРОВИЋ седи на столици, Бео1рад, 1944.

436. Борци Краљебачко! батаљона, Далматинци у ослобођеном Бео\раду 1944. 1одине, с леђа: СТЕВО ШУРЛАН, АНТЕ ПЕРИША, СВЕТКО БЕЛАМАРИЋ и АНТЕ ЈУРАЧИЋ

437. У ослобођеном БеоГраду 1944. стоје: ДИМИТРИЈЕ ПЕТРОВИЋ-МИТКЕ, ДУШАН КАРИЋ-ДУШКО ЗОРА КРЦУНОВИЋ, ЖИВОРАД МИХАЈЛОВИЋ-ШИЉА, БРАНИСЛАВ БОЖОВИЋ-БАНЕ; седе: ТРИПО ВУЧИНИЋ, ДУШАНРИСТИЋ, БРАНКА МИЛИНКОВИЋ, НОВАК ЂОКОВИЋ и ЖИВАН СТОЈАНОВИЋ

438. ЂУРО ЈОВАНОВИЋ ЧЕТНИК, као заменик команданта дићизије 1944. 1одине

437

438

439

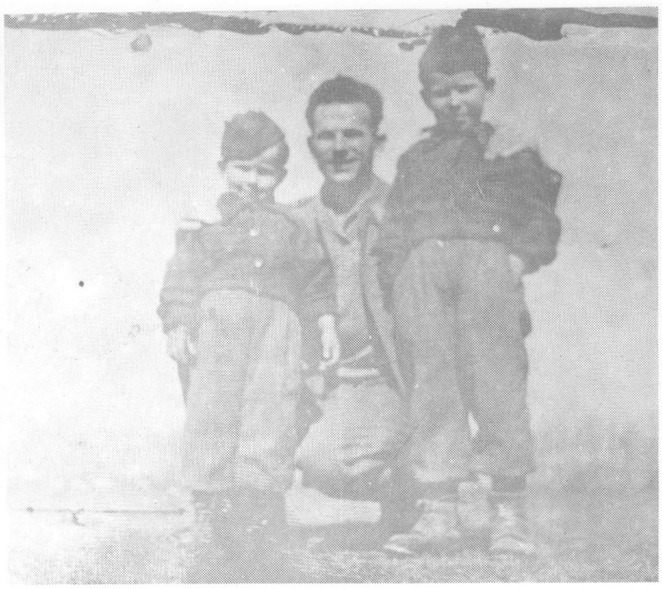

440

439. Група бораца башаљона пспред зјраде „Времена" данашње „Борбе", с леда: ДУШАН КАРИЋ, курир КОМНЕН, ВОЈИН ТЕРЗИЋ П ТРИИО ВУЧИНИЋ

440. МОМЧИЛОДУГАЛИЋ-МОМА, радникужелезничкојрадаонпЦпу Краљеву, начелник ОЗН-е 1. пролетерско!Корпуса - Армпје. Рођен 1918, Рпбнпца, Краљеђо. Ноћембра 1944, после 3,5 Јодине ратођања се ђрашпо кућиу Рибницу и срео се са синоћима: Срећком и Мирослађом

441. ЖИВАН СТОЈАНОВИЋ-ЖИКИЦА, на дужности секретара Глађно! штаба Војђодине 1944. шдине

442. БЛАГОЈЕ БОГАВАЦ-ПОП, секретар ОККПЈза Краљеђо октобра 1944. шдине за јођорницом Окружно! народноослободилачко! одборау Чачку, децембра 1944. шдине

443. РАТКОЛУКОВИЋ, ђак, борац 2. чете. Рођен 1921.у Рашкој. Биоје политички комесар пратеђе чете КраљеђачкоI батаљона

441

442

443

444

445

444. ЈОВАН ВУЈОВИЋ МУШМУЈ1А, рудар „Трепче", борац 3. Рударске чете. Рођен 1913. у Билеђи, Херце1ођина

445. СИМО СИМОВИЋ-ВУКАЛИЦА, металски раднику Фабрици ађиона, десетар у 2. чети. Рођен 1912, Црнци, ТитоЈрад. Отишао је на дужност у друЈе j *јединице*

446. РАНКО НОВАКОВИЋ-РМПАЛГИЈА, борац 2. чете. Рођен 1923, Ваређо, Рашка. После 3,5 Јодине ћојећања сттао је у слободни БеоЈрад

447. МИЛЕСАЈОВАНОВИЋ Ћ0РЂЕВИЋ, радница у Фабрици оружја у Ужицу, болничарка 2. чете. Рођена 1920. у Ужицу

448. ДУШАН ОРЛИЋ, ђак, борац 3. Рударске чете. Рођен 1923, Стапар, Ужице; после 3,5 Јодине ратоћања се нашао са сестричином МИЛКОМ ОРЛИЋ у ослобоћеном БеоЈраду 1944. шдпне

449. Пиштољ МИЛЕСЕ ЈОВАНОВИЋ, заплењену Теслићу2.јануара 1943. Јодине

448

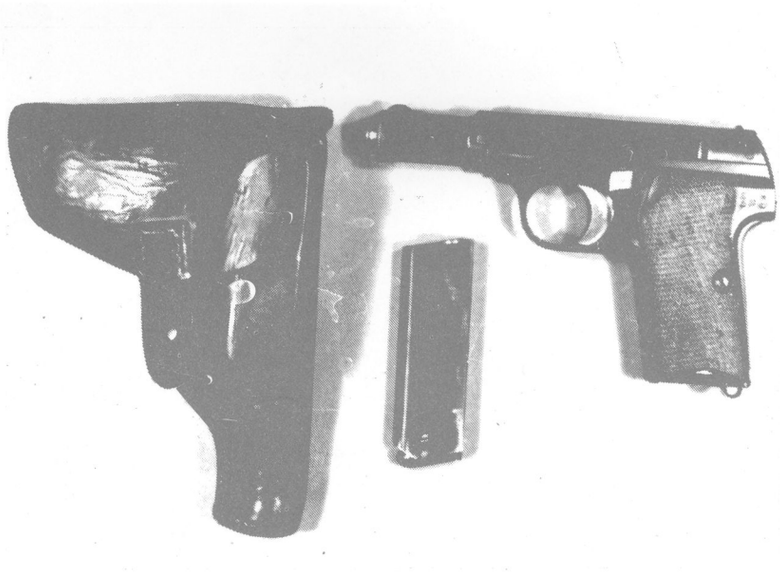

449

450. ПРОКА ЖИГИЋ-ПРОКИЦА, рудару „Трепчи", борац-мисараљезац 3. Рударске чете. Рођен 1914. у Тптодој КоренпЦп, Лика. На рецп Мораки код Љубићеда за ћреме подпзања моста децембра 1944. на дужностп команданша инжињерпјско! батаљона (прћп с лећа)

451. У ослобођеном БеоЈраду, октобра П нођембра 1944. билп су оршнпзоћани разнп курсећп. Курспсти 1. Пролешерске бртаде међу којима је било и бораца КраљећачкоЈ баљона

452. ЈОВАН ШАРЕНАЦ, металски раднпу Фабрпци ђа\она у Краљећу, заменш полптичкоІ комесара Крушећичке чете. Рођен 1914, Кифино Село, Нећесиње, Херцешћпна, сттао јеу ослобођени Бео1рад после 3,51одпна рашоћања

453. На економском курсу у Бео1раду су 6ПЛП, с лећа на десно: МИРКО СЛИЈЕПЧЕВИЋ, курпр, застаћнпк батаљона ДУШАН ПЕТРОВИЋ-ДУЦА, пнтендант батаљона МИТАР МИТРОВИЋ, економ 2. чете АНТЕ ПЕРИШИЦ седп ЂУРО МИЛЕУСНИЋ, економ чете

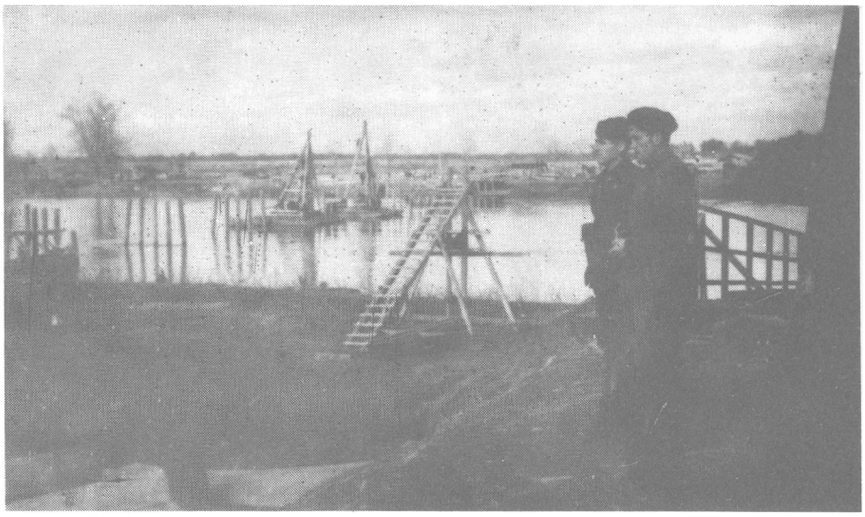

450

451

452

453

454

454. Трећа Рударска чета иосле преобуке на ноћо соћјетско оружје у Бео1раду 1944.

455. Војна исираћа (из ослобоћено1 Београда) РУДИ КРАИНЕ, командира инжењеријске чеШе 1. пролетерске бршаде. Роћен 1923, Јосиподол, Ојулин, Лика

456. ВЕЉКО КОМЛЕНОВИЋ-ШВРЂА, курир у Краљећачком баталону у Бео1раду, један од најмлаћих бораца баталона. У баталон је дошао марша 1943. као избеЈло деше попаљених села у Босни (имао је 10 година)

457. Ирћа чета пролазп поред трибине за ћреме дефилеа - параде

455

456

457

458. Друш чеша у сшроју са командиром МАРКОМ СТАНКОВИЋЕМ (прки с десна) и политичким комесаром АЕГГОМ ЈУРА ЧИЋЕМ (трећи с десна), долази на параду27. октобра 1944. на Бањицу, Бео\рад

459. ИЊештај штаба 1. пролетерске бртаде (команданта) о резултатима борби за ћреме беоГрадске операције у чијем састаћу је учестћоћао и Краљећачки батаљон

458

Š T A B
PRVE PROLETBRIGADE
Broj službeno
23.oktobra 1944 g.

8/5
713 A

ŠTABU PRVE PROLETERSKE DIVIZIJE

Dostavljamo vam pregled neprijateljskih i naših gubitaka u periodu od 17 do zaključno 20 o.m., kako u ljudstvu tako i u ratnom materijalu.
Ubijeno neprijateljskih vojnika 1200 od.kojih 36 oficira
Ranjeno neprijateljski vojnika 1030 od.kojih 40 oficira
Zarobljeno neprijateljskih vojnika 560 od.kojih 3 oficira

Od gornjeg broja oficira (zarobljenih) predato je sovjetskim jedinicama 3 radi saslušanja i prikupljanja potrebnih podataka.

Zaplenjeno je -
pušaka 1498
puškomitraljeza 118
"Saraca" 19
teških mitraljeza 29
bacača 28
mašinki 30
pištolja 140
municije 176.660
motornih vozila (tenkova i kamiona) 44
topova 10
odijela 500
cipela 300
magacina sa hranom 7
magacina sa odelom 4
magacina sa municijom i oružjem 1
zaplenjeno novca 3.000.000
časovnika 20
naliv pera 32
ručnih bombi 2000
bacačkih bombi 800
topovskih granata 8000

U istom periodu naši gubitci iznose -
poginulih 50
ranjenih 137
nestalih 9

U ovom periodu gubitaka u oružju i ratnom materijalu nijesmo imali.
Sva motorna vozila koja su zaplijenili naši bataljoni predata su odnosno oduzeta su od sovjetskih jedinica uslijed nedostatka stručnog osoblja po našim jedinicama, i ako smo mi težili da ta motorna vozila ostanu kod nas.
Zaplenjen je veći broj točkova (bicikla) koja su većinom predata Komandi Mesta.
Zaplenjene su veće količine benzina, koji su uglavnom oduzele sovjetske jedinice, a izvesne količine predate Komandi Mesta.

Smrt fašizmu - sloboda narodu !

KOMANDANT - MAJOR,

459

460

460. Еаньица, 27. окшобра 1944. Тишо ћрши смотру партизанскихјединица које суучестбобалеу ослобаћању Бео/рада

461. Тито држи Јоћор борцима који су ослободили БеоЈрад

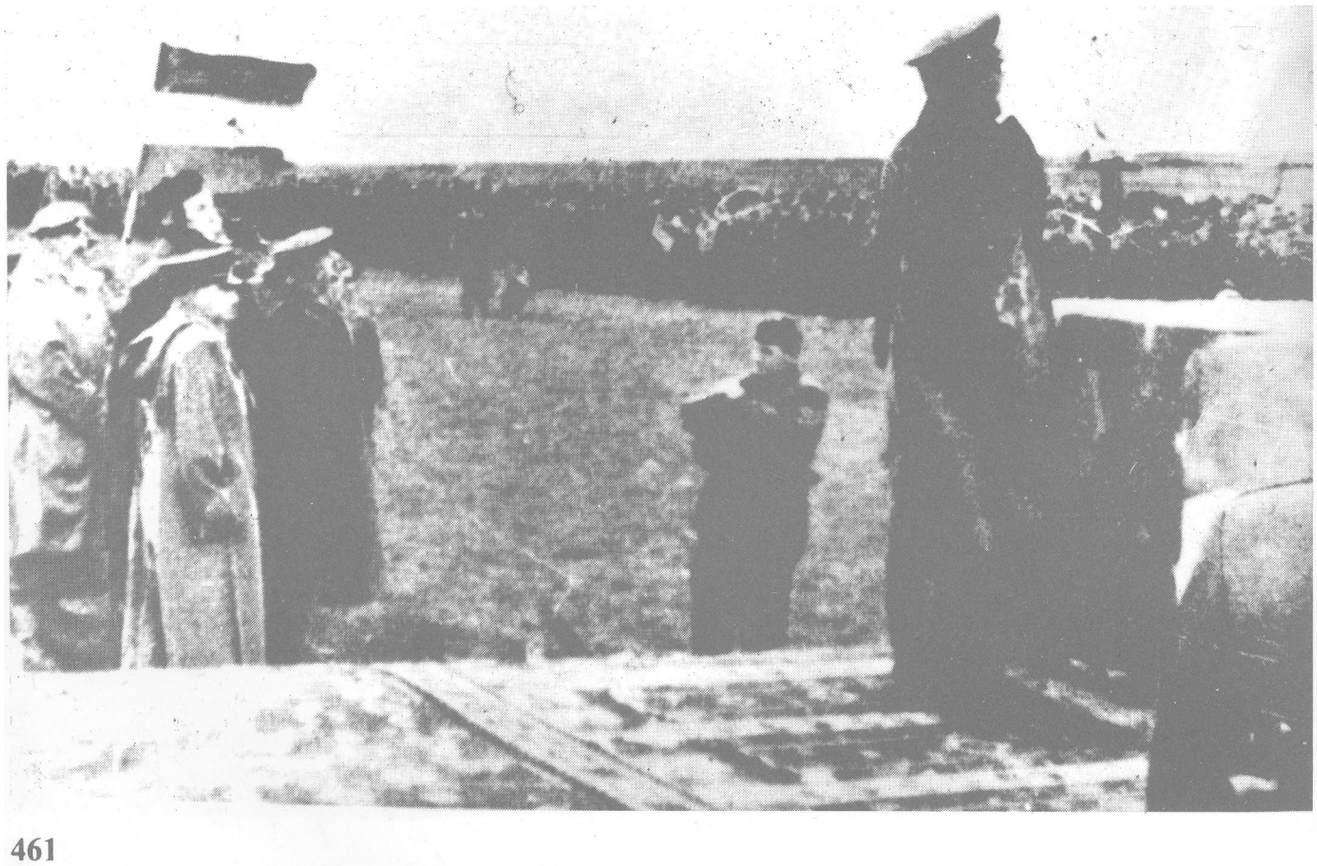

461

Од Београда до Загреба и Трста

Од Београда до Загреба и Трста

(новембар 1944 - мај 1945)

Понрет из Београда на Сремсни фронт уследио је 24. новембра 1944. године, Батаљон се у саставу бригаде кретао старом цестом према Новом Саду и од Петроварадина наставио десном обалом Дунава до Нештина. Ту је прешао прено Фрушне горе и стигао у рејон Ердевика, када је ступио у борбу. Учествовао је затим у борби за место Гибарац код Шида и после ослобођења Шида у нападу на Товарник, Илачу и Шидске Бановце. Наставио је гоњење непријатељских снага све до Оролика где је 8. децембра био заустављен од јаних непријатељских снага.

Напад бригаде на Оролик није успео јер се на том правцу непријатељ добро утврдио бранећи саобраћајни чвор у Винковцима. Краљевчани су посели положаје нод Оролика и ту остали све до 18. децембра када су и друге јединице стигле на ове лоложаје. Цела 1. пролетрска бригада је упућена на одмор у село Адашевце нод Шида и ту је прославила трогодишњицу образовања.

Из Адашеваца је бригада нренула преко Шида и Товарника у рејон Шидских Бановаца. Испред Бановаца је запосела положаје које је утврдила и на њима је батаљон остао све до 17. јануара 1945. Тада су Немци предузели офанзиву и у силовитом налету заузели Товарник и Шид. Краљевачки батаљон се код Шидских Бановаца нашао у окружењу јер је поседао најистуреније положаје бригаде. Настала је драматична борба. Непријатељ је употребио скијашке јединице. У току ноћи Краљевчани су се морали пробијати до Шида, апи су били присиљени да иду мочварним тереном. Сва је срећа што је била јака зима, па су се мочваре заледиле.

Када је 1. пролетерска бригада са осталим јединицама вршила противнапад на непријатељске снаге у Шиду, батаљон је после ослобођења Шида учествовао у борбама за Товарник 22. јануара 1945. године. Немци су били утврдили своје положаје и посели јаним снагама. Напад на Товарник није успео, па је бригада запосела и утврдила своје положаје између Шида и Товарнина. Пролетери су ту остали до 10. фебруара, а затим су се пребацили на одмор у село Кунујевце.

У Кукујевцима је батаљон добио нове борце, изводио је војну и политичку обуну, упознавајући младе борце са начином фронталног ратовања на равничарском земљишту, које се разликовало од дотадашњих начина вођења борби на брдским теренима и без фронта. Ту је изашао и последњи број батаљонсног листа „Ударнин" бб. Из Кунујеваца батаљон је кренуо до Адашеваца где је извршена 5. марта 1945. године преформација 1. пролетерсне бригаде.

Од шест батаљона 1. пролетерске бригаде образована су три батаљонаЧетврти Краљевачни батаљон је заједно са 6. Београдским батаљоном ушао у састав новог 3. батаљона бригаде. Од тада је престао да постоји 4. краљевачни батаљон као формацијска јединица бригаде. Батаљонска ратна застава, нојy је батаљон примио 1. маја 1942. у Устиколини, послата је у војни музеј у Београд.

За команданта 3. батаљона 1. пролетерске бригаде постављен је Миша Брезан-Лала, нојн се у 4. нраљевачком батаљону развијао од десетара, на дан образовања бригаде и батаљона у Рудом 1941. до његовог номанданта.

Трећи батаљон је у саотаву бригаде кренуо из Адашеваца 1 7. марта и преко Фрушке горе стигао на нове положаје код Шаренграда на Дунаву. Ту је остао до 1 2. априла, тј. до пробоја Сремског фронта.

За време пробоја фронта код Шаренграда 3. батаљон је наступао у другом ешелону бригаде и посматрао дејство авијације и артиљерије по непријатељских положајима. Стари борци су се подсетили на борбе у рејону Брадине и Горњег Вакуфа, фебруара и марта 1943, нада су Немци тунли својом артиљеријом и авијацијом, а да им пролетери нису ништа могли. Сада је била обрнута ситуација.

Трећи батаљон је уведен у борбу на трећоЈ линији непријатељске одбране - за Мохово и Опатовце. После линвидације треће линије одбране, борци су наставили гоњење непријатељских снага и са остаим батаљонима до ноћи ослободили Вуковар. Ту је бригада застала, али је 3. батаљон самоиницијативно наставио гоњење и ослободио Даљ. Опет је дошла до изражаја иницијатива команданта Мише Брезака-Лале нао и приликом ослобођења Београда.

Од Вуноваpаје батаљон наставио са бригадом и прено Ластова, Горјана и планине Диља дошао у нотлину Пожеге. Ослобађа Михаљевце и води борбу 17,18. и 19. априла за Плетерницу, нојУ су непријатељи жилаво бранили због пребацивања својих снага из Босне преко рене Саве нод Славонског Брода.

После Плетернице батаљон са бригадом гони непријатеља према Загребу и води борбе нод Растика, Смртића, Голеша и у Новом Грабовцу. Затим одлази у Липин на нрађи одмор и ту слави 1. мај.

Другог маја бригада наставља надирање према Врбовцу где 5, 6. и 7. маја води жестоне борбе и слама једно од најупорније брањених непријатељских упоришта. У овој последњој бици бригада Је имала и доста жртава. Погинуло је 1 58 и рањено 359 бораца.

После борби на Врбовцу, батаљон је преко Светог Иван Зелина продужио према Загребу у који улази 9. маја 1945. Пролетери су продефиловали кроз град нао победници.

Иано је тога дана објављена напитулација Немачне, у Југославији се нису прекидале борбе (још недељу дана), а и настале су чарне са савезницима код Трста. Бригада је из Загреба упућена у рејон Трста, где је 3. батаљон запосео положаје у Опћинама. (Види скицу 21)

Пиђо Карамашиједић: Збе/ I, цршеж 1946.

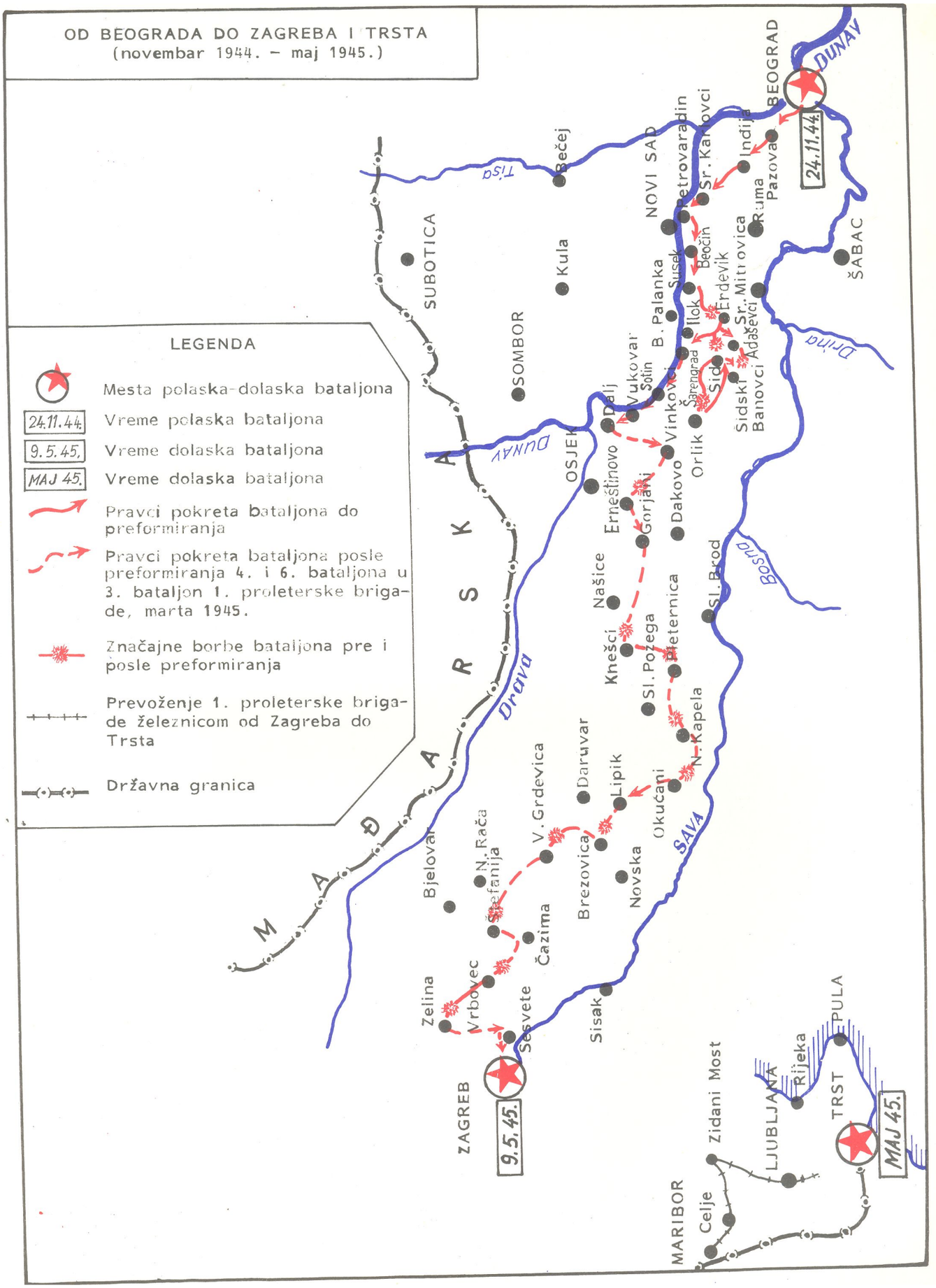
OD BEOGRADA DO ZAGREBA I TRSTA
(novembar 1944. – maj 1945.)
LEGENDA
Mesta polaska-dolaska bataljona
24.11.44. Vreme polaska bataljona
9.5.45. Vreme dolaska bataljona
MAJ 45. Vreme dolaska bataljona
Pravci pokreta bataljona do preformiranja
Pravci pokreta bataljona posle preformiranja 4. i 6. bataljona u 3. bataljon 1. proleterske brigade, marta 1945.
Značajne borbe bataljona pre i posle preformiranja
Prevoženje 1. proleterske brigade železnicom od Zagreba do Trsta
Državna granica
MAĐARSKA
BEOGRAD
24.11.44.
DUNAV
Tisa
Drina
Bosna
Drava
SAVA
SUBOTICA
SOMBOR
Kula
Bečej
NOVI SAD
Petrovaradin
Sr. Karlovci
Indija
Pazova
Ruma
ŠABAC
Beočin
Susek
B. Palanka
Ilok
Erdevik
Sr. Mitrovica
Adaševci
Šarengrad
Sid
Šidski Banovci
Vukovar
Sotin
Dalj
Vinkovci
Orlik
OSJEK
Erneštinovo
Gorjani
Dakovo
Našice
Sl. Brod
Knešci
Sl. Požega
Pleternica
N. Kapela
Okučani
Lipik
Daruvar
V. Grdevica
Brezovica
Novska
N. Rača
Bjelovar
Čazima
Zelina
Vrbovec
Sesvete
Sisak
ZAGREB
9.5.45.
Zidani Most
LJUBLJANA
Rijeka
PULA
TRST
MAJ 45.
MARIBOR
Celje

Зкјса 1зг. 21

462

462. Народ исираћа Нрћу иролеШерску бршаду на данашњем Тр!у Репзблике24. нојембра 1944. >' Беоцшду пред полазак на Сремски фронш

463. Марш Краљећачко! башаљона кроз сремска села, нојембра 1944. ириликом одласка на Сремскп фронш. Засшаћник је ДУШАН ПЕТРОВИЋ-ДУЦА на челу колоне

463

464

465

466

464. Пролазак коморе Краљебачко! батаљона кроз Земун 24. нојембра 1944. приликом одласка за Сремски фронт. Интендант батаљона посматра пролазак колоне

465. Четврти Краљебачки батаљон на маршу према Шпду децембра 1944. На коњу јаше командант батаљона МИША БРЕЗАКЛАЛА

466. Комора Краљебачко/ батаљона у покрету према Шиду децембра 1944. Намотоциклу ИВАН ЈУРИЦА-ПЕПИ.обабештајни официр, (бози) и заменик команданта батаљона МИЛЕ МАКСИМОВИЋ

467. Избиђачи Краљеђачко/ батаљона, децембра 1944. код Шида;у ирбом реду, десно МЛАЂЕНГРАОНИЋ-МЛАЂО, десетар

469

470

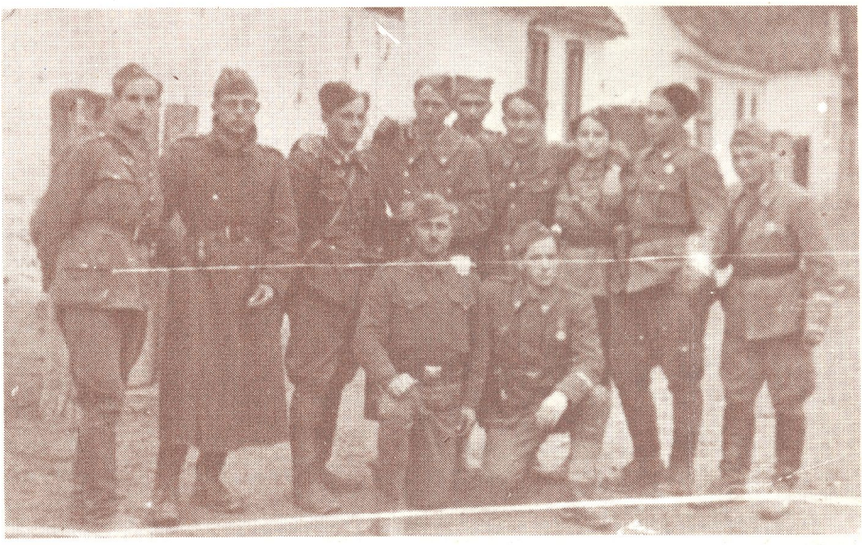

471

468. МАРИЈА ДЕВИЋ, ученица, болничарка 2. чете. Рођена 1924, Сукошани, Задар, Далмација. Иошнула децембра 1944. код Тоћарника од бацачке мине

469. Дру1а чета КраљећачкоI батаљона у покрету према селу Адашећци 1де је одржана смотра бртаде пођодом троЈодишњице образоћања 1. пролетерске22. децембра 1944. Јодине

470. УАдашећцпма 22. децембра 1944: командант 1. пролетерске дићизије ВАСО ЈОВАНОВИЋ, уз пратњу команданта бртаде ЈАГОША ЖАРИЋА, ћрши смотру батаљона 1. пролетерске бритде пођодом тро\-одишњице образоћања

471. Група бораца КраљебачкоГ башаљона у селу Кукујећцима, ШидЈануара 1945. Стоје, слећа: (трећи) МИТАР МИГРОВИЋ, (четћртп) ХУСЕИН ИКОВИЋ, (шести) АНТЕЈУРА ЧИЋ, (осми) РИКАРД НИКОЛИЋ-РИКИ, ЈОСИИ МИХИЊЕЦ, клечи прћи с лећа МИЛОШ ЋУРОВИЋ (из Рибнице код Краљећа)

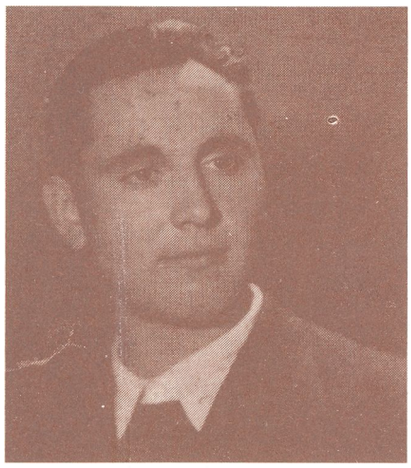

472

472. СИМО ТИЦА, радник. Рођен 1922, Голубић, Книн. Пошнуо 14. децембра 1944. код Оролина, Винкоћуци, на Сремеком фронту

473. МИТАР МИТРОВИЋ, Бео1рад,јануара 1945. шдине пред одлазак за Мађарску и Немачку као члан комисије Подеренишћа НОза прикупљање ратно/ материјала

474. УКукујећимајануара 1945. слећа: ВЕЉКО КАЛУЂЕРОВИЋ, ТРИПО ВУЧИНИЋ, ИВАН ЈУРИЦА-ПЕПИ, МИЛЕ МАКСИМОВИЋ, МИША БРЕЗАК п ЈОВАН ЋАМИЛОВИЋ ЈОВЧЕ

475. ТИТО са АЛЕКСАНДРОМ РАНКОВИЋЕМ и ПЕКОМ ДАПЧЕВИЋЕМ обилази 1. иролетерску бришду на Сремском фронту јануара 1945. Тито разшћара са референтом бришде ЗОРОМ ПЕТРИЋ

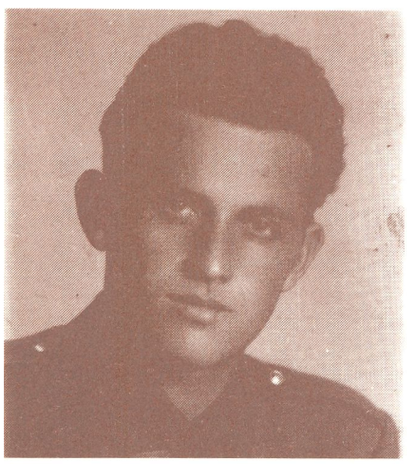

473

474

475

476. ПЕТАР ЕРАКОВИЋ, радник Рођен 1923, Штикодо, Дрниш. Пошнуо 17. јануара 1945. код Оролика, Винкоћици

477. АНГЕ ГРАЦИН, земљорадник. Рођен 1921, Мали Дрђеник, Крчуљ, Шибеник. Пошнуо јануара 1945. код Шида

478. Последњи број листа 4. Краљебачко/ батаљона „ Ударник" изашао је фебруара 1945. на Сремском фронту

479. МИЛЕ МАКСИМОВИЋ (у средини) објашњаћа младим борцима рукоћање малим бацачем на Сремском фронту (десно од њеш је СВЕТКО БЕЛАМАРИЋ)

480. Последњи снимак командира 2. чеше МАРКА СТАНКОВИЋА (у средини) са комесаром АНТОМ ЈУРА ЧИЋЕМ крајњим десно и с леђа ирди ЈОСИПОМ МИХИЊЕЦОМ. МАРКО је пошнуо 17. јануара 1945. код Шидских Баноћаца, Шид, на Сремском фроншу

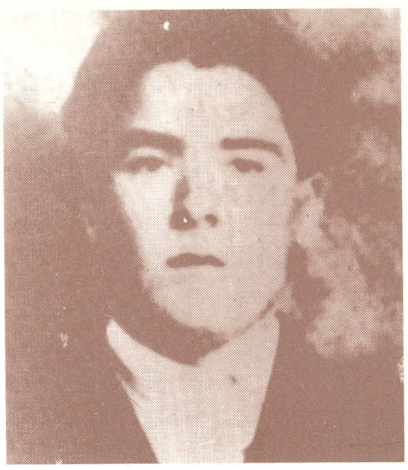

476

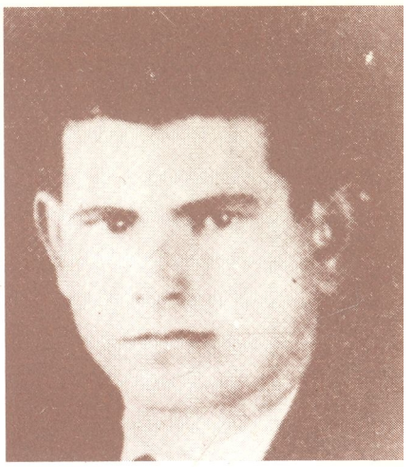

477

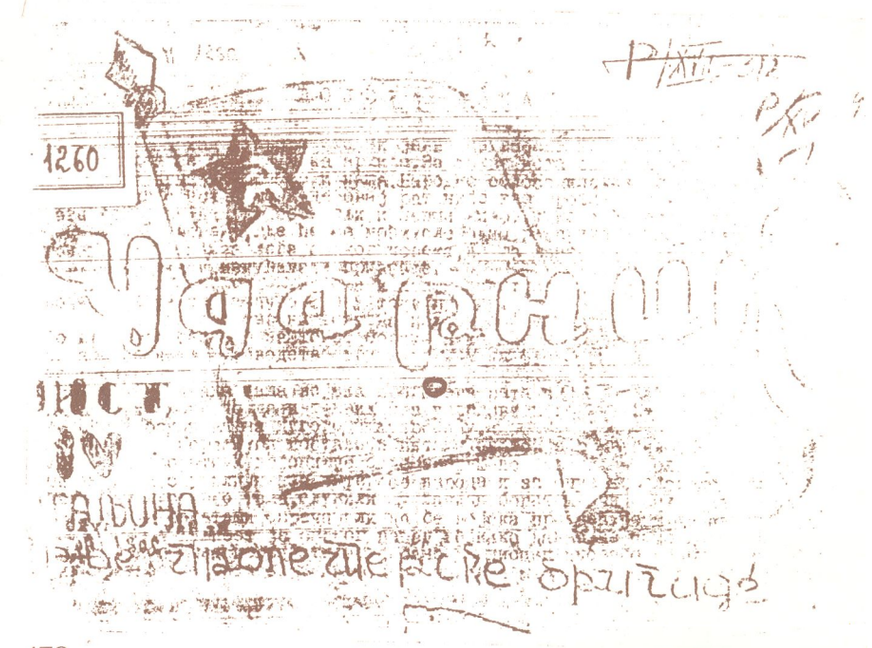

478

479

480

481

482

481. На Сремском фронту, с леђа: АНТЕ ЈУРАЧИЋ, ВЕСНА КОВАЧЕВИЋ и РИКАРД НИКОЛИЋ - РИКИ

482. На Сремском фронту 1945. у средини АЛЕКСАНДАР ВУКОВИЋ-АЛЕКСА, интендант Прће коњичке бришде, раније био интендант 4. КраљебачкоІ батаљона

483. Груиа бораца 1. пролетерске бришде на Сремском фронту 1945. Прби сдесна МИЛАНРАДОВИЋ-САЈ-ЦИЈА, прецпзнп механпчар у Фабрици ађиона у Краљеду. Рођен 1923, Кођанлик, Краљеђо

484. На Сремском фронту, јануар 1945. ЈОВАН ЋАМИЛОВИЋ-ЈОВЧЕ, ђак, борац 2. чете и комесар Краљеђачко/ батаљона. Рођен 1923. у Косођској Митрођици

483

484

485

486

487

485.МИЛЕ ПАВИЧИЋ КАПЕТАН БУЂОНИ, прби начелник шСиаба Краљећачко/ башаљона, командант Прбе баздухоплобне базе и ирби јенерал Ју/ослоћенско!ратно! баздухоплобстба

486. У Бео\раду 1945, ирличком иосете БРАНИСЛАВУ БОЖОВИЋУу \лабној бојној болници с леба: СИМА СИМОВИЋ ВУКАЛИЦА, МИША БРЕЗАК-ЛАЛА, БРАНИСЛАВ БОЖОВИЋ-БАНЕ; седе, с леба: ВОЈИН ТЕРЗИЋ и РОСА ДМИТРИЋ

487. МИХАЈЛО ГОНЧИЦ хемичар, борац 2. чете. Рођен 1912, Гачани, Приједор, Босна

488. У средин капетан ПРОКА ЖИГИЋ ПРОКИЦА, прелази ирекоћисеће/ моста на Дрини у Зборнику априла 1945. \одине

488

489

489. Борци Праче у Краљедачком батаљону стили су до Бео/рада иосле 3,5 /одине ратобања

ОД 5. МАРТА 1945. 4. КРАЉЕВАЧКИ И 6. БЕОГРАДСКИ БАТАЉОН СУ ПРЕИМЕНОВАНИ У ТРЕЋИ БАТАЉОН ПРВЕ ПРОЛЕТЕРСКЕ БРИГАДЕ, А ЊИХОВЕ ЗАСТАВЕ СУ ПОСЛАТЕ У МУЗЕЈ У БЕОГРАДУ

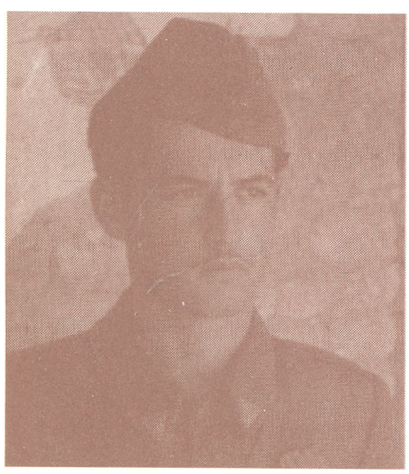

490

491

490. МИЛУГИН МАТИЋ, ученик шмназије у Краљебу, борац 1. чете. Рођен 1922. у Суботици. Из батаљона је отишао у прошидколску чету 1. иролетерске

491. БРАНКА МИЛИНКОВИЋ, ученица медицинске школе, болничарка и референт санитета батаљона. Рођена 1922. у Шаицу

493

494

495

492. Засшада КраљекачкоI башаљона иредаша башаљону 1. маја 1942.у Усшиколини, сада се налази у Музеју ЈНА на Калемелдану у Бео\раду

493. ВАСИЉКО МАРКОВИЋ, тршбачки помоћник, борац 2. чете. Рођен 1915. Тадење, Ушће, Србпја

494. Ирћи застаћник је био БЈ1АГ0ЈЕ БОГАВАЦ ПОП, железнички службенпк у Краљећу, заменик командира 1. чете. Рођен 1917, Велиће, Ићашрад

495. Друш застаћнпк је 6ПО МИЛАН БУКВИЋ-ЦАНЕ, рудар у Белом Брду, Копаонпк, борац 3. Рударске чете. Рођен 1907, Водотеч, Бриње, Лика

496

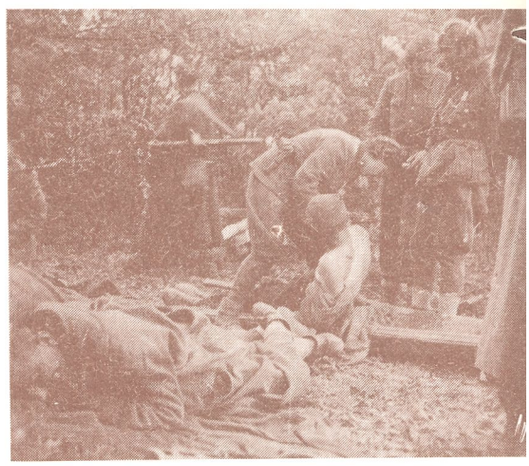

497

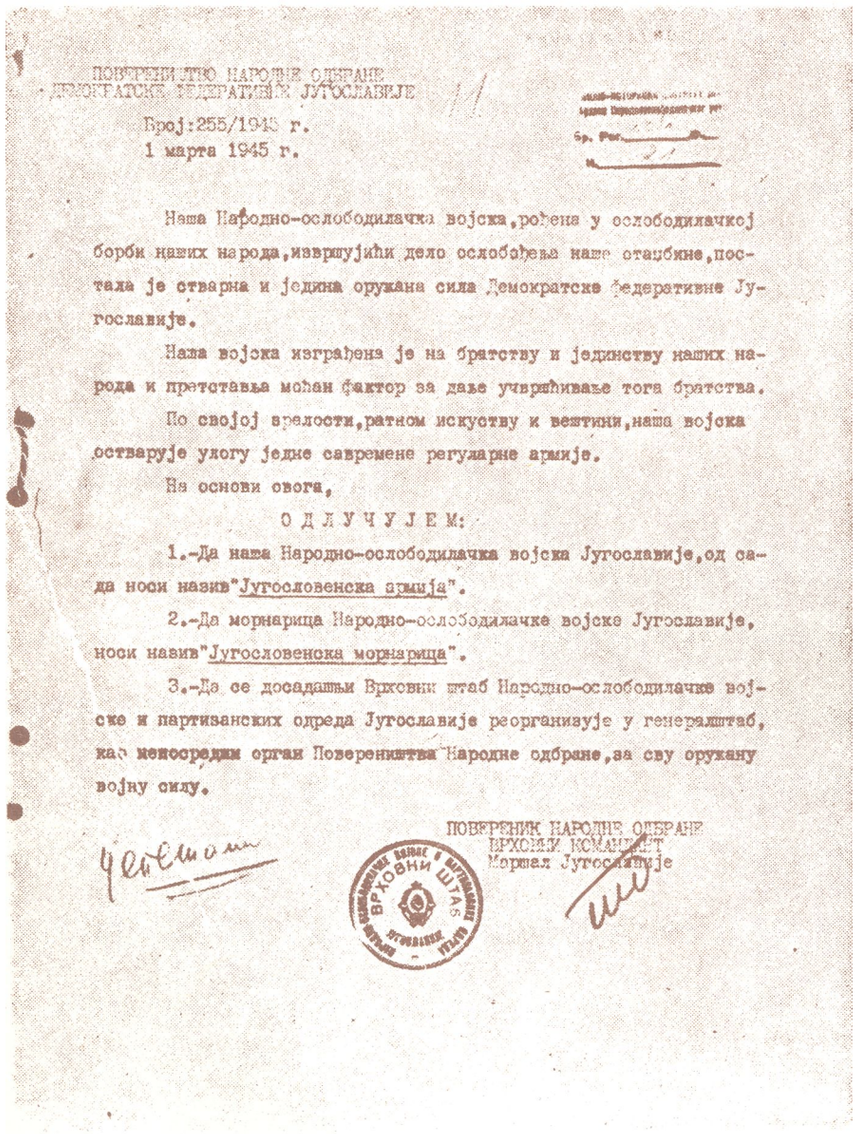

ПОВЕРЕНИШТВО НАРОДНЕ ОДБРАНЕ
ДЕМОКРАТСКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Број:255/1945 г.
1 марта 1945 г.

Наша Народно-ослободилачка војска,рођена у ослободилачкој борби наших народа,извршујући дело ослобођења наше отаџбине,постала је стварна и једина оружана сила Демократске Федеративне Југославије.

Наша војска изграђена је на братству и јединству наших народа и претставља моћан фактор за даље учвршћивање тога братства.

По својој зрелости,ратном искуству и вештини,наша војска остварује улогу једне савремене регуларне армије.

На основи овога,

О Д Л У Ч У Ј Е М:

1.-Да наша Народно-ослободилачка војска Југославије,од сада носи назив"Југословенска армија".

2.-Да морнарица Народно-ослободилачке војске Југославије, носи назив"Југословенска морнарица".

3.-Да се досадашњи Врховни штаб Народно-ослободилачке војске и партизанских одреда Југославије реорганизује у генералштаб, као непосредни орган Поверенишшва Народне одбране,за сву оружану војну силу.

ПОВЕРЕНИК НАРОДНЕ ОДБРАНЕ
ВРХОВНИ КОМАНДАНТ
Маршал Југославије

ВРХОВНИ ШТАБ

498

496. Трећи и иоследњи засшаћник је биоДУШАН ПЕТРОВИЋ ДУЦА, сшоларски радник у Фабрици Шона у Краљебу, борац 1. чете. Рођен 1909. у Бео!раду

497. СТОЈА УЗЕЛАЦ, болничарка 2. чете прећија рањенике на Сремском фронту 1945. Јодине

***498.** Одлуком Побереништва Народне одбране Демократске Федератибне Јучослабије од 1. марта 1945. шдине је НОВ реоршнизоћана у ЈА*

499

499. Скечани сшрој 1. иролешерске бршаде 1. аирила 1945. шдине иододом иредаје сшарих и ирије ма нодих ^асшада

М). У Ердећикује одржан 27. марша 1945. /одине бокс-меч јединица 1. армије. ТреНи с леба, \/ ирбом ишну мајор МОМЧИЛО ДУГАЛИЋ (шада наче ншк ОЗН-е 1. армкје)

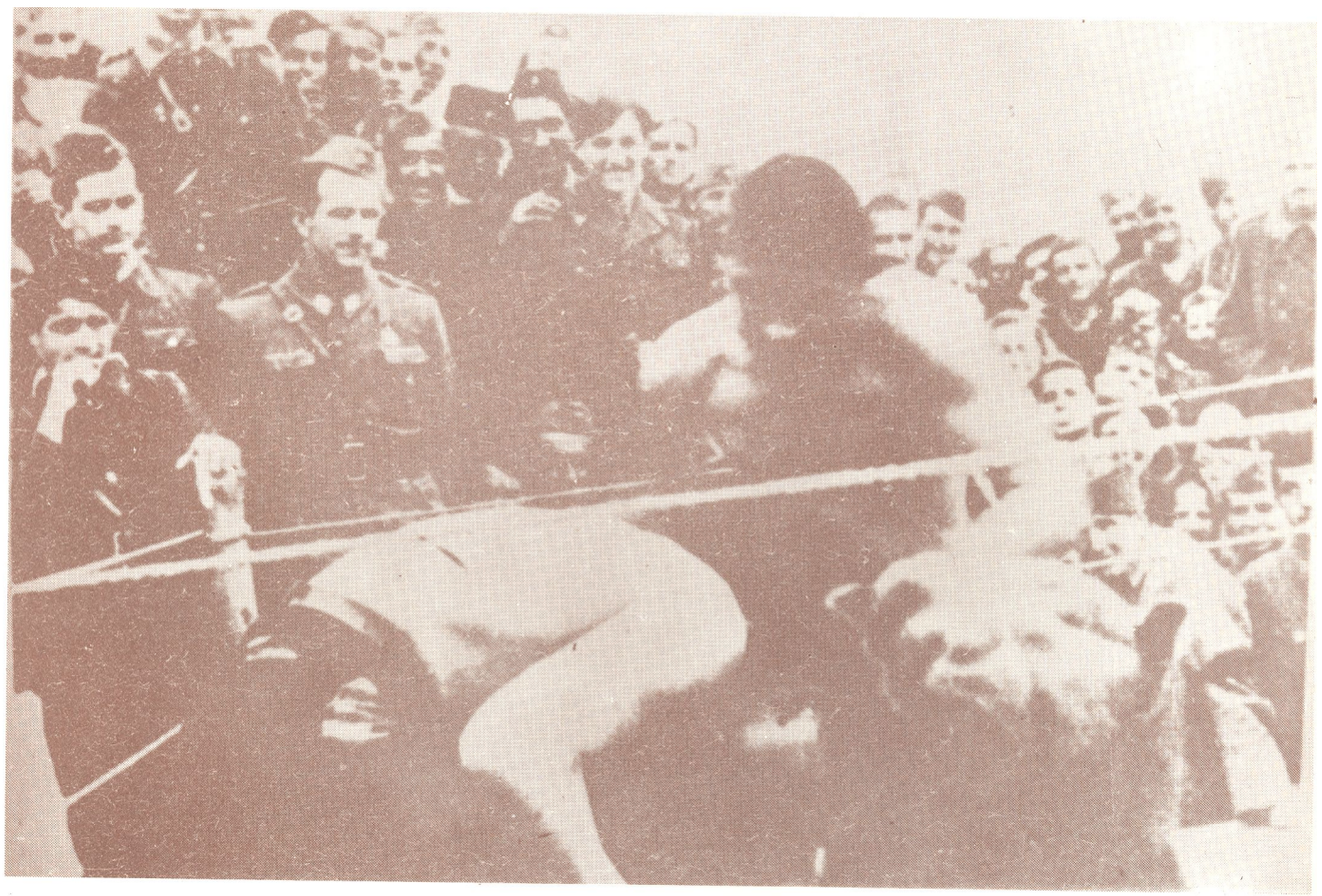

500

501

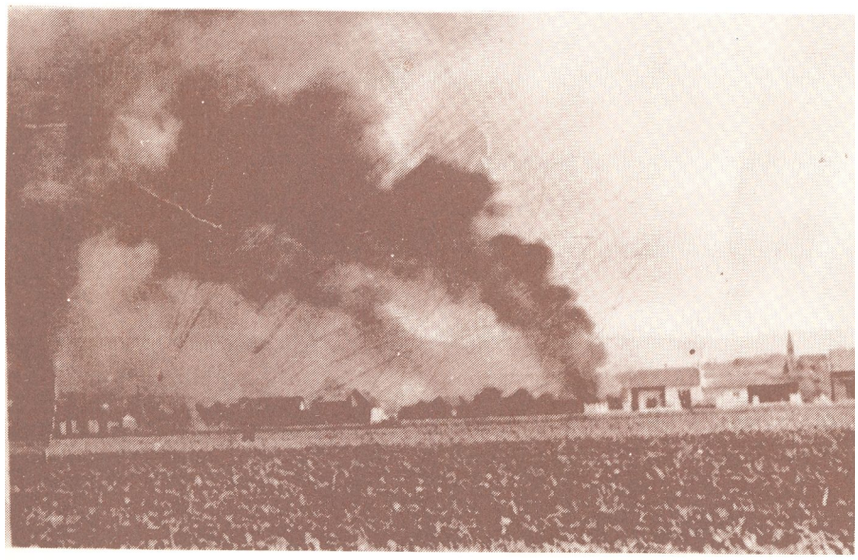

502

503

501. Пробој Сремског фронта 12. априла 1945. код ШаренЈрада, село Маходо, Вукоћар

502. Борбе на Плетерницп априла 1945. шдине

503. Последње борбе 1. пролетерске бртаде на Врбоћиу код Зајреба 5-7. маја 1945. 1одине

504

Ш Улазак 1. иролетерске бртаде у Зшреб 9. маја 1945. У аутомобилу с леба: ВОЈО АБРАМОВИЋ, иза шофера МИША БРЕЗАК-Ј1АЈ1А. крајњи десно до шофера ЈОВАН ЋАМИЛОВИЋ-ЈОВЧЕ

505. Абион „осбешник пеше офанзибе"

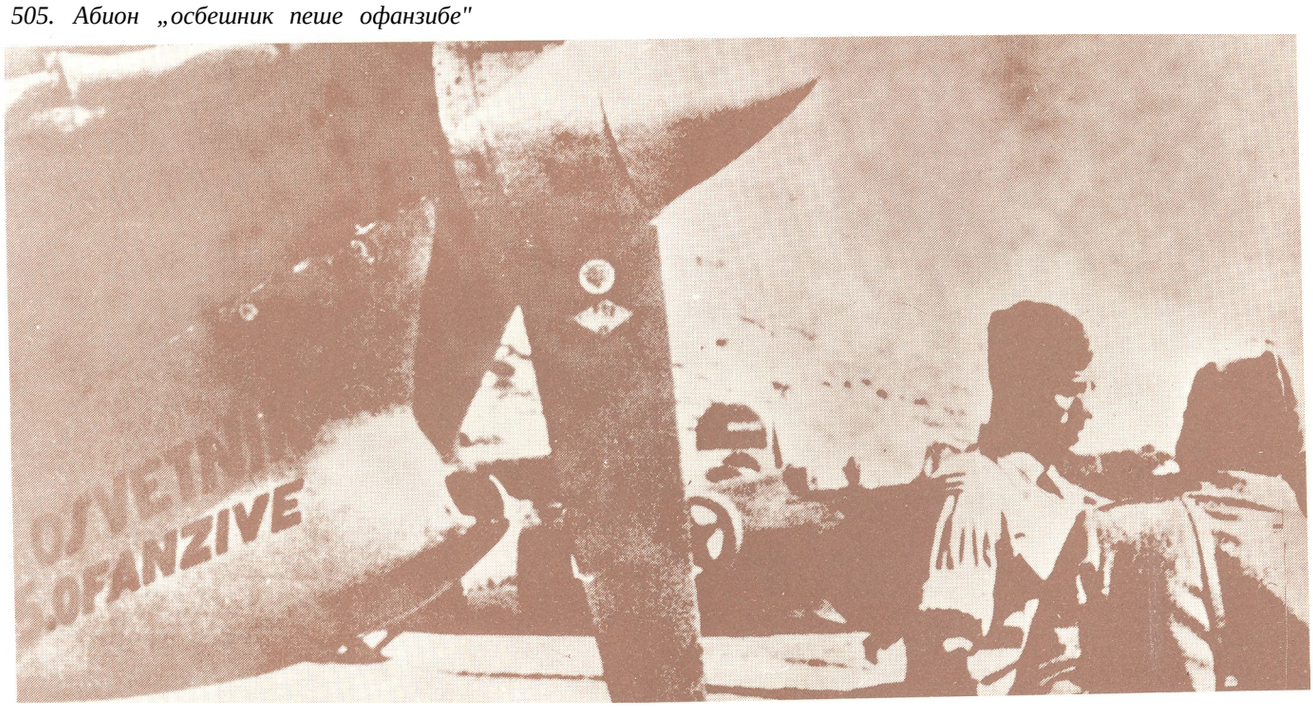

505

506

506. УОпћини код Трсша 29. маја 1945. С леђа шреће МИША БРЕЗАК, командант и МИЈ1Е МАКСИМОВИЋ заменик 'команданта 3. баталона 1. пролетерске бртаде за ћреме изћођења обуке (оба су у кошуљама са кратким рукаћима)

507. Раздрашни борци из Краљећачко! баталона бацајуу ћисМИЛАИА БУКВИЋА ЦАИЕТАу знак слободе - заћршетка рата 1945. 1одине

507

Повратан ратника у Краљево

Повратак ратника у Краљево

1945

Рат је завршен, земља ослобођена. Много бораца није дочекало слободу. Од борачког састава 4. краљевачког батаљона у строју Прве пролетерске бригаде у Рудом децембра 1941. године, половинаје пала на разним бојиштима у Херцеговини, Босни, Црној Гори, Србији, Срему, Славонији и Хрватској. Погинуло је и још неколико стотина бораца који су у батаљон ступили 1942-1945. године.

Борци Краљевачког батаљона који су доживели слободу организовали су прву посету Краљеву одмах после завршетка рата. На улицама града народ их је одушевљено поздрављао. Окупили су се на тргу у граду одакле су почели ратни поход широм земље. На падинама Гоча фотографски апарати забележили су повратак ратника пролетера. Остали су као документи снимци бораца распоређених по четама, заједнички и по групама.

За њима је остао борбени пут дуг преко двадесет хиљада километара, испуњен напорним маршевима, јуришима и одступањима, победама и жртвама, искушењима и невољама четворогодишњег ратног вртлога.

Пред њима је била обнова ратом опустошене земље, изградња социјализма, континуитет револуције.

Мешодије Њанокски: Друшрица Цбеша, цршеж 1954.

508. Група бораца КраљекачкоI одреда П 4. батаљона на Гочу прилпком ирбе посете Краљебу 1945. 1одине

509. Група бораца Краљећачко1 одреда П 1. чете 4. батаљона на Гочу

510. Група бораца 2. чете 4. Краљећачко! батаљона на Гочу

508

509

510

511

512

513

511. Група бораца 3. Рударскече те 4. Краљебачко/ батаљона њ Гочу

512. Народ Краљеба иоздрађм борце 4. Краљебачкој батаљоњ ириликом њихобе ирће посет фаду 1945. 1одине

513. На Іробљу масобно стреља них јрађана октобра 1945. /оди не

514

514. М0МЧИЈ10 РАДОВИЋ, апошекар, предеедник НОФ-ау Краљеђу п Већник III заседања АВНОЈ-а, поздрађља борце 4. КраљећачкоЈ батаљона ириликом њихоће прће посете \раду 1945. њдине

515. ТИТО, са борцима Краљећачкој батаљона и борцима КраљећачкоI, КопаоничкоI и Врњачко-трстеничко\ одреда, у Матарушкој бањи, приликом сћоје прће посете Краљеђу, октобра 1951. \одине

515

OSNOVNI PODACI BATALJONA
(do kojih se došlo najnovijim istraživanjima)

1. U redovima bataljona borilo se 1680 boraca od kojih su 102 bile žene.
2. Socijalni sastav boraca bio je sledeći:
   - 1151 seljaka
   - 339 radnika
   - 190 intelektualaca
3. Poginulo je 554 boraca medju kojima 28 žena.
4. Ratni put bataljona bio je dug 22.000 kilometara.
5. Bataljon je vodio borbe u:
   - Srbiji
   - Bosni
   - Hercegovini
   - Dalmaciji
   - Sremu
6. Za 1240 ratnih dana bataljon je u 270 dana vodio borbe (većeg ili manjeg obima).
7. Od boraca bataljona 9 je proglašeno za narodne heroje a 12 ih je unapredjeno u čin generala.
8. Jedini bataljon u 1. proleterskoj brigadi koji je imao svoju bleh-muziku, a postojao je i hor i izlazio list "Udarnik".

БОРЦИ КОЈИ СУ УСТУПИЛИ ДЕО ФОТОГРАФИЈА

1. Антончић Милан-Велебит
2. Антончић Милена-Цврчан
3. Богавац Благоје-Поп
4. Божовић Бранислав-Бане
5. Буквић Милан-Цане
6. Вељић Анђелко-Брана
7. Вуковић Алекса
8. Вуковић Славка
9. Дугалић Момчило-Мома
10. Исаковић Антоније-Луле
11. Јакшић Павле
12. Јончић др Коча
13. Јовановић Ђорђевић Милеса
14. Јовановић Ђуро-Четник
15. Јуловић Војин-Јулка
16. Јурица Иван-Пепи
17. Карић Душан
18. Ковачевић Јован-Четник
19. Корићанац Богдан
20. Краина Руди
21. Максимовић Стоја и Миле
22. Мијатовић Милутин-Другарчић
23. Мифовић Митар-Димитрија
24. Моравчић Драгољуб-Ћопа
25. Периша Анте
26. Петровић Миленко—Бели
27. Поповић Богдан
28. Стојановић Живан-Жикица
29. Томовић Душан
30. Ћамиловић Јован-Јовче
31. Шукрија Али

ФОТОГРАФИЈЕ ПОГИНУЛИХ И УМРЛИХ БОРАЦА ДОБИЈЕНЕ ОД ПОРОДИЦА

1 Антонијевић Слободан, Краљево
2. Ацковић Рајно, Нови Пазар
3. Бабић Иван, Имотски
4. Белобрк Мирко, Госпић, Лика
5. Белојевић Милан, Београд
6. Богабац Драгослав, Краљево
7. Богуновић Петар, Краљево
8. Божовић Миломир, Краљево
9. Вежа Анте, Макарска
10. Видић Вид, Прњавор
11. Врвило Марко, Сплит
12. Вујовић Милутин, Чачак
13. Вукорепа Дане, Шибеник
14. Главина Никола, Макарска
15. Гулин Рудило, Шибеник
16. Гулин Јокан, Шибеник
1 7. Девић Марија, Задар
18. Дивић Анте, Макарска
19.Драгобратовић Иво, Метновић
20. Ђукић Станко, Прњавор
21. Јаковчев Петар,Шибеник
22. Јурага Марко, Шибеник
23. Јурчевић Марко, Шибеник
24. Јусуповић Спасоје, Прњавор
25. Катић Зоран, Краљево
26. Конић Јања. Шибенин
27 Кос.тлнић Јанко, Макарска
28 Кривић Анте, Сплиг
29 Лапић Миливоје, Шибеник
30. Маричић Живан, Краљево
31. Маркушић Габријел, Макарска
32 Миловановић Милорад, Краљево
33. Мирковић Слободан, Чачак
34. Мићић Дамјан, Прњавор
35. Митровић Милан, Прњавор
36. Палеж Нада, Љубљана
37. Петровић Момчило, Краљево
38. Петровић Славољуб, Краљево
39. Петронић Митар, Папе
40. Радосављевић Светолик, Краљево
41. Ракић Радош, Краљево
42. Ракић Миливоје, Косјерић
43. Самоход Филип, Шибеник
44 Спасојевић Пера, Краљево
45. Спасојевић Милосао, Краљево
46 Стојановић Рајно. Смедеревска Паланка
47. СтруЈић ВЈекослав. Сињ
48. Топић Станко, Прњавор
49. Ујевић Мила, Имотски
50. Франин Иван, Шибенин
51. Чапљак Лазар, Прњавор
52. Чатлак Пашко, Шибеник
53. Шмуља Станко, Прњавоо

БОРЦИ КОЈИ СУ УЧЕСТВОВАЛИ У ИДЕНТИФИКАЦИЈИ ФОТОГРАФИЈА

1. Антончић Милан
2. Антончић Милена
3. Богавац Благоје
4. Божовић Бранислав
5. Брезак Нада
6. Буквић Милан
7. Вавић Милорад
8. Вељић Анђелко
9. Вуковић Славка
10. Вуковић Алекса
11. Вучинић Трипо
12. Вучковић Станимир
13. Дозет Душан
14. Дугапић Момчило
15. Ђорђевић Милеса
16. Жигић Проко
17. Зелић Богдан
18. Исаковић Антоније
19. Јакшић Павле
20. Јончић др Коча
21. Јуловић Војин
22. Капуђеровић Мира
23. Калуђеровић Вељко
24. Карић Душан
25. Ковачевић Јован
26. Коен Милан
27. Корићанац Богдан
28. Краина Руди
29. Крцуновић Зора
30. Лекић Момир
31. Максимовић Миле
32. Максимовић Стоја
33. Мбхинагић ХаЈрудин
34. Мијатовић Милутин
35. Милашиновић Петар
36. Милеуснић Ђуро
37. Милеуснић Петар
38. Митровић Митар
39. Михајловић Живорад
40. Михањец Јосип
41. Моравчић Драгољуб
42. Орлић Душан
43. Пајовић ЈЂубивоје
44. Педовић Милорад
45. Петровић Миленко
46. Радовић Милан
47. Симовић Милан
48. Тојага Ковиљка
49. Толъ Јуре
50. Томовић Душан
51. Ћамиловић Јован
52. Шаренац Јован
53. Шукрија Али

РАТНИ ФОТОГРАФИ

1. Јурица Иван-Пепи
2. Митровић Митар-Димитрија
3. Николић Драгољуб-Џамбас
4. Ракић Миливоје-Црвеноармејац
5. Шимунов Вили-Барба

ПОСЛЕРАТНИ ФОТОГРАФИ

1. Јелић Симеун инг. мајор
2. Јурица Иван-Пепи
3. Јончић др Коча
4. Мандић Новак - професор
5. Митровић Митар-Димитрија
6. Митровић Саша
7. Тодсровић Миодраг
8. Хабијанац Дубравко

САРАДНИЦИ

1. Андрејевић Вељa
2. ДрагоЈловић Милутин-Драгуљче
3. Ивновић Љубиво,е
4. Јанчић Никола
5 Јелић Симеун инг марр
6 Митровић Мара
? Стаменовић Мирослав

АРХИВСКА ГРАЂА

1. Архид Војноисторијско! института ЈНА - Бесирад; архид НОВЈ - фондоди докумената 1. пролетерске дићизије и 1. пролетерске бртаде; наредбе и избештаји безани за рад 4. краљећачкох батаљона, четнички архиб, архиб Незабисне држабе Хрбатске, италијанских, немачих и кћислишких јединица.

2. Архиб Централно! комитета Сађеза комуниста ЈуЈослабије - Бео\рад: фондоби изђештаја и директића безаних за Краљебо и 1. пролетерску бртаду и 4. краљебачки батаљон и фонд депеша Слободне ЈуЈослабије које су се односиле на актићност 4. краљећачко! батаљона 1. пролетерске бртаде.

3. Архић Музеја у Краљећу: фонд фотојрафија.

4. Архиб Музеја рећолуције у Бео\раду: фонд фотохрафија.

5. Архиб Војно1 Музеја у Београду: фонд фотоЈрафија

6. Архпћ Музеја ЖТП-а Бео/рад: фонд фото/рафија

7. Архиб Фотоцентра ЈНА - Бео!рад: фонд фото!рафија

8. Архпб Музеја народне реболуције Босне и Херце!обине - Сарајећо: фонд фото!рафија

9. Архић Музеја рећолуције у За!ребу: фонд фотојрафија

10. Архић Музеја НОР-а у Фочи: фонд фото!рафија

11. Архић Народно!унићерзитетау Рудом: фонд фото/рафија и забележака о 4. краљећачком батаљону 1. пролетерске бришде.

12. Заћичајни Музеј „Хасан Бркић"у Лићну: фонд фото!рафија

13. ТАНЈУГ - Бео!рад: фонд фото!рафија

14. Редакција листа „Комунист", Бео!рад: фонд фото!рафија

15. Прикупљене фотојрафије и подаци о њима'преко СУБНОР-а: Краљећо, Ноћа Варош, Рудо, Роштица, Гораждe, Фоча, Чајниче, Коњиц, Билећа, Прозор, Бу/ојно, Доњи и Горњи Вакуф, Лићно, Дућно, Купрес, Сплит, Босанскб Грахоћо, Петроћац, Дрћар, Кључ, Јајце, Котор Варош, Прњаћор Теслић, Дерћента, Србац, Траћник, Власеница, Жборник, Мркоњић Град, Тито!рад, Ужице, Чајетпна, Ваљећо и Шид.

16. Преко секција бораца 1. пролетерске бртадеу: Сарајећу, Прњаћору, Сплиту и За!ребу.

ЛИТЕРА ТУРА

Босанско Грахоћо у народноослободилачком рату 1941-1945. „Графика", Кикинда, 1971.

Божоћић Бранпслаћ-Бане: Рударска чета, Војноиздаћачки заћод, Беојрад, 1974;Пролетерски командант, прича о Жићану Маричићу, Народна књи!а, Бео!рад, 1984; Урезаниу незабораћ, Дечије ноћине, Горњи Миланоћац, 1985.

Далматинци у 1. пролетерској бртади, Сећања, институт за хисторију радничко! иокета Далмације, Сплит, 1982.

Јакшић Паћле, Размишљања над успоменама, стр. 93-181, необјаћљен рукоппс.

Јокић Гојко, Рудо - !рад Прће пролетерске, туристички ћодич, 1981.

Јончић др Коча, Краљећачки октобар 1941, Економска политика, Бео!рад из КПЗ Краљећо, 1971.

Карић Душан, Од Рудо! до Јајца, Народна књша, Бео!рад, 1984.

Краина Руди, Списак бораца 4. краљећачко! батаљона Прће пролетерске бртаде од 1941-1945. необјаћљен рукопис, Архић Краљећа.

Лекић Момир-Моша, Четћрти батаљон Прће мролетерске бришде, необјаћљен рукопис.

Лекоћић Мишо, Офанзића пролетерских бртада у лето 1942, Војноисторијски институт, 1965.

Митроћић Митар, Под застаћом Прће пролетерске, Народна књша, Бео!рад, 1983.

Пали борци ижртћефашистичко!терора ТитоћеМитроћице 1941-1945, Ншро „Рилиндија", Приштина, 1983.

Пхоттограпхиес де ла !уерре де либератион натионале, Јушслоћенска књта, Бео!рад, 1951.

Прћа иролетерска, кньта 1, 2. и 3, Војноиздакачки забод ЈНА „Војно Дело", штампарско иредузеће БеоЈрад, 1969, 1986.

Прћа пролешерска. И п сшроћана моно/рафија. ГЛОБУС. За/реб. 1984.

Бео1рад- Тшио/рад

Сушјеска, кньше: 1, 11, III, IV и V, Војно штамиарско иредузеће, Беојрад, 1959.

ЗАХВАЛНИЦА АУГОРА

Иа ирикупљању, сређпћању, одабирању, идентификацији и умножаћању потребне 1раће и иисању текстоћа радило се ћише 1одина. Зато аутор, и поред иоименично набројаних факторау ирилозима, жели да се и на оћај начин захћали: борцима и породпцама пошнулих бораца који су уступили сћоје фото/рафије; сћим друШрицама и дру\оћима који суучестћоћалиу идентификацији фотоса, сшручним сарадницпма и фото/рафима, кустосима музеја и архиварима у архићским установама, општпнским одборима Сабеза бораца НОР-а и ређолуције и секцијама Прће иролетерске бришде.

Посебно се желим захћалити друЈоћима: БлаЈоју БоЈаћцу ПоЦу, Бранислаћу Божоћићу Банету, др Кочи Јончићу, Душану Дозету Дуди, Драшљубу Мораћчићу Ћопи, Момиру Лекићу Моши, Милутину Мијатоћићу ДруЈарчићу, Момчилу ДуЈалићу Моми, Душану Карићу и друЈима који су сабетима, непосредном помоћи и моралном подршком помоЈли аутору да дођеде оћу кньиЈу до краја.

*Такђе се захћаљујем Сабезу удружења бораца НОР-а у: Тптоћој Митроћици, Краљеву, Трсшенику, Врньачкој Бањи и Рашкој, као и Фонду за историју радничкох иокрета и НОР-а Краљева ири Историјском архићу у Краљеву и одбору за издање **моноЈрафије** Титоћа Митроћица који су сћојим учешћем **омоЈућили** издаћање ове илустрације, као и издаћачкој кући „Кньижећне ноћине" која је оршнизацијом и сћојим средстћима учестћоћала у издаћању ове **моноЈрафије.***

Аутор

С А Д Р Ж А Ј

стр.

Предговор 3

Од Краљева до Р*удог

У источној Босни и Херцеговини 29

Офанзивна дејства у западној Босни 47

Борбе у средњој Босни 67

Битна на Неретви и форсирање Дрине 85

Битна на Сутјесци и продор у источну Босну 99

Од средње Босне до Далмације и натраг 127

Од западне Босне до Санџака 1 39

Поход у Србију 1 55

Борбе за Београд и боравак у њему 171

Од Београда до Загреба и Трста 187

Повратак ратника у Краљево 205

Основни подаци батаљона 210

Фотографије погинулих и умрлих бораца добијене од породица 211

Борци КОЈИ су учествовали у идентификацији фотографиЈа 212

Ратни и послератни фотографи 212

Сарадници 212

Архивсна грађа 213

Литература 213

Захвалница аутора 214